Robert Harris

POMPEI

O lume scăldată în lux,
dar aflată în pragul distrugerii

Robert Harris

POMPEI

Traducere:
Bogdan Marin

virtual-project.eu

Editura ALLFA (2010)

Nota autorului

Romanii împărțeau ziua în douăsprezece ore. Prima din ele, *hora prima*, începea la răsărit. Ultima, *hora duodecima,* se încheia la apus.

Noaptea era împărțită în opt intervale – *Vespera, Prima fax*, *Concubia* și *Intempesta* înainte de miezul nopții; *Inclinatio*, *Gallicinium, Conticinium* și *Diluculum* după acesta.

Zilele săptămânii erau Luna, Marte, Mercur, Júpiter, Venus, Saturn și Soare.

Romanul *Pompei* se desfășoară pe parcursul a patru zile.

În a patra săptămână din august 79 d. Chr., soarele a răsărit în Golful Neapolis aproximativ la ora 06:20.

MARTE

22 August

Cu două zile înainte de erupție

Conticinium

[ora 04:21]

S-a descoperit o corelație strânsă între magnitudinea erupțiilor și durata intervalului de liniște dinaintea lor. Aproape toate erupțiile de amploare din istorie au provenit de la vulcani care nu mai erupseseră de secole.

Jacques-Marie Bardintzeff, Alexander R. Mebimey, Vulcanologie (ediția a doua)

Au lăsat în urmă apeductul cu două ore înaintea zorilor, începând să urce la lumina lunii pe dealurile de deasupra portului – șase oameni în șir indian, cu inginerul în frunte. Îi scosese personal din așternuturi – înțepeniți, morocănoși și cu ochii împăienjeniți – și acum îi auzea cum îl bombăne, vocile lor răsunând mai tare decât își dădeau seama în aerul cald și nemișcat.

— Cai verzi pe pereți, se auzi cineva mormăind.

— Băieții cu caș la gură ar trebui să-și vadă de cărțile lor, zise altul.

Lungi pasul.

Să pălăvrăgească dacă asta vor, se gândi.

Simțea deja căldura dimineții cum începea să crească, anunțând încă o zi fără ploaie. Era mai tânăr decât cei mai mulți dintre muncitori și mai scund decât oricare din ei: o siluetă îndesată și musculoasă, cu păr castaniu tuns foarte scurt. Cozile uneltelor purtate pe umăr – un topor greu cu cap de bronz și o lopată de lemn – se frecau de gâtul ars de soare. Dar încerca cu toate astea să lungească pașii cât mai mult, urcând agil din piatră în piatră și abia când ajunse deasupra orașului Misenum, la o bifurcație, lăsă jos greutatea din spate și așteptă să vină și ceilalți din urmă.

Se șterse pe față de transpirație cu tunica. Aici în sud cerul parcă tremura și avea febră de la căldură!

Deși mai era doar puțin până la răsărit, o calotă de stele aluneca în jos la orizont. Distingea coamele Taurului și centura cu paloș a Vânătorului; era acolo și Saturn și Carul Mare și constelația căreia îi spuneau Podgoreanul, care răsărea de fiecare dată în cinstea Cezarului în a douăzeci și doua zi din August, după Festivitățile Vinalia, anunțând că a venit vremea pentru culesul viei. În noaptea următoare avea să fie lună plină. Își ridică mâna spre cer, cu degetele boante conturate clar, ca niște pete întunecate, pe fondul constelațiilor sclipitoare – își desfăcu palma, o strânse, o desfăcu iarăși – și pentru o clipă avu senzația că el era umbra, nimicul, iar substanța era lumina.

De jos, din port, se auzea plescăitul unor vâsle – era patrula de noapte înaintând cu barca printre triremele ancorate la țărm. Lanternele galbene ale celor câtorva bărci de pescari scânteiau din cealaltă parte a golfului. Un câine lătra iar altul îi răspundea. Apoi vocile muncitorilor care urcau încet pe potecă în spatele său: accentul aspru, din partea locului al supraveghetorului Corax – „Ia uitați-vă, noul nostru aquarius[1] face cu mâna la stele!” – sclavii și oamenii liberi, egali măcar de data asta prin resentimentul care îi unea, trăgându-și cu greu răsuflarea și hlizindu-se.

Inginerul își coborî mâna.

— Măcar, spuse el, cu un cer ca ăsta n-avem nevoie de torțe.

Brusc se simți din nou plin de vigoare, se aplecă să-și ridice sculele și le aruncă pe umăr.

— Trebuie să mergem mai departe.

Se încruntă scrutând întunericul. Una din cărări îi ducea spre vest, ocolind marginea bazei navale. Cealaltă mergea către nord, înspre stațiunea Baiae de pe malul mării.

— Cred că aici trebuie să cotim.

— Crede, îl îngână în batjocură Corax.

Inginerul se hotărâse deja cu o zi înainte că cea mai bună atitudine față de supraveghetor era să-l

ignore. Fără să spună niciun cuvânt, se întoarse cu spatele la mare și la stele și începu să urce coasta masivă și neagră a dealului. La urma urmei, nu asta înseamnă să fii un conducător – să alegi pe bâjbâite un traseu în favoarea altuia lăsând prin siguranța ta impresia că decizia s-a bazat pe rațiune?

Cărarea devenea mai abruptă. Trebuia să se cațăre mergând de-a curmezișul, folosindu-se uneori de mâna liberă pentru a se trage în sus, în timp ce picioarele îi alunecau și împingeau în întuneric salve zgomotoase de pietre desprinse din drum. Oamenii se uitau la aceste dealuri cafenii, arse de focurile care mistuiau vara desișul, și își imaginau că sunt uscate ca un deșert, dar inginerul știa că nu e așa. Cu toate astea simțea că siguranța de mai devreme începe să-l părăsească și încercă să-și aducă aminte cum arăta poteca în lumina albă a după-amiezei precedente, când venise pentru prima dată în recunoaștere aici. O cărare întortocheată, lată abia cât să treacă un catâr. Fâșiile de iarbă pârjolită. Iar apoi, într-un loc unde terenul devenea orizontal, mici pete verde pal pe terenul negru – semne de viață care se dovediseră a fi muguri de iederă încercând să ajungă la o stâncă.

După ce urcă până la jumătatea unei pante și apoi coborî jos iarăși, se opri și se învârti încet în cerc. Ori i se obișnuiseră ochii cu întunericul, ori zorile erau aproape, caz în care timpul era pe terminate. Ceilalți se opriseră în spatele său. Le auzea respirația grea. Aveau iar ce povesti când se vor întoarce la Misenum – cum noul aquarius i-a târât din pat și i-a purtat pe coclauri în mijlocul nopții, după *cai verzi pe pereți.* Simțea un gust sălciu în gură.

— Ce e, tinere, ne-am rătăcit?

Glasul batjocoritor al lui Corax din nou.

Făcu greșeala să muște momeala:

— Caut o stâncă.

De data asta nici măcar nu mai făcură efortul să-și ascundă hohotele de râs.

— Se-nvârte întruna ca un șoarece într-o oală de noapte!

— E aici undeva, știu sigur. Am marcat-o cu cretă.

Hohotele se întețeau – și în momentul acesta se răsuci spre ei: Corax cel îndesat și lat în umeri și Becco cel cu nasul lung, de meserie tencuitor; cel dolofan, Musa, care se pricepea la așezat cărămizi, și cei doi sclavi, Polites și Corvinus. Până și siluetele lor greu de distins păreau să-și bată joc de el.

— Râdeți voi, râdeți. Dar ascultați ce vă zic: ori găsim stânca înainte de răsărit, ori ne întoarcem aici mâine noapte. E valabil și pentru tine, Gavius Corax. Și data viitoare poate încerci să fii treaz.

Se făcu liniște. Apoi Corax scuipă și făcu jumătate de pas înainte, iar inginerul se pregăti pentru luptă. Se îndreptau către așa ceva de trei zile, de când ajunsese în Misenum. Nu fusese oră în care Corax să nu încerce să-i submineze autoritatea în fața oamenilor.

Și dacă o să ne luptăm, se gândi inginerul, o să câștige – simt cinci contra unu – și o să-mi arunce corpul în râpă, spunând că am alunecat pe întuneric. Dar cum o să fie primită vestea la Roma – al doilea aquarius de pe Aqua Augusta care dispare în mai puțin de două săptămâni?

Timp de câteva secunde bune se priviră în ochi, la numai un pas unul de altul, atât de aproape încât inginerul simțea respirația celuilalt duhnind a vin prost. Dar atunci unul din muncitori – Becco – scoase un strigăt de emoție și arătă cu degetul.

Abia vizibilă în spatele umărului lui Corax era o stâncă, însemnată îngrijit în centru cu o cruce albă groasă.

Pe inginer îl chema Attilius – Marcus Attilius Primus era numele întreg, dar el se mulțumea să i

se spună Attilius pur și simplu. Era un om practic și nu-și pierduse niciodată timpul alegându-și una din acele porecle fițoase după care se înnebuneau concetățenii lui. („Lupus”, „Panthera”, „Pulcher” – „Lup”, „Panteră”, „Frumusețe” – cine își închipuiau ei că îi lua în serios?) În plus, ce nume putea fi mai onorabil în istoria profesiei sale decât cel al familiei Attilia, ingineri de apeducte de patru generații încoace? Străbunicul său fusese recrutat de Marcus Agrippa din secțiunea balistică a Legiunii XII „Fulminata” și pus să construiască Aqua Julia. Bunicul său proiectase Anio Novus. Tatăl său terminase Aqua Claudia, aducând-o pe Colina Esquilina peste zece kilometri de arcade și punându-i-o la picioare împăratului în ziua consacrării, ca pe un covor de argint. Iar acum el, la douăzeci și șapte de ani, fusese trimis în sud, în Campania și i se dăduse în grijă Aqua Augusta.

O dinastie ridicată din apă!

Își aținti privirea în întuneric. Era o realizare formidabilă această Augusta, una din cele mai grozave isprăvi inginerești din toate timpurile. Era o onoare să se ocupe de ea. Undeva departe, în partea opusă a golfului, undeva sus în Apeninii acoperiți de pini, apeductul aduna izvoarele Serinusului și ducea apa către apus – o purta prin canale subterane sinuoase, peste râpe susținută de arcade etajate, o împingea prin sifoane masive ca să traverseze văile până jos în câmpia Campania, apoi ocolea partea îndepărtată a Muntelui Vezuviu, mergea către sud înspre coasta orașului Neapolis și în fine de-a lungul crestei peninsulei Misenum către orașul portuar plin de praf. O distanță de circa o sută de kilometri în care apeductul cobora în medie cu doar cinci centimetri la fiecare o sută de metri, pe toată lungimea sa. Era cel mai lung din lume, mai lung chiar decât marile apeducte din Roma și mult mai complex, pentru că în vreme ce suratele sale din nord alimentau câte un singur oraș, conducta șerpuitoare a Augustei – matricea,

cum i se spunea – alimenta cu apă nu mai puțin de nouă orașe din jurul Golfului Neapolis: mai întâi Pompei, la capătul unei lungi derivații, apoi Nola, Acerrae, Atella, Neapolis, Puteoli, Cumae, Baiae și în fine Misenum.

Și după părerea inginerului chiar aici era problema. Trebuia să facă prea multe. La urma urmei, Roma avea peste cinci apeducte: dacă unul din ele se strica, celelalte puteau să compenseze deficitul. Dar aici nu era nicio sursă de rezervă, în special pe seceta de acum, care intra deja în a treia lună. Fântâni din care generații întregi își scoseseră apa se transformaseră în conducte pline cu praf. Păraiele secaseră. Albiile râurilor deveniseră poteci prin care țăranii își duceau vitele la piață. Până și Augusta dădea semne de oboseală, nivelul imensului său rezervor scăzând cu fiecare oră, și acesta era motivul pentru care se găsea pe coasta dealului înaintea zorilor, în loc să fie în pat, unde îi era locul.

Dintr-un săculeț de piele agățat la cingătoare Attilius scoase o bucățică de cedru lustruit, în care era scobit un locaș pentru bărbie. Fibra lemnului fusese netezită de pielea strămoșilor săi până ajunsese să strălucească. Se spunea că străbunicul său o primise drept talisman de la Vitruvius, arhitectul Divinului Augustus, iar bătrânul susținea că în ea se găsea spiritul lui Neptun, zeul apei. Attilius nu punea mare preț pe zei – băieți cu aripi la sandale, femei călare pe delfini, bărboși care aruncă mănunchiuri de fulgere de pe vârful munților când îi apucă pandaliile – povești pentru copii mici, nu pentru bărbați. Credea mai degrabă în pietre și în apă, și în miracolul zilnic care se producea când amestecai două părți de var stins cu cinci părți de puteolanum – nisipul roșu din partea locului – dând naștere la o substanță care sub apă devenea mai tare ca stânca.

Și totuși era o prostie să spui că nu ar exista noroc, iar dacă amuleta familiei putea să-i aducă

așa ceva… își plimbă degetul peste marginea obiectului. Orice merita încercat măcar o dată.

Papirusurile lui Vitruvius rămăseseră la Roma. Dar asta n-avea nicio importanță. Vorbele i se întipăriseră în auz de mic copil, așa cum alți băieți învățau pe de rost poemele lui Virgiliu. Putea oricând să recite întregul pasaj pe de rost.

„Acestea sunt plantele a căror prezență semnalează existența apei: papură, salcie, arin negru, fructul castității, iederă și altele de felul acesta, care nu pot să crească de la sine fără umezeală…”

— Corax să vină aici, ordonă Attilius. Corvinus acolo. Becco, ia prăjina și marchează locul pe care ți-l zic. Voi doi, căscați ochii mari.

Corax îl privi în ochi în timp ce trecea pe lângă el.

— Mai târziu, spuse Attilius.

Supraveghetorul emana adversitate la fel de tare cum duhnea a vin, dar aveau timp destul să-și regleze conturile după ce se întorceau la Misenum. Deocamdată trebuia să se grăbească.

Stelele își pierduseră din strălucire, acoperite parcă de un voal cenușiu. Luna dispăruse de pe cer. Cu douăzeci și ceva de kilometri mai la est, în mijlocul golfului, piramida împădurită a Muntelui Vezuviu devenea vizibilă. În curând soarele avea să răsară în spatele său.

„Iată cum se verifică dacă există apă: întinde-te cu fața în jos, înainte de răsărit, în locurile unde vrei să cauți, și cu bărbia proptită de pământ scrutează aceste zone. În felul acesta privirea nu va rătăci mai sus decât trebuie, pentru că bărbia va sta nemișcată…”

Attilius îngenunche pe iarba pârjolită, se aplecă înainte și alinie bucata de lemn cu crucea de cretă aflată la cincizeci de pași. Apoi își sprijini bărbia de suport și își întinse brațele. Pământul era cald încă, din ziua dinainte. Fulgi de cenușă i se așezară pe față în timp ce se întindea. Niciun pic de rouă.

Șaptezeci și opt de zile fără ploaie. Lumea luase foc. Cu coada ochiului îl văzu pe Corax cum făcea un gest obscen, împingându-și șalele în față – „Inginerul nostru n-are nevastă și încearcă să și-o tragă cu Mama Glie!” – iar în dreapta, în depărtare, Vezuviul se întunecă și dintr-o coastă a sa izbucni o lumină. Un val de căldură îl izbi pe Attilius în obraz. Trebui să-și pună mâna streașină deasupra ochilor ca să nu fie orbit de lumină în timp ce scruta dealul cu privirea.

„Dacă umezeala se ridică în aer formând rotocoale, săpați chiar acolo, pentru că acest semn nu poate să se producă într-un loc uscat...”

Ori o vezi imediat, îi spunea tatăl lui, ori n-o s-o vezi deloc. Încercă să parcurgă terenul rapid și metodic, mutându-ți privirea de la o zonă la alta. Dar totul părea dintr-o bucată – porțiuni maronii și cenușii scorojite de soare și fâșii de pământ roșiatic, începând deja să tremure în soare. Ochii i se încețoșară. Se ridică pe coate, își șterse fiecare ochi cu arătătorul de la o mână și își așeză iar bărbia pe suport.

Acolo!

Era subțire ca un fir de undiță – fără „rotocoale” sau „ridicare”, cum spunea Vitruviu, ci vibrând deasupra solului, ca și cum un cârlig ar fi fost agățat de o stâncă iar cineva ar fi tras de coardă. Se apropia de el în zig-zag. După care dispăru. Strigă și arătă cu degetul – „Acolo, Becco, acolo!” – și tencuitorul porni încet spre acel loc.

— Mai în spate! Da. Acolo. Marchează locul!

Sări în picioare și o luă grăbit spre ei, scuturând pământul roșu și cenușa neagră de pe tunică, zâmbind, ținând sus bucata vrăjită de cedru. Cei trei se adunaseră în jurul locului, iar Becco încerca să înfigă prăjina în pământ, dar solul era prea tare ca să o poată fixa.

Attilius era radios.

— Ați văzut? Nu se poate să nu fi văzut. Erați mai aproape decât mine.

Toți se uitau la el neîncrezători.

— Era ciudat, n-ați remarcat? Se ridica așa.

Lovi aerul orizontal cu latul palmei de câteva ori.

— Ca aburul ieșind dintr-un cazan pe care-l zgâlțâie cineva.

Se uita de la unul la altul, cu zâmbetul pe față la început, care îi dispăru însă treptat.

Corax dădu din cap dezaprobator.

— Ochii îți joacă feste, tinere. Nu e niciun izvor aici. Ți-am mai spus. Știu dealurile astea de douăzeci de ani.

— Iar eu îți spun că l-am văzut.

— Fum.

Corax lovi cu piciorul în pământul uscat, ridicând un nor de praf.

— Un foc de desiș poate arde sub pământ zile întregi.

— Știu cum arată fumul și știu cum arată vaporii de apă. Acum au fost vapori.

Se făceau că n-au văzut. Era singura explicație. Attilius se lăsă pe genunchi și începu să pipăie pământul uscat și roșu. Apoi începu să sape cu mâinile goale, strecurându-și degetele sub pietre și aruncându-le la o parte, trăgând de un tubercul lung, carbonizat, care nu se lăsa scos. Ceva ieșise de acolo. Era sigur de asta. Cum de își revenise iedera la viață atât de repede, dacă nu era niciun izvor?

Fără să se întoarcă le spuse:

— Aduceți uneltele!

— Aquarius…

— *Aduceți uneltele!*

Au săpat toată dimineața, în timp ce soarele urca încet deasupra cuptorului albastru al golfului, topindu-se dintr-un disc galben într-o stea albă incandescentă. Pământul trosnea și se întindea de la căldură, ca o coardă de la catapultele străbunicului său.

La un moment dat, pe lângă ei trecu un băiat, trăgând o capră famelică de frânghie către oraș. A fost singura persoană pe care au văzut-o. Misenum rămânea ascuns vederii, imediat după marginea crestei. Din când în când, sunetele sale se ridicau către ei – strigăte de comandă de la școala militară, zgomote de ciocan și fierăstrău din șantierul naval.

Cu o pălărie veche de paie trasă pe ochi, Attilius muncea cel mai îndârjit. Chiar când ceilalți se târau din când în când ca să se întindă pe vreun petic de umbră de care dădeau, el continua să ridice târnăcopul în aer și să-l înfigă în pământ. Coada devenise alunecoasă de la transpirație și era greu de ținut. Îi apăruseră bășici în palme. Tunica îi stătea lipită de corp ca un al doilea rând de piele. Dar n-avea de gând să arate vreun semn de slăbiciune în fața oamenilor. După o vreme, până și Corax tăcu din gură.

Craterul pe care l-au săpat până la urmă era de două ori cât un stat de om și suficient de larg ca înăuntru să poată lucra doi oameni. Și era un izvor acolo, nu se poate spune că nu era, doar că se retrăgea cum se apropiau de el. Săpau. Solul ruginiu de pe fundul gropii devenea umed. După care se usca din nou sub căldura soarelui. Mai săpau un strat și procesul se repeta iarăși și iarăși.

Abia la a zecea oră, când soarele trecuse deja de zenit, s-a recunoscut Attilius înfrânt. Privi cum o ultimă pată de apă se micșorează și se evaporă, apoi își aruncă târnăcopul peste marginea gropii și sări afară și el. Își scoase pălăria și își făcu vânt ca să-și răcorească obrajii în flăcări. Corax stătea pe o stâncă și se uita la el. Attilius observă abia acum că celălalt n-avea nimic pe cap. Îi zise:

— O să-ți fiarbă creierii-n cap pe căldura asta.

Scoase dopul de la burduf, își turnă puțină apă în palmă, se stropi pe față și pe ceafă și apoi bău. Era fierbinte – la fel de puțin răcoritoare ca și cum ar fi băut sânge.

— M-am născut aici. Nu mă deranjează căldura. La noi în Campania asta se cheamă vreme răcoroasă.

Corax își drese glasul și scuipă. Arătă cu bărbia lată către groapă.

— Cu asta ce facem?

Attilius se uită la ea – o rană urâtă în coasta dealului, cu movile de pământ adunate în jurul ei. Monumentul lui. Nebunia lui.

— O s-o lăsăm așa, zise. Acoperită cu scânduri. Când o să plouă, izvorul se va ridica. Veți vedea.

— Când o să plouă n-o să mai avem nevoie de niciun izvor.

Attilius trebui să admită că era o observație de bun simț.

— Am putea să tragem o conductă de aici, spuse el gânditor.

Când venea vorba de apă devenea un romantic. În imaginația lui începu deodată să prindă formă o întreagă idilă pastorală.

— Am putea iriga toată coasta dealului. Ar putea crește crânguri de lămâi aici. Măslini. Ar putea fi terasat.

Vita de vie…

— Vița de vie! Corax dădu din cap a lehamite. Mai nou suntem și agricultori! Ascultă la mine, tânăr expert venit de la Roma. Ascultă ce-ți zic. Aqua Augusta nu a picat de mai bine de un secol. Și n-o să pice nici acum. Chiar dacă te ocupi tu de ea.

— Să sperăm.

Inginerul bău ultima picătură de apă. Umilit, simțea că obrajii i se înroșiseră ca focul, dar căldura îi ascundea rușinea. Își îndesă pălăria de paie pe cap și îi trase borurile în jos ca să-i protejeze fața.

— Adună oamenii, Corax. Pentru azi am terminat.

Își adună instrumentele și o luă din loc fără să-i mai aștepte pe ceilalți. Se descurcau și singuri să

ajungă înapoi.

Trebuia să fie atent unde pune piciorul. Fiecare pas stârnea o forfotă de șopârle fugind din calea lui către desișul uscat de sub copaci. Se gândi că parcă ar fi în Africa, nu în Italia, iar după ce ajunse la cărarea de coastă, Misenum îi răsări la picioare, strălucind sub valul de căldură ca o oază, pulsând – cel puțin așa i se părea – în același ritm cu cântatul greierilor.

Cartierul general al flotei imperiale apusene era un triumf al Omului asupra Naturii, pentru că în mod normal aici n-ar trebui să existe nici urmă de oraș. Prin zonă nu curgea niciun râu, iar fântânile și izvoarele erau puține. Dar Divinul Augustus decretase că Imperiul avea nevoie de un port din care să controleze Mediterana, și acesta se întindea acum sub ochii săi, întruchipare a puterii romane: discurile argintii strălucitoare ale porturilor interioare și exterioare, provele aurii și pupele evazate ale celor cincizeci de corăbii de luptă scânteind sub soarele după-amiezii târzii, terenul de paradă maroniu și prăfuit al școlii militare, acoperișurile cu țiglă roșie și zidurile date cu var ale orașului civil ridicându-se deasupra pădurii de catarge împungând cerul din șantierul naval.

Zece mii de marinari și alți zece mii de civili erau înghesuiți pe o fâșie îngustă de uscat unde nu exista niciun pic de apă proaspătă. Apeductul era cel care făcuse Misenum posibil.

Se gândi iarăși la mișcarea curioasă a vaporilor și la felul în care izvorul părea să se retragă în stâncă. Ciudat ținut. Își privi cu ciudă mâinile acoperite de bășici.

„Cai verzi pe pereți...”

*Î*și scutură capul, clipind des ca să-și îndepărteze sudoarea din ochi, apoi își reluă coborârea anevoioasă către oraș.

Hora undecima

[ora 17:42]

Un element cu importanță practică pentru anticiparea erupțiilor este timpul scurs între o injecție nouă de magmă și erupția care îi urmează. La mulți vulcani, acest interval poate fi măsurat în săptămâni sau luni, dar la alții pare să fie mult mai scurt, posibil chiar zile sau ore.

Vulcanologie (ediția a doua)

La Vila Hortensia, vasta reședință de coastă de la extremitatea nordică a Misenum, se făceau pregătirile pentru omorârea unui sclav. Urma să fie dat de mâncare la anghile.

Nu era o practică necunoscută în acea parte a Italiei, unde multe din casele imense din jurul Golfului Neapolis aveau ferme piscicole foarte dezvoltate. Noul proprietar al Vilei Hortensia, milionarul Numerius Popidius Ampliatus, auzise pentru prima dată povestindu-se cum un aristocrat din vremea lui Augustus, Vedius Pollio, avea obiceiul să-i arunce pe sclavii neîndemânatici în bazinul cu anghile ca pedeapsă când spărgeau vreun vas, și se referea adesea admirativ la acest lucru ca fiind ilustrarea perfectă a ceea ce înseamnă să ai putere. Putere și imaginație și spirit, și un anumit *stil.*

Așa se face că atunci când, după mulți ani, Ampliatus a ajuns să aibă la rândul său o fermă de pești – pe coastă, cu numai câțiva kilometri mai jos de vechea locuință a lui Vedius Pollio de la Pausilypon – și când unul din sclavii săi a distrus ceva foarte valoros, precedentul i-a revenit în mod firesc în minte. Ampliatus se născuse în sclavie și așa credea el că se cuvine să se poarte un aristocrat.

Omul a fost dezbrăcat până a rămas doar cu pânza din jurul șalelor, i s-au legat mâinile la spate și a fost dus până la marginea apei. Pe coapse i s-a făcut câte o tăietură lungă cu cuțitul, ca să curgă sânge din abundență și l-au stropit cu oțet, anghilele spunându-se că sunt înnebunite după oțet.

Era spre sfârșitul după-amiezii, o vreme caniculară.

Anghilele aveau propriul heleșteu, construit departe de bazinele celorlalți pești, pentru a-i ține separați, și la care se ajungea printr-un pasaj îngust de beton, care se prelungea înspre golf. Anghilele de aici erau murene, faimoase pentru agresivitatea lor, cu corpurile lungi și late cât un om, cu capuri turtite, boturi largi și dinți tăioși ca lama. Ferma piscicolă a vilei avea o sută cincizeci de ani și nimeni nu știa câte murene pândeau în labirintul de tuneluri și în zonele umbroase construite pe fundul bazinului. Erau cu siguranță zeci, poate chiar sute. Anghilele cele mai bătrâne erau adevărați monștri iar câteva dintre ele aveau chiar bijuterii. Despre unul din pești, cu un cercel de aur agățat de înotătoarea pectorală, se spunea că fusese un preferat al împăratului Nero.

Murenele îl înspăimântau în mod special pe acest sclav, pentru că – pe Ampliatus îl delecta ironia situației – era de multă vreme responsabil cu hrănirea lor, și începuse să țipe și să se zbată chiar înainte să fie împins către pasaj. Văzuse anghilele la treabă în fiecare dimineață, când le arunca capete de pești și măruntaie de găină – cum tremura suprafața apei, apoi se tulbura când peștii simțeau mirosul de sânge, apoi țâșneau din ascunzători ca să lupte pentru hrană, rupând-o în bucăți.

La ora unsprezece, în ciuda căldurii înăbușitoare, Ampliatus coborî personal de la vilă pentru a privi spectacolul, însoțit de fiul său adolescent, Celsinus, intendentul casei, Scutarius,

câțiva din clienții săi de afaceri (care îl urmaseră din Pompei și rămăseseră prin preajmă din zori în speranța că vor fi invitați la cină) și o mulțime de circa o sută de sclavi bărbați care – hotărâse Ampliatus – ar avea de câștigat din urmărirea spectacolului. Soției și fiicei le ordonase să rămână în casă: nu era o priveliște potrivită pentru ochii femeilor. Fusese instalat un scaun somptuos pentru el și unele mai mici pentru oaspeți. Nu știa nici măcar cum îl cheamă pe sclavul indisciplinat. Îl primise la pachet cu iazurile de pește, când Ampliatus cumpărase vila pentru frumoasa sumă de zece milioane, la începutul anului.

Felurite soiuri de pești erau crescuți, cu cheltuieli considerabile, de-a lungul țărmului din apropierea casei – bibani de mare, cu carnea lor alburie; chefali cenușii, pentru care era nevoie de ziduri înalte în jurul bazinului ca să nu evadeze; calcani și pești-papagal și dorade; nouă-ochi și țipari de mare și merlucius.

Dar de departe cea mai valoroasă dintre comorile acvatice ale lui Ampliatus – când se gândea cât a dat pe ei începea să tremure, și nici măcar nu-i plăceau peștii cine știe ce – erau chefalii roșii, binecunoscuți pentru cât sunt de dificil de crescut, cu nuanțe mergând de la roz pal la portocaliu. Și chiar pe aceștia îi omorâse sclavul. Ampliatus nu știa dacă se întâmplase cu rea intenție sau din nepricepere, dar asta nu-l interesa. Peștii erau sub ochii lui: strânși laolaltă în moarte cum fuseseră și în viață, un covor multicolor plutind la suprafața iazului, descoperiți la începutul acelei după-amieze. Câțiva încă mai trăiau când Ampliatus fusese chemat să-i vadă, dar au murit chiar sub ochii lui, răsucindu-se ca niște frunze în adâncul bazinului și ridicându-se pentru a se alătura celorlalți. Otrăviți, până la ultimul. La prețul pieței fiecare din ei ar fi putut fi vândut cu șase mii – un chefal valorând de cinci ori mai mult decât amărâtul de sclav care trebuia să aibă grijă

de el – iar acum nu mai erau buni decât pentru foc. Sentința lui Ampliatus a fost imediată:

— Să fie aruncat în bazinul cu anghile!

Sclavul urla în timp ce era târât și împins către marginea bazinului. Striga că nu e vina lui. Nu era de la hrană. Era din cauza apei. Să-l aducă pe aquarius.

Aquarius!

Ampliatus își miji ochii sub strălucirea mării. Îi era greu să distingă forma sclavului care se zvârcolea și a celorlalți doi care îl țineau, sau a celui de-al patrulea care avea în mână o cange ca o lance și îl împungea în spate pe condamnat – erau cu toții niște simple siluete suprapuse peste aerul încins și valurile clipocitoare. Își ridică mâna ca un împărat, cu pumnul strâns și cu degetul mare paralel cu solul. Se simțea puternic ca un zeu și în același timp plin de o curiozitate cât se poate de omenească. Așteptă un moment, savurând senzația, apoi își răsuci brusc încheietura, ridicând degetul mare către cer. Să înceapă!

Strigătele pătrunzătoare ale sclavului clătinându-se pe marginea bazinului cu anghile se propagau, traversau terasele, treceau peste piscină și ajungeau în casa liniștită unde erau ascunse femeile.

Corelia Ampliata fugise în dormitor, se aruncase pe saltea și își trăsese perna peste cap, dar nu era chip să scape de acel sunet. Spre deosebire de tatăl său, ea știa numele sclavului – Hipponax, un grec – ca și pe cel al mamei acestuia – Atia, care lucra la bucătărie și ale cărei bocete se dovedeau încă și mai îngrozitoare decât ale lui. Nereușind să suporte țipetele, după câteva momente sări iarăși în picioare și o luă la fugă prin vila pustie în căutarea femeii care se tânguia. O găsi prăbușită la baza unei coloane din grădina acoperită.

Zărind-o pe Corelia, Atia se agăță de haina tinerei stăpâne și începu să plângă la picioarele ei

încălțate cu sandale, repetând iarăși și iarăși că fiul ei era nevinovat, că strigase la ea în timp ce era luat – e de la apă, e de la apă, s-a întâmplat ceva cu apa. De ce nu-l asculta nimeni?

Corelia mângâie părul cărunt al Atiei și încercă să o liniștească cum putea. Nu prea avea ce face. În van ar fi apelat la mila tatălui său, știa asta prea bine. Nu ținea cont de părerea nimănui, cu atât mai puțin de a unei femei, cu atât mai puțin de a propriei fiice, care era datoare să îl asculte fără să crâcnească. Intervenția ei n-ar fi reușit decât să facă și mai sigură moartea sclavului. La rugămințile Atiei nu putea răspunde decât că n-are ce să facă.

Auzind asta, bătrâna – de fapt avea patruzeci și ceva de ani, dar pentru Corelia anii sclavilor erau ca ai câinilor, astfel că îi părea cel puțin de șaizeci – se desprinse brusc și se șterse cu mâneca la ochi.

— Trebuie să găsesc ajutor.

— Atia, Atia! spuse blând Corelia, unde o să găsești tu ajutor?

— A strigat după aquarius. Nu l-ai auzit? Am să-l aduc pe aquarius.

— Și unde este?

— Ar putea fi la apeductul de la poalele dealului, unde lucrează muncitorii.

Se ridicase în picioare, tremurând dar hotărâtă, aruncând priviri sălbatice în jur. Arăta ca o nebună și Corelia își dădu imediat seama că nimeni n-avea s-o bage în seamă. Or să râdă de ea sau or s-o alunge cu pietre.

— O să vin cu tine, spuse, și când un nou urlet îngrozitor răsună dinspre apă, Corelia își strânse fusta cu o mână, apucă încheietura bătrânei cu cealaltă și împreună o luară la fugă prin grădină, trecură de scaunul gol al portarului, ieșiră prin ușa laterală și ajunseră astfel în căldura năucitoare a străzii.

Punctul terminus al Aqua Augusta era un rezervor subteran aflat cu câteva sute de pași mai la sud de Vila Hortensia, tăiat în panta dinspre port și cunoscută de toată lumea drept Pisicina Mirabilis – Bazinul Minunilor.

Văzută din exterior, nu avea nimic din cale-afară de minunat, iar cei mai mulți dintre locuitorii din Misenum treceau pe lângă ea fără a întoarce capul. La suprafață se vedea o clădire joasă din cărămidă roșie, cu acoperișul plat, decorată cu iederă verde pal, lungă cât o *insula*[2] și lată cât jumătate din aceasta, înconjurată de magazine, depozite, cârciumi și apartamente, ascunse printre străzile lăturalnice pline de praf de deasupra bazei navale.

Numai noaptea, când zgomotul traficului și strigătele negustorilor amuțeau, se putea auzi zgomotul înfundat, subteran, al căderii de apă, și doar dacă mergeai în curte, descuiai ușa îngustă de lemn și coborai câțiva pași către bazin puteai vedea rezervorul în întreaga sa măreție. Acoperișul cu arcade era sprijinit de patruzeci și opt de stâlpi, fiecare mai înalt de cincizeci de picioare – deși în cea mai mare parte erau scufundați în apa rezervorului – iar ecoul apeductului duduind până la suprafață făcea să te treacă fiorii.

Inginerul era în stare să stea aici, pierdut printre gânduri și ascultând, timp de ore întregi. În urechile lui, zgomotul ritmic făcut de Augusta nu era un muget monoton și continuu, ci asemeni notelor unei uriașe orgi de apă: muzica civilizației. Acoperișul Piscinei avea guri de aerisire, și după-amiaza, când vaporii înspumați țâșneau în soare, iar curcubeele începeau să danseze printre stâlpi – sau seara, când se închidea înăuntru ca să petreacă noaptea acolo, iar flacăra torței strălucea pe suprafața neagră și netedă ca aurul împrăștiat peste abanos – în acele momente simțea că nu este într-un rezervor, ci într-un templu dedicat singurului zeu în care merită să crezi.

Primul impuls al lui Attilius după ce a coborât de pe dealuri în curte, la capătul acelei după-amieze, a fost să verifice nivelul rezervorului. Devenise obsesia sa. Dar, încercând ușa, descoperi că era încuiată și își aminti de cheia agățată la cingătoarea lui Corax. Era atât de obosit încât încetă să se mai gândească la asta. Auzea duduitul îndepărtat al Augustei – curgea: era singurul lucru care conta – și mai târziu, când și-a analizat faptele, a hotărât că nu-și putea reproșa niciun fel de neglijență în serviciu. N-ar fi putut face nimic. Pentru el personal lucrurile ar fi luat altă întorsătură, e drept, dar în contextul mai larg al crizei asta n-avea aproape nicio importanță.

Așa că întoarse spatele Piscinei și cercetă cu privirea curtea pustie. În seara dinainte dăduse instrucțiuni să se facă ordine și curățenie și constată cu mulțumire că fuseseră îndeplinite. O curte aranjată și rânduită îi dădea un sentiment de liniște. Teancurile ordonate de foi de plumb, amforele cu var, sacii de puteolanum, conductele lungi și roșcate de teracotă – asta avusese în fața ochilor, din copilărie. La fel mirosurile – cel iute al varului sau cel prăfos al lutului ars lăsat toată ziua în soare.

Intră în magazie, își lăsă uneltele pe podeaua de humă și își roti umărul dureros, apoi se șterse pe față cu mâneca tunicii și reveni în curte chiar în momentul în care apărea și grupul celorlalți. Se duseră drept la fântână, fără să se sinchisească de el, înghițind apa pe rând și stropindu-și capetele și corpurile – Corax, apoi Musa, apoi Becco. Cei doi sclavi stăteau pe vine la umbră, răbdători, așteptând să termine oamenii liberi. Attilius știa că ieșise cu autoritatea știrbită din acea zi. Dar putea să facă față ostilității lor. Făcuse el față la lucruri mult mai rele.

Strigă la Corax că lucrul se terminase pentru acea zi și i se răspunse cu o plecăciune în

batjocură. Apoi începu să urce scara îngustă de lemn către camerele unde locuia.

Curtea era un patrulater înconjurat de clădiri. Partea din nord era ocupată de peretele Piscinei Mirabilis. La vest și la sud erau magazii și birourile administrative ale apeductului. La est erau camerele de locuit: o baracă la parter pentru sclavi și un apartament pentru aquarius deasupra sa. Corax și ceilalți oameni liberi locuiau în oraș, cu familiile lor.

Attilius, care își lăsase mama și sora în urmă la Roma, se gândea că la momentul potrivit avea să le aducă probabil și pe ele la Misenum și să închirieze o casă de care să se ocupe mama lui. Dar deocamdată dormea în locuința înghesuită de burlac a predecesorului său, Exomnius, ale cărui obiecte puțin numeroase le mutase în mica încăpere liberă de la capătul culoarului.

Ce i se întâmplase lui Exomnius? Asta a fost firește prima întrebare a lui Attilius când a ajuns în port. Dar nimeni nu știa răspunsul, sau dacă îl știa cineva, nu avea de gând să i-l împărtășească. Se părea că bătrânul Exomnius, un sicilian care se ocupase de Augusta timp de aproape douăzeci de ani, plecase pur și simplu de acasă cu mai mult de două săptămâni în urmă și de atunci nu se mai auzise de el.

În mod normal, departamentul Curator Aquarum din Roma, care se ocupa de administrarea apeductelor din regiunile unu și doi (Latium și Campania) ar fi fost dispus să lase lucrurile așa o vreme. Dar date fiind seceta și importanța strategică a Augustei, ca și faptul că Senatul intrase în vacanța de vară în a treia săptămână din iulie, iar jumătate din membrii săi erau la vilele de vacanță din jurul golfului, s-a considerat prudent să se trimită imediat un înlocuitor. Attilius a primit convocarea la idele lui August, la asfințit, în timp ce tocmai termina niște operațiuni de rutină pentru întreținerea Anio Novus. Condus în fața lui însuși

Acilius Aviola – Curator Aquarum al Imperiului – la reședința sa oficială de pe Colina Palatină, i se oferise postul. Attilius era inteligent, energic, devotat – senatorul știa cum să flateze un om atunci când vroia ceva de la el – n-avea soție sau copii care să-l rețină la Roma. Ar putea pleca a doua zi? Și Attilius a acceptat desigur imediat, pentru că era o ocazie nemaipomenită pentru cariera sa. Și-a luat rămas bun de la familie și s-a urcat în corabia care pleca zilnic din Ostia.

Începuse să le scrie o scrisoare. Se găsea pe măsuța de lângă patul tare de lemn. Nu prea se pricepea la compus scrisori. În afară de informațiile obișnuite – *Am ajuns, drumul a fost bun, vremea e foarte caldă* – așternute cu scrisul lui de școlar, nu reușise să mai aștearnă altceva pe hârtie. Nu se întrevedea nimic din tumultul său interior: sentimentul apăsător al responsabilității, temerile lui în privința crizei de apă, izolarea postului său. Dar în fond erau femei – ce puteau ele să înțeleagă? — și în plus fusese învățat să-și trăiască viața conform preceptelor stoice: să nu irosească timpul pe prostii, să-și facă treaba fără să crâcnească, să fie la fel în orice împrejurare – durere intensă, doliu, boală – și să ducă o viață simplă: un pat de campanie și o pelerină.

Stătea pe marginea saltelei. Sclavul de casă, Phylo, scosese o cană de apă și un lighean, niște fructe, o pâine și o felie de brânză tare. Se spălă cu grijă, mâncă tot, amestecă vinul cu apă și bău. Apoi, prea epuizat ca să-și mai poată scoată pantofii și tunica, se așeză pe pat, închise ochii și alunecă îndată în zona crepusculară dintre trezie și somn, unde bântuia neîncetat soția sa moartă, strigându-l cu o voce rugătoare dar în același timp imperioasă: „Aquarius! Aquarius!”

Soția lui abia împlinise douăzeci și doi de ani când i-a privit trupul mistuit de rugul funerar. Femeia de acum era mai tânără – avea poate

optsprezece ani. Dar fata din curte avea destul din visul care nu-i dădea pace și destul din Sabina încât să-i tresalte inima. Același păr închis la culoare. Aceeași piele albă. Aceeași figură voluptuoasă.
Stătea sub fereastra lui și striga după el.

— Aquarius!

Sunetul vocilor vorbind tare atrăsese câțiva bărbați de la umbră și până să coboare el scările formaseră deja un semicerc de gură-cască în jurul ei. Era îmbrăcată cu o tunică albă și lejeră, deschisă larg la gât și la mâneci – o haină de purtat în casă, care lăsa să se vadă ceva mai mult din brațele și sânii albi și goi decât ar fi riscat în public o doamnă respectabilă. Văzu că nu era singură. O însoțea o sclavă, o bătrână slabă care tremura, cu părul cenușiu pe jumătate prins, pe jumătate revărsat pe spate.

Avea răsuflarea tăiată și bâiguia ceva despre un bazin de chefali roșii care muriseră în acea după-amiază la ferma piscicolă a tatălui ei, și despre otrava din apă, și despre un om care era dat de mâncare la anghile, și cum că trebuia să vină imediat. Îi era greu să înțeleagă tot ce spune.

Ridică mâna ca să o oprească și o întrebă cine este.

— Sunt Corelia Ampliata, fiica lui Numerius Popidius Ampliatus, de la Vila Hortensia. Era impacientată și când menționă numele tatălui, Attilius observă cum Corax schimbă priviri sugestive cu câțiva din ceilalți bărbați.

— Tu ești aquarius?

Corax răspunse:

— Aquarius nu e aici.

Inginerul îi făcu semn să nu se bage.

— Eu mă ocup de apeduct.

— Atunci vino cu mine.

O porni spre poartă și păru surprinsă că Attilius nu a luat-o imediat după ea. Bărbații începeau deja

să râdă de ea iar Musa imită mersul ei legănat, dându-și capul pe spate cu afectare:

— Oh, aquarius, vino cu mine…!

Fata se întoarse, cu lacrimi de frustrare sclipindu-i în ochi.

— Corelia Ampliata, spuse Attilius răbdător și fără asprime, chiar dacă nu-mi permit să mănânc chefal roșu, știu că este un pește de mare. Și marea nu intră în responsabilitățile mele.

Corax rânji și arătă spre fată.

— Ai auzit? Te-a confundat cu Neptun!

Răsunară și mai multe râsete. Attilius le spuse tăios să facă liniște.

— Tatăl meu a ordonat executarea unui om. Sclavul striga să fie adus aquarius. Asta e tot ce știu. Ești singura lui speranță. Vii sau nu?

— Stai, spuse Attilius.

Arătă cu capul către bătrâna care își acoperise fața cu mâinile și plângea cu capul aplecat.

— Ea cine e?

— Mama lui.

Oamenii tăcuseră.

— Vezi? spuse Corelia și îi atinse mâna. Vino, spuse cu un glas pierdut. Te rog.

— Tatăl tău știe unde ești?

— Nu.

— Nu te băga, spuse Corax. Ăsta e sfatul meu.

Un sfat foarte înțelept, se gândi Attilius, căci dacă era să intervii de fiecare dată când auzeai că un sclav e tratat cu cruzime n-ai mai fi avut timp nici să mănânci, nici să dormi. Un bazin cu apă de mare plin de chefali morți? Nu era în nici fel treaba lui. Se uită la Corelia. Și totuși, dacă amărâtul acela chiar se *rugase* să fie chemat.

Omens, portens, auspices…

Aburi care țâșneau ca un fir de pescuit. Izvoare care se retrăgeau în pământ. Un aquarius care dispăruse fără urmă. Pe colinele joase, acoperite cu pășuni, de pe Muntele Vezuviu, păstorii spuneau că văzuseră uriași. Potrivit unora, în Herculaneum

o femeie născuse un copil cu înotătoare în loc de picioare. Și acum toți chefalii roșii dintr-un bazin muriseră la Misenum, în decursul unei după-amieze, aparent fără nicio cauză.

Fiecare înțelegea ce putea de aici.

Se scărpină după ureche.

— Unde e vila?

— Te rog, doar câteva sute de pași. Aproape de tot.

Îl apucă de braț iar el se lăsă tras. Nu era ușor să-i reziști acestei Corelia Ampliata. Poate că se cuvenea să o conducă măcar înapoi la familia sa? Nu era deloc sigur pentru o femeie de vârsta și condiția ei să umble pe străzile unui oraș portuar. Strigă înapoi la Corax să vină cu el, dar acesta ridică din umeri – „Nu te băga!" îi repetă – iar apoi Attilius, aproape fără să-și dea seama ce i se întâmplă, se trezi ieșind pe poartă și ajuns în stradă, iar pe ceilalți îi pierdu din vedere.

Era acel moment al zilei, cam cu o oră înainte de amurg, când oamenii din ținuturile mediteraneene încep să iasă din case. Nu că arșița și-ar fi pierdut prea mult din intensitate. Pietrele erau tot ca niște cărămizi scoase din cuptor. Femeile bătrâne stăteau pe scăunele lângă prispa casei, făcându-și vânt ca să se răcorească, în timp ce bărbații erau în cârciumi, unde beau și stăteau de vorbă. Bessi și dalmați cu barba groasă, egipteni cu cercei de aur în urechi, germani cu capul roșu, greci și cilicieni cu pielea măslinie, nubieni musculoși, negri ca tăciunele și cu ochii injectați de la vin – bărbați din toate țările Imperiului, toți îndeajuns de disperați sau de ambițioși sau de proști încât să-și petreacă douăzeci și cinci de ani din viață la vâsle în schimbul cetățeniei romane. De undeva din partea de jos a orașului, dinspre port, veneau sunetele melodioase ale unei orgi de apă.

Corelia urca treptele rapid, ținându-și fusta cu ambele mâini, nefăcând niciun zgomot pe pavajul de piatră cu papucii ei moi. Sclava fugea înainte, iar Attilius alerga în urma lor. „Câteva sute de pași", bombănea singur, „aproape de tot" – așa era, dar fiecare pas era la deal!" Pelerina i se lipise de spate de la transpirație.

La un moment dat urcușul încetă. Înaintea lor se vedea un zid cenușiu lung și înalt, în care se deschidea o poartă cu arcadă, deasupra căreia doi delfini din fier forjat se întâlneau în aer pentru un sărut. Femeile trecură în grabă prin intrarea nepăzită și, după ce aruncă o privire în jur, Attilius le urmă – pătrunzând deodată din realitatea zgomotoasă și plină de praf într-o lume azurie care îi tăie respirația. Turcoaz, lapislazuli, indigo, safir – toate nuanțele de albastru cu care Mama Natură și-a împodobit vreodată nestematele i se înșirau în față, de la apa de suprafață limpede precum cristalul la cea adâncă, la linia clară a orizontului și de acolo la cer. Vila propriu-zisă se întindea mai jos pe o serie de terase – așezate cu spatele la coasta dealului și cu fața la golf – fiind construită pentru a profita din plin de această sublimă panoramă. Ancorat de ponton era un vas de lux cu douăzeci de vâsle, vopsit în aur și purpură, cu puntea acoperită de un covor asortat.

Nu avu timp să observe altceva în afară de albastrul cuprinzător, pentru că se puseră iar în mișcare, Corelia mergând în față de data asta și conducându-l în jos, lăsând în urmă statui, fântâni, peluze irigate, trecând peste o podea de mozaic în care erau desenate creaturi maritime, ajungând apoi pe o terasă cu piscină, albastră și ea, cu bordură de marmură, ieșită înspre mare. O minge gonflabilă se învârtea ușor lângă marginile placate cu plăci de ceramică, abandonată parcă în mijlocul jocului. Brusc îl izbi cât de pustie părea această casă imensă și când Corelia îi făcu semn către balustradă, iar el își puse mâinile cu precauție pe

parapetul de piatră și se aplecă, văzu și de ce. Cea mai mare parte a ocupanților erau adunați de-a lungul țărmului.

Dură ceva până când mintea lui reuși să pună laolaltă toate elementele scenei. Cadrul era o crescătorie de pești, după cum se aștepta, însă mult mai mare decât își imaginase – și judecând după cum arăta, mult mai veche, construită probabil în decadența ultimilor ani ai Republicii, când a devenit pentru prima dată o modă să ai pești – o serie de ziduri de beton ieșind din stâncă și delimitând bazine dreptunghiulare. Suprafața unuia din ele era presărată cu pești colorați morți. În jurul celui mai depărtat, un grup de oameni se uitau la ceva în apă, un obiect pe care unul din ei îl împungea cu o cange – Attilius trebui să-și pună mâna la ochi ca să vadă despre ce e vorba – și pe măsură ce îi studia mai bine simți un gol în stomac. Îi aminteau de momentul uciderii dintr-un amfiteatru, când lumea parcă uita să respire, complicitatea erotică între mulțime și victimă.

În spatele său, bătrâna începu să scoată un zgomot, un vaiet pierdut de durere și disperare. Attilius făcu un pas în spate și se întoarse către Corelia, clătinându-și capul. Vroia să scape de aici. Tânjea după pragmatismul decent și simplu al profesiei lui. Aici nu avea ce să facă.

Dar fata îi bloca drumul, stând foarte aproape de el.

— Te rog, spuse. Ajut-o!

Avea ochi albaștri, mai albaștri chiar decât ai Sabinei. Păreau să adune albastrul golfului și să i-l arunce în față.

Ezită, strânse din dinți, apoi se întoarse și se uită din nou fără tragere de inimă înspre mare.

Își obligă privirea să se întoarcă din depărtare, ocolind intenționat ce se întâmpla la bazin, apoi o lăsă să alunece către țărm, încercând să evalueze totul cu un ochi de profesionist. Văzu stăvilarele de lemn. Mânerele de fier cu care se ridicau. Plase

de metal deasupra unora din bazine, ca să împiedice peștii să sară afară. Pasaje. Conducte. *Conducte.*

Făcu o pauză, apoi se răsuci din nou încercând să vadă coasta dealului. Mișcarea valurilor trecea printre grilajele de metal înfipte în pereții de beton ai bazinelor, sub suprafața apei, ca apa din iazuri să nu stagneze. Asta știa. Dar *conductele* – ridică privirea, începând să înțeleagă – conductele aduceau apă proaspătă de sus, care amestecată cu apa de mare o făcea mai puțin sărată. Ca într-o lagună. O lagună artificială. Condițiile perfecte pentru a crește pești. Iar peștii cei mai delicați și mai greu de crescut, o delicatesă rezervată doar celor foarte bogați, erau chefalii roșii.

Întrebă încet:

— Unde se face legătura între apeduct și casă?

Corelia dădu din cap.

— Nu știu.

Ar trebui să fie foarte mare, se gândi. *La un loc de dimensiunile astea…*

Îngenunche lângă piscină și luă apă în căușul palmei, o gustă încruntându-se, își clăti apoi gura ca un degustător de vinuri. Din cât putea să-și dea seama era curată. Dar era posibil ca asta să nu însemne nimic. Încercă să-și aducă aminte când verificase ultima dată gura de vărsare a apeductului. În seara precedentă, înainte să meargă la culcare.

— La ce oră au murit peștii?

Corelia privi către sclavă, dar aceasta era rătăcită în lumea ei.

— Nu știu. Acum două ore poate.

Două ore!

Sări peste balustradă către terasa de sub el și porni cu pași mari către țărm.

Jos, pe marginea apei, spectacolului nu se ridicase la înălțimea așteptărilor. Dar ce se mai ridică la înălțimea așteptărilor în zilele noastre, se

întreba Ampliatus. Simțea din ce în ce mai mult că ajunsese într-un punct – era poate vorba de vârstă, sau de bogăție? — în care starea de excitație anticipativă era în mod invariabil mai delicioasă decât golul care urma satisfacerii dorinței. Victima strigă, țâșnește sângele și după aia? Încă o moarte, nimic mai mult.

Partea cea mai bună fusese începutul: pregătirile lente urmate de o lungă perioadă în care sclavul doar plutea, cu fața abia ieșindu-i din apă, devenit foarte liniștit între timp, încercând să nu atragă atenția vietăților de sub el, concentrându-se, călcând apa. Amuzant. Chiar și așa, timpul trecea și o dată cu el venise și căldura, iar Ampliatus începea să creadă că toată povestea asta cu anghilele era supraapreciată și că Vedius Pollio nu avea chiar atâta stil cât își imaginase el. Dar până la urmă nu: puteai tot timpul să pui bază pe aristocrați! Chiar când se pregătea să abandoneze, apa a început să zvâcnească și apoi bâldâbâc, fața a dispărut, ca pluta unui pescar, ca să iasă apoi iar la suprafață pentru o clipă, cu o expresie comică de surprindere, și apoi să dispară definitiv. Privind în urmă, acea expresie fusese punctul culminant. După aceea devenise destul de plictisitor și inconfortabil să privești în zăpușeala soarelui de după-amiază.

Ampliatus își scoase pălăria de paie, își făcu vânt și se uită la fiul său, care stătea alături. La început, Celsinus părea să privească drept înainte, dar când se uită iarăși la el văzu că avea ochii închiși, ceea ce era o manevră tipică pentru băiat.

Tot timpul dădea impresia că face ce i se cere. Dar mai târziu îți dădeai seama că ascultă doar mecanic, cu corpul: atenția îi era în altă parte. Ampliatus îl împunse cu degetul în coaste și Celsinus deschise brusc ochii.

La ce se gândea? La prostiile lui orientale, probabil. Ampliatus își făcea reproșuri. Când băiatul avea șase ani – asta se întâmpla cu

doisprezece ani în urmă – construise pe cheltuiala sa un templu în Pompei dedicat cultului zeiței Isis. Ca fost sclav nu ar fi fost privită cu ochi buni construirea de către el a unui templu pentru Jupiter, cel mai bun și cel mai mare dintre zei, sau către Venus, sau către orice altă zeitate protectoare principală. Dar Isis era egipteancă, o zeiță potrivită pentru femei, coafeze, actori, parfumeri și alții ca ei. Dedicase clădirea în numele lui Celsinus, cu scopul de a-l băga pe băiat în consiliul director din Pompei. Planul funcționase. Dar ce nu luase în calcul era că Celsinus ar putea lua totul în serios. Ceea ce s-a și întâmplat, și fără îndoială la asta îi zburau gândurile acum. La Osiris, Zeul Soare, soțul lui Isis, care este omorât în fiecare seară la asfințit de fratele trădător, Set, aducătorul întunericului. Și cum toți oamenii când mor sunt judecați de Conducătorul Regatului Morților, și dacă au fost virtuoși li se acordă viața veșnică, pentru a se ridica dimineața precum Horus, moștenitorul lui Osiris, noul soare răzbunător, aducătorul luminii. Oare Celsinus chiar credea toate balivernele astea pentru muieri? Chiar credea de pildă că acest sclav devorat pe jumătate ar putea să se întoarcă din moarte la apusul soarelui ca să-și caute răzbunarea în zori?

Ampliatus tocmai se răsucea ca să-l întrebe asta când fu întrerupt de un strigăt venit din spatele său. Printre sclavii adunați acolo se produse agitație și Ampliatus se răsuci și mai mult în scaun. Un bărbat pe care nu-l recunoștea cobora cu pași mari treptele vilei, mișcându-și brațul deasupra capului și strigând.

Principiile inginerești erau simple, universale, impersonale – aceleași la Roma, în Galia, în Campania – de-asta îi și plăceau lui Attilius. Chiar în timp ce alerga își reprezenta în minte ceea ce nu putea vedea. Conducta principală a apeductului trecea probabil prin coama acelui deal, în spatele

vilei, îngropată la un metru adâncime, mergând pe axa nord-sud de la Baiae către Piscina Mirabilis. Și oricine va fi fost proprietarul vilei când a fost construită, în urmă cu mai bine de un secol, trăsese cu siguranță două țevi din ea. Una din ele se vărsa într-un rezervor mare pentru a alimenta casa, piscina și fântânile din grădină: dacă matricea era contaminată, ar putea dura chiar o zi până să se răspândească în tot sistemul, în funcție de cât de mare era rezervorul. Dar cealaltă conductă ducea o parte din apa Augustei direct către crescătorie, unde trecea prin diversele bazine. Aici, orice problemă a apeductului ar fi avut un impact imediat.

În fața lui, tabloul execuției începea la rândul lui să prindă contururi clare: stăpânul casei – Ampliatus, de bună seamă – ridicându-se uimit din scaun, spectatorii întorși acum cu spatele către bazin, toate privirile îndreptate către el în timp ce cobora în fugă ultimele trepte. Alergă către platforma de beton a crescătoriei, încetinind pe măsură ce se apropia de Ampliatus, dar fără să se oprească.

— Scoteți-l afară! spuse în timp ce trecea în fugă pe lângă el.

Ampliatus, cu fața lividă, strigă ceva în spatele lui, iar Attilius se întoarse, continuând să alerge, mergând cu spatele acum, ridicându-și brațele:

— Vă rog. Scoateți-l afară!

Ampliatus rămăsese cu gura căscată dar, continuând să-l țintuiască pe Attilius cu privirea își ridică încet mâna – un gest enigmatic, care puse totuși în mișcare un lanț de activități, ca și cum toată lumea aștepta exact acest semnal.

Intendentul casei își băgă două degete în gură și fluieră la sclavul care ținea cangea; făcu o mișcare în sus cu mâna, moment în care sclavul își luă avânt și aruncă sulița către suprafața iazului cu anghile, prinse ceva cu cârligul și începu să tragă.

Attilius aproape ajunsese la conducte. De aproape păreau mai mari decât privite de pe terasă. Teracotă. Două bucăți. Cu un diametru de peste un picior. Ieșeau din coasta dealului, traversau toată platforma, se despărțeau la marginea apei și apoi mergeau în direcții opuse pe lângă marginile crescătoriei. Fiecare avea câte o trapă grosolană – o bucată desprinsă din conductă, lungă de două picioare și tăiată transversal – și când întinse mâna observă că una din ele fusese dată la o parte și nu mai fusese pusă la loc cum trebuie. Alături se găsea o daltă, ca și cum cel care o folosise fusese întrerupt.

Attilius îngenunche și înfipse unealta între trapă și conductă, mișcând-o în sus și în jos până când intră bine. Apoi o răsuci ca să-și poată băga degetele sub ea și să o miște. O ridică și o împinse la o parte, fără să ia în seamă zgomotul pe care-l făcu căzând jos. Ajunsese cu fața chiar deasupra apei care curgea prin conductă și putu s-o miroasă imediat. Eliberat din spațiul închis al conductei, era suficient de puternic încât să-i vină să vomite. Un miros inconfundabil, de putreziciune. De ouă clocite.

Respirația Hadesului.

Sulf.

Sclavul murise. Era clar de la o poștă. Attilius, ghemuit lângă conducta deschisă, văzu cum rămășițele sunt scoase din bazinul cu anghile și acoperite cu un sac. Văzu cum spectatorii se împrăștiau și începeau să o ia agale către vilă, în timp ce sclava căruntă își croia loc printre ei, îndreptându-se în direcția opusă, către mare. Ceilalți evitau să o privească, făceau loc în jurul ei, ca și cum ar fi avut vreo boală contagioasă. Când ajunse la cadavru, își aruncă mâinile către cer și începu să se legene în tăcere dintr-o parte în alta. Ampliatus nu o remarcase. Se îndrepta hotărât către Attilius. Corelia era în spatele lui, împreună

cu un tânăr care arăta exact ca ea – probabil fratele ei – și cu alți câțiva. Unii dintre bărbați aveau cuțite la cingătoare.

Inginerul își îndreptă din nou atenția către apă. I se părea lui sau presiunea scădea? Mirosul era cu siguranță mult mai puțin evident, acum că suprafața apei era descoperită. Își afundă mâinile în șuvoi, se încruntă, încercând să-i aprecieze forța în timp ce i se răsucea printre degete, ca un mușchi sau ca o vietate. Pe vremuri, când era copil, văzuse cum a fost omorât un elefant la Jocuri – vânat cu săgeți și sulițe de către oameni îmbrăcați în piei de leopard. Dar îi rămăsese în minte nu atât uciderea, cât felul în care dresorul elefantului, venit probabil cu uriașul animal din Africa, se ghemuise lângă urechea lui în timp ce era pe moarte, întins în praf, și îi șoptea ceva. Așa se simțea și el acum. Apeductul, imensa Aqua Augusta, părea să-i moară în brațe.

În fața lui auzi o voce:

— Ești pe proprietatea mea.

Își ridică privirea și-l văzu pe Ampliatus uitându-se fix la el. Proprietarul vilei avea în jur de cincizeci și cinci de ani. Scund, lat în umeri și vânjos.

— Proprietatea mea, repetă Ampliatus.

— Proprietatea ta, într-adevăr. Dar apa împăratului.

Attilius se ridică, ștergându-și mâinile de pelerină.

Faptul că se risipea atât lichid prețios, în mijlocul unei secete, pentru mofturile unui bogătaș, îl făcea furios.

— Trebuie închise stăvilarele către apeduct. În matrice este sulf și chefalii roșii nu suportă niciun fel de impurități. *De-asta* – accentuă cuvântul – ți-au murit neprețuiții pești.

Ampliatus își înclină ușor capul pe spate, respingând insulta. Avea o față distinsă și destul de

frumoasă. Ochii aveau aceeași nuanță de albastru ca și ai fetei.

— Și tu cam cine ai fi?

— Marcus Attilius, aquarius al Aqua Augusta.

— Attilius? Milionarul se încruntă. Ce s-a întâmplat cu Exomnius?

— Și eu aș vrea să știu.

— Dar Exomnius e în continuare aquarius, nu?

— Nu. După cum am zis, eu sunt noul aquarius.

Inginerul nu era deloc într-o dispoziție omagială.

Demn de dispreț, idiot, crud, asta gândea despre cel din fața lui. Cu altă ocazie poate o să fie încântat să fie amabil, dar acum nu avea timp de asta.

— Trebuie să mă întorc la Misenum. Avem o urgență pe apeduct.

— Ce fel de urgență? E un semn rău?

— Se poate spune.

Porni spre ieșire, dar Ampliatus se mișcă rapid într-o parte și îi tăie calea.

— Mă insulți, spuse el. La mine acasă. În fața familiei mele. Și acum încerci să pleci fără să-ți ceri scuze?

Ajunsese cu fața atât de aproape de a lui Attilius încât îi putea vedea broboanele de sudoare formându-se deasupra frunții, în părul care începea să se rărească. Degaja un miros dulce de șofran, cel mai scump unguent.

— Cine ți-a dat voie să vii aici?

— Dacă te-am ofensat în vreun fel – începu Attilius.

Dar apoi își aminti de grămada de carne învelită în giulgiul de sac și scuzele i se opriră în gât.

— Dă-te la o parte.

Încercă să-și facă loc, dar Ampliatus îl apucă de mână și cineva își trase cuțitul de la brâu. Înțelese că într-o clipă, cu o singură lovitură, totul s-ar fi terminat.

— A venit din cauza mea, tată. Eu l-am chemat.

— Poftim?

Ampliatus se răsuci către Corelia. Attilius nu putea ști cum ar fi reacționat dacă fata ar fi fost lovită, pentru că în acea clipă se porni un urlet groaznic. Avansând pe platformă, femeia căruntă venea către ei. Își mânjise fața, brațele și rochia cu sângele fiului ei și își îndreptase mâna drept înainte, cu primul și ultimul dintre degetele ei cafenii și osoase întinse. Striga într-o limbă pe care Attilius nu o înțelegea. Dar nu era nevoie s-o înțeleagă: un blestem e un blestem în orice limbă, iar acela îi era adresat direct lui Ampliatus.

Acesta dădu drumul mâinii lui Attilius și se întoarse ca să o înfrunte, într-o neclintire sfidătoare și cu o expresie de indiferență pe față. Apoi, torentul de vorbe potolindu-se puțin, bărbatul începu să râdă. Pentru o clipă fu liniște, apoi ceilalți izbucniră și ei în râs. Attilius îi aruncă o privire Coreliei, care îi făcu un semn aproape insesizabil cu capul și îi arătă cu privirea înspre vilă – „n-o să pățesc nimic”, părea să spună, „pleacă” – și a fost ultimul lucru pe care l-a văzut sau auzit inginerul acolo. Se întoarse cu spatele și începu să urce treptele către casă – câte două și câte trei odată – alergând cu plumb în picioare, ca într-o evadare din vis.

Hora duodécima

[ora 18:48]

Imediat înaintea unei erupții poate exista o creștere semnificativă a raporturilor S/C, S02/C02, S/Cl, ca și a cantității totale de HEI… O creștere semnificativă a proporției constituenților din manta este adesea privită ca un semn al ridicării magmei într-un vulcan adormit și al posibilei iminențe a unei erupții.

Vulcanologie (ediția a doua)

Un apeduct este opera Omului, dar ascultă de legile Naturii. Inginerii trebuie să capteze un izvor și să îl deturneze de la cursul său natural, dar odată ce începe să curgă nu se mai oprește, avansează implacabil, cu o viteză medie de patru kilometri pe oră, iar lui Attilius îi era cu neputință să îl împiedice să polueze apa din Misenum.

Mai avea încă o firavă speranță: aceea că sulful s-ar fi limitat cumva la Vila Hortensia; că scurgerea afecta țevile de sub casă, iar proprietatea lui Ampliatus era doar o enclavă de impuritate în curba minunată a golfului.

Această speranță a durat cât i-a luat să coboare în fugă dealul până la Piscina Mirabilis, să îl scoată pe Corax din baraca unde juca arșice, să îi explice ce se întâmplase și să aștepte nerăbdător în timp ce supraveghetorul descuia ușa către rezervor – moment în care s-a evaporat complet, dată la o parte de același miros respingător pe care îl descoperise la conducta din crescătorie.

— Ouă clocite!

Corax își duse dezgustat mâna la nas.

— Durează de ore întregi probabil.

— De două ore.

— Două ore?

Satisfacția supraveghetorului era vădită.

— Când tu ne purtai pe coclauri după cai verzi pe pereți?

— Și dacă eram aici? Cu ce ar fi schimbat asta lucrurile?

Attilius coborî câteva trepte, cu dosul palmei la nas. Începea să se întunece. Dincolo de piloni, fără să-l vadă, putea auzi apeductul cum se varsă în rezervor, dar impactul nu avea forța normală. Se confirma ce bănuise la crescătorie, presiunea scădea rapid.

Îi strigă sclavului grec, Polites, care aștepta în capul scărilor, că vroia câteva lucruri – o torță, un plan al zonei principale a apeductului și o sticlă cu dop din magazie, din cele folosite pentru a lua mostre de apă. Polites plecă ascultător, iar Attilius se forță să vadă în penumbră, bucuros că supraveghetorul nu-i putea zări expresia, pentru că un om este chipul său, iar chipul este omul.

— Corax, de când lucrezi la Augusta?

— De douăzeci de ani.

— S-a mai întâmplat ceva asemănător până acum?

— Niciodată. Ne-ai adus ghinion la toți.

Pipăind peretele cu o mână, Attilius coborî cu prudență treptele care-l mai separau de marginea bazinului. Zgomotul apei care cădea din gura Augustei, împreună cu mirosul și cu lumina melancolică a ultimelor momente ale zilei îl făceau să se simtă ca și cum ar fi coborât în infern. La picioare avea chiar și o barcă cu vâsle, ancorată parcă acolo pentru a-l trece Styx-ul.

Încercă să glumească, să ascundă panica ce punea stăpânire pe el.

— Poți să fii Charon, îi spuse lui Corax, dar n-am nicio monedă să te plătesc.

— Înseamnă că ești sortit să bântui în veci prin Hades.

Era amuzant. Attilius bătu darabana pe piept, cum obișnuia atunci când reflecta la ceva, apoi strigă în direcția curții,

— Polites! Hai mai repede!

— Vin, vin!

Profilul zvelt al sclavului apăru în cadrul ușii, ținând o lumânare și o torță. Coborî scările în fugă și îi dădu obiectele lui Attilius, care apropie fitilul aprins de ghemul de funie și smoală. Se aprinse cu un bufnet, degajând o pală de căldură cu miros de gaz. Umbrele lor dansau pe zidurile de beton.

Attilius păși cu grijă în barcă, ținând torța ridicată, apoi se întoarse ca să ia planurile înfășurate și sticla de apă. Barca era ușoară și joasă, fiind folosită doar pentru lucrări de întreținere la rezervor, iar când Corax se urcă și el coborî foarte mult în apă.

Trebuie să nu mă las copleșit de panică, își spuse Attilius. Trebuie să fiu stăpân pe situație.

— Dacă se întâmpla așa ceva când Exomnius era aici, ce ar fi făcut?

— Nu știu. Dar un lucru e sigur. Cunoștea apa asta mai bine ca oricine. Și-ar fi dat seama că urmează să se întâmple așa ceva.

— Poate chiar și-a dat seama și de-asta a fugit.

— Exomnius nu era laș. Nu a fugit nicăieri.

— Și atunci unde e, Corax, unde e?

— Tinere, ți-am mai zis de o sută de ori: nu știu.

Supraveghetorul se aplecă, dezlegă funia de pe inelul de pe mal și împinse barca, apoi se întoarse cu fața către Attilius și apucă vâslele. La lumina torței, fața i se vedea întunecată și vicleană și arăta mai bătrân decât cei patruzeci de ani ai săi. Avea o soție și o liotă de copii înghesuiți într-un apartament aflat vizavi de rezervor. Attilius se întreba de ce-l ura Corax atât de mult. Era vorba doar de faptul că tânjea să primească el postul de aquarius și nu putea să accepte venirea cuiva mai tânăr de la Roma? Sau mai era și altceva?

Îi spuse lui Corax să ducă barca spre centrul Piscinei și când ajunseră acolo îi dădu torța, scoase dopul de la sticlă și își suflecă mânecile. De câte ori nu-l văzuse pe tatăl său făcând asta, în

rezervorul subteran al Aqua Claudia și în Anio Novus, pe Colina Esquilina? Bătrânul îi arătase cum fiecare matrice are propria aromă, la fel de distinctă de celelalte ca vinul din ani diferiți. Aqua Marcia avea gustul cel mai dulce, venită din cele trei izvoare limpezi ale Râului Anio; Aqua Alsietina era cea mai murdară, o baltă plină de aluviuni, bună doar pentru irigat grădinile; Aqua Julia, moale și călâie; și așa mai departe. Un bun aquarius, îi spusese tatăl său, nu e de ajuns să cunoască legile stricte ale arhitecturii și hidraulicii – trebuie să aibă nas, să simtă apa și stâncile și solurile prin care a trecut în drumul ei către suprafață. Viețile oamenilor pot depinde de acest talent.

O imagine a tatălui său îi fulgeră prin minte. Ucis înainte să facă cincizeci de ani de plumbul cu care lucrase toată viața, l-a lăsat pe Attilius, abia un adolescent, cap al familiei. Nu mai rămăsese mai nimic din el. Doar un giulgiu subțire de piele albă întinsă pe un schelet ascuțit.

Tatăl lui ar fi știut ce să facă.

Ținând sticla cu gura în jos, Attilius se întinse într-o parte și o scufundă cât putu de adânc, apoi o întoarse încet sub apă, lăsând aerul să iasă într-un jet de bule. Îi puse dopul și o scoase afară.

Așezat la loc în barcă, deschise din nou sticla și o trecu pe la nas. Luă o gură, o plimbă prin gură și înghiți. Amară dar încă potabilă, la limită. I-o trecu lui Corax, care-i dădu în schimb torța și înghiți totul dintr-o suflare. Se șterse la gură cu dosul palmei.

— Merge, spuse, dacă o amesteci cu suficient vin.

Barca se lovi de un stâlp și Attilius remarcă dunga tot mai largă dintre betonul uscat și cel umed – perfect vizibilă, urcând deja un picior deasupra suprafeței rezervorului. Se golea mai repede decât putea Augusta să-l umple.

Din nou panica. „Luptă, nu ceda!”

— Ce capacitate are Piscina?

— Două sute optzeci de quinariae.

Attilius ridică torța către acoperiș, care dispărea în întuneric cam la cincisprezece picioare deasupra lor. Asta însemna că apa avea probabil o adâncime de treizeci și cinci de picioare iar două treimi din rezervor erau pline. Se putea presupune că acum erau acolo două sute de quinariae. La Roma se considera că o quinaria reprezenta aproximativ nevoile zilnice a două sute de oameni. Garnizoana navală de la Misenum număra zece mii de oameni, plus, să zicem, încă zece mii de civili.

Un calcul destul de simplu.

Mai aveau apă pentru două zile. Asta presupunând că reușeau să raționeze apa – cam o oră dimineața și o oră seara. Și presupunând că sulful nu avea o concentrație mai mare pe fundul Piscinei decât la suprafață. Încercă să gândească. Sulful dintr-un izvor natural este cald, prin urmare se ridică la suprafață. Dar când se răcește la aceeași temperatură cu apa din jur – ce se întâmplă cu el? Se împrăștie? Plutește? Sau se scufundă?

Attilius aruncă o privire către capătul nordic al rezervorului, unde se vărsa Augusta.

— Trebuie să verificăm presiunea.

Corax începu să vâslească cu mișcări puternice, manevrând cu dexteritate prin labirintul de stâlpi către căderea de apă. Attilius ținea torța într-o mână, iar cu cealaltă desfășură planurile, fixându-le pe genunchi cu antebrațele.

Toată partea de vest a golfului, de la Neapolis la Cumae, era sulfuroasă – știa prea bine asta. Bucăți de sulf verde și translucid fuseseră scoase din minele de pe Colinele Leucogaei, la trei kilometri nord de traseul principal al apeductului. Mai erau apoi și izvoarele sulfuroase fierbinți din jurul Baiae, la care veneau convalescenți din tot Imperiul. Mai era bazinul căruia i se spunea Posidian, numit astfel după un libert al lui Claudius, în care apa era atât de fierbinte încât

puteai găti carnea. La Baiae, chiar și din mare ieșeau uneori vapori de sulf, cei suferinzi bălăcindu-se prin apa puțin adâncă în speranța vindecării. Undeva în această zonă care mocnea – unde se găsea peștera Sibilei iar găuri de foc făceau legătura cu Lumea de Jos – se produsese poluarea Augustei.

Ajunseseră la tunelul apeductului. Corax lăsă barca să plutească timp de câteva clipe, apoi vâsli de câteva ori cu abilitate în direcția opusă și se opriră exact lângă un stâlp. Attilius puse planurile deoparte și ridică torța, care făcu să strălucească stânca acoperită de mucegai ca smaraldul, apoi lumină capul uriaș al lui Neptun cioplit în piatră, din gura căruia țâșnea de obicei Augusta într-un torent negru. Însă în timpul neînsemnat cât durase drumul lor de la trepte, șuvoiul se subțiase și mai mult. De-abia dacă mai curgea.

Corax scoase un fluierat ascuțit.

— N-am crezut niciodată că voi trăi să văd Augusta secând. Aveai dreptate să-ți faci griji, tinere.

Se uită la Attilius și pentru prima dată pe fața lui trecu o undă de teamă.

— Sub ce stea te-ai născut de ai adus așa ceva asupra noastră?

Inginerul de-abia mai reușea să respire. Își duse iarăși mâna la nas și mișcă torța pe deasupra rezervorului. Lumina reflectată de apa neagră și nemișcată îl ducea cu gândul la un foc din adâncuri.

Nu era posibil, se gândi. Apeductele nu se strică din senin – nu așa, nu în decurs de câteva ore. Matricele aveau ziduri de cărămidă tencuite cu ciment impermeabil și erau înconjurate de un înveliș de beton gros de un picior și jumătate. Problemele obișnuite – erori de structură, scurgeri, depozite de calcar care îngustau trecerea – aveau nevoie de luni, chiar de ani ca să-și producă

efectele. Oprirea completă a Claudiei durase un deceniu întreg.

Fu întrerupt de un strigăt al sclavului Polites:

— Aquarius!

Își întoarse capul pe jumătate. Nu putea vedea treptele din cauza stâlpilor, care păreau să se ridice ca niște stejari pietrificați dintr-o mlaștină întunecată și împuțită.

— Ce e?

— A sosit un călăreț în curte, aquarius! Aduce mesajul că apeductul a cedat!

Corax mormăi:

— Asta vedem și noi, grec nătâng.

Attilius apucă iar planurile.

— Din ce oraș vine? Se aștepta ca sclavul să spună Baiae sau Cumae. În cel mai rău caz Puteoli. Neapolis ar fi fost un dezastru.

Răspunsul veni ca un pumn în stomac:

— Nola!

Mesagerul era atât de prăfuit încât părea mai mult o fantomă decât un om. Și chiar în timp ce povestea cum în rezervorul de la Nola apa se terminase în zori iar criza fusese precedată de un miros puternic de sulf apărut în mijlocul nopții – pe drumul din afara clădirii se auzi sunet de copite și un al doilea cal intră în curte.

Călărețul descălecă imediat și întinse un papirus înfășurat. Un mesaj de la consiliul din Neapolis. Acolo Augusta încetase să mai curgă la prânz.

Attilius îl parcurse cu atenție, reușind să nu lase să i se citească pe față prin ce trecea. În curte se strânsese deja o mulțime destul de mare. Doi cai cu călăreții lor, înconjurați de grupul de muncitori de la apeduct, care își abandonaseră masa de seară ca să asculte ce se întâmplă. Zarva începea să atragă atenția trecătorilor de pe stradă, ca și a unora din negustorii dimprejur.

— Hei, inginerule! strigă proprietarul cârciumii de vizavi. Ce se întâmplă?

N-ar fi nevoie de prea mult, se gândi Attilius – doar cea mai ușoară adiere de vânt – ca panica să cuprindă totul ca un foc de miriște. Simțea de altfel chiar în el însuși o scânteie. Strigă la niște sclavi să închidă porțile către curte și îi spuse lui Polites să aibă grijă ca cei doi mesageri să primească de mâncat și de băut.

— Musa, Becco – luați căruța și începeți s-o umpleți. Var nestins, puteolanum, instrumente – toate lucrurile care ne-ar putea trebui ca să reparăm matricea. Încărcați cât credeți că sunt în stare să tragă o pereche de boi.

Cei doi bărbați se uitară unul la altul.

— Dar nu știm care e problema, protestă Musa. Doar o căruță s-ar putea să nu fie de ajuns.

— Atunci o să mai luăm materiale când trecem prin Nola.

Porni cu pași mari către biroul apeductului, mesagerul din Nola urmându-l îndeaproape.

— Și eu ce le spun edililor?

Călărețul era aproape un băiețaș. Ochii erau singura parte a feței rămasă neacoperită cu praf, iar cele două discuri roz îl făceau să arate și mai temător.

— Preoții vor să-i aducă sacrificii lui Neptun. Spun că sulful este o piază rea îngrozitoare.

— Spune-le că suntem la curent cu problema.

Attilius făcu un gest vag cu planurile din mână.

— Spune-le că am început deja să organizăm o intervenție.

Se strecură prin intrarea joasă în micul birou. Documentele legate de Augusta pe care le lăsase în urma sa Exomnius erau vraiște. Chitanțe și facturi, bilete la ordin, prevederi și interpretări juridice, rapoarte ale inginerilor și liste de inventar ale magaziilor, scrisori de la departamentul Curator Aquarum și ordine de la comandamentul naval din Misenum – unele vechi de douăzeci sau treizeci de ani – se revărsau din dulapuri peste masă și de-

acolo pe podeaua de beton. Attilius mătură totul de pe masă cu brațul și desfășură planurile.

Nola! Cum era posibil așa ceva? Nola era un oraș mare, cincizeci de kilometri la est de Misenum și nici vorbă de zone cu sulf prin apropiere. Măsură distanțele cu degetul. Cu o căruță trasă de boi le-ar lua aproape două zile doar ca să ajungă acolo. Harta îi arăta cât se poate de limpede cum se răspândise dezastrul, matricea golindu-se cu precizie matematică. Urmări traseul cu degetul, mișcând încet din buze. Patru kilometri pe oră! Dacă Nola a picat în zori, Acerrae și Atella au urmat la jumătatea dimineții. Dacă la Neapolis, situat la nouăsprezece kilometri de Misenum, pe coastă, se oprise alimentarea la prânz, atunci probabil că Puteoli a picat la a opta oră, Cumae la a noua, Baiae la a zecea. Iar acum, la a douăsprezecea, venise inevitabil rândul lor.

Opt orașe afectate. Singurul de care nu se știa deocamdată nimic era Pompei, aflat cu câțiva kilometri în amonte față de Nola. Dar chiar și așa: mai bine de două sute de mii de oameni rămăseseră fără apă.

Își dădu seama că în spatele lui era cineva: Corax venise și se sprijinea de tocul ușii, privindu-l.

Înfășură harta și o luă sub braț.

— Dă-mi cheile de la stăvilare, îi spuse supraveghetorului.

— De ce?

— Nu e evident? Am de gând să închid rezervorul.

— Apa aparține Marinei. N-ai voie să faci asta. Nu fără permisiunea amiralului.

— Atunci fă bine și obține permisiunea amiralului, pentru că o să închid stăvilarele.

Pentru a doua oară în aceeași zi se găseau față în față la un lat de palmă.

— Uite ce e, Corax. Piscina Mirabilis este o rezervă strategică. Înțelegi? Ăsta e rostul ei, să fie

închisă în situații de criză – și cu fiecare clipă pe care o pierdem certându-ne se irosește mai multă apă. Și acum dă-mi cheia, altfel o să dai socoteală la Roma.

— Foarte bine. Din partea mea faci ce vrei, tinere.

Fără să-și ia privirea de pe fața lui Attilius, își scoase cheia de pe inelul de la cingătoare.

— O să merg la amiral, asta o să fac. O să-i spun ce se întâmplă. Și vedem noi după aia cine și pentru ce o să dea socoteală.

Attilius apucă cheia și ieși în curte dându-l la o parte. Strigă la cel mai apropiat sclav:

— Polites, închide porțile după ce ies. Nimeni n-are voie să mai intre aici fără permisiunea mea.

— Am înțeles, aquarius.

În stradă era încă adunată o mulțime de gură-cască, dar îi făcură loc să treacă. Nu acordă nicio atenție întrebărilor lor. O luă la stânga, apoi din nou la stânga pe un rând de scări abrupte care cobora. Orga de apă se tânguia în continuare în depărtare. Deasupra capului său atârnau rufe spălate, pe frânghii agățate între ziduri. Oamenii pe care îi împingea la o parte din mers întorceau spre el priviri nedumerite. O prostituată de cel mult zece ani, într-o rochiță de culoarea șofranului se prinse de brațul lui și nu-i dădu drumul până când nu scoase din punga de la brâu câteva monede de aramă. O văzu cum țâșnește prin mulțime și i le dă unui capadocian gras – proprietarul ei, de bună seamă – și în timp ce iuțea pasul înjură în gând, de ciudă că se lăsase fraierit.

Clădirea care adăpostea stăvilarul era un cub din cărămidă roșie de mici dimensiuni, cu puțin mai înalt decât un stat de om. O statuie a zeiței izvoarelor, Egeria, era așezată într-o nișă de lângă ușă. La picioarele ei erau puse câteva flori ofilite și bucăți mucegăite de pâine și fructe – ofrande lăsate de femei însărcinate care credeau că Egeria, soția lui Numa, Prințul Păcii, le va face nașterea mai

ușoară. O superstiție inutilă în plus. Mâncare aruncată pe fereastră.

Răsuci cheia în încuietoare și trase nervos de ușa grea de lemn.

Se găsea acum la același nivel cu partea de jos a Piscinei Mirabilis. Apa din rezervor curgea cu presiune printr-un tunel făcut în perete, printr-un grătar de bronz, făcea un vârtej în conducta deschisă de la picioarele sale și apoi era condusă prin trei țevi care se despărțeau în evantai și dispăreau sub dalele din spatele lui, ducând apa înspre portul și orașul Misenum. Curgerea era controlată de un stăvilar aliniat la nivelul peretelui, acționat de un mâner de lemn atașat unei roți de fier. Era înțepenit pentru că nu mai fusese folosit de mult. Fu nevoit să-l lovească cu podul palmei ca să-și dea drumul, dar când se propti cu spatele în el începu să se învârtă. Învârtea mânerul cât putea de repede. Stăvilarul cobora, zornăind ca grilajul unui castel, sugrumând treptat curgerea apei, până când în cele din urmă aceasta se opri de tot, lăsând să se simtă doar un miros de praf umed.

Pe canalul de piatră rămăsese doar o mică băltoacă, ce se evapora atât de repede datorită căldurii încât o vedea scăzând sub ochii lui. Se aplecă și își înmuie degetele în pata de umezeală, apoi le duse la buze. Nici urmă de sulf.

Am făcut-o deci și pe-asta, se gândi. Am lăsat Marina fără apă, pe timp de secetă, fără autorizație, la numai trei zile de la preluarea postului. Alții fuseseră degradați și trimiși la ocnă pentru mai puțin de-atât. Îi trecu prin minte că fusese nesăbuit lăsându-l pe Corax să vorbească primul cu amiralul. Avea să fie o anchetă, cu siguranță. Și chiar în acele momente supraveghetorul făcea tot ce putea ca vina să cadă pe cine vroia el.

Încuind ușa către camera stăvilarului, privi în stânga și-n dreapta pe strada aglomerată. Nimeni nu-i acorda nicio atenție. Habar n-aveau ce urma

să se întâmple. Se simțea stăpân pe un secret formidabil, iar acest sentiment îl făcea să se ferească de oameni. O luă în jos către port pe o alee îngustă, mergând pe lângă ziduri, cu privirea în pământ, evitând ochii celorlalți.

Vila amiralului era de cealaltă parte a orașului și ca să ajungă acolo inginerul avu de mers aproape un kilometru – cea mai mare parte la pas dar din când în când luând-o la fugă pradă câte unui acces de panică – traversând punți înguste și podul rotativ de lemn care separa cele două porturi naturale ale bazei navale.

Fusese prevenit în privința amiralului înainte de a pleca de la Roma.

— Comandantul șef este Gaius Plinius, îi spusese Curator Aquarum. Pliniu. Mai devreme sau mai târziu o să ai de-a face cu el. E convins că știe totul despre orice. Poate chiar știe. Trebuie să-i intri-n voie. Aruncă o privire peste ultima lui carte, „Istoria Naturală”. Tot ce se știe despre Mama Natură, în treizeci și șapte de volume.

Exista un exemplar în biblioteca publică de la Porticul Octaviei. Inginerul nu avusese timp să citească decât cuprinsul.

„Lumea, forma sa, mișcarea sa. Eclipsele de soare și de lună. Fulgerele. Muzica sferelor. Semnele aștrilor, cazuri consemnate. Raze cerești, găuri în cer, culorile cerului, flăcări pe cer, cununi pe cer, inele subite. Eclipse. Căderi de pietre…”

În bibliotecă mai erau și alte cărți ale lui Pliniu. Șase volume despre oratorie. Opt despre gramatică. Douăzeci de volume despre un război din Germania în care comandase o unitate de cavalerie. Treizeci de volume despre istoria recentă a Imperiului, pe care îl slujise în calitate de procurator în Spania și Galia Belgiană. Attilius se întreba cum reușea să scrie atât de mult și în același timp să se ridice atât de sus în administrația imperială. „Pentru că n-are nevastă”, îi spusese

curatorul. Și râsese de propria glumă. „Și nu doarme niciodată. Ai grijă să nu te prindă pe picior greșit.”

Cerul era roșu de la soarele care apunea iar laguna cea mare din dreapta lui, unde erau construite și reparate vasele, era pustie în timpul serii; câteva păsări de mare se tânguiau printre trestii. La stânga sa, în portul exterior, un vas de pasageri se apropia prin lumina aurie, cu pânzele strânse și cu o duzină de vâsle de fiecare parte coborându-se încet la unison în timp ce se strecura printre triremele flotei imperiale ancorate la țărm. Era prea târziu ca să fie corabia care venea de la Ostia, ceea ce însemna că era probabil vorba de un vas local. Greutatea pasagerilor înghesuiți pe puntea deschisă făcea ca ambarcațiunea să se lase mult în apă.

„Averse de lapte, sânge, carne, fier, lână, cărămizi. Semne prevestitoare. Pământul în centrul universului. Cutremure. Prăpăstii. Găuri de aer. Miracole de foc și apă: catran mineral; nafta; zone care strălucesc permanent. Principiul armonic al universului…”

Se mișca mai repede decât viteza cu care se goleau conductele de apă și când trecu prin arcul de triumf care marca intrarea în port observă că fântâna publică cea mare de la intersecție încă mai curgea. În jurul ei era adunată obișnuita gloată de seară – marinari care se stropeau cu apă ca să se trezească din mahmureală, copii în zdrențe țipând și împroșcându-se cu apă, o coadă formată din femei și sclavi cu vase de lut la subsoară sau pe umeri așteptând să-și ia apa pentru noapte. O statuie din marmură a Divinului Augustus, amplasată abil în apropierea intersecției aglomerate, ca să le amintească cetățenilor cui se datorează această binecuvântare, îi privea rece de sus, înghețată într-o tinerețe eternă.

Corabia supraaglomerată trăsese în dreptul cheiului. Cele două pasarele, din față și din spate,

fuseseră coborâte, iar lemnul se îndoia deja sub greutatea pasagerilor care se repezeau pe mal. Bagajele treceau din mână-n mână. Un proprietar de litiere, surprins de viteza cu care se revărsau oamenii, fugea de colo-colo și își înghiontea hamalii ca să se ridice de jos. Attilius strigă către cealaltă parte a străzii ca să întrebe de unde venea corabia, iar proprietarul de litiere îi aruncă peste umăr răspunsul.

— Neapolis, prietene – și înainte de asta Pompei.

Pompei.

Attilius era pe punctul de a pleca, dar brusc se opri în loc. Ciudat, se gândi. Ciudat că nu aveau nicio veste de la Pompei, primul oraș al matricei. Ezită, se răsuci pe călcâie și merse în întâmpinarea mulțimii.

— E cineva aici din Pompei?

Vântură deasupra capului sulurile cu planurile Augustei ca să atragă atenția.

— A fost cineva în Pompei în dimineața aceasta?

Dar nimeni nu-l băga în seamă. Erau însetați după călătorie – și era normal să fie așa, își dădu seama, dacă vin din Neapolis unde apa se oprise la prânz. Cei mai mulți treceau pe lângă el înnebuniți să ajungă la fântână, cu excepția unuia, un bătrân venerabil cu o tichie conică și purtând un toiag arcuit, de prezicător, care mergea încet, scrutând cerul.

— Am fost în Neapolis în după-amiaza asta, spuse el când Attilius îl opri, dar dimineața am fost în Pompei. De ce întrebi? Pot să te ajut cu ceva, fiule? Să nu te sfiești. Mă pricep la interpretarea tuturor fenomenelor obișnuite – fulgere, măruntaie, zborul păsărilor, manifestări ieșite din comun. Am prețuri rezonabile.

— Aș vrea să te întreb, venerabile părinte, spuse inginerul, când ai plecat din Pompei?

— La prima oră a dimineții.

— Și cum erau fântânile? Curgea apă?

Atât de multe depindeau de acest răspuns încât lui Attilius aproape îi era frică să asculte.

— Da, era apă.

Augurul se încruntă și își ridică toiagul către lumina amurgului.

— Dar când am ajuns în Neapolis străzile erau uscate iar în băi am simțit miros de sulf. De-asta m-am hotărât să mă întorc la corabie și să vin aici.

Își miji iarăși ochii către cer, uitându-se după păsări.

— Sulful e o piază rea îngrozitoare.

— Nu te contrazic, spuse Attilius. Dar ești sigur? Și ești sigur că era apă?

— Da, fiule. Sunt sigur.

În jurul fântânii se produsese zarvă și amândoi bărbații se întoarseră să vadă ce e. Nu era mare lucru, la drept vorbind, doar niște înghionteli și îmbrânceli, dar nu trecu mult până apărură și primii pumni. Mulțimea părea să se contracteze, să se strângă în sine, devenind mai densă și din centrul grămezii un vas mare de lut zbură în aer, se răsuci încet și ateriză pe chei, făcându-se țăndări. O femeie începu să țipe. Făcându-și loc cu greu printre spinările de la marginea gloatei, un om într-o tunică grecească reuși să iasă, ținând strâns la piept un burduf plin cu apă. Avea o tăietură la tâmplă și îi curgea sângele. Se împiedică, apoi se adună de pe jos și dispăru clătinându-se pe o alee.

A început, se gândi inginerul. Mai întâi această fântână, apoi celelalte din jurul portului, apoi bazinul cel mare din forum. Și apoi băile publice, robinetele de la școala militară și vilele celor bogați – nimic nu va mai ieși pe țevi, doar zgomotul metalului și aerul șuierând.

Orga de apă din depărtare se blocase pe o notă și se stinsese cu un vaiet prelung.

Cineva strigă că nemernicul din Neapolis se îmbulzise în față și furase toată apa care mai era și, ca o sălbăticiune cu un singur creier și o singură

voință, gloata se întoarse și se scurse pe strada îngustă pornind în urmărire. Și deodată, la fel de brusc cum începuse, vânzoleala se termină, lăsând în urmă un peisaj cu vase sparte și abandonate și câteva femei ghemuite în praf, protejându-și capul cu mâinile, lângă ghizdul fântânii tăcute.

Vespera

[ora 20:07]

Cutremurele se pot produce în cascadă în zone de convergență a tensiunii – cum ar fi faliile – și în imediata vecinătate a magmei, unde se produc modificările presiunii.

Haraldur Sigurdsson (editor), Enciclopedia Vulcanilor

Reședința oficială a amiralului era amplasată în partea de sus a dealului care dădea spre port și până să ajungă Attilius la ea și să fie condus pe terasă, soarele asfințise. În jurul golfului, în vilele de pe malul mării, se aprindeau torțe, lămpi cu ulei și vase cu jăratic, astfel că treptat începea să apară o linie întreruptă de lumină gălbuie, tot mai pierdută pe măsură ce priveai mai în depărtare, urmând curba coastei și dispărând apoi în ceața purpurie dinspre Capri.

Un centurion marin în uniformă completă, cu platoșă, coif cu panaș și o sabie atârnată de cingătoare se îndepărta în fugă când sosi inginerul. Resturile unei cine consistente erau strânse de pe o masă din piatră așezată sub o boltă cu spaliere. La început nu-l văzu pe amiral, dar în clipa în care sclavul îl anunță – „Marcus Attilius Primus, aquarius al Aqua Augusta!” – un bărbat, îndesat, în jur de cincizeci și cinci de ani, aflat la celălalt capăt al terasei, se răsuci pe călcâie și porni spre el cu pași legănați, urmat de cei care Attilius presupunea că erau oaspeții petrecerii de cină abandonate: patru bărbați asudând în togile lor, dintre care cel puțin unul era senator, judecând după dunga purpurie a hainei sale oficiale. În urma lor – slugarnic, pus pe rele și inevitabil – venea Corax.

Attilius își imaginase, cine știe de ce, că celebrul învățat era slab, însă Pliniu era gras, burta îi ieșea mult în afară, ca berbecele unuia din vasele sale de luptă. Își tampona fruntea cu un șervet.

— Să te arestez pe loc, aquarius? Aș putea foarte bine să o fac, e limpede asta.

Avea o voce de om gras: un șuierat ascuțit, care devenea și mai răgușit pe măsură ce îi enumera acuzațiile pe degetele sale bondoace.

— Mai întâi incompetență – cine s-ar putea îndoi de asta? Neglijență – unde erai când apa a fost infectată cu sulf? Nesupunere – cu ce autoritate ne-ai oprit alimentarea? Trădare – da, aș putea face să stea în picioare o acuzație de trădare. Ce-ar mai fi… instigare la revoltă în incinta șantierului imperial? A trebuit să trimit o centurie de marinari – cincizeci care să spargă câteva capete în oraș și să încerce să restabilească ordinea publică, ceilalți cincizeci la rezervor ca să păzească apa care o mai fi acolo. Trădare…

Se opri din vorbit, cu răsuflarea tăiată. Cu obrajii săi umflați, cu buzele strânse și cu zulufii rari și cărunți pe care transpirația îi lipise de cap arăta ca un cherubin vârstnic și furios, picat de pe un tavan pictat din care începuse să cadă tencuiala. Cel mai tânăr dintre oaspeții săi – un puști până în douăzeci de ani, făcu un pas în față ca să-l susțină, dar Pliniu îl îndepărtă, smucindu-și brațul. În spatele grupului, Corax rânjea, lăsând să i se vadă dinții întunecați, își răspândise veninul mult mai bine chiar decât se aștepta Attilius. Un politician pe cinste. S-ar găsi chiar senatori care să învețe câte ceva de la el.

Observă că deasupra Vezuviului răsărise o stea. Nu mai privise niciodată cu adevărat muntele, sau oricum nu din acest unghi. Cerul era întunecat, dar muntele era încă și mai întunecat, aproape negru, ridicându-și masiv deasupra golfului culmea ascuțită. De-acolo vine problema, se gândi. Undeva acolo, pe munte. Nu pe partea dinspre

mare ci în cealaltă, dinspre uscat, pe panta nord-estică.

— Și de fapt cine ești tu? se auzi din nou vocea gâjâită a lu Pliniu. Nu te cunosc. Ești mult prea tânăr. Ce s-a întâmplat cu adevăratul aquarius? Cum îi zicea?

— Exomnius, spuse Corax.

— Așa, Exomnius. Unde e? Și unde-i e mintea lui Acilius Aviola de ne trimite puștani ca să facă treaba bărbaților? Deci? N-aud! Ce-ai de spus în apărarea ta?

În spatele amiralului, Vezuviul forma o piramidă naturală perfectă, cu dâra de lumină a vilelor de pe malul mării decorându-i baza. În câteva locuri linia se îngroșa și acolo, presupuse inginerul, trebuie să fie orașele. Le recunoștea de pe hartă. Cel mai apropiat era Herculaneum; cel mai depărtat, Pompei.

Attilius își îndreptă spatele.

— Am nevoie, spuse el, să iau o corabie.

Își desfășură harta pe masa din biblioteca lui Pliniu, punând pe fiecare parte câte o bucată de magnetită luată dintr-o vitrină. Un sclav în vârstă își târșâia picioarele în spatele amiralului, aprinzând un candelabru complicat din bronz. Pereții erau acoperiți de dulapuri din cedru, ticsite cu suluri de papirus puse unul peste altul, ca un fel de fagure prăfos. Deși ușile de la terasă erau larg deschise, dinspre mare nu adia niciun pic de briză care să împrăștie căldura. Fumul negru și uleios al lumânărilor se ridica drept și netulburat. Attilius simțea cum i se scurge transpirația pe burtă, enervant, ca o insectă târându-i-se pe piele.

— Spune-le doamnelor că venim direct la masă, zise amiralul.

Se întoarse cu spatele la sclav și îi făcu un semn cu capul inginerului.

— Așa. Să auzim.

Attilius aruncă o privire la fețele celor din jur, care îl priveau atenți în lumina lumânărilor. Îi fuseseră prezentați înainte să se așeze și vroia să fie sigur că le ținea minte: Pedius Cascus, un senator în vârstă care, își amintea vag, fusese consul cu ani în urmă și avea o vilă mare la Herculaneum, pe malul apei; Pomponianus, un vechi camarad de arme al lui Pliniu, care venise la cină cu corabia de la Stabiae; și Antius, căpitan al vasului amiral al Imperiului, *Victoria.* Tânărul plin de coșuri era nepotul lui Pliniu, Gaius Plinius Caecilius Secundus.

Își puse degetul pe hartă și ceilalți se aplecară cu toții înainte, chiar și Corax.

— Aici credeam inițial că s-a produs fisura, aici, pe câmpurile mocninde din jurul Cumae. Așa s-ar fi explicat sulful. Dar apoi am aflat că alimentarea s-a întrerupt și în Nola – aici, la răsărit. Asta se întâmpla în zori. Momentul este esențial, pentru că potrivit unui martor care a fost în Pompei la primele ore ale dimineții, acolo încă mai curgeau fântânile în dimineața asta. Cum puteți vedea, Pompei se alimentează din matrice ceva mai în amonte față de Nola, deci logic ar fi trebuit ca Augusta să se întrerupă și acolo în timpul nopții. Și cum nu s-a întâmplat așa, nu putem trage decât o singură concluzie. Avaria trebuie să fie aici – trasă un cerc cu degetul – undeva pe-aici, în această zonă de opt kilometri în care curge prin apropierea Vezuviului.

Pliniu se încruntă la hartă.

— Și vasul? Unde e vasul în toată povestea asta?

— Cred că mai avem apă pentru două zile. Dacă plecăm pe uscat din Misenum ca să descoperim ce s-a întâmplat, o să ne ia cel puțin pe-atât doar să găsim locul unde s-a produs avaria. Dar dacă ajungem pe mare la Pompei - ducând puține lucruri cu noi și luând ce ne trebuie din oraș – atunci am putea reuși să începem reparațiile mâine.

În tăcerea care urmă, inginerul putea auzi limpede picăturile regulate ale clepsidrei cu apă de lângă ușă. Câțiva țânțari care se roteau în jurul flăcării rămăseseră captivi în ceară.

Pliniu spuse:

— Câți oameni ai?

— Cincizeci cu totul, dar cei mai mulți sunt împrăștiați de-a lungul matricei, pentru întreținerea sifoanelor de decantare și a rezervoarelor din orașe. În Misenum am doisprezece oameni. Jumătate din ei ar veni cu mine. Iar restul i-aș găsi la Pompei.

— Am putea să-i dăm o corabie liburniană, amirale, spuse Antius. Dacă pleacă la prima oră ar putea fi în Pompei la jumătatea dimineții.

Corax păru panicat de această idee.

— Cu tot respectul, amirale, nu face decât să bată câmpii în continuare. N-aș pune niciun preț pe ce spune. Mai întâi, aș fi curios să aflu cum de e atât de sigur că în Pompei încă mai curge apa.

— Am întâlnit un om pe chei în timp ce veneam încoace. Un augur. Corabia care face curse în partea locului tocmai ancorase. Mi-a zis că a fost în Pompei în această dimineață.

— Un augur! repetă Corax batjocoritor. Păcat că n-a fost în stare să anticipeze toate astea din timp! Dar hai, să zicem că spune adevărul. Să zicem că avaria e aici. Cunosc partea asta de matrice mai bine ca oricine – are opt kilometri și fiecare centimetru e sub pământ. O să ne ia mai mult de o zi doar să descoperim unde s-a rupt.

— Nu-i adevărat, obiectă Attilius. La cantitatea de apă care se scurge din matrice ar putea și un orb să găsească avaria.

— La cantitatea de apă strânsă în tunel, cum o să intrăm ca să facem reparațiile?

— Uite cum, spuse inginerul. Când ajungem la Pompei ne împărțim în trei grupuri.

Nu se gândise de fapt la toate astea în detaliu. Trebuia să găsească soluția pe măsură ce vorbea.

Dar vedea că Antius era de partea lui, iar amiralul nu-și lua ochii de pe hartă.

— Primul grup merge la Augusta – urmărește ramura dinspre Pompei până la punctul de joncțiune cu matricea și de acolo o ia spre vest. Vă asigur că nu va fi o mare problemă să găsim unde este avaria. Al doilea grup rămâne în Pompei ca să adune oamenii și materialele de care e nevoie pentru reparații. Un al treilea grup pornește pe munte către izvoarele de la Abellinum, ca să închidă Augusta.

Senatorul ridică imediat privirea.

— Se poate face așa ceva? La Roma, când un apeduct trebuie închis pentru reparații, stă închis timp de săptămâni întregi.

— Potrivit acestor desene, domnule senator, da, se poate face așa ceva.

Attilius observase asta abia acum, dar deja se simțea plin de inspirație. Toată operațiunea prindea formă în mintea lui chiar în timp ce o descria.

— Nu am văzut niciodată izvoarele apeductului, dar din acest plan rezultă că ar curge într-un bazin cu două canale. Cea mai mare parte din apă vine spre apus, la noi. Dar un canal mai mic se îndreaptă către nord, ca să alimenteze Beneventum. Dacă trimitem toată apa către nord și lăsăm apa din canalul de vest să se scurgă, putem să intrăm ca să-l reparăm. Important e că nu trebuie să facem un dig și apoi să construim o rută alternativă temporară, cum se întâmplă la apeductele din Roma înainte de începerea oricărei operații de întreținere. Putem lucra mult mai rapid.

Senatorul își mută ochii încercănați spre Corax.

— Ce zici supraveghetorule, e adevărat?

— Poate că e, admise Corax fără tragere de inimă. Părea să simtă că pierduse, dar n-avea de gând să se dea bătut fără să lupte.

— Dar eu tot susțin că bate câmpii, domnule amiral, dacă își închipuie că putem termina într-o zi sau două. Cum ziceam, cunosc zona. Am mai

avut probleme aici acum aproape douăzeci de ani, la cutremurul cel mare. Exomnius era aquarius atunci, tocmai preluase postul. Abia venise de la Roma, era prima lui misiune și am lucrat împreună. E adevărat, nu a trebuit blocată toată matricea, cu asta sunt de acord, dar ne-a luat săptămâni întregi să reparăm toate crăpăturile din tunel.

— Care cutremur? Attilius nu auzise niciodată vorbindu-se despre el.

— De fapt a fost acum șaptesprezece ani.

Nepotul lui Pliniu își făcu auzit pentru prima dată glasul pițigăiat.

— Cutremurul s-a petrecut la nonele lui februarie, în timpul consulatului lui Regulus și Verginius. Împăratul Nero era la Neapolis unde juca pe scenă. Seneca descrie incidentul. Sunt sigur că l-ai citit, unchiule. Pasajul cu pricina este în „Naturales Questiones”. Cartea a șasea.

— Da, Gaius, îți mulțumesc, spuse amiralul cu asprime. Am citit, dar îți sunt desigur recunoscător pentru bibliografie.

Se uită fix la hartă și își umflă obrajii.

— Oare – murmură el…

Se răsuci în scaun și strigă după sclav.

— Dromo! Adu-mi paharul cu vin. Repede!

— Te simți rău, unchiule?

— Nu, nu e asta.

Pliniu își propti bărbia în pumni și se apucă să examineze iar harta.

— Deci de-asta s-a întrerupt Augusta? De la un cutremur?

— Ar fi trebuit să-l simțim, nu? obiectă Antius. Cel de care am vorbit mai devreme a dărâmat o bună parte din Pompei. Nu s-a terminat încă de reconstruit, jumătate din oraș e încă un șantier. Nu s-a auzit nimic de ceva cu o asemenea amploare.

— Și totuși, continuă Pliniu, vorbind mai mult pentru sine, este cu siguranță o vreme de cutremure. Marea liniștită. Aerul atât de nemișcat

încât păsările de-abia reușesc să zboare. În vremuri normale ne-am putea aștepta la o furtună. Dar când Saturn, Jupiter și Marte sunt în conjuncție cu soarele, în loc să se petreacă în aer, trăsnetul este uneori dezlănțuit de Natură sub pământ. Asta e după părerea mea definiția unui cutremur – un trăsnet aruncat din interiorul pământului.

Sclavul își târșâise picioarele până în spatele său, purtând o tavă în mijlocul căreia era un pocal mare de sticlă transparentă, plin pe trei sferturi. Pliniu scoase un fel de mormăit indistinct și ridică paharul în lumina lumânării.

— Caecubum, șopti Pomponianus, copleșit de emoție. Vechi de patruzeci de ani și e încă minunat să-l bei.

Își plimbă limba peste buzele cărnoase.

— Nu m-aș da înapoi de la încă un pahar, Pliniu.

— O clipă! Priviți!

Pliniu mișcă paharul în fața lor. Lichidul era gros și siropos, de culoarea mierii. Când paharul îi trecu pe la nas, Attilius simți parfumul dulce acrișor al băuturii.

— Și acum priviți mai atent!

Puse paharul pe masă cu grijă.

La început inginerul nu înțelegea ce vrea să spună, dar studiind paharul mai îndeaproape, observă că suprafața vinului părea să vibreze ușor. Unde minuscule radiau dinspre centru, ca tremurul unei corzi ciupite. Pliniu ridică paharul și mișcarea încetă; îl puse la loc și aceasta reîncepu.

— Am observat în timpul cinei. M-am antrenat să fiu atent la semnele Naturii pe care alții le-ar trece cu vederea. Tremurul nu e continuu. Acum, de exemplu, e nemișcat.

— Cu totul remarcabil, Pliniu, spuse Pomponianus. Te felicit. Eu unul mă tem că dacă am un pahar în mână nu prea îl pun jos până când nu e gol.

Senatorul nu era așa impresionat. Își încrucișă brațele pe piept și se lăsă pe spate în scaun, ca și cum cineva și-ar fi bătut joc de el cu o scamatorie pentru copii.

— Nu știu ce vi se pare așa remarcabil. Tremură masa, și? Ar putea fi orice. Vântul…

— Nu bate deloc vântul.

— … calcă cineva apăsat prin preajmă. Sau poate amicul Pomponianus o pipăia pe una din doamne pe sub masă.

Râsul mai risipi din tensiune. Pliniu era singurul care nu zâmbea.

— Știm că lumea pe care stăm și care ne pare atât de nemișcată de fapt se învârte perpetuu, cu o viteză inimaginabilă. Și poate că toată această materie năpustindu-se prin spațiu produce un sunet atât de puternic încât urechile omenești nu sunt în stare să îl audă. Stelele acestea, bunăoară, poate că răsună ca niște clopoței eolieni, ar trebui doar să avem noi urechi să auzim. Nu s-ar putea ca undele din acest pahar să fie expresia fizică a aceleiași armonii celeste?

— Și atunci de ce pornește și se oprește?

— N-am idee, Cascus. Poate că uneori pământul alunecă în liniște, alteori întâmpină rezistență. Unii susțin că vânturile sunt produse de faptul că pământul se mișcă într-o direcție, iar stelele în direcția opusă. Aquarius – tu ce crezi?

— Eu sunt inginer, amirale, spuse Attilius cu tact, nu filosof.

După părerea lui pierdeau timpul. Se gândi să aducă vorba despre comportamentul straniu al vaporilor pe deal în acea dimineață, dar până la urmă renunță. Stele care răsună! De nerăbdare începuse să bată ușor din picior.

— Tot ce pot să vă spun e că matricea unui apeduct e construită ca să reziste la forțe extreme. În locurile unde Augusta trece pe sub pământ, adică în cea mai mare parte a traseului, tunelul e înalt de șase picioare și lat de trei, și se sprijină pe

o fundație de beton groasă de un picior și jumătate, cu ziduri de aceeași dimensiune. Forța care a rupt așa ceva trebuie să fi fost foarte puternică.

— Mai puternică decât cea care face să tremure vinul meu?

Amiralul se uită la senator.

— Doar dacă de fapt nu e vorba de un fenomen al naturii, continuă el. Și atunci ce e? Un act deliberat de sabotaj, care să lovească flota? Dar cine ar îndrăzni? În această parte a Italiei n-a mai fost picior de străin de la Hannibal încoace.

— Iar sabotajul ar explica cu greu prezența sulfului.

— Sulf, spuse brusc Pomponianus. E chestia din trăsnete, nu? Și cine aruncă trăsnetele?

Se uită în jur cuprins de exaltare.

— Jupiter! Ar trebui să-i sacrificăm un taur alb lui Jupiter, zeul cerului, iar augurii să examineze măruntaiele. Și o să ne spună ei ce să facem.

Inginerul râse.

— Ce ți se pare așa caraghios? întrebă Pomponius. E mai puțin caraghios decât ideea că pământul ar zbura prin spațiu. Pentru că nu te supăra, dragă Pliniu, vrei nu vrei trebuie să-ți pui problema cum se face că nu cădem cu toții în gol.

— E o propunere excelentă, prietene, spuse Pliniu împăciuitor. Iar ca amiral se întâmplă să fiu și mare preot aici în Misenum, și te asigur că dacă aș avea un taur alb la îndemână l-aș omorî pe loc. Dar până una-alta s-ar putea să avem nevoie de o soluție mai practică.

Se lăsă pe spate în scaun și își șterse fața cu șervetul, apoi îl desfăcu și îl examină, ca și cum ar fi putut conține vreun indiciu vital.

— Bine, inginerule, o să-ți dau corabia. Se întoarse către căpitan.

— Antius, care e cea mai rapidă corabie liburniană din flotă?

— Cea mai rapidă ar fi *Minerva,* amirale. Vasul lui Torquatus. Tocmai s-a întors de la Ravena.

— Să fie gata de plecare la prima oră.
— Am înțeles, amirale.
— Și să se pună anunțuri pe fiecare fântână, prin care cetățenii sunt anunțați că apa e raționalizată. Va curge doar de două ori pe zi, exact câte o oră, în zori și la apus.
Antius ridică din sprâncene.
— Nu ți-a scăpat cumva din vedere că mâine este o sărbătoare publică? Vulcanalia, ai uitat?
— Știu foarte bine că mâine e Vulcanalia.
Chiar așa, se gândi Attilius. În graba cu care plecase de la Roma, urmată de grijile pentru apeduct, uitase complet în ce zi sunt. Douăzeci și trei august, ziua lui Vulcan, când pești vii sunt aruncați în foc pentru a-l îmbuna pe zeul focului.
— Și cu băile publice ce facem? insistă Antius.
— Se închid până la noi ordine.
— Amirale, n-o să le placă deloc asta.
— Asta e, n-avem ce face. Oricum prea ne-am moleșit cu toții.
Îi aruncă o privire lui Pomponianus.
— Imperiul n-a fost ridicat de oameni care zăceau prin băi cât e ziua de lungă. O să le prindă bine să mai vadă și cum era viața pe vremuri. Gaius, scrie și dă-mi să semnez o scrisoare către edilii din Pompei în care le cerem să pună la dispoziție oamenii și materialele care vor fi necesare pentru repararea apeductului. Știi genul. „În numele împăratului Titus Caesar Vespasianus Augustus și în virtutea autorității cu care am fost învestit de către Senatul și Poporul Romei, etc, etc," ceva care să-i facă să reacționeze. Corax, e limpede că știi terenul din jurul Vezuviului mai bine ca oricine. Tu vei merge să găsești avaria, în timp ce inginerul va pune la cale echipa de intervenție în Pompei.
Supraveghetorul rămăsese cu gura căscată, consternat.
— Care-i problema? Nu ești de acord?
— Ba da, domnule amiral.

Corax își ascunse imediat neliniștea, dar Attilius o remarcase.

— Nu mă deranjează să caut avaria. Totuși ar fi înțelept ca unul din noi să rămână la rezervor, ca să supervizeze raționalizarea apei…

Pliniu îi tăie scurt vorba.

— Raționalizarea este responsabilitatea Marinei. E în primul rând o chestiune de ordine publică.

O clipă Corax păru că va intra într-o dispută, dar apoi își înclină capul încruntat.

De pe terasă se auziră vocile femeilor și un hohot de râs.

Nu vrea să ajung la Pompei, își dădu brusc seama Attilius. Tot circul din seara asta – pentru asta a fost, ca să mă împiedice să mă duc la Pompei.

Capul unei femei cu o coafură sofisticată apăru în cadrul ușii. Avea cam șaizeci de ani. Perlele de la gâtul ei erau cele mai mari pe care le văzuse Attilius vreodată. Făcu un semn cu degetul către senator.

— Cascus, dragule, cât ai de gând să ne mai faci să așteptăm?

— Iartă-ne, Rectina, spuse Pliniu. Suntem aproape gata. Mai are cineva ceva de spus?

Se uită pe rând la fiecare din cei prezenți.

— Nu? În acest caz, eu unul propun să ne terminăm cina.

Își dădu scaunul în spate și toți se ridicară. Povara pântecelui îl împiedica să se scoale. Gaius îi oferi brațul, dar amiralul îl respinse cu un gest. Fu nevoit să-și ia avânt de câteva ori iar efortul îi tăie respirația. Cu o mână se prinse de masă, cu cealaltă vru să apuce paharul. Dar se opri cu mâna în aer.

Vinul își reluase tremuratul abia perceptibil.

Își umflă iarăși obrajii.

— Pomponianus, poate că până la urmă chiar o să sacrific acel taur alb. Iar tu, se întoarse către Attilius, o să-mi dai înapoi apa în două zile.

Apucă paharul și luă o înghițitură.

— Altfel o să avem cu toții nevoie de protecția lui Jupiter, ți-o spun de pe-acum.

Node intempesta

[ora 23:22]

Mișcările magmei ar putea de asemenea să deranjeze pânza freatică locală și se pot înregistra schimbări ale curgerii și temperaturii apelor subterane.

Enciclopedia Vulcanilor

Două ore mai târziu, inginerul stătea în pat așteptând zorile, nedormit, dezbrăcat, întins pe patul său îngust de lemn. Murmurul familiar al apeductului dispăruse și în locul lui se auzeau toate micile zgomote ale nopții – scârțâitul bocancilor santinelei pe stradă, foșnetul șoarecilor pe sub șindrile, tușea seacă a unuia dintre sclavii din barăcile de la parter. Închise ochii, dar îi deschise imediat la loc.

În panica provocată de criză reușise să uite de cadavrul tras afară din bazinul cu anghile, dar în întuneric întreaga scenă i se derula din nou prin fața ochilor – tăcerea concentrată de la marginea apei; corpul prins cu cangea și tras la mal; sângele; țipetele femeii; figura chinuită și brațele albe ale fetei.

Prea epuizat ca să se poată odihni, își coborî picioarele goale pe podeaua caldă. O lampă mică de noapte pâlpâia pe tăblia de lângă pat. Scrisoarea pentru acasă, neterminată, rămăsese alături. Se gândi că acum nu mai avea niciun rost s-o termine. Ori reușea să repare Augusta, caz în care mama și sora lui aveau să afle vești de la el la întoarcere, ori vor afla *despre* el când va fi trimis înapoi la Roma, în dizgrație, pentru a se prezenta în fața unui tribunal – o dezonoare pentru numele familiei.

Luă lampa și o duse aproape de raftul de la capătul patului, așezând-o printre figurinele reprezentându-i pe strămoșii lui. Îngenunche,

întinse mâna și scoase din rând efigia străbunicului. Oare bătrânul fusese printre inginerii care construiseră Augusta? Nu era imposibil. Documentele de la Curator Aquarum arătau că Aggripa trimisese patruzeci de mii de oameni, sclavi și legionari, care o terminaseră în optsprezece luni. Asta se întâmpla la șase ani după ce construise Aqua Julia la Roma și la șapte ani după ce construise Virgo, iar străbunicul său lucrase cu siguranță la acestea două. Îi făcea plăcere să se gândească cum un alt Attilius venise în sud, în aceste ținuturi caniculare – poate a stat chiar în acest loc în timp ce sclavii săpau Piscina Mirabilis. Simți cum prinde curaj. Augusta fusese construită de oameni. Oamenii or s-o și repare. *El* o s-o repare.

Fusese apoi tatăl lui.

Puse figurina la loc și luă o alta, mângâind-o ușor pe cap cu degetul.

Tatăl tău a fost un om de toată isprava; tu trebuie să-i calci pe urme.

Era încă bebeluș când tatăl lui termina Aqua Claudia, dar auzise de atâtea ori povestea consacrării lui – cum la vârsta de patru luni fusese trecut din mână-n mână peste umerii inginerilor, în mulțimea de pe Colina Esquilină – încât uneori i se părea că își amintește cum a fost: împăratul Claudius, în vârstă, tremurând și bâlbâindu-se în timp ce îi aducea sacrificiul lui Neptun și apoi apa care apărea pe canal ca printr-o minune, exact în momentul când își ridica mâinile spre cer. Dar, în ciuda strigătelor de uimire ale celor prezenți, asta n-avea nimic de-a face cu intervenția divină. Minunea se întâmplase pentru că tatăl lui cunoștea legile hidraulicii și deschisese stăvilarul apeductului cu exact optsprezece ore înainte de momentul când ceremonia trebuia să ajungă la apogeu, iar el călărise înapoi în oraș mai repede decât curgerea apei.

Contemplă bucata de lut din mâna sa.

Și tu, tată? Ai fost vreodată în Misenum? L-ai cunoscut pe Exomnius? Inginerii hidraulici din Roma au fost totdeauna o familie – la fel de strânși uniți ca o cohortă, obișnuiai tu să spui. Exomnius a fost oare unul din acei ingineri de pe Esquilină din ziua triumfului tău? M-a legănat și el în brațe împreună cu toți ceilalți?

Continuă să privească figurina o vreme, apoi o sărută și o puse la loc lângă celelalte.

Se așeză din nou pe pat.

Mai întâi dispare inginerul hidraulic, apoi apa. Cu cât se gândea mai mult, cu atât se convingea că există o legătură între cele două evenimente. Dar care? Privi în jur la pereții prost tencuiți. Nu era niciun indiciu aici, putea fi sigur de asta. În această celulă simplă nu rămăsese nicio urmă din personalitatea acelui om. Și totuși Corax spune că Exomnius se ocupase de Augusta timp de douăzeci de ani.

Luă iar lampa și ieși afară pe culoar, adăpostind flacăra cu palma. Trăgând la o parte draperia, lumină cămăruța unde erau depozitate lucrurile lui Exomnius. Câteva lăzi de lemn, două candelabre de bronz, o pelerină, sandale, o oală de noapte. Nu era cine știe ce, pentru o viață de om petrecută acolo. Observă că niciuna din lăzi nu era încuiată.

Aruncă o privire către scări, dar singurul sunet care venea de jos erau sforăiturile. Ținând în continuare lampa în mână, ridică capacul lăzii care se afla mai aproape de el și începu să răscolească înăuntru cu mâna liberă. Haine – haine vechi, în cea mai mare parte – care în timp ce erau date la o parte emanau un miros puternic de transpirație stătută. Două tunici, fâșii de pânză de legat în jurul șalelor, o togă împăturită cu grijă. Închise încet capacul și îl deschise pe celălalt. Nici aici nu era mare lucru. O bucată abrazivă de piele pentru îndepărtat uleiul la baie. O figurină comică a lui Priap, cu penisul exagerat de lung. Un pahar de argilă pentru zaruri, cu alte penisuri gravate în

jurul buzei. Zarurile. Câteva borcane de sticlă cu diverse ierburi și unguente. Câteva plăcuțe. Un mic pocal de bronz, cu luciul dus de tot.

Amestecă zarurile cât putu de încet în pahar și le aruncă. Avea noroc. Patru de șase – mâna lui Venus. Încercă iarăși și ieși tot Venus. Apoi încă o dată la fel. Erau măsluite.

Lăsă zarurile deoparte și apucă pocalul. Chiar era din bronz? Acum că se uita mai atent la el, nu mai era atât de sigur. Îl cântări în mână, îl răsuci, îl aburi cu respirația și frecă partea de jos cu degetul mare. Apăru o dâră aurie și o parte din litera P, gravată în metal. Continuă să frece, mărind treptat raza cercului auriu, până când putu citi toate inițialele.

N.P.N.l.A.

Litera *l* venea de la *libertus* și arăta că obiectul aparținea unui sclav eliberat.

Un sclav eliberat de un proprietar al cărui nume de familie începea cu P, și care era suficient de bogat și de vulgar încât să bea vin dintr-o cupă de aur.

Vocea fetei îi răsună deodată în minte la fel de clar ca și cum ar fi vorbit de lângă el.

Sunt Corelia Ampliata, fiica lui Numerius Popidius Ampliatus, de la Villa Hortensia…

Lumina lunii strălucea pe pietrele negre și netede ale străzii înguste și scotea în evidență conturul acoperișurilor plate. Părea aproape la fel de înăbușitor ca la sfârșitul după-amiezii; luna era la fel de strălucitoare ca soarele.

În timp ce urca treptele dintre casele tăcute, cu obloanele închise, o vedea în fața ochilor țâșnind în fața lui, vedea mișcarea șoldurilor pe sub rochia albă și simplă.

„Câteva sute de pași, aproape de tot – așa era, dar fiecare pas era la deal!”

Urcușul se termină și ajunse din nou pe teren drept, în fața zidului înalt al vilei celei mari. O

pisică cenușie trecu în fugă pe lângă zid și dispăru în cealaltă parte. Delfinii lucitori de metal săreau și se sărutau deasupra porții închise cu lanțul. În depărtare auzea marea bătând malurile și cântecul greierilor în grădină. Făcu să zăngăne barele de metal și își lipi fața de metalul cald. Încăperea portarului avea obloanele trase și bara pusă. Nu se vedea nicio lumină.

Își aminti reacția lui Ampliatus când apăruse pe mal: *„Ce s-a întâmplat cu Exomnius? Dar Exomnius e în continuare aquarius, nu?”* Era surprindere în glasul lui și, acum că se gândea mai bine, poate chiar mai mult: îngrijorare.

— Corelia! îi strigă numele ușor. Corelia Ampliata!

Niciun răspuns. Apoi o șoaptă în întuneric, atât de slabă încât aproape n-o auzi.

— S-a dus.

O voce de femeie. Venea de undeva din stânga lui. Făcu un pas înapoi și încercă să vadă prin întuneric. Nu distingea decât o mică movilă de zdrențe sprijinită de zid. Se apropie și observă că mormanul de cârpe părea să se miște. Un picior slab ieșea în afară, asemeni unui os. Era mama sclavului mort. Puse un genunchi în pământ și atinse cu grijă materialul aspru al hainei ei. O trecu un fior, apoi gemu și îngăimă ceva. Își retrase mâna. Degetele erau lipicioase de la sânge.

— Poți să stai în picioare?

— S-a dus, repetă femeia.

O ridică cu grijă în picioare, sprijinind-o de perete. Capul umflat se aplecă în față și Attilius văzu că părul ei încâlcit lăsase o urmă umedă pe piatră. Fusese biciuită și bătută bestial, iar apoi aruncată afară din curte ca să moară.

N.P.N.l.A: Numerius Popidius Numerii libertus Ampliatus. Familia Popidius îi acordase libertatea. Era un fapt că nu exista stăpân mai crud decât un fost sclav.

Îi atinse ușor gâtul cu un deget, ca să se asigure că mai trăiește. Apoi îi trecu un braț pe sub genunchi iar cu celălalt o apucă pe după umeri. O ridică fără niciun efort. Era doar piele și os. Undeva pe străzile din apropierea portului straja de noapte anunța cea de-a cincea diviziune a nopții: „Media noctis inclinatio” – miezul nopții.

Inginerul își îndreptă spatele și porni la vale, la cumpăna dintre ziua Marte și ziua Mercur.

MERCUR

23 August

Ziua dinaintea erupției

Diluculum

[06:00]

Înainte de anul 79 d. Chr., sub vulcan se acumulase un rezervor de magmă. Nu se poate spune când a început să se formeze această pungă de magmă, dar avea un volum de cel puțin 3,6 kilometri cubi, era situată la circa 3 km adâncime și avea o compoziție stratificată, cu magme alcaline bogate în elemente volatile (55% Si02 și aproape 10% K20) suprapuse peste o magmă ceva mai densă și mai mafică.

Peter Francis, Vulcanii. O perspectivă Planetară.

În vârful marelui far din piatră, ascuns după creasta promontoriului din sud, sclavii stingeau focurile, pentru a întâmpina zorile. Locul era considerat sacru. Potrivit lui Virgiliu, era chiar locul unde Misenus, solul troienilor ucis de zeul mării, Triton, era îngropat cu trompeta și vâslele sale.

Attilius privea lumina roșiatică cum dispărea dincolo de promontoriul acoperit cu o creastă de arbori, în timp ce în port siluetele vaselor de luptă se conturau tot mai clar pe fundalul gri-perlat al cerului.

Se întoarse și merse înapoi de-a lungul cheiului până în locul unde așteptau ceilalți. Reușea în fine să le distingă fețele – Musa, Becco, Corvinus, Polites – începea să se simtă în familie printre ei. Nici urmă de Corax deocamdată.

— Nouă bordeluri! spunea Musa. Ascultă-mă pe mine, dacă vrei să ți-o tragi, Pompei e locul unde trebuie să mergi. Până și Becco ar putea să-și mai odihnească puțin mâna. Inginerule! strigă el la Attilius, care se apropiase de ei. Zi-i lui Becco că poate să și-o tragă!

Docul mirosea a rahat și a pește eviscerat. Attilius avea sub ochi un pepene galben putrezit și cadavrul umflat și albicios al unui șobolan legănându-se în apă la picioarele sale, printre pilonii debarcaderului. Poezie curată! I se făcu brusc dor de una din acele ape reci din nord despre care auzise povestindu-se – Atlanticul, sau poate marea Germaniei – un tărâm unde nisipul și stâncile erau măturate zilnic de fluxul puternic; un loc mai sănătos decât acest lac roman cu apă călâie.

— Câtă vreme reușim să reparăm Augusta, Becco poate din partea mea să călărească toate fetele din Italia.

— Te-ai scos, Becco. În curând o să-ți fie puța la fel de lungă ca nasul…

Vasul promis de amiral era ancorat în fața lor: *Minerva,* numit așa după zeița înțelepciunii, cu o bufniță - simbolul acesteia – sculptată la provă. O corabie libumiană. Mai mică decât masivele trireme. Construită pentru viteză. Etamboul înalt ieșea în afară la pupă, încovoindu-se apoi peste puntea joasă, ca o coadă de scorpion gata să atace. Era pustie.

— … Cuculla și Zmyrina. Ar mai fi și evreica aia roșcată, Martha. Și o fetiță grecoaică, dacă ai astfel de gusturi - maică-sa abia a împlinit douăzeci de ani…

— La ce-mi folosește o corabie fără echipaj? bombăni încet Attilius.

Începuse deja să se agite. Nu-și putea permite să irosească nicio oră.

— Polites, dă o fugă până la baracă și vezi ce se întâmplă.

— … Aegle și Maria…

Tânărul sclav se ridică.

— Nu mai e nevoie, spuse Corvinus arătând cu capul înspre intrarea portului. Se aud venind.

— Ai urechea mai fină ca mine, spuse Attilius, dar apoi îi auzi și el.

O sută de perechi de picioare, tropăind pe stradă dinspre școala militară. În timp ce marinarii traversau podul de lemn, ritmul rapid deveni un bubuit continuu de sandale pe lemn, apoi apărură câteva torțe, iar grupul intră pe strada care ducea către partea din față a portului. Se apropiau în rânduri de câte cinci, conduși de trei ofițeri purtând armură și coifuri cu panaș. La un prim strigăt de comandă, coloana se opri; la al doilea rupseră rândurile și marinarii se îndreptară către vas. Nimeni nu scotea un cuvânt. Attilius se trase înapoi, ca să-i lase să treacă. Ieșind din tunicile fără mâneci, umerii diformi și brațele cu mușchi uriași ale vâslașilor păreau grotesc de mari față de partea de jos a corpului.

— Uitați-vă la ei, vorbi cel mai înalt dintre ofițeri. Crema Marinei, adevărați bivoli umani.

Se întoarse către Attilius și își ridică pumnul în semn de salut.

— Torquatus, căpitanul *Minervei.*

— Marcus Attilius, inginer. Să mergem.

Încărcatul vasului nu luă mult. Attilius considerase inutil să târască după ei amforele grele de var nestins și sacii cu puteolanum de la rezervor ca să le transporte pe mare de cealaltă parte a golfului. Dacă Pompei era, cum se spunea, înțesat de construcții, avea să folosească scrisoarea amiralului ca să rechiziționeze ce-i trebuia. Cu uneltele era altceva. Un profesionist își folosește mereu uneltele lui.

Organiză un lanț uman ca să le încarce la bord. I le dădea pe rând lui Musa, care i le arunca lui Corvinus – topoare, baroase, ferăstraie, târnăcoape și lopeți, tăvi de lemn pentru cimentul proaspăt pregătit, sape ca să-l amestece și tampoane grele de fier pentru tasat betonul – toate ajungând în cele din urmă la Becco, pe puntea *Minervei.* Lucrau rapid, fără să schimbe o vorbă, iar când terminară se făcuse lumină și vasul era gata să pornească.

Attilius trecu peste pasarelă și sări pe punte. Un rând de marinari cu cange în mâini așteptau să împingă vasul de la chei. De pe platforma de sub etambou, chiar lângă cârmaci, Torquatus strigă în jos: „Ești gata, inginere?” iar Attilius îi strigă la rândul lui că era gata. Cu cât plecau mai repede, cu atât mai bine.

— Dar Corax n-a ajuns încă, protestă Becco.

Să-l ia naiba, se gândi Attilius. Era aproape bucuros. O să rezolve totul singur.

— Asta-i problema lui.

Frânghiile de ancorare fură desprinse. Cangele se coborâră ca niște lăncii și atinseră docul. Attilius simți sub picioare cum se clatină puntea la scoaterea vâslelor, iar *Mineroa* începu să se miște. Se uită înapoi către țărm. În jurul fântânii publice se adunase o gloată așteptând să vină apa. Se întrebă dacă n-ar fi trebuit să rămână la rezervor mai mult, ca să supravegheze deschiderea stăvilarului. Dar lăsase în urmă șase sclavi care să se ocupe de Piscină, iar clădirea era înconjurată de soldații lui Pliniu.

— Uite-l! strigă Becco. Uitați, e Corax!

Începu să-și miște brațele deasupra capului.

— Aici, Corax, aici!

Îi aruncă o privire acuzatoare lui Attilius.

— Vezi? Ar fi trebuit să așteptăm.

Supraveghetorul trecea agale de fântână cu o desagă aruncată peste umăr, părând cufundat în gânduri. Dar acum ridică ochii, îi văzu și începu să alerge. Se mișca destul de repede pentru cineva la patruzeci și ceva de ani. Distanța dintre corabie și chei creștea rapid – trei picioare, patru picioare – și lui Attilius i se păru că nu mai are cum să-i prindă, dar când ajunse la margine își aruncă desaga și apoi sări după ea, iar câțiva marinari se întinseră, îl apucară de mâini și îl traseră la bord. Ateriză în picioare, aproape de pupă; îi aruncă o privire lui Attilius și își ridică degetul mijlociu către el. Inginerul îi întoarse spatele.

Făcând o voltă, *Minerva* ieșea din port, cu prova înainte și scoțând două duzini de vâsle de o parte și de alta a carenei înguste. Sub punte se auzi o bătaie de tobă, iar vâslele atinseră suprafața apei. Toba răsună din nou și lemnul plezni apa, fiecare vâslă fiind trasă de câteva două perechi de brațe. Vasul alunecă înainte – mai întâi imperceptibil, apoi prinzând viteză pe măsură ce tempoul bătăilor de tobe se întețea. Pilotul se aplecă în afară, deasupra berbecelui și, privind drept înainte, făcu un semn spre dreapta; Torquatus dădu un ordin, iar cârmaciul împinse cu putere în vâsla imensă care servea drept cârmă, dirijând vasul printre două trireme ancorate. Pentru prima dată după patru zile, Attilius simți în obraz o ușoară briză.

— Avem public, inginere! strigă Torquatus, arătând către dealul de deasupra portului.

Attilius recunoscu terasa lungă și albă a vilei amiralului, așezată printre crânguri de mirt, iar aplecată peste balustradă silueta corpolentă a lui Pliniu. Se întrebă ce-i trecea bătrânului prin minte. Ezitând puțin, ridică o mână. O clipă mai târziu, Pliniu răspunse. Apoi *Minerva* trecu printre cele două vase mari de luptă, *Concordia* și *Neptun,* și când privi din nou în sus, pe terasă nu mai era nimeni.

În depărtare, în spatele Vezuviului, începea să se vadă soarele.

Pliniu privi cum corabia liburniană prindea viteză, îndreptându-se către mare. Pe fundalul cenușiu al apei, vâslele apăreau ca niște scânteieri albe, răscolindu-i amintirea de mult uitată a Rinului plumburiu – era la Vetera, în urmă cu treizeci de ani – și a vasului Legiunii a V-a Privighetoarea trecând cavaleria sa pe celălalt mal. Ce vremuri! Ce n-ar da să plece din nou pe mare la prima oră a dimineții, sau și mai bine să comande o flotă în luptă, lucru pe care nu-l mai făcuse deloc în cei doi ani de când era amiral. Dar efortul de a

ieși din bibliotecă și a veni pe terasă ca să vadă trecerea *Minervei* – de a se scula de pe scaun și a face câțiva pași scurți – îl lăsase fără suflu, și când întinse mâna ca să răspundă la salutul inginerului se simți ca și cum ar fi ridicat o greutate.

„Natura nu i-a dat omului dar mai mare decât scurtimea vieții sale. Simțurile se încețoșează, membrele amorțesc, vederea, ținuta, mersul, până și dinții și organele digestive mor înaintea noastră, și totuși se consideră că omul încă mai trăiește.”

Îndrăznețe cuvinte. Ușor de scris când ești tânăr iar moartea stă la pândă pe vreun deal îndepărtat; ceva mai greu când ai șaizeci de ani și dușmanul avansează la vedere, în câmp deschis.

Își sprijini pântecele proeminent de balustradă, sperând că niciunul din secretari nu-i remarcase slăbiciunea, apoi se întoarse și își târșâi picioarele înapoi în casă.

Simțise mereu o slăbiciune pentru tinerii de felul lui Attilius. Nu în maniera nerușinată a grecilor, desigur – nu avusese niciodată timp pentru astfel de prostii, deși văzuse destule în Armată – ci sufletește, ca întruchipare a virtuților virile ale Romei. Senatorii visau la imperii; soldații le cucereau; dar inginerii, cei care făceau drumurile și săpau apeductele, erau cei care le *construiau* efectiv și care confereau Romei anvergura sa globală. Își promise că la întoarcerea inginerului o să-l invite la cină și o să-l tragă de limbă, ca să afle ce anume pățise Augusta. Iar apoi vor consulta împreună câteva texte din biblioteca amiralului și îi va povesti despre misterele Naturii, cu surprizele ei fără sfârșit. Aceste vibrații armonice intermitente, de pildă – ce reprezentau? Ar trebui să consemneze fenomenul și să-l includă în următoarea ediție a *Istoriei Naturale.* În fiecare lună mai descoperea ceva nou, care trebuia explicat.

Cei doi sclavi greci așteptau răbdători în picioare lângă masă – Aleman ca să citească cu

voce tare, Alexion pentru dictare. Erau pregătiți aproape de la miezul nopții, pentru că amiralul se disciplinase de multă vreme să funcționeze fără prea multă odihnă. „Să fii treaz înseamnă să trăiești” era motto-ul său. Întâlnise un singur om care reușea să doarmă mai puțin ca el, răposatul împărat Vespasian. La Roma aveau obiceiul să se întâlnească în mijlocul nopții ca să se ocupe de problemele Imperiului. De asta îi dăduse Vespasian comanda flotei: „Dragul meu Pliniu, tot timpul de veghe”, așa îi spusese, cu accentul lui de țărănoi nătâng, și îl ciupise de obraz.

Se uită în jurul lui la comorile adunate în călătoriile de-a lungul și de-a latul Imperiului. O sută șaizeci de caiete, în care își notase toate lucrurile interesante pe care le citise sau le auzise vreodată (Larcius Licinius, guvernatorul provinciei Hispania Tarraconensis, îi oferise patru sute de mii de sesterți pentru întreaga colecție, dar nici nu-i trecuse prin gând să accepte). Două bucăți de magnetită extrase în Dacia și prinse laolaltă de tainica lor magie. Un fragment de rocă cenușie și lucioasă din Macedonia, despre care se spunea că picase din cer. Niște chihlimbar din Germania, cu un țânțar captiv în celula sa translucidă din vremuri imemoriale. O bucată concavă de sticlă, găsită în Africa, care aduna razele soarelui și le focaliza într-un punct atât de fierbinte, încât putea să înnegrească și să scoată fum din lemnul cel mai tare. Apoi clepsidra sa, cea mai precisă din Roma, construită după specificațiile lui Ctesibius din Alexandria, inventatorul orgii cu apă, cu găuri din aur și nestemate, ca să prevină coroziunea și colmatarea.

— Aleman, adu-mi un vas cu apă. Sau nu – se răzgândi când sclavul tocmai ieșea pe ușă, amintindu-și cum descrisese geograful Strabo luxuriantul Golf Neapolis drept „vasul cu vin”.

— Dacă mă gândesc mai bine, vinul ar fi mai potrivit. Dar ceva ieftin. Un Surrentum, poate.

Se trânti pe scaun.

— Așa, Alexion, unde eram?

— Redactarea unei misive pentru împărat, amirale.

— Într-adevăr.

Acum că se făcuse ziuă, trebuia să-i trimită noului împărat, Titus, un mesaj prin semnale luminoase ca să-l informeze despre problema apărută la apeduct. Mesajul avea să treacă dintr-un turn de semnalizare în următorul, până la Roma, și să ajungă în mâinile împăratului pe la prânz. Și oare cum ce reacție va avea noul Stăpân al Lumii, se întreba.

— O să-i scriem împăratului, și după ce terminăm vom începe un caiet nou ca să consemnăm niște observații științifice. Ți se pare interesant?

— Da, domnule amiral.

Sclavul își luă stilusul și tăblița cu ceară, încercând să-și înghită un căscat. Pliniu se făcu că nu văzuse. Își lovea ușor buzele cu un deget. Îl știa bine pe Titus. Luptaseră împreună în Germania. Fermecător, cultivat, inteligent – și nemilos. Vestea că un sfert de milion de oameni rămăseseră fără apă i-ar fi putut declanșa cu ușurință una din acele crize fatale de furie. Era deci nevoie să-și aleagă cu grijă cuvintele.

— Majestății Sale Prea Eminente, împăratul Titus, din partea Comandantului Șef din Misenum, începu Pliniu, trimitem salutul nostru.

Minerva trecu printre digurile de beton care protejau intrarea în port și ieși în largul golfului. Lumina gălbuie a dimineții strălucea pe suprafața apei. Dincolo de pădurea de prăjini care marcau culturile de stridii, unde pescărușii coborau în picaj și țipau neîncetat, Attilius zări ferma piscicolă a Vilei Hortensia. Se ridică în picioare ca să vadă mai bine, încercând să-și țină echilibrul pe corabia în mișcare. Terasele, cărările din grădină, panta

unde își instalase Ampliatus scaunul ca să privească execuția, rampele din lungul țărmului, structurile de metal dintre iazuri, bazinul cel mare cu anghile, separat de celelalte – toate pustii. Vasul purpuriu-auriu al vilei dispăruse din dreptul debarcaderului.

Era exact cum spusese Atia: plecaseră.

Bătrâna nu-și venise încă în fire când plecase Attilius, înaintea zorilor. O așezase pe o saltea de paie, într-una din încăperile de lângă bucătărie, și îi spusese sclavului Phylo să cheme un doctor și să se ocupe ca femeia să fie îngrijită. Phylo se cam strâmbase, dar Attilius i-o tăiase scurt zicându-i să facă ce i s-a spus. Dacă avea să moară – cu atât mai bine pentru ea. Dacă își revenea – atunci din partea lui putea să stea. Ar fi trebuit oricum să cumpere încă un sclav care să se ocupe de mâncarea și hainele sale. Avea nevoi puține – munca o să fie ușoară. Nu se preocupase niciodată de astfel de lucruri. Cât timp fusese căsătorit, de casă se ocupase Sabina; după ce ea n-a mai fost, sarcinile au fost preluate de mama lui.

Vila cea mare arăta întunecată și cu storurile trase, parcă pregătită pentru o înmormântare; țipetele pescărușilor erau ca niște strigăte de bocitoare.

— Am auzit că a dat zece milioane pe ea, spuse Musa.

Attilius scoase un mormăit, fără să-și ia ochii de la casă.

— Nu e aici, din câte se pare.

— Ampliatus? Sigur că nu e. Nu e mai niciodată aici. Are case peste tot. Cea mai mare parte a timpului stă în Pompei.

— Pompei?

Inginerul se uită în jurul lui. Musa stătea cu picioarele încrucișate și cu spatele sprijinit de unelte, mâncând o smochină. Lăsa impresia că mănâncă tot timpul. Nevasta îi dădea în fiecare zi

un pachet cât pentru șase. Își îndesă ultima bucățică de fruct în gură și se linse pe degete.

— De-acolo vine. În Pompei și-a adunat averea.

— Dar s-a născut sclav.

— Așa merg lucrurile în ziua de azi, spuse Musa cu amărăciune. Sclavii mănâncă din farfurii de argint, iar cetățenii onești și liberi muncesc din zori până-n seară pe nimic.

Ceilalți stăteau mai spre pupă, adunați în jurul lui Corax care își ținea capul aplecat înainte și vorbea încet – spunând o poveste care impunea se pare gesturi largi cu mâna și clătinări ale capului. Attilius își dădu seama că descria întâlnirea cu Pliniu, din noaptea dinainte.

Musa scoase dopul burdufului și luă o dușcă, apoi șterse gura vasului și i-l întinse lui Attilius. Inginerul îl luă și se așeză pe vine lângă el. Apa avea un gust ușor amărui. Sulf. Bău un pic, mai mult ca să se arate prietenos decât de sete, șterse la rândul lui gura burdufului și îl dădu înapoi.

— Ai dreptate, Musa, răspunse el prudent. Câți ani are Ampliatus? Nici măcar cincizeci. În cât i-a luat lui să treacă de la sclavie la Vila Hortensia, noi doi abia am reuși să adunăm de un apartament plin de gândaci. Cum poate cineva să facă așa ceva dacă e cinstit?

— Un milionar cinstit? Când o avea găina dinți. Din câte am auzit, spuse Musa uitându-se în spate și coborându-și glasul, a început să prindă cheag abia după cutremur. A fost eliberat de bătrânul Popidius prin testament.

Era un flăcău chipeș Ampliatus, și nu se dădea înapoi de la nimic pentru stăpânu-său. Bătrânul era un libidinos, cred că nici câinele din casă n-a scăpat de el. Iar Ampliatus se îngrijea de nevastă-sa pentru el, înțelegi? Musa îi făcu cu ochiul. În fine, Ampliatus a devenit liber și a primit de undeva niște bani, iar apoi Jupiter a hotărât să ne zgâlțâie un pic. Asta era pe vremea lui Nero. A fost un cutremur cumplit – nimeni nu-și amintea unul

mai rău. Eu eram la Nola și am crezut că mi-a ajuns funia la par. Își sărută amuleta norocoasă – un penis cu testicule din bronz, atârnat de gât cu un șnur de piele. Dar știi cum se zice: necazul unuia, bucuria altuia. La Pompei a fost cel mai rău. Dar în timp ce toți ștergeau putina, spunând că orașul e terminat, Ampliatus se învârtea de colo-colo și cumpăra ruinele. Așa a pus mâna pe câteva din vilele cele mari pe mai nimic, le-a reparat, le-a împărțit în trei sau în patru și apoi le-a vândut pe o avere.

— Dar nu-i nimic ilegal aici.

— Poate că nu. Dar erau cu adevărat ale lui când le-a vândut? Asta-i întrebarea.

Musa își atinse ușor nasul cu degetul.

— Proprietarul mort. Proprietarul dispărut. Moștenitorii legali în cealaltă parte a Imperiului. Nu uita că jumătate din oraș era moloz. Împăratul a trimis un inspector de la Roma ca să lămurească ale cui sunt proprietățile. Suedius Clemens îl chema.

— Și Ampliatus l-a mituit?

— Să spunem că a plecat mai bogat decât venise. Cel puțin așa se vorbește.

— Și Exomnius? Era aquarius la momentul cutremurului, sigur se cunoștea cu Ampliatus.

Attilius își dădu imediat seama că făcuse o greșeală. Lui Musa îi dispăru imediat pofta de bârfă din privire.

— Despre asta nu știu nimic, mormăi el și începu să-și facă de lucru cu sacul de mâncare. Era om bun Exomnius. Era bine să lucrezi pentru el.

Era, se gândi Attilius. *Era* om bun. *Era* bine să lucrezi pentru el. Încercă să glumească:

— Vrei să spui că nu vă scotea din pat înainte de răsărit?

— Nu, vreau să spun că vorbea pe față și nu-ncerca să te ducă cu vorba ca să afle mai multe decât vroiai să-i spui.

— Hei, Musa! strigă Corax. Pe cine toci tu acolo? Bârfești ca o muiere. Vino mai bine încoace să bei cu noi!

Musa se ridică imediat în picioare și porni spre ceilalți, clătinându-se de la mișcarea vasului. În timp ce Corax îi arunca burduful cu vin, Torquatus sări jos de la pupă și se îndreptă spre mijlocul punții, unde erau catargul și pânzele coborâte.

— Mă tem că n-o să prea avem ce face cu astea.

Era un bărbat masiv. Cu mâinile în șolduri, se apucă să scruteze cerul. Lumina proaspătă și vie a soarelui făcea să-i strălucească platoșa; se făcuse deja foarte cald.

— Mda. Ia să vedem de ce sunt în stare bivolii mei.

Se răsuci pe călcâie către scară și coborî prin chepeng către puntea inferioară. Câteva clipe mai târziu tempoul tobei se înteți iar Attilius simți cum vasul se clatină puțin. Vâslele mușcară apa. Vila Hortensia, învăluită în tăcere, se pierdea în urma lor.

Minerva continua să înainteze, iar arșița dimineții învăluia treptat golful. Timp de două ore, vâslașii menținură același ritm îndrăcit. Rotocoale de abur se ridicau de pe terasele băilor descoperite din Baiae. Pe dealurile de la nord de Puteoli, focurile minelor de sulf ardeau cu flăcări verde pal.

Inginerul stătea deoparte, cu mâinile în jurul genunchilor și cu pălăria trasă peste ochi, ca să-l apere de soare, privind cum defilează coasta pe lângă ei, căutând cu privirea indicii care l-ar putea ajuta să înțeleagă ce se întâmplase cu Augusta.

Totul e straniu în această parte a Italiei, se gândi. Chiar și pământul ruginiu din jurul orașului Puteoli avea ceva magic: dacă îl amestecai cu var și îl aruncai în mare se transforma în piatră. Acest puteolanum, cum fusese numit materialul, în cinstea locului de obârșie, era descoperirea care

transformase Roma. Și care dăduse familiei sale o profesie, pentru că lucruri care înainte necesitau construcții laborioase din piatră și cărămidă puteau fi acum ridicate peste noapte. Cu cofraje și ciment, Agrippa construise marile diguri de la Misenum și împânzise Imperiul cu apeducte – Augusta aici în Campania, Julia și Virgo la Roma, Nemausus în Galia de sud. Lumea fusese reinventată.

Dar nicăieri nu dăduse acest ciment hidraulic rezultate mai spectaculoase decât în ținutul unde fusese descoperit. Debarcadere și pontoane, terase și diguri, spărgătoare de valuri și ferme piscicole transformaseră cu totul Golful Neapolis. Vile întregi păreau să se înalțe direct din apă și să plutească în apropierea malurilor. Locuri care fuseseră odată domeniul celor putred de bogați – Caesar, Crassus, Pompei – erau acum invadate de o nouă clasă de milionari, oameni de felul lui Ampliatus. Attilius se întrebă câți dintre acești proprietari, relaxați și apatici în acest august înăbușitor care intra alene în a patra săptămână, câți dintre ei și-au dat seama de oprirea apeductului. Nu prea mulți, probabil. Apa era ceva adus de sclavi, sau ceva care apărea ca prin miracol prin gurile uneia din băile cu dușuri inventate de Sergius Orata. Dar nu mai era mult și își vor da seama. Își vor da seama fără nicio îndoială, când vor fi nevoiți să-și bea bazinele de înot.

Cu cât înaintau spre răsărit, cu atât Vezuviul se ridica mai impunător deasupra golfului. Pantele dinspre poale erau un mozaic de câmpuri cultivate și vile, dar de la jumătate în sus se ridica o pădure virgină, de un verde întunecat. Câteva fuioare de nori pluteau nemișcate în jurul vârfului. Torquatus spunea că acolo sus vânatul era excelent – mistreț, cerb, iepure. Fusese de multe ori cu câinii și cu plasa de vânătoare, uneori și cu arcul. Dar trebuia să ai grijă la lupi. Iarna, vârful era învelit în zăpadă.

Căpitanul se așeză pe vine lângă Attilius, își scoase coiful și se șterse pe frunte.

— Dificil să te gândești la zăpadă, spuse el, pe o vreme ca asta.

— Și e greu să urci acolo sus?

— Nu foarte greu. Mai ușor decât pare. Odată ajuns sus, terenul e destul de plat. Spartacus a așezat acolo tabăra armatei sale de răzvrătiți. O fortăreață naturală cum nu s-a mai văzut. Nu e de mirare că lepădăturile au reușit să țină piept atâta timp legiunilor. Când nu sunt nori poți vedea până la optzeci de kilometri.

Trecuseră de Neapolis și erau în dreptul unui oraș mai mic – Torquatus spunea că e Herculaneum, dar coasta era o panglică continuă de construcții, ziduri maronii și acoperișuri roșii, punctate ici și colo de coroanele verde închis ale chiparoșilor, așa încât nu era tot timpul posibil să-ți dai seama unde se termina un oraș și unde începea următorul. Herculaneum arăta impozant și mulțumit de sine la poalele muntelui luxuriant, cu ferestrele caselor orientate înspre mare. Ambarcațiuni de agrement cu culori vii, unele în formă de animale marine, se legănau lângă maluri. Pe plaje erau umbrele de soare, iar oamenii aruncau cu undița de pe debarcadere. Muzica și strigătele copiilor care băteau mingea pluteau pe deasupra apei liniștite.

— Iată și cea mai mare vilă din Golf, spuse Torquatus.

Arătă cu capul înspre o proprietate imensă, cu colonade, care se întindea de-a lungul țărmului și ale cărei terase se ridicau deasupra nivelului mării.

— E Vila Calpurnia. Am avut onoarea să-l conduc aici pe noul împărat, în vizită la fostul consul Pedius Cascus.

— Cascus?

Attilius îl revăzu în minte pe senatorul cu înfățișare de șopârlă, din seara dinainte, înfășurat în toga sa cu dungă purpurie.

— Habar n-aveam că e atât de bogat.

— Moștenirea soției, Rectina. E înrudită cu clanul Piso. Amiralul vine des aici, pentru bibliotecă. Vezi acel grup de siluete care stau și citesc la umbră în apropierea bazinului? Sunt filosofi.

Torquatus găsea faptul foarte amuzant.

— Unii cresc păsări ca să-și treacă timpul, alții au câini. Senatorul are filosofi.

— Și ce fel de filosofi sunt aceștia?

— Discipoli ai lui Epicur. Potrivit lui Cascus, susțin că oamenii sunt muritori, zeii sunt indiferenți la soarta lor și prin urmare singurul lucru de făcut în viață este să te simți bine.

— Puteam să-i spun și eu asta pe degeaba.

Torquatus râse din nou, apoi își puse coiful și își strânse curelușa de sub bărbie.

— Nu mai e mult până la Pompei, inginere. Într-o jumătate de oră suntem acolo.

Se întoarse înapoi la pupă.

Attilius își puse mâna la ochi și contemplă vila. Nu-l prea interesase niciodată filosofia. De ce unii oameni moștenesc astfel de palate, alții sunt sfâșiați de anghile, iar alții își rup spinarea în întunericul calei, trăgând la vâsle pe o corabie – puteai s-o iei razna de tot, încercând să afli de ce e lumea orânduită așa. De ce a trebuit el să-și privească soția murind când abia ieșise din adolescență? Să-i arate cineva pe filosofii care să-i explice asta și poate atunci ar fi dispus să accepte că aveau vreun rost pe lume.

Sabina vroia mereu să vină în vacanță în Golful Neapolis și el o amânase tot timpul, zicându-i că e prea ocupat. Iar acum era prea târziu. Durerea după ce pierduse și regretul pentru ce nu reușise să facă, cei doi vrăjmași care atacau mereu împreună, îl prinseră din nou cu garda jos și îl secătuiră, ca de fiecare dată. Simțea un gol fizic în stomac. Privind coasta, își aminti scrisoarea pe care i-o arătase un prieten, în ziua funeraliilor Sabinei; o învățase pe

de rost. Juristul Servius Sulpicus se întoarce pe mare la Roma, venind din Asia, copleșit de durere, și contemplă la un moment țărmul Mediteranei. Ulterior își descrie sentimentele către Cicero, care își pierduse la rândul său fata: „În spatele meu era Aegina, în fața mea Megara, la dreapta Piraeus, la stânga Corintul; odinioară orașe înfloritoare, astăzi zăcând în ruine înaintea ochilor mei, și am început să-mi spun: cum să ne mai plângem că unul din noi moare sau este ucis, creaturi efemere care suntem, când cadavrele atâtor orașe zac abandonate doar în acest loc. Privește-ți soarta, Servius, și amintește-ți că te-ai născut muritor. Se poate să fii atât de tulburat de pierderea sufletului efemer al unei biete femei?”

Întrebare la care răspunsul lui Attilius rămânea – după mai bine de doi ani: da, se poate.

O vreme lăsă căldura să-i pătrundă corpul și fața, și fără să vrea probabil ațipise, căci atunci când deschise iar ochii, orașul dispăruse și prin fața lui se târa alene, pe sub umbrela pinilor uriași, o altă vilă imensă, cu sclavi care udau gazonul și îndepărtau frunzele din bazinul de înot. Își scutură capul ca să-și limpezească mintea și întinse mâna către sacul de piele unde ținea cele necesare – scrisoarea lui Pliniu către edilii din Pompei, un săculeț cu monede de aur și harta Augustei.

Munca fusese tot timpul alinarea sa. Desfășură planul, sprijinindu-l de genunchi și simți un puseu de panică. Își dădu seama că proporțiile desenului nu erau deloc exacte. Nu reieșea din schiță imensitatea Vezuviului, de care încă nu trecuseră și care, acum că se uita la el, trebuie că avea doisprezece sau treisprezece kilometri în diametru. Locul care pe hartă măsura jumătate de deget se dovedea a fi un drum de câteva ore prin praf și arșița soarelui. Își reproșă naivitatea – să se laude în fața unui client, în tihna bibliotecii, cu ceea ce

se poate face, fără să verifice mai întâi cum arată de fapt terenul. Greșeala tipică a începătorului.

Se ridică în picioare și se îndreptă către oamenii săi, care stăteau ghemuiți în cerc și jucau zaruri. Corax ținea mâna peste gura paharului și îl agita cu putere. Nu ridică privirea când umbra lui Attilius veni peste el.

— Hai, Fortuna, curvă bătrână, hai, spuse printre dinți și aruncă zarurile.

Aruncă numai ași – un zar prost – și mormăi nemulțumit. Becco lăsă să-i scape un strigăt de bucurie și adună grămada de monede de aramă.

— Aveam noroc, spuse Corax, până să apară el.

Arătă cu un deget acuzator către Attilius.

— E mai rău ca un corb, fraților. Ascultați ce vă spun, o să ne ducă pe toți la moarte.

— Spre deosebire de Exomnius, spuse inginerul, lăsându-se pe vine lângă ei. Pun prinsoare că el câștiga tot timpul.

Ridică zarurile.

— Ale cui sunt astea?

— Ale mele, zise Musa.

— Bine, atunci uite ce zic eu. Hai să jucăm altceva. Când vom ajunge la Pompei, Corax o să meargă primul de cealaltă parte a Vezuviului ca să găsească avaria. Cineva trebuie să meargă cu el. Ia dați voi cu zarul pentru onoarea de a-l însoți.

— Cine câștigă merge cu Corax, exclamă Musa.

— Nu, zise Attilius. Cine pierde.

Toți râseră, mai puțin Corax.

— Cine pierde! repetă Becco. Hai c-a fost bună!

Dădură cu zarul pe rând, fiecare din ei prinzând paharul în căușul palmelor în timp ce îl agita și murmurându-și formula aducătoare de noroc.

Musa era ultimul și aruncă un zar prost. Părea foarte dezumflat.

— Ai pierdut, se bucură Becco. Musa fraierul!

— Bun, spuse Attilius, zarurile au hotărât. Corax și Musa vor localiza avaria.

— Și ceilalți ce-or să facă? bombăni Musa.

— Becco și Corvinus vor merge călare până la Abellinum, ca să închidă stăvilarele.

— Nu înțeleg de ce e nevoie să meargă doi inși la Abellinum. Și Polites ce-o să facă atunci?

— Polites rămâne cu mine în Pompei ca să organizăm transportul uneltelor.

— Asta-i dreptatea, spuse Musa cu amărăciune. Oamenii liberi își transpiră și sufletul pe munte iar sclavul și-o trage cu curvele din Pompei!

Apucă zarurile și le aruncă în mare.

— Decât așa noroc mai bine mă lipsesc.

Dinspre partea din față a vasului, unde se găsea căpitanul, veni un strigăt de avertizare – „Pompei în fața noastră!” – și cele șase capete se întoarseră ca la comandă ca să vadă orașul.

Apărea încet din spatele unui promontoriu și nu era deloc cum și-l imaginase inginerul – o stațiune împrăștiată pe o distanță mare, ca Baiae sau Neapolis, întinse de-a lungul coastei golfului – ci un oraș-fortăreață, construit ca să facă față asediilor, așezat la aproape jumătate de kilometru de mare, pe un teren mai ridicat și cu portul întinzându-se dedesubt.

Abia când se apropiară mai mult reuși să observe că zidurile nu mai erau continue – numeroșii ani de pace romană îi convinseseră pe conducătorii orașului să lase garda jos. Se permisese construirea de case în afara întăriturilor, case care coborâseră astfel sub formă de terase largi și umbrite de palmieri către docuri. Rândurile de acoperișuri plate erau dominate de un templu cu vedere spre mare. Pilonii de marmură strălucitoare erau decorați cu ceea ce părea o friză din figuri ca abanosul. Dar curând își dădu seama că friza era de fapt vie. Muncitori aproape goi și înnegriți de soare umblau de colo-colo pe pietrele albe – lucrând, deși era sărbătoare. Ciocănitul dălților în piatră și huruitul ferăstraielor se auzea clar prin aerul încins.

Activitate peste tot. În grădinile care dădeau spre mare, oamenii mergeau pe creasta Zidurilor și munceau. Un puhoi de lume pe strada din fața orașului – pe jos, pe cai, în trăsuri și căruțe – ridicând nori de fum și umplând cele două drumuri abrupte care duceau dinspre port către cele două porți principale ale orașului. În timp ce *Minerva* manevra către intrarea îngustă în port, hărmălaia făcută de mulțime se auzea tot mai tare – o mulțime festivă după câte se părea, venită de la țară la oraș pentru sărbătoarea lui Vulcan. Attilius inspectă docurile cu privirea în căutarea fântânilor, dar nu văzu niciuna.

Oamenii lui așteptau în tăcere, aliniați, fiecare pierdut în gândurile sale.

Se întoarse către Corax.

— De unde vine apa în oraș?

— Din cealaltă parte, răspunse Corax, cu ochii ațintiți spre țărm. De lângă Poarta Vezuviului. Asta *dacă* – accentuă foarte tare cuvântul – încă mai curge.

Asta chiar ar fi de pomină, se gândi Attilius, dacă se dovedea că apa nu curgea și îi adusese pe toți aici după vorba unui bătrân augur scrântit la cap.

— Cine se ocupă de acel loc?

— Un sclav al orașului. N-o să-ți fie de prea mare ajutor.

— De ce nu?

Corax rânji și dădu din cap. Nu vroia să spună. O glumă înțeleasă numai de el, se pare.

— Foarte bine. Atunci de-acolo o să pornim, de la Poarta Vezuviului.

Attilius bătu din mâini.

— Hai băieți, nu e prima dată când vedeți un oraș. Călătoria s-a încheiat.

Intraseră deja în port. Lângă apă era o aglomerare de depozite și macarale. Dincolo de ele era un râu – Samus, potrivit hărței lui Attilius – blocat de barje așteptând să fie descărcate.

Torquatus dădea ordine în stânga și-n dreapta și mergea cu pași mari de-a lungul vasului. Tobele încetiniră și se opriră. Vâslele se retraseră înăuntru. Cârmaciul întoarse cârma și alunecară lin de-a lungul unui dig, cu mai puțin de jumătate de metru de apă între punte și chei. Două grupuri de marinari ducând cablurile de ancorare săriră pe țărm și le înfășurară rapid în jurul suporților din piatră. O clipă mai târziu, corzile se întinseră și, cu o smucitură care aproape îl dărâmă din picioare pe Attilius, *Minerva* se opri.

O văzu în timp ce își recăpăta echilibrul. Un soclu mare din piatră simplă, cu un cap al lui Neptun din care țâșnea apă într-un bazin de forma unei stridii, iar apa *se revărsa* – n-avea să uite niciodată asta – spălând pietrele din caldarâm și vărsându-se în mare. Nu se formase nicio coadă. Nimeni nu-i acorda nicio atenție. Și de ce ar fi făcut-o? Nu era decât un miracol de zi cu zi. Sări peste partea mai joasă a corabiei și porni clătinându-se către fântână, pământul părându-i-se ciudat de stabil după călătoria pe mare. Lăsă jos sacul și își scufundă palmele în arcul de apă limpede, apoi le strânse căuș și ridică lichidul către buze. Gustul era dulce și curat și aproape izbucni în râs de plăcere și ușurare, după care își băgă capul sub jetul de apă și lăsă lichidul să-i intre în gură, în nări, în urechi, să-i curgă pe spate, fără să-i pese de cei care se uitau la el ca la un nebun.

Hora quarta

[09:48]

Cercetări izotopice ale magmei vulcanice napolitane arată semne ale unui amestec semnificativ cu rocile din jur, sugerând că rezervorul nu este o formațiune topită continuă. E posibil ca rezervorul să arate mai degrabă ca un burete, magma infiltrându-se prin numeroasele fracturi ale rocii. Stratul masiv de magmă ar putea să ajungă în mai multe rezervoare mai mici, care sunt aproape de suprafață dar prea mici ca să poată fi identificate cu tehnici seismice…

Asociația Americană pentru Progresul Științelor, buletin informativ, „Stratul masiv de magmă care a alimentat Muntele Vezuviu”, 16 noiembrie 2001

În portul Pompei puteai să cumperi orice aveai nevoie.

Papagali indieni, sclavi nubieni, sare din bazinele de lângă Cairo, scorțișoară chinezească, maimuțe africane, fete din Orient renumite pentru ce știau să facă în pat… Caii erau la fel de ușor de găsit ca muștele. Vreo șase geambași se învârteau tot timpul prin preajma clădirii vămii. Cel mai apropiat stătea pe un scăunel, sub un desen grosolan al înaripatului Pegas însoțit de sloganul „Baculus: Cai Iuți pe Măsura Zeilor”.

— Îmi trebuie cinci, îi spuse Attilius geambașului. Dar să nu-mi dai vreo mârțoagă deșelată. Am nevoie de animale zdravene care să poată munci toată ziua. Și am nevoie de ele acum.

— Sigur, cetățene, nicio problemă.

Baculus era mic și chel, cu fața roșie ca o cărămidă și ochi sticloși de alcoolic. Purta un inel din fier prea larg pentru degetul lui, pe care îl răsucea într-una.

— Nimic nu e o problemă în Pompei, numai să ai bani. O să vreau o garanție, cred că-ți dai seama. Chiar săptămâna trecută mi-a fost furat un cal.

— Mai vreau și boi. Două perechi și două căruțe.

— În zi de sărbătoare?

Plescăi din limbă.

— Mă tem că asta o să ia mai mult.

— Cât de mult?

— Păi să mă gândesc. Baculus își miji ochii în soare. Cu cât dădea impresia că e mai dificil, cu atât putea să ceară mai mulți bani.

— Două ore. Poate trei.

— De acord.

Începură să se tocmească la preț, geambașul cerând o sumă obscenă, pe care Attilius o împărți pe loc la zece. Chiar și așa, după ce bătură palma rămase convins că fusese escrocat și asta îl irita, ca orice risipă. Dar n-avea timp să caute un preț mai bun. Îi spuse geambașului să aducă imediat patru cai la Poarta Vezuviului, iar apoi își făcu loc printre negustori înapoi către *Minerva.*

Între timp echipajul primise permisiunea să urce pe punte. Cei mai mulți își scoseseră tunicile ude fleașcă iar mirosul de transpirație al trupurilor masive făcea concurență putorii venind dinspre fabrica de sosuri de pește din apropiere, unde măruntaiele putrezeau în butoaie, sub căldura soarelui. Corvinus și Becco își făceau loc printre vâslași, cărând uneltele și aruncându-le peste bord lui Musa și Polites. Corax stătea cu spatele la vas, scrutând orașul cu privirea, ridicându-se din când în când pe vârfuri ca să vadă peste capetele din mulțime.

II remarcă pe Attilius și se întoarse spre el.

— Va să zică e apă, spuse și își încrucișă brațele la piept.

Era ceva aproape eroic în încăpățânarea și îndărătnicia cu care refuza să accepte că se înșelase. În acel moment Attilius își dădu seama,

fără nici cea mai mică îndoială, că după ce totul se va fi terminat va trebui să scape de Corax.

— Da, e apă, răspunse inginerul.

Le făcu un semn celorlalți să se oprească și să vină în jurul lui. Căzură de acord să-l lase pe Polites să termine descărcatul și să păzească uneltele pe chei; Attilius avea să-i trimită vorbă unde să se întâlnească. Cei cinci o luară spre cea mai apropiată poartă, Corax rămânând puțin în urmă, iar când Attilius privea înapoi avea mereu impresia că celălalt caută pe cineva, întinzându-și gâtul în stânga și-n dreapta.

Inginerul o luă înainte, pe rampa care lega portul de zidul orașului, pe sub templul lui Venus pe jumătate gata și ajunseră în tunelul întunecat al porții. Un inspector al vămii îi măsură scurt cu privirea, ca să verifice că nu duceau lucruri de vândut, apoi le făcu semn că pot intra în oraș.

Strada de dincolo de poartă nu era atât de abruptă ca rampa din exterior, nici la fel de alunecoasă, dar era mai îngustă, astfel încât erau aproape striviți de mulțimea de corpuri care năvăleau în Pompei. Attilius fu purtat pe lângă magazine și pe lângă alt templu masiv – de data asta dedicat lui Apollo – și de acolo în copleșitorul spațiu deschis al forumului, cu forfota lui neîntreruptă.

Pentru un oraș de provincie, era destul de impunător: bazilica, piața acoperită, câteva temple, o bibliotecă publică – toate viu colorate și sclipind în lumina soarelui; vreo patruzeci de statui ale împăraților și notabilităților din partea locului se înălțau pe piedestaluri. Nu era totul terminat. Unele din clădirile mari erau acoperite de o încrengătură de schele din lemn. Zidurile înalte stăteau în calea zgomotelor făcute de mulțime și le reflectau înapoi – flauturile și tobele cântăreților din stradă, strigătele cerșetorilor și ale negustorilor ambulanți, sfârâitul mâncării pe foc. Vânzătorii de fructe ofereau smochine verzi și felii roz de

pepene. Negustorii de vin stăteau ghemuiți lângă rândurile de amfore roșii, adăpostite în cuiburi de paie. La picioarele unei statui din apropiere, un dresor de șerpi stătea cu picioarele încrucișate, cântând din fluier, iar un șarpe cenușiu se ridica buimac de pe covorașul din fața sa, în timp ce altul stătea înfășurat în jurul gâtului. Pe un grătar deschis se frigeau mici bucăți de pește. Sclavii încovoiați sub greutatea legăturilor de lemne se mișcau de colo-colo ca furnicile, pregătind rugul ridicat în mijlocul forumului pentru sacrificiile ce aveau să-i fie aduse lui Vulcan în acea seară. Un frizer se lăuda că e expert în scoaterea dinților și drept dovadă avea lângă el o grămadă de mici cioturi cenușii și negre, înaltă de aproape jumătate de metru.

Inginerul își scoase pălăria și se șterse pe frunte. Simțea deja că locul începe să nu-i placă. Oraș de șarlatani, se gândi. Plin de oameni puși pe căpătuială. Primitori cu tine doar cât le ia să te lase lefter. Îl chemă pe Corax ca să-l întrebe unde-i găsește pe edili – fu nevoie să-și facă mâinile pâlnie și să-i strige în ureche ca să se facă auzit – iar supraveghetorul arătă către un rând de trei birouri mici, aliniate pe latura sudică a pieței, toate închise cu ocazia sărbătorii. Un panou de afișaj era ticsit cu anunțuri, dovadă a unei birocrații în floare. Attilius blestemă în gând. Tot timpul apăreau piedici.

— Tu știi cum se ajunge la Poarta Vezuviului, îi strigă lui Corax. Ia-o înainte!

Apa curgea prin tot orașul. În timp ce-și croiau drum către cealaltă parte a forumului o auzea cum spală marea latrină publică de lângă Templul lui Jupiter și cum se învolburează pe străzile de dincolo de templu. Îl urma îndeaproape pe Corax și de câteva ori ajunse să calce în micile șuvoaie din rigole, care duceau praful și gunoiul la vale înspre mare. Numără șapte fântâni, toate cu apa dând pe dinafară. Era clar că pierderea din aval era

un câştig pentru Pompei. Întreaga forță a apeductului n-avea unde să se reverse decât aici. Așa că în vreme ce restul orașelor din golf se prăjeau la soare, la Pompei copiii se bălăceau pe străzi.

Nu era deloc ușor să urci dealul. Șuvoiul uman se scurgea în partea opusă, către atracțiile din forum și până să ajungă la poarta cea mare din nord, Baculus sosise deja cu caii. Îi priponise de un stâlp lângă o clădire mică, lipită de zidul orașului.

— Castellum aquae? întrebă Attilius, iar Corax confirmă cu o mișcare a capului.

Inginerul se lămuri imediat – aceeași construcție din cărămidă roșie ca și Piscina Mirabilis, același sunet înfundat al apei curgând cu presiune. Părea să fie cel mai înalt punct din oraș, ceea era logic: întotdeauna un apeduct intra pe sub zidurile orașului pe acolo unde altitudinea era cea mai ridicată. Privind înapoi spre poalele dealului, văzu turnurile de apă care regularizau presiunea curgerii. Îl trimise pe Musa înăuntru după sclavul care se ocupa de apă, iar între timp își îndreptă atenția asupra cailor. Nu erau răi. Nu-ți venea neapărat să-i înscrii la o cursă pe Circus Maximus, dar puteai să-ți faci treaba cu ei. Numără o grămăjoară de monede din aur și i le dădu lui Baculus, care încercă una din ele între dinți.

— Și boii?

Baculus promise, apăsându-și insistent mâinile pe inimă și rostogolindu-și ochii spre cer, că îi va avea la a șaptea oră. Se va ocupa imediat de asta. Le ură cu risipă de cuvinte ca Mercur să-i aibă în pază și plecă – nu foarte departe, observă Attilius, până la cârciuma de peste drum.

Împărți caii în funcție de cât erau de puternici. Pe cel mai bun îl primiră Becco și Corvinus, pe motiv că vor avea de călărit cel mai mult. Îi explica încă motivele acestei alegeri lui Corax,

care era supărat foc, când Musa reapăru ca să anunțe că în castellum aquae nu era nimeni.

— Cum?

Attilius se întoarse pe călcâie.

— Nu e absolut nimeni?

— E Vulcanalia, ai uitat?

— Ți-am zis că n-o să-ți fie de prea mare ajutor, spuse Corax.

— Sărbătoarea!

De frustrare îi venea să dea cu pumnul în cărămizi.

— Sper să mai fie și oameni dispuși să muncească în orașul ăsta!

Se gândea cu îngrijorare la mica sa expediție și îi trecu iar prin minte cât de imprudent fusese în biblioteca amiralului, confundând ce e teoretic posibil cu ce se poate efectiv realiza. Dar acum astfel de gânduri erau de prisos, își drese glasul.

— Bine. Știe toată lumea ce-are de făcut, nu? Becco, Corvinus – a mai fost vreunul din voi la Abellinum?

— Am fost eu, răspunse Becco.

— Cum arată?

— Izvoarele țâșnesc din spatele unui templu dedicat zeițelor apei și se varsă într-un bazin din nymphaeum. Inginerul hidraulic responsabil este Probus, care este și preot.

— Un aquarius pe post de preot!

Attilius râse răutăcios și își clătină capul.

— Păi atunci poți să-i spui acestui ceresc inginer că zeițele, în divina lor înțelepciune, îi cer să închidă stăvilarul principal și să direcționeze toată apa către Benventum. Vezi să facă asta pe loc. Becco, o să rămâi în Abellinum ca să te asiguri că va rămâne închis timp de douăsprezece ore. Apoi îl deschizi la loc. Douăsprezece ore – măsurate cât mai exact. Ai înțeles?

Becco dădu din cap afirmativ.

— Și dacă printr-un ghinion incredibil nu reușim să terminăm reparațiile în douăsprezece

ore, spuse Corax sarcastic, ce se întâmplă?

— M-am gândit la asta. Imediat ce se închide apa, Corvinus îl va lăsa pe Becco la bazin și va urma traseul Augustei prin munți până când dă de noi, la nord-vest de Vezuviu. Până atunci vom ști clar de cât timp avem nevoie. Dacă problema nu se poate rezolva în douăsprezece ore, se va duce înapoi la Becco să-i spună cât mai trebuie să țină stăvilarul închis. O să ai mult de mers. Corvinus, crezi că te descurci?

— Da, inginere.

— Bravo, foarte bine.

— Douăsprezece ore, repetă Corax, clătinându-și capul. Asta înseamnă că o să lucrăm toată noaptea.

— Ce e, Corax, ți-e frică de întuneric?

Reuși și de data asta să îi facă pe ceilalți să râdă.

— După ce localizezi problema, fă o evaluare a materialelor și a forței de muncă de care e nevoie. Tu rămâi acolo, și-l trimiți pe Musa înapoi să ne spună cum stau lucrurile. Între timp, eu o să obțin torțe suficiente și tot ce ne mai trebuie de la edili. După ce încarc totul în căruțe aștept vești de la voi aici, la castellum aquae.

— Și dacă nu reușesc să localizez problema?

Lui Attilius îi trecuse prin minte că, din resentiment, supraveghetorul ar putea încerca să saboteze întreaga misiune.

— Atunci o să pornim oricum la drum și vom ajunge la tine înainte de căderea nopții.

Zâmbi.

— Așa că nu încerca să tragi de timp cu mine.

— Sunt convins că sunt mulți care ar vrea să și-o tragă cu tine, tinere, dar nu mă număr printre ei.

Corax îi aruncă o privire lascivă.

— Ești departe de casă, tinere Marcus Attilius. Ascultă sfatul meu: în acest oraș e bine să-ți păzești spatele, dacă înțelegi unde bat.

Își împinse bazinul în față de câteva ori, cu același gest obscen pe care îl făcuse în ziua

dinainte pe deal, când Attilius căuta izvorul.

Îi conduse până la pomoerium, hotarul sacru situat puțin mai încolo de Poarta Vezuviului, lăsat fără nicio clădire în jur în cinstea zeităților protectoare ale orașului.

Drumul înconjura orașul ca o pistă de curse, trecând printr-o turnătorie de bronz și un cimitir întins. În timp ce oamenii lui încălecau pe cai, Attilius simțea că ar trebui să spună ceva – un discurs, ca Cezar în ajunul bătăliei – dar astfel de vorbe nu-i stăteau în fire.

— După ce terminăm o să vă dau de băut. În cel mai bun loc din Pompei, mai adăugă, fără prea mare inspirație.

— Și o femeie, spuse Musa arătând înspre el. Nu uita de femei, aquarius.

— Femeile poți să ți le plătești singur.

— Cu condiția să găsească una care să-l accepte!

— Du-te-n mă-ta, Becco. Hai pe curând, bulangiilor!

Și, până să mai apuce Attilius să spună ceva, cei patru își îmboldiră caii și porniră în goană printre mulțimile care se îmbulzeau în oraș – Corax și Musa la stânga, ca să o apuce pe drumul spre Nola; Becco și Corvinus la dreapta, către Nuceria și Abelinum. În timp ce intrau în necropolă, Corax fu singurul care privi înapoi – nu la Attilius, ci peste capul lui, către zidurile orașului. Parcurse încă o dată cu privirea întăriturile și turnurile de observație, apoi se așeză mai bine în șa și o luă pe drumul spre Vezuviu.

Inginerul îi urmări pe călăreți cu privirea până când dispărură dincolo de morminte, lăsând în urmă doar o dâră de praf maroniu pe deasupra sarcofagelor albe, care arăta pe unde trecuseră. Rămase pe loc câteva momente – îi cunoștea atât de puțin și totuși atâtea speranțe, însuși viitorul lui,

depindeau de acești oameni. Se întoarse și porni către poarta orașului.

Abia când se alătură celor care stăteau la coadă în fața porții observă că în locul unde apeductul trecea peste zidul orașului pământul era umflat puțin. Se opri, o luă înapoi către cea mai apropiată gură de canal și fu extrem de surprins să constate că traseul se îndrepta direct către vârful Vezuviului. Prin norii de praf și prin aerul tremurând de la arșiță, muntele dădea impresia că se ridică și mai masiv deasupra uscatului din jur decât păruse de pe mare, dar nu mai era la fel de clar; acum avea o culoare gri-albăstruie mai degrabă decât verde. Era totuși imposibil ca derivația să ducă chiar până la Vezuviu. Probabil că ocolea spre est la poalele muntelui, ca să se unească cu conducta principală a Augustei. Se întrebă unde se întâmpla asta. Și-ar fi dorit să fie familiar cu configurația terenului, cu structura rocilor și a solului. Dar Campania rămânea un mister pentru el.

Se întoarse prin poarta întunecoasă în mica piațetă de un alb strălucitor și deveni brusc conștient că e singur într-un oraș străin. Ce știau locuitorii din Pompei și ce le păsa lor despre criza din afara zidurilor orașului? I se părea că forfota voioasă din jurul lui îi făcea înadins în ciudă. Înconjură castellum aquae și parcurse aleea scurtă care ducea spre intrare.

— E cineva înăuntru?

Niciun răspuns. De aici auzea mult mai clar șuvoiul apeductului și când împinse ușa scundă din lemn fu izbit de stropii fini și de mirosul acela pregnant, aspru și dulce

— Mirosul care îl urmărise toată viața – al apei proaspete în contact cu piatra caldă.

Intră. Sulițe de lumină venite de la cele două ferestruici aflate deasupra capului pătrundeau în întunericul răcoros. Însă n-avea nevoie de lumină ca să știe cum arată acest castellum. Văzuse în

timp zeci de asemenea clădiri - identice toate, construite toate conform principiilor lui Vitruviu. Tunelul derivației de la Pompei era mai mic decât matricea principală a Augustei, dar îndeajuns de mare ca un om să se poată strecura înăuntru pentru reparații. Apa țâșnea din gura conductei, printr-o plasă de bronz, și se vărsa într-un rezervor superficial din beton, despărțit prin porți de lemn, care la rândul său alimenta un grup de trei țevi mari de plumb. Conducta centrală ducea apa către fântânile cu apă potabilă; cea din stânga către reședințele particulare; cea din dreapta către băile publice și teatre. Neobișnuită era forța șuvoiului. Nu numai că udase pereții, dar măturase o mulțime de resturi din tunel, care acum stăteau prinse în plasa de metal. Se strânseseră frunze și ramuri de copac și chiar câteva pietre. Întreținere neglijentă. Avea dreptate Corax când spunea că sclavul care se ocupă de apă nu e bun de nimic.

Își trecu un picior peste zidul de beton al rezervorului, apoi pe celălalt și se coborî în bazinul învolburat. Apa îi venea aproape până la brâu. Se simțea de parcă ar fi mers printr-o mătase caldă. Din câțiva pași ajunse la grilaj și pipăi cu mâinile pe sub apă, de-a lungul marginii, căutând șuruburile de prindere. Le găsi și le scoase. Mai erau două sus. Le desfăcu și pe acelea, ridică grilajul și se dădu la o parte lăsând resturile să treacă.

— E cineva acolo?

Vocea îl făcu să tresară. În cadrul ușii apăruse un tânăr.

— Sigur că e cineva aici, deșteptule. Nu se vede?

— Ce faci acolo?

— Ești sclavul care se ocupă de apă? Fac ce trebuia să fi făcut tu până acum, asta fac. Așteaptă acolo.

Attilius puse grilajul la loc și prinse șuruburile, apoi veni către marginea rezervorului și ieși afară.

— Marcus Attilius. Sunt noul aquarius al Augustei. Ție cum ți se mai spune, în afară de dobitoc leneș?

— Tiro.

Băiatul îl privea cu ochi mari și plini de teamă care se întorceau speriați în toate părțile.

— Iartă-mă.

Se lăsă în genunchi.

— E sărbătoare… m-am sculat mai târziu… m-am…

— Bine, lasă.

Băiatul n-avea mai mult de șaisprezece ani – o mână de om, mai slab ca un câine vagabond – și Attilius își regretă vorbele aspre.

— Hai, ridică-te. Trebuie să mă duci la magistrați.

Îi întinse mâna dar băiatul păru s-o ignore, ochii jucându-i în continuare în toate părțile. Attilius își trecu palma prin fața lui Tiro.

— Ești orb?

— Da, aquarius.

Un ghid orb. De-asta a râs Corax când l-a întrebat despre el. Un ghid orb într-un oraș ostil!

— Și cum îți faci treaba dacă nu poți vedea?

— Am auzul mai fin decât oricine.

În ciuda neliniștii cu care vorbea, era o urmă de mândrie în glasul lui.

— După sunetul apei îmi dau seama cât de bine curge și dacă întâmpină vreun obstacol. O miros. Simt impuritățile după gust.

Își înălță capul și adulmecă aerul.

— În dimineața asta nu e nevoie să dau drumul la stăvilare. N-am auzit-o niciodată curgând așa tare.

— E adevărat.

Inginerul dădu din cap – îl subestimase pe băiat.

— Conducta principală e blocată undeva între noi și Nola. De asta am venit, să caut ajutor pentru reparații. Ești proprietatea orașului?

Tiro încuviință din cap.

— Cine sunt magistrații?

— Marcus Holconius și Quintus Brittius, răspunse imediat Tiro. Edilii sunt Lucius Popidius și Gaius Cuspius.

— Care din ei e responsabil cu apa?

— Popidius.

— Unde îl găsesc?

— E sărbătoare…

— Atunci unde locuiește?

— La poalele dealului, către Poarta Stabiană. Pe stânga, imediat după intersecția cea mare.

Tiro sări nerăbdător în picioare.

— Pot să-ți arăt dacă vrei.

— Cred că mă descurc.

— Nu, nu. Tiro era deja pe alee, dornic să arate ce poate. O să te duc acolo, o să vezi.

Coborâră împreună în oraș. Se întindea la picioarele lor, un mozaic pestriț de acoperișuri din teracotă coborând în pantă către apa strălucitoare a mării. În stânga, panorama era delimitată de coasta albastră a peninsulei Surentum; la dreapta se găsea un versant împădurit al Vezuviului. Attilius se gândi că e greu de imaginat un loc mai bun pentru a construi un oraș, îndeajuns de ridicat deasupra mării încât să fie mângâiat din când în când de briză, îndeajuns de aproape de țărm încât să se bucure de foloasele comerțului pe Mediterană. Nu era de mirare că se ridicase atât de repede după cutremur.

De-o parte și de alta a străzii erau rânduri continue de case, nu în genul blocurilor întinse de la Roma ci mai degrabă clădiri cu fațada îngustă și fără ferestre, părând că întorc spatele circulației aglomerate și își îndreaptă atenția către sine. Din loc în loc, câte o ușă deschisă lăsa să se întrezărească interiorul – holuri răcoroase cu mozaic pe jos, o grădină însorită, o fântână – dar în afara acestor crâmpeie de interioare, monotonia zidurilor cenușii era întreruptă doar de sloganele electorale mâzgălite cu vopsea roșie.

„ÎNTREAGA ADUNARE A APROBAT CANDIDATURA LUI CUSPIUS LA POSTUL DE EDIL.”

„NEGUSTORII DE FRUCTE ȘI HELVIUS VESTALIS SUSȚIN ÎN UNANIMITATE ALEGEREA LUI MARCUS HOLCONIUS PRISCUS CA MAGISTRAT CU PUTERI JUDECĂTOREȘTI.”

„ADORATORII LUI ISIS SUSȚIN ÎN UNANIMITATE ALEGEREA LUI LUCIUS POPIDIUS SECUNDUS CA EDIL.”

— Orașul tău pare obsedat de alegeri mai ceva ca Roma, Tiro.

— În martie oamenii liberi votează întotdeauna ca să aleagă noi magistrați.

Mergeau cu pași iuți, Tiro luând-o puțin în fața lui Attilius, avansând cu grijă pe trotuarele aglomerate, călcând uneori prin rigolă, ca să se bălăcească prin apă. Inginerul fu nevoit să-l roage să meargă mai încet. Tiro își ceru scuze. Era orb din naștere, începu el degajat să povestească. Fusese abandonat și lăsat să moară la groapa de gunoi din afara orașului. Dar cineva îl luase de-acolo, și de la șase ani trăia făcând diverse comisioane pentru municipalitate. Știa drumul din instinct.

— Edilul acesta, Popidius, spuse Attilius în timp ce treceau pentru a treia oară pe lângă numele lui, e din familia care l-a avut ca sclav pe Ampliatus, nu?

În ciuda auzului foarte fin, de data asta Tiro părea să nu fi auzit întrebarea.

Ajunseră la o intersecție mare, dominată de un arc de triumf uriaș, sprijinit pe patru piloni de marmură. Patru cai, înghețați în nemișcarea pietrei, se ridicau pe picioarele din spate, proiectați pe fundalul cerului de un albastru aprins, trăgând după ei o întruchipare a Victoriei în carul ei auriu. Monumentul îi era dedicat unui alt Holconius – Marcus Holconius Rufus, mort în urmă cu șaizeci

de ani – iar Attilius se opri cât să citească inscripția: tribun militar, preot al lui Augustus, de cinci ori magistrat și patron al orașului.

Mereu aceleași câteva nume, se gândi. Holconius, Popidius, Cuspius… Cetățenii de rând își îmbrăcau în fiecare primăvară togile, veneau să asculte discursurile, își băgau tăblițele în urnă și alegeau o nouă echipă de magistrați. Dar din urne ieșeau mereu aceleași fețe familiare. Inginerul punea aproape la fel de puțin preț pe politicieni ca și pe zei.

Era pe punctul de a începe să traverseze strada, când brusc își trase piciorul înapoi. I se păru că pietrele mari din pavaj tremurau. O undă subterană traversa orașul. O clipă mai târziu se clătină, la fel ca atunci când *Minerva* atinsese malul, și fu nevoit să se prindă de brațul lui Tiro ca să nu cadă. Se auziră țipete de oameni; un cal se smuci și necheză. În celălalt colț al intersecției, o țiglă alunecă de pe un acoperiș abrupt și se sparse pe trotuar. Vreme de câteva clipe, în centrul orașului nu se mai auzi aproape niciun sunet. Iar apoi activitățile se puseră iar în mișcare, una câte una. Oamenii reîncepeau să respire. Conversațiile erau reluate de unde rămăseseră. Vizitiul plesni cu biciul spinarea calului cuprins de agitație și căruța se smuci înainte.

Tiro profită de întreruperea traficului ca să țâșnească de cealaltă parte și după o scurtă ezitare Attilius îl urmă, așteptându-se ca pietrele mari și proeminente să se dea în orice moment la o parte de sub sandalele lui. Senzația îl făcea mai surescitat decât ar fi fost dispus să recunoască. Dacă nu puteai avea încredere în pământul pe care calci, în ce să ai atunci încredere?

Sclavul îl aștepta. Ochii lui albi, căutând mereu ceva ce nu putea vedea, îl făceau să pară tot timpul îngrijorat.

— Nu-ți face griji, aquarius. Vara asta au tot fost de-astea. De cinci ori, de zeci ori chiar în ultimele

două zile. Pământul se plânge de căldură!

Băiatul îi întinse mâna dar Attilius nu-l băgă în seamă – i se părea penibil ca un orb să aibă grijă de unul care vedea – și urcă singur pe trotuar.

— Unde naiba e casa? întrebă iritat, iar Tiro făcu un gest vag către o intrare de vizavi, ceva mai jos.

Nu părea cine știe ce. Aceleași ziduri albe. De o parte se afla o brutărie, cu o coadă de clienți așteptând să intre înăuntru. Un miros persistent de urină de la spălătoria de vizavi, unde câteva vase erau lăsate pe trotuar pentru ca trecătorii să se ușureze în ele (nimic nu curăță hainele ca urina de om). Lângă spălătorie – un teatru. Deasupra ușii înalte a casei se putea citi încă unul din omniprezentele slogane roșii: „VECINII SUSȚIN ALEGEREA LUI LUCIUS POPIDIUS CA EDIL. SE VA DOVEDI DEMN DE ÎNCREDERE.” Attilius n-ar fi reușit cu niciun chip să găsească singur casa.

— Aquarius, pot să te întreb ceva?

— Ce?

— Unde e Exomnius?

— Nu știe nimeni, Tiro. A dispărut.

Sclavul se gândi câteva clipe la ce auzise, dând ușor din cap.

— Exomnius era ca tine, nu se putea obișnui cu mișcările. Zicea că îi aduc aminte de timpul dinaintea cutremurului celui mare de acum multă vreme. Din anul când m-am născut eu.

Părea gata să izbucnească în plâns. Attilius îi puse o mână pe umăr și îl studie atent.

— Exomnius a trecut prin Pompei în ultima vreme?

— Sigur că da. Aici locuia.

Attilius își încordă palma pe umărul băiatului.

— *Aici*? În Pompei?

Era șocat dar își dădu imediat seama că trebuie să fie adevărat. Se explica de ce locuința lui Exomnius de la Misenum avea așa puține obiecte

personale, de ce Corax nu vroia ca el să vină aici și de ce se purtase atât de ciudat în Pompei – uitându-se mereu în jur, scrutând mulțimea în căutarea unei figuri familiare.

— Avea o cameră la Africanus, spuse Tiro. Nu era tot timpul aici, dar venea foarte des.

— Și când ai vorbit ultima dată cu el?

— Nu-mi amintesc.

Tânărul începea să pară speriat de-a binelea. Își întoarse capul ca și cum ar fi încercat să se uite la mâna lui Attilius de pe umărul său. Inginerul îi dădu imediat drumul și îl atinse ușor pe spate încercând să-l liniștească.

— Încearcă să-ți amintești, Tiro. Ar putea fi important.

— Nu știu.

— Înainte de Sărbătoarea lui Neptun sau înainte?

Neptunalia fusese pe douăzeci și trei iulie: cea mai sfântă zi din calendar pentru cei care se ocupă de apeducte.

— După. Clar după. Poate acum două săptămâni.

— Două săptămâni? Înseamnă că ai fost printre ultimii care au vorbit cu el. Și zici că era îngrijorat din cauza mișcărilor pământului?

Tiro dădu iarăși din cap afirmativ.

— Și Ampliatus? Era prieten bun cu Ampliatus, nu? Petreceau mult timp împreună?

Sclavul arătă către ochi.

— Nu pot să văd…

Nu poți, se gândi Attilius, dar sunt convins că i-ai auzit. Nu scapă multe auzului tău. Aruncă o privire peste drum la casa lui Popidius.

— E-n regulă, Tiro. Poți să te întorci la castellum. Fă-ți treaba acolo. Mi-ai fost de folos.

— Mulțumesc, aquarius. Tiro făcu o mică plecăciune, îi luă mâna lui Attilius și i-o sărută. Apoi se întoarse cu spatele și începu să urce dealul către Poarta Vezuviului, țopăind dintr-o parte în

alta a drumului printre mulțimea adunată pentru sărbătoare.

Hora quinta

[11:07]

Injecțiile de magmă nouă pot de asemenea să declanșeze erupții, prin afectarea echilibrului termic, chimic și mecanic al magmei mai vechi dintr-un rezervor superficial. Magma nouă venind din surse mai adânci și mai fierbinți poate să ridice brusc temperatura magmei mai reci pe care o întâlnește, provocând convecția sau apariția de pungi de aer.

Vulcanologie (ediția a doua)

Casa avea o ușă cu două canaturi, cu nituri masive și balamale din bronz, solidă ca un zid. Attilius lovi de câteva ori cu pumnul în ea. I se păru că bufniturile se vor pierde sub larma străzii, dar aproape imediat ușa se întredeschise și apăru portarul – un nubian foarte înalt și lat în umeri, cu o tunică purpurie fără mâneci. Brațele vânjoase și ceafa de culoare neagră, solide ca niște trunchiuri de copac, erau unse cu ulei și luceau ca lemnul african de esență tare lustruit.

Attilius spuse pe un ton glumeț:

— Un paznic demn de poarta pe care o păzește, din câte văd.

Portarul nu schiță niciun zâmbet.

— Spune ce treabă ai!

— Marcus Attilius, aquarius al Aqua Augusta, dorește să-și aducă omagiile lui Lucius Popidius Secundus.

— E sărbătoare. Nu e acasă.

Attilius își puse piciorul în ușă.

— Acum este.

Își desfăcu sacul și scoase scrisoarea amiralului.

— Vezi acest sigiliu? Dă-i scrisoarea. Spune-i că e de la comandantul șef din Misenum. Spune-i că

trebuie să vorbesc cu el într-o problemă a împăratului.

Portarul privi în jos la piciorul lui Attilius. Dacă trântea ușa l-ar fi strivit ca pe o insectă. Interveni o voce din spatele său:

— A zis ceva de o problemă a împăratului, Massavo? Cred că ar fi bine să-l lași să intre.

Nubianul ezită – Massavo: un nume pe măsură, se gândi Attilius – apoi se dădu înapoi, iar inginerul se strecură iute înăuntru. În spatele lui ușa fu închisă și încuiată; sunetele orașului se stinseră.

Cel care vorbise purta aceeași uniformă purpurie ca și portarul. Avea la brâu un mănunchi de chei – intendentul casei, probabil. Luă scrisoarea și își trecu degetul peste sigiliu ca să vadă dacă e întreg. Mulțumit de rezultat, îl studie pe Attilius.

— Lucius Popidius se ocupă de oaspeții săi cu ocazia sărbătorii. Dar o să-i transmit scrisoarea.

— Nu, spuse Attilius. O să i-o dau personal. Acum.

Întinse mâna. Intendentul își lovi ușor sulul de papirus de dinți, încercând să hotărască ce să facă.

— Bine.

Îi dădu scrisoarea lui Attilius.

— Urmează-mă.

Îl conduse prin coridorul îngust al vestibulului, către un atrium luminat de soare și Attilius începu să înțeleagă până unde se întindea vechea clădire. Fațada îngustă era o iluzie. Dincolo de umărul intendentului putea vedea tot interiorul, cincizeci de metri sau chiar mai lung, priveliști succesive de lumină și culoare: culoarele de trecere umbrite, cu pardoseala de mozaic alb și negru; strălucirea orbitoare a atriumului, cu fântâna lui de marmură; un tablinum pentru primirea oaspeților, păzit de două busturi din bronz; la urmă un bazin de înot, cu colonade îmbrăcate în viță de vie. Auzea sticleți cântând într-o colivie prin apropiere și glasuri de femei râzând.

Intrară în atrium și intendentul îi spuse brusc: „așteaptă aici”, după care dispăru la stânga după o draperie care închidea un culoar îngust. Attilius privi în jurul său. Liniște desăvârșită în mijlocul freneziei orașului, cumpărată cu bani, bani cât cuprinde. Soarele era aproape la amiază, strălucind prin deschizătura pătrată din acoperișul atriumului, iar aerul era cald și mirosea a trandafiri. De unde stătea, vedea aproape tot bazinul de înot. Statui complicate de bronz decorau treptele la capătul dinspre el – un mistreț, un leu, un șarpe încolăcit ridicându-și capul și Apollo cântând la liră. La celălalt capăt, patru femei stăteau întinse pe canapele făcându-și vânt cu evantaiul, fiecare cu o servitoare în spate. Remarcară că Attilius se uita la ele și din spatele evantaielor se revărsară câteva râsete. Simți că roșește de jenă și se întoarse imediat cu spatele la ele, chiar când draperia era dată la o parte și intendentul reapăru, făcându-i semn să vină cu el.

Attilius își dădu imediat seama, după mirosul de ulei și umezeală, că era dus către baia particulară a casei. Desigur, se gândi, era inevitabil să existe și așa ceva; la câți bani erau aici, de ce să te amesteci cu prostimea? Intendentul îl conduse către vestiar și îi spuse să-și scoată sandalele, apoi reveniră pe culoar și de acolo în tepidarium, unde un bărbat gol și formidabil de gras stătea întins cu fața în jos pe masă și era frământat de un maseur tânăr. Fesele albe vibrau în timp ce acesta îl lovea rapid cu latul palmei de-a lungul șirei spinării. Când Attilius trecu pe lângă el, își întoarse puțin capul, deschise un ochi cenușiu și injectat, apoi îl închise la loc.

Intendentul împinse o ușă, făcând să iasă un val de vapori parfumați din interiorul întunecat, apoi se dădu la o parte ca să-l lase pe inginer să treacă.

La început îi fu greu să distingă ceva în caldarium. Singura lumină venea de la câteva torțe prinse pe pereți și de la cărbunii roșii dintr-un vas

cu jăratic – sursa aburului care umplea încăperea. Treptat, Attilius reuși să distingă sub nivelul pardoselii o baie mare și trei capete acoperite cu păr negru, parcă desprinse de corpuri și plutind pe suprafața cenușie a apei. Mișcarea unuia din ele și ridicarea unei mâini în semn de salut provocară câteva unde pe suprafața apei.

— Încoace, aquarius, se auzi o voce leneșă. Dacă am înțeles bine, ai un mesaj pentru mine de la împărat. Nu-i cunosc pe Flavienii ăștia. Dacă nu mă-nșel se trag dintr-unul care aduna impozitele. Dar cu Nero am fost prieten bun.

Un al doilea cap începu să se miște.

— Adu-ne o torță, comandă acesta. Măcar să-l putem vedea pe cel care ne deranjează în zi de sărbătoare.

Un sclav din colțul încăperii, pe care Attilius nu-l remarcase până atunci, desprinse o torță din perete și o apropie de fața inginerului, ca ceilalți să-l poată vedea. Attilius simțea cum i se deschid porii de pe față iar transpirația îi curge abundent pe corp. Pardoseala de mozaic de sub picioarele sale era fierbinte – își dădu seama că era un hipocaust. La acest Popidius luxul părea să fie la el acasă. Se întrebă dacă, în vremea când încă mai era sclav aici, Ampliatus fusese nevoit să asude la furnal în mijlocul verii.

Căldura torței pe obrazul său devenise insuportabilă.

— Locul e total nepotrivit pentru discutat probleme ale împăratului, spuse el și împinse la o parte mâna sclavului. Cu cine stau de vorbă?

— E din topor băiatu', asta e clar, declară al treilea cap.

— Eu sunt Lucius Popidius, spuse vocea leneșă, iar acești domni sunt Gaius Cuspius și Marcus Holconius. Iar distinsul nostru prieten din tepidarium este Quintus Brittius. Acum știi cine suntem?

— Sunteți cei patru magistrați aleși ai orașului Pompei.

— Corect, spuse Popidius. Și ești în orașul nostru, inginere, așa că ciocul mic.

Attilius știa cum funcționa sistemul. În calitate de edili, Popidius și Cuspius emiteau autorizațiile pentru toate afacerile, de la bordeluri la băi; trebuiau să aibă grijă ca străzile să fie curate, apa să curgă iar templele să fie deschise. Holconius și Brittius erau duoviri – comisia formată din doi membri care prezida tribunalul din bazilica și împărțeau dreptatea împăratului: o flagelare ici, o răstignire colo, și desigur când se ivea ocazia, câte o amendă care să umple cuferele orașului. Fără ei n-ar fi putut să facă mai nimic, așa că își impuse să fie reținut și să aștepte cuvântul lor. Atâta timp, se gândi… pierd atâta timp.

— Mda, spuse Popidius după o vreme. Hai că m-am opărit destul.

Căscă și se ridică în picioare – o siluetă fantomatică printre aburi – și întinse mâna după un prosop. Sclavul puse torța la loc pe zid, îngenunche înaintea stăpânului și îi înfășură o pânză în jurul șalelor.

— Așa. Unde e scrisoarea aia?

O luă și porni desculț către încăperea alăturată. Attilius îl urmă.

Brittius era întins pe spate și era clar că tânărul sclav îi făcuse ceva mai mult decât un simplu masaj, pentru că penisul patricianului era roșu și umflat, îndreptat către pântecele proeminent. Bătrânul îl dădu la o parte pe sclav și se întinse după un prosop. Avea fața stacojie. Se uită urât la Attilius:

— Popi, cine mai e și ăsta?

— Noul aquarius al Augustei. Înlocuitorul lui Exomnius. A venit de la Misenum.

Popidius rupse sigiliul și desfășură scrisoarea. Avea patruzeci și ceva de ani și trăsăturile îi erau delicate și plăcute. Se aplecă să citească, iar părul

lins, trecut după urechile mici, îi accentuă și mai mult profilul acvilin; pielea corpului era albă, netedă, fără niciun fir de păr. S-a epilat, se gândi, plin de repulsie, Attilius.

Ceilalți veneau și ei din caldarium, curioși să afle ce se întâmplă, cu apa curgând de pe ei pe pardoseala în alb și negru. De jur-împrejur, pereții erau decorați cu o frescă a unei grădini înconjurate de un gard din lemn. Într-un alcov, pe un piedestal în care era sculptată o naiadă, era așezat un vas rotund de marmură.

Brittius se ridică într-un cot.

— Spune cu voce tare, Popi. Ce zice?

Popidius își încruntă fruntea netedă.

— E de la Pliniu: „În numele împăratului Titus Caesar Vespasianus Augustus și în virtutea autorității cu care am fost învestit de către Senatul și Poporul Romei…"

— Sări peste umplutură, spuse Brittius. Treci direct la subiect! Își frecă degetul mare și arătătorul unul de altul ca și cum ar fi numărat bani. Ce vrea de la noi?

— Se pare că apeductul a cedat undeva pe lângă Vezuviu. Toate orașele din vest, începând cu Nola, au rămas fără apă. Spune că ar vrea – ne „ordonă", așa zice – să „punem imediat la dispoziție oamenii și materialele necesare din colonia Pompei pentru realizarea reparațiilor la Aqua Augusta sub comanda lui Marcus Attilius Primus, inginer al Departamentului Curator Aquarum, Roma".

— Nu zău? Și dacă nu sunt prea curios, cine o să plătească pentru așa ceva?

— Asta nu zice.

Attilius interveni:

— Banii nu sunt o problemă. Pot să le asigur pe domniile voastre că toate costurile vor fi rambursate de Curator Aquarum.

— Pe bune? Ai tu autoritatea să promiți așa ceva?

Attilius ezită.

— Aveți cuvântul meu.
— Cuvântul tău? Cuvântul tău n-o să facă să ne crească aurul la loc în pungă.
— Și ia uite aici, interveni unul dintre ei.
Avea cam douăzeci și cinci de ani, un trup musculos și capul mic. Attilius presupuse că trebuie să fie al doilea magistrat adjunct, edilul Cuspius. Răsuci robinetul deasupra vasului rotund și apa țâșni cu putere.
— La noi e apă, vezi? Așa că te-ntreb: ce treabă avem noi cu asta? Vrei oameni și materiale? Du-te în unul din orașele care n-au apă! Du-te în Nola! La noi dă pe-afară. Uite!
Ca să-și ilustreze tirada, deschise și mai tare robinetul și lăsă apa să se reverse.
— Și pe lângă asta, adăugă abil Brittius, pentru afacerile noastre e foarte bine. Toți oamenii din golf care vor să se spele sau pur și simplu să bea apă trebuie să vină în Pompei. Unde mai pui că e și sărbătoare. Ce zici de asta, Holconius?
Magistratul cel mai în vârstă își așeză prosopul în jurul corpului ca pe o togă.
— Este o jignire pentru preoți să vadă oameni muncind într-o zi de sărbătoare, declară el solemn. Toată lumea ar trebui să ne urmeze exemplul – să se adune cu prietenii și rudele pentru ritualurile religioase. Părerea mea e să-i spunem acestui tânăr, cu tot respectul pentru Amiralul Pliniu, să se ducă puțin în mă-sa.
Brittius se scutură de râs, lovind cu palmele în masă în semn de aprobare. Popidius zâmbi și înfășură la loc papirusul.
— Cred că tocmai ai primit răspunsul nostru, aquarius. Revino tu mâine pe-aici și vedem ce se poate face.
Îi întinse scrisoarea înapoi dar Attilius întinse mâna și închise strâns robinetul. Ce tablou, cei trei cu apa scurgându-se de pe ei – apa *lui* – și Brittius cu erecția lui anemică pierdută printre colacii de

grăsime de pe burtă. Se șterse pe față cu mâneca tunicii.

— Vă rog să mă ascultați cu atenție. La miezul nopții o să se oprească apa și în Pompei. Tot cursul este deviat către Beneventum ca să putem intra în tunelul apeductului și să-l reparăm. Mi-am trimis deja oamenii în munți ca să închidă stăvilarele.

Se stârni o rumoare de nemulțumire.

— Ridică brațul. În aceste condiții, e în interesul tuturor orașelor din golf să coopereze, cred că sunteți de acord.

Își îndreptă privirea către Cuspius.

— Da, așa e, aș putea să merg la Nola după ajutor. Dar aș pierde cel puțin o zi. Și ar fi o zi în plus fără apă și pentru voi, nu doar pentru ei.

— Da, dar e o diferență, spuse Cuspius. Noi am fost preveniți. Ce zici de ideea asta, Popidius? Am putea face un anunț prin care spunem cetățenilor să-și umple toate vasele și în felul ăsta Pompei va rămâne în continuare singurul oraș din golf cu o rezervă de apă pusă deoparte.

— Am putea chiar s-o vindem, spuse Brittius. Și cu cât va dura mai mult seceta, cu atât vom obține un preț mai bun.

— Nu e a voastră, ca s-o puteți vinde!

Attilius se stăpânea cu greu.

— Dacă refuzați să mă ajutați, vă jur că primul lucru pe care-l fac după ce se repară apeductul va fi să am grijă ca derivația spre Pompei să fie închisă.

N-avea nicio autoritate să-i amenințe în acest fel, dar continuă sigur pe el, împungându-l pe Cuspius cu degetul în piept.

— Și o să chem un comisar de la Roma care să investigheze folosirea abuzivă a apeductului imperial. O să vă fac să plătiți pentru fiecare cană de apă luată peste cota care vi se cuvine.

— Câtă nesimțire! strigă Brittius.

— M-a atins! spuse Cuspius plin de indignare. Ați văzut cu toții. Rahatul ăsta cu ochi și-a pus

mâna lui împuțită pe mine.

Își ridică bărbia și se apropie de Attilius, gata de luptă, și probabil că inginerul ar fi răspuns, ceea ce ar fi fost un dezastru și pentru el personal și pentru misiunea lui, dacă draperia n-ar fi fost dată la o parte dintr-o mișcare, dând la iveală un bărbat care stătuse pe culoar și ascultase ce vorbeau.

Attilius nu-l mai întâlnise decât o dată, dar nu avea să-l uite prea curând: Numerius Popidius Ampliatus.

După ce își reveni din șocul provocat de revedere, Attilius fu uimit de deferența pe care i-o arătau toți ceilalți. Până și Brittius își coborî picioarele dolofane peste marginea mesei, ca și cum ar fi fost cumva lipsit de respect să stea întins în prezența acestui om născut sclav. Ampliatus puse o mână pe umărul lui Cuspius, îi șopti ceva la ureche, apoi îi făcu cu ochiul și îi ciufuli părul, rămânând însă tot timpul cu ochii îndreptați spre Attilius.

Inginerului îi veniră în minte rămășițele însângerate ale sclavului din bazinul cu anghile și spatele flagelat al femeii.

— Păi ce facem aici, domnilor? rânji deodată Ampliatus arătând către Attilius. Ne certăm în baie? În zi de sărbătoare? Nu-i frumos! Așa v-a-nvățat acasă?

Popidius spuse:

— E noul aquarius al apeductului.

— Îl știu pe Marcus Attilius. Ne-am întâlnit deja, nu-i așa inginere? Pot să văd?

Luă scrisoarea lui Pliniu de la Popidius și o parcurse rapid, apoi îi aruncă o privire lui Attilius. Purta o tunică tivită cu aur, părul îi strălucea și se simțea același miros de unguente scumpe pe care îl remarcase în ajun.

— Cum ai de gând să procedezi?

— Urmez derivația din Pompei până la joncțiunea cu Augusta, apoi înaintez de-a lungul conductei principale către Nola până găsesc avaria.

— Și de ce ai nevoie?
— Încă nu știu exact, ezită Attilius.
Apariția lui Ampliatus îl descumpănise.
— Var nestins. Puteolanum. Cărămizi. Cherestea. Torțe. Oameni.
— Cât din fiecare?
— Să zicem șase amfore de var. Douăsprezece coșuri de puteolanum. Șaptezeci și cinci de metri de cherestea și cinci sute de cărămizi. Torțe cât de multe îmi puteți da. Zece muncitori zdraveni. Ar putea fi mai puțin, ar putea fi mai mult. Depinde de cât de gravă e avaria.
— Când o să știi sigur?
— Aștept vești de la un om al meu în după-amiaza asta.
Ampliatus dădu din cap.
— Stimați cetățeni, dacă vreți să știți părerea mea, eu aș zice că s-ar cuveni să facem tot ce ne stă în putere ca să ajutăm. Să nu se spună apoi că vechea colonie Pompei și-a întors spatele unui apel al împăratului. În plus de asta, am la Misenum o crescătorie de pești care înghite apa cum înghite amicul Brittius vinul. Aș vrea ca apeductul să reînceapă să curgă cât mai curând posibil. Ce ziceți?
Magistrații schimbară priviri încurcate. Într-un târziu Popidius vorbi:
— E posibil să ne fi pripit un pic.
Cuspius fu singurul care riscă un început de împotrivire:
— Eu tot zic că ar trebui să fie treaba celor din Nola…
Ampliatus îi tăie vorba:
— Rămâne așa atunci. O să-ți dau tot ce ai nevoie, Marcus Attilius, fii doar amabil și așteaptă puțin afară.
Strigă peste umăr la intendent:
— Scutarius! Dă-i inginerului sandalele!
Niciunul din ceilalți nu-i adresă vreun cuvânt lui Attilius, nici nu se uitară la el. Erau ca niște școlari

neastâmpăraţi, pe care dirigintele îi găsise bătându-se.

Inginerul îşi luă sandalele şi ieşi din tepidarium, trecând în holul întunecat. Draperia fu imediat trasă în urma lui. Se sprijini de perete ca să se încalţe, încercând să asculte ce se vorbea înăuntru, dar nu auzea nimic. Din direcţia atriumului se auzi cum cineva tocmai sărise în bazin. Zgomotul îi aduse aminte că, fiind sărbătoare, locuinţa era plină de oameni. Risca prea mult să fie prins trăgând cu urechea. Dădu la o parte cea de-a doua draperie şi păşi în lumina orbitoare a soarelui. De cealaltă parte a atriumului, dincolo de tablinum, suprafaţa apei se legăna de la plonjonul pe care tocmai îl auzise. Soţiile magistraţilor sporovăiau în continuare la celălalt capăt, unde li se alăturase o matroană între două vârste, cu înfăţişare ştearsă, care stătea cuminte deoparte, cu mâinile în poală. Doi sclavi, cărând tăvi încărcate cu mâncare, trecură prin spatele lor. Se simţea miros de mâncare. Era limpede că se pregătea un ospăţ de proporţii.

Privirea îi fu atrasă de o pată întunecată sub suprafaţa scânteietoare a apei şi o clipă mai târziu înotătorul scoase capul afară.

— Corelia Ampliata!

Fără să vrea îi rostise numele cu voce tare. Fata nu îl auzise. Îşi scutură capul şi îşi dădu părul negru la o parte de pe ochii închişi, adunându-l la spate cu ambele mâini. Braţele erau depărtate de corp iar faţa albă întoarsă către soare. Nu îşi dădea seama că e urmărită.

— Corelia!

Rosti numele în şoaptă, ca să nu atragă atenţia celorlalte femei, şi de data asta fata se întoarse. Dură ceva până reuşi să-l distingă în lumina orbitoare a atriumului, dar după ce îl văzu porni spre el. Era îmbrăcată cu un combinezon străveziu care îi venea până deasupra genunchilor, iar când ieşi din apă îşi puse un braţ peste sâni şi pe celălalt

în dreptul pubisului, ca o Venus pudică ieșind din valuri. Intră în tablinum și veni către bazin, trecând pe lângă măștile funerare ale clanului Popidius. Reprezentările celor morți erau unite cu panglici roșii care indicau relațiile de rudenie, formând o rețea de putere întinsă în timp de-a lungul generațiilor.

— Aquarius, șopti ea alarmată, trebuie să pleci de-aici!

Stătea pe treptele circulare de la ieșirea din bazin.

— Pleacă, fugi de-aici. Tata e aici, și dacă te vede…

— Prea târziu, ne-am întâlnit deja.

Dar se trase ușor înapoi ca să nu poată fi văzut de femeile de la celălalt capăt al bazinului. Ar trebui să mă uit într-o parte, se gândi. Asta ar face un om bine-crescut. Dar nu putea să-și ia ochii de la ea.

— Ce faci aici?

— Ce fac aici?

Îl privi de parcă ar fi fost sărac cu duhul și se aplecă spre el.

— Unde ai vrea să fiu? *Tata e proprietar aici.*

Îi luă puțin până să înțeleagă ce îi spunea fata.

— Dar mi s-a zis că aici locuiește Lucius Popidius…

— Da, locuiește.

Nu reușea să înțeleagă.

— Și atunci?

— Urmează să ne căsătorim.

Spuse cuvintele cu o voce albă și ridicând din umeri, iar gestul avea ceva teribil în el, o deznădejde fără margini, și brusc totul deveni clar – motivul apariției neanunțate a lui Ampliatus, deferența lui Popidius în fața lui, felul în care ceilalți i se supuneau. Ampliatus reușise cumva să-i cumpere lui Popidius acoperișul de deasupra capului, iar acum urma să-și desăvârșească achiziția măritându-și fata cu fostul său stăpân.

Gândul că acel crai tomnatic, cu corpul lui epilat și neted, o să împartă așternutul cu Corelia îl umplu de o mânie neașteptată, deși își repeta că nu e în niciun fel treaba lui.

— Dar nu se poate, un bărbat de vârsta lui Popidius ar trebui să fie căsătorit.

— A fost. A trebuit să divorțeze.

— Și ce părere are Popidius despre acest plan?

— Consideră desigur că e înjositor că e nevoit să se însoare cu cineva atât de inferior lui – la fel cum consideri și tu, de bună seamă.

— Nu, Corelia, nu! protestă imediat Attilius.

Fata avea lacrimi în ochi.

— Dimpotrivă. Cred că ești de o sută de ori deasupra lui. De o mie de ori.

— Îl urăsc!

Nu se înțelese dacă se referea la Popidius sau la tatăl ei.

Pe culoar se auziră pași grăbiți și vocea lui Ampliatus strigând:

— Aquarius!

Pe fată o trecu un frison.

— Te implor, pleacă de-aici. A fost foarte frumos din partea ta că ai încercat să mă ajuți ieri. Dar nu-l lăsa să te prindă în laț, cum ne-a prins pe noi ceilalți.

Attilius răspunse plin de demnitate:

— Sunt cetățean roman liber, angajat de Curator Aquarum în serviciul împăratului, venit aici în misiune oficială ca să repar apeductul imperial. Nu sunt un sclav pe care să-l dea de mâncare la anghile sau o bătrână pe care s-o omoare în bătaie.

Fu rândul ei să fie șocată. Își duse mâinile la gură:

— Atia?

— Da, Atia… așa o cheamă? Noaptea trecută am găsit-o zăcând pe stradă și am dus-o în locuința mea. Fusese biciuită până și-a pierdut cunoștința și lăsată afară să moară ca un câine.

— Monstrul!

Corelia se dădu înapoi, ținându-și în continuare mâinile peste față, și intră la loc în apă.

— Profiți de bunătatea mea, aquarius! spuse Ampliatus.

Traversa tablinum-ul și se îndrepta către el.

— Ți-am zis să mă aștepți, atât.

Îi aruncă o privire furioasă Coreliei:

— Văd că tot nu te-ai învățat minte după ce ți-am spus ieri.

Apoi strigă înspre cealaltă parte a bazinului:

— Celsia!

Femeia ștearsă pe care Attilius o remarcase mai devreme tresări.

— Scoate-o pe fata noastră din apă. Nu se cade să-și arate țâțele în public atâta!

Se întoarse către Attilius.

— Uită-te la ele, parcă sunt un cârd de cloști pe cuibar.

Își flutură coatele înspre ele și începu să imite o găină - *cotcodaac, cotcodaac* – iar femeile își ridicară jignite evantaiele.

— Dar nu zboară niciodată. Nu-nu-nu. Un lucru e sigur când vine vorba de aristocrații romani: ar merge până la capătul lumii pentru o masă pe degeaba. Iar nevestele lor sunt și mai și. Strigă tare:

— Vin într-o oră! Să nu puneți mâncarea până nu mă-ntorc!

Îi făcu semn lui Attilius să-l urmeze și apoi noul stăpân al Casei Popidius se răsuci pe călcâie și porni cu pași mari către ușă.

Când treceau prin atrium, Attilius mai aruncă o privire către bazinul unde o văzu pe Corelia în continuare sub apă, ca și cum apa ar fi putut-o spăla de tot ce i se întâmpla.

Hora sexta

[12:00]

În timp ce se ridică din adâncul pământului, magma suferă o scădere pronunțată a presiunii. La o adâncime de 10 kilometri, de exemplu, presiunea este de circa 300 de megapascali (MPa), adică de 3000 de ori mai mare decât presiunea atmosferică. O modificare atât de însemnată a presiunii are multiple consecințe pentru proprietățile fizice și curgerea magmei.

Enciclopedia Vulcanilor

Ampliatus era așteptat în stradă de o litieră cu opt sclavi, îmbrăcați în aceeași tunică purpurie ca și portarul și intendentul. La apariția stăpânului tresăriră și deveniră alerți, dar acesta trecu pe lângă ei fără să-i bage în seamă, la fel cum nu băgă în seama nici mica mulțime de petenți care, în ciuda sărbătorii, stăteau ghemuiți la umbra zidului de peste drum și începură să-i strige numele într-un cor pestriț.

— O să mergem pe jos, spuse Ampliatus și începu să urce dealul către intersecție cu același pas alert cu care se mișca prin casă.

Attilius urca alături de el. Era amiază, aerul încins, pe străzi liniște. La vederea lui Ampliatus, cei câțiva trecători pe care îi întâlneau fie săreau în rigolă, fie se retrăgeau sub intrarea magazinelor. Mergea fredonând, dădea din cap ca răspuns la câte un salut, iar când inginerul se uită în urmă văzu că aveau o suită demnă de un senator – mai întâi, la o distanță respectuoasă, sclavii cu litiera, iar în urma lor mica gloată a celor care aveau ceva de cerut, cu fețele deprimate și epuizate ale unora care încearcă dinainte de răsărit să-i intre în voie unui puternic al zilei și știu că nu se vor alege cu nimic.

Cam la jumătatea urcușului către Poarta Vezuviului – inginerul numărase trei *insulae* – Ampliatus o luă la dreapta, traversă strada și împinse o ușă mică de lemn care se deschidea în perete. Îi puse mâna pe umăr lui Attilius, îndemnându-l să intre, iar Attilius simți cum i se strânge carnea la atingerea milionarului.

„Nu-l lăsa să te prindă în laț, cum ne-a prins pe noi ceilalți.”

Se elibera din strânsoarea mâinii lui Ampliatus, iar acesta închise ușa în urma lor. Inginerul se uită în jur și văzu că se afla într-un spațiu mare și pustiu, un șantier de construcții care ocupa cea mai mare parte a unei *insula.* La stânga era un zid de cărămidă, deasupra căruia se vedea un acoperiș înclinat din țiglă roșie – partea din spate a unui rând de magazine – având în mijloc două porți înalte de lemn; la dreapta se găsea un complex de clădiri noi, aproape gata, cu ferestre mari și moderne care dădeau spre întinderea de tufișuri și pietriș. Chiar sub ferestre era săpat un rezervor dreptunghiular.

Ampliatus stătea cu mâinile în șolduri și studia reacția inginerului.

— Deci: ce crezi că fac aici? Ai dreptul la o încercare.

— Băi.

— Corect. Ce părere ai?

— E impresionant, spuse Attilius.

Chiar este, își spuse în gând. Cel puțin la fel de bine ca orice se construise la Roma în ultimii zece ani. Pereții din cărămidă și coloanele erau finisate superb. Totul avea un aer de liniște – de spațiu, calm și lumină. Ferestrele înalte erau îndreptate către sud-vest, ca să profite de soarele de după-amiază, care tocmai începea să se reverse înăuntru.

— Felicitări!

— A trebuit să demolăm aproape toate clădirile dintre cele două străzi ca să facem loc, spuse Ampliatus, și oamenii au fost nemulțumiți. Dar va

merita. Vor fi cele mai bune băi din afara Romei. Și mai moderne decât oricare de acolo.

Privi mândru în jur.

— Dacă ne punem mintea, noi ăștia din provincie le putem da lecții celor din capitală.

Își puse mâinile pâlnie la gură și strigă:

— Januarius!

Din cealaltă parte a curții se auzi un strigăt de răspuns și un bărbat înalt apăru în capul scărilor. Își recunoscu stăpânul și coborî în fugă către ei. În timp ce se apropia, își ștergea mâinile de tunică și își tot pleca umil capul.

— Januarius, el e prietenul meu, inginerul hidraulic responsabil cu Augusta. Lucrează pentru împărat!

— Onorat, spuse Januarius și se înclină iarăși în fața lui Attilius.

— Januarius e unul din conducătorii lucrărilor. Unde sunt băieții?

— În barăci, domnule.

Părea îngrozit, de parcă ar fi fost prins lâncezind. E sărbătoare…

— La naiba cu sărbătoarea! Avem nevoie de ei aici. Câți spuneai că-ți trebuie, inginere, zece? Hai mai bine doisprezece. Januarius, trimite-mi doisprezece din cei mai zdraveni oameni ai noștri. Gașca lui Brebix. Zi-le să-și ia mâncare și apă pentru o zi. Ce mai era?

— Var nestins, începu Attilius, puteolanum…

— Așa. Toate astea… cherestea, cărămizi, torțe – nu uita de torțe. Să primească tot ce îi trebuie. Și îți trebuie ceva să le transporți, nu? Câteva perechi de boi?

— Le-am închiriat deja.

— Ia-le pe-ale mele, insist…

— Nu.

Generozitatea lui Ampliatus începea să-l stingherească pe inginer. Începea cu un dar, apoi darul se dovedea a fi fost un împrumut și împrumutul se transforma într-o datorie imposibil

de plătit. Fără îndoială că așa își pierduse Popidius casa. *Oraș de șarlatani.* Privi către cer.

— E amiază. Pe la ora asta boii au ajuns probabil în port. Am un sclav acolo care așteaptă cu uneltele.

— De la cine i-ai închiriat?

— Baculus.

— Baculus! Hoțomanul ăla bețiv! Boii mei ar fi fost mai buni. Măcar lasă-mă să schimb două vorbe cu el. O să-ți facă o reducere babană.

Attilius ridică din umeri.

— Dacă insiști.

— Insist. Januarius, cheamă oamenii de la barăci și trimite un băiat la docuri să aducă încoace căruțele inginerului. Între timp o să-ți prezint locul.

Îl apucă iarăși de umăr pe Attilius.

— Să mergem!

Băile nu sunt un lux. Băile sunt piatra de temelie a civilizației. Băile sunt lucrul care îl ridică pe cel mai amărât cetățean roman deasupra celui mai bogat barbar care-și face nevoile pe câmp. Băile îi învață pe oameni curățenia, sănătatea și programul strict, trei ramuri ale disciplinei. Nu de-asta fuseseră în primul rând inventate apeductele, ca să alimenteze băile? Nu fuseseră băile la fel de importante ca legiunile pentru răspândirea civilizației romane în Europa, Africa și Asia, astfel că indiferent de orașul în care te-ai afla pe vastul cuprins al imperiului, puteai fi sigur că vei găsi acolo această părticică din Roma?

Cam asta era esența discursului ținut de Ampliatus în timp ce îi arăta lui Attilius cochilia deocamdată goală a visului său. Încăperile nu erau mobilate și miroseau puternic a vopsea proaspătă și stuc, iar pașii lor răsunau în timp ce treceau prin despărțituri și săli de exerciții, către partea principală a clădirii. Aici frescele erau gata. Imagini ale Nilului, cu apa sa verde și presărat cu

crocodili întinși la soare, se amestecau cu scene din viețile zeilor. Triton înota pe lângă corabia argonauților și îi conducea înapoi în siguranță. Neptun își transforma fiul într-o lebădă. Perseus o salva pe Andromeda de monstrul marin trimis să-i atace pe etiopieni. Bazinul din caldarium putea primi douăzeci și opt de clienți plătitori odată, care ar sta întinși pe spate și ar privi către tavanul de safir luminat de când sute de lămpi, în care vor înota tot felul de vietăți marine, având astfel impresia că plutesc într-o grotă subterană.

Ca să obțină luxul pe care îl vroia, Ampliatus folosea cele mai moderne tehnici, cele mai bune materiale, cei mai pricepuți meseriași din Italia. Domul laconiumului – sauna uscată – avea ferestre de sticlă napolitană, groase de un deget. Pardoselile, zidurile și plafoanele aveau pereți dubli, iar cuptorul care încălzea cavitățile era atât de puternic încât chiar dacă afară era zăpadă, aerul dinăuntru ar fi fost atât de încins încât ai fi putut prăji carne înăuntru. Totul era construit ca să facă față la un cutremur. Toată instalația principală – conducte, țevi de scurgere, grilaje, guri de aerisire, robinete, robinete intermediare, capete de duș, până și mânerele pentru tras apa erau din bronz. Colacul scaunelor de toaletă era din marmură frigiană, cu suporturi pentru coate sculptate în formă de delfini și himere. Apă caldă și rece peste tot. *Civilizație.*

Attilius fu nevoit să-i admire viziunea. Ampliatus îi arăta toate acestea cu atâta mândrie de parcă ar fi vrut să-l convingă să investească în proiectul lui. Și adevărul era că dacă ar fi avut vreun ban – dacă cea mai mare parte a salariului său nu ar fi fost trimisă deja la Roma mamei și sorei - ar fi putut să-i dea ultimul bănuț, pentru că nu întâlnise în viața lui un antreprenor mai convingător ca Numerius Popidius Ampliatus.

— Cât mai ai până termini?

— Cam o lună. Trebuie să aduc dulgherii. Am nevoie de niște rafturi și de câteva dulapuri. Aș fi vrut să pun podea dublă de lemn în vestiare. Mă gândeam la pin.

— Nu, spuse Attilius. Pune arin.

— Arin? De ce?

— Nu putrezește în contact cu apa. Aș folosi pin – sau poate chiparos – pentru obloane. Dar trebuie să fie adus de la câmpie, unde soarele strălucește cu putere. Să nu te atingi de pinul din munți. În niciun caz pentru o construcție de calitatea asta.

— Alte sfaturi?

— Să folosești mereu cherestea tăiată toamna, nu primăvara. Primăvara copacii sunt impregnați și lemnul e mai slab. Pentru fixare folosește lemn de măslin întărit în foc - ține o sută de ani. Dar probabil știi deja toate chestiile astea.

— Nu, deloc. Am construit mult, e adevărat, dar nu m-am priceput niciodată la lemn și piatră. La bani mă pricep eu. Și avantajul la bani e că nu contează când îi culegi. Sunt plante perene.

Râse de propria glumă și își întoarse ochii către inginer. Privirea lui intensă avea ceva care te îngheța. Nu era niciodată fixă ci se mișca în permanență, ca și cum tot timpul și-ar fi evaluat interlocutorul, iar Attilius se gândi „nu, nu la bani te pricepi, ci la oameni – la punctele lor tari și la cele slabe; când să măgulești omul și când să-l bagi în sperieți”.

— Și tu, aquarius? spuse Ampliatus încet. Tu la ce te pricepi?

— La apă.

— E un lucru important. Apa e cel puțin la fel de valoroasă ca banii.

— Serios? Atunci de ce nu sunt și eu bogat?

— Cine știe, ai putea deveni.

Rosti cuvintele aparent nepăsător, lăsându-le să plutească o clipă sub domul masiv, apoi continuă:

— Stai vreodată să te gândești cât de ciudat e orânduită lumea, inginere? După ce voi deschide

aici, o să adun o avere. Și apoi o să folosesc acea avere să fac o alta, și apoi o alta. Dar fără apeductul tău, n-aș putea să construiesc nicio baie. Nu te tulbură gândul? Fără Attilius n-ar exista niciun Ampliatus.

— Atâta că apeductul nu e al meu. Nu eu l-am construit, ci împăratul.

— Așa e. Și fiecare kilometru a costat peste un milion. Regretatul Augustus… mă-ntreb dacă a meritat vreun om mai mult decât el să fie proclamat zeu. Îl prefer pe Divinul Augustus lui Jupiter la orice oră. Nu trece zi fără să-mi spun rugăciunile către el.

Adulmecă aerul.

— Vopseaua asta proaspătă îmi dă dureri de cap. Hai să-ți arăt ce planuri am pentru parter.

Îl conduse înapoi pe unde veniseră. Soarele strălucea puternic prin geamurile larg deschise. Zeii de pe zidul din fața ferestrelor păreau să fi înviat. Și totuși aceste încăperi goale aveau un aer de loc bântuit – acea neclintire care te toropea, praful plutind în razele de lumină, uguitul porumbeilor în curtea muncitorilor. O pasăre zburase în laconium și rămăsese captivă acolo. Aripile izbindu-se de dom îl făceau pe inginer să tresară.

Afară, aerul luminos părea aproape solid din cauza căldurii, precum sticla topită, dar Ampliatus nu părea deranjat. Urcă fără efort scara deschisă și ajunse pe mica terasă superioară. De acolo putea vedea în întregime micul său regat.

— Acolo o să fie curtea de gimnastică, spuse.

De jur împrejur urma să planteze platani care să facă umbră. Experimenta o nouă metodă de încălzire a apei în bazinul exterior. Lovi ușor cu palma parapetul de piatră.

— În locul acesta se găsea prima mea proprietate. Am cumpărat-o acum șaptesprezece ani. Dacă ți-aș spune cât de puțin am dat pe ea, nu m-ai crede. Să ne-nțelegem, după cutremur nu mai

rămăsese mare lucru din clădire. Nu mai avea acoperiș, doar pereți. Aveam douăzeci și opt de ani. N-am mai fost atât de fericit nici înainte de acel moment, nici după. Am reparat-o, am închiriat-o, am cumpărat alta, am închiriat-o și pe-aia. Unele din căsoaiele astea vechi din vremea Republicii erau imense. Le-am compartimentat și am băgat în ele câte zece familii. Și de-atunci tot asta am făcut. Îți dau un sfat, prietene: nu există investiție mai sigură decât o proprietate în Pompei.

Își trase o palmă peste ceafă și privi insecta strivită. O aruncă de pe deget. Attilius și-l imagină în tinerețe: brutal, energic, nemilos.

— Fuseseși deja eliberat de Popidius?

Ampliatus îl săgetă cu privirea. Oricât ar încerca să fie afabil, se gândi Attilius, ochii o să-l dea mereu de gol.

— Inginere, dacă încercai să mă insulți, las-o baltă. Toată lumea știe că Numerius Popidius Ampliatus s-a născut sclav și nu-i e rușine de asta. Da, eram deja liber. Stăpânul meu m-a eliberat prin testament când aveam douăzeci de ani. Fiul lui, Lucius – cel pe care tocmai l-ai întâlnit – m-a făcut intendentul casei. Apoi am muncit ca recuperator pentru un cămătar bătrân pe nume Jucundus, și el m-a învățat multe. Dar nu m-aș fi îmbogățit niciodată dacă n-ar fi fost cutremurul.

— Se uită cu drag către Vezuviu. Vocea i se înmuie.

— A coborât din munți într-o dimineață de februarie, ca un vânt subteran. L-am văzut cum venea, înclinând copacii în drumul său. Când totul a trecut, orașul era la pământ. Nu mai conta cine se născuse sclav și cine se născuse liber. Nu mai era nimeni aici. Puteai să mergi pe străzi o oră întreagă fără să întâlnești decât cadavre.

— Cine a fost însărcinat cu reconstrucția?

— Nimeni! A fost o rușine. Toate familiile bogate au fugit la reședințele de la țară. Erau convinși cu toții că va veni un alt cutremur.

— Inclusiv Popidius?

— Mai ales Popidius!

Își frânse mâinile și începu să se vaite:

— O, Ampliatus, zeii ne-au părăsit! O, Ampliatus, zeii ne pedepsesc! Zeii! Cum adică? Ca și cum zeilor le-ar păsa cine și cum trăiește. Îi doare-n fund. Ca și cum aici în Campania cutremurele n-ar fi la fel de obișnuite ca izvoarele fierbinți și seceta pe timp de vară! Când au văzut că erau în siguranță, au început bineînțeles să se târască înapoi, dar între timp lucrurile începuseră să se schimbe. *Salve lucrum! Trăiască profitul!* Ăsta e mottoul noului Pompei. Îl poți vedea peste tot în oraș. *Lucrum gaudium!* Profitul e un motiv de bucurie! Atenție, nu banii – orice prostănac poate să moștenească bani. Profitul. Pentru asta e nevoie de pricepere. Scuipă peste zid înspre strada aflată sub ei. Lucius Popidius! Ce pricepere are el? Poate să bea apă rece și să se pișe caldă, cam atât știe să facă. În vreme ce tu – Attilius simți din nou că este evaluat – tu mi se pare că ești un om capabil. Mă recunosc în tine la vârsta ta. Mi-ar fi de folos cineva ca tine.

— De folos?

— Aici, pentru început. Băile au nevoie de cineva care să înțeleagă apa. Drept răsplată aș putea să-ți dau o cotă parte din profit.

Attilius dădu din cap zâmbind.

— Nu ține.

Ampliatus zâmbi la rândul lui.

— Negociezi la sânge. Admir asta. Foarte bine atunci, o cotă parte din proprietate.

— Nu. Mulțumesc. Sunt măgulit. Dar familia mea lucrează pentru apeductele imperiale de un secol. M-am născut ca să fiu inginer la matrice și o să mor făcând asta.

— Și de ce nu le-ai face pe-amândouă?

— Ce anume?

— Să te ocupi de apeduct și să fii și consilierul meu. Nu trebuie să știe nimeni.

Attilius se uită de aproape la fața lui vicleană și lacomă. Dincolo de bani, de violență și de setea de putere, nu era decât un găinar de provincie.

— Nu, răspunse cu răceală, așa ceva nu se poate.

Probabil că pe față i se citea clar disprețul, pentru că Ampliatus dădu imediat înapoi.

— Ai dreptate, spuse el dând din cap. Uită că ți-am vorbit de așa ceva. Uneori sunt mai din topor. Îmi vin tot felul de idei și nu mă gândesc prea mult la ele.

— Cum ar fi să omori un sclav înainte să afli dacă spune adevărul?

Ampliatus rânji și îndreptă un deget către Attilius.

— Bună! Ai dreptate. Dar ce să te-aștepți de la un om ca mine? Poți să ai toți banii din Imperiu dar asta n-o să te facă un nobil, nu? Te gândești că îi imiți pe aristocrați, că ai stil, și până la urmă se dovedește că nu ești decât un monstru. Parcă așa mi-a zis Corelia, nu? Un monstru.

— Și Exomnius? îi scăpă lui Attilius întrebarea. Aveai și cu el o înțelegere de care nu știa nimeni?

Ampliatus continua să zâmbească netulburat. Din stradă se auzi hurducăitul unor roți grele de lemn pe piatră.

— Ai auzit?… cred că ți-au sosit căruțele. Să coborâm ca să le deschidem.

Era ca și cum conversația nici nu avusese loc. Fredonând iarăși încetișor, Ampliatus traversă cu pași rapizi curtea presărată cu pietriș. Deschise porțile grele și, în timp ce Polites aducea prima pereche de boi în curte, făcu o reverență. A doua pereche era adusă de un bărbat pe care Attilius nu-l recunoscu; alți câțiva stăteau în spatele unei căruțe goale, cu picioarele bălăngănindu-se în gol. Îndată ce îl remarcară pe Ampliatus săriră imediat în picioare și rămaseră cu privirea coborâtă în pământ.

— Bravo, băieți! spuse Ampliatus. O să am grijă să fiți răsplătiți pentru că lucrați în zi de sărbătoare. Dar e o urgență și trebuie să putem cu toții umărul ca să reparăm apeductul. Pentru binele comun, nu-i așa inginere?

Îl ciupi de obraz pe bărbatul aflat lângă el.

— Sunteți la ordinele lui, să faceți treabă bună. Inginere, ia ce ai nevoie. Găsești totul în curte. Torțele sunt în magazie. Mai pot să te ajut cu ceva?

Era evident că vroia să plece.

— O să țin socoteala la ce folosim, spuse Attilius pe un ton grav. O să ți se facă plata.

— Nu e nevoie. Dar cum dorești. N-aș vrea să fiu acuzat că am încercat să te corup!

Râse și arătă spre curte.

— Aș rămâne să vă ajut cu încărcatul – se știe că Numerius Popidius Ampliatus nu se dă înapoi de la munca de jos – dar știi cum e. Fiind sărbătoare, cinăm devreme și n-aș vrea să-mi dau de gol originea lăsându-i pe distinșii domni și doamne să aștepte un țărănoi ca mine.

Îi întinse mâna.

— Bun! Îți urez baftă, inginere!

Attilius apucă mâna celuilalt, pe care o simți uscată și fermă; palma și degetele erau bătătorite, ca și ale lui. Dădu din cap:

— Mulțumesc!

Ampliatus mormăi o încuviințare și plecă. În strada liniștită litiera îl aștepta, iar de data astă se urcă direct în ea. Sclavii se precipitară ca să-și ocupe locurile, câte patru pe fiecare parte. Ampliatus pocni din degete și cărăușii ridicară mânerele îmbrăcate în bronz – mai întâi până la brâu, apoi, schimonosindu-se de efort, până pe umeri. Stăpânul se cufundă în perne, căzut pe gânduri și privind în gol. Întinse mâna în spatele său, desfăcu draperia și o lăsă să cadă. Attilius rămăsese în poartă și îl privea cum se îndepărtează, cu baldachinul purpuriu legănându-

se în timp ce litiera cobora dealul și cu mica mulțime de petenți epuizați târându-se după el.

Se întoarse înapoi în curte.

Se găseau de toate acolo, exact cum spusese Ampliatus și o vreme Attilius reuși să-și piardă gândurile în efortul fizic. Era o alinare pentru el să manevreze iarăși materialele cu care-și făcea meseria – cărămizile grele și colțuroase, mari cât să le poți lua într-o mână, scoțând acel sunet sec atât de familiar când erau așezate una peste alta în spatele căruței; coșurile cu praf roșu de puteolanum, de fiecare dată mai greu și mai dens decât te-ai fi așteptat, alunecând pe scândurile aspre de pe fundul căruței; cheresteaua caldă și netedă mângâindu-i obrazul în timp ce traversa curtea cu ea pe umăr; și la urmă varul din amforele pântecoase de lut – greu de apucat și de urcat în căruță.

Munci cu spor alături de ceilalți și simțea în fine că începea să facă progrese. Ampliatus era fără îndoială crud și nemilos și cine mai știe ce altceva, dar materialele erau bune și le lua pentru un scop nobil. Ceruse șase amfore de var dar până la urmă se hotărî să ia douăsprezece; dublă și cantitatea de puteolanum, luând douăzeci de coșuri. Nu vroia să se întoarcă la Ampliatus ca să-i mai ceară; ce nu folosea, putea foarte bine să aducă înapoi.

Intră în clădire ca să caute torțele și le găsi în magazia cea mai mare. Până și acestea erau de calitate superioară – fâșii de in și rășină înfășurate strâns și impregnate cu gudron; mânere bune, solide, legate cu funie. Lângă ele erau lăzi deschise pline cu lămpi pe ulei, cele mai multe din teracotă, dar și unele din bronz, și lumânări cât pentru un întreg templu. Cum spusese Ampliatus: calitate fără egal. Avea să fie o culme a luxului, nu încăpea îndoială.

„Vor fi cele mai bune băi din afara Romei…”

Brusc deveni curios și, cu brațele pline de torțe, merse să vadă ce e în celelalte magazii. Stive de prosoape în una, borcane cu ulei parfumat de masaj în alta, greutăți de plumb pentru gimnastică, colaci de frânghie și mingi de piele în a treia. Toate pregătite, așteptând să fie folosite; nu lipsea decât forfota oamenilor asudând și sporovăind, care să aducă totul la viață. Și apa, desigur. Trase cu ochiul prin ușa deschisă înspre șirul de încăperi. O să aibă nevoie de multă apă acest stabiliment. Patru sau cinci bazine, dușuri, toalete, o saună… Doar obiectivele publice, ca fântânile, se puteau conecta gratuit la apeduct, ca un dar din partea împăratului. Dar pentru niște băi ca acestea, apa ar costa o mică avere. Și dacă Ampliatus devenise bogat cumpărând proprietăți mari, împărțindu-le și apoi închiriindu-le, trebuie că avea un consum de apă uriaș. Se întrebă cât plătea pentru asta. Probabil va putea afla odată întors la Misenum, după ce va face puțină ordine în evidențele Augustei, lăsate vraiște de Exomnius.

Poate că de fapt nu plătea nimic.

Rămase în loc sub lumina soarelui, în clădirea plină de ecouri a băii, ascultând gânguritul porumbeilor și răsucind această ipoteză pe toate părțile. Apeductele fuseseră mereu o sursă de corupție. Fermierii își trăgeau câte o țeavă când conducta principală trecea pe terenurile lor. Cetățenii legau o conductă sau două în plus și îi mituiau pe inspectorii veniți să controleze. Se acordau lucrări publice unor antreprenori particulari și se plăteau facturi pentru operațiuni fictive. Materialele dispăreau. Attilius bănuia că peștele era stricat chiar de la cap: se zvonea că până și Acilius Aviola – Curator Aquarum – își trăgea un procent. Inginerul nu avusese niciodată de-a face cu așa ceva. Dar un om cinstit era un lucru rar la Roma; un om cinstit era un fraier.

Brațele începeau să-l doară de la greutatea torțelor. Ieși afară și le puse una peste alta într-una

din căruțe, apoi se sprijini de ea, pierdut în gânduri. Între timp sosiseră și ceilalți oameni ai lui Ampliatus. Terminaseră de încărcat și acum erau întinși la umbră, așteptând ordinele sale. Boii stăteau placizi, pleznind din coadă și cu nori de muște în jurul capetelor.

Oare faptul că registrele Augustei de la Piscina Mirabilis erau atât de vraiște nu era intenționat?

Se uită în sus la cerul fără nori. Soarele trecuse de amiază. Becco și Corvinus ar trebui să fi ajuns deja la Abellinum. Poate că stăvilarele au fost deja închise iar Augusta începuse să se scurgă. Simțea din nou presiunea timpului. Dar luă o hotărâre și-l chemă pe Polites.

— Mergi înăuntru, îi spuse, și adu încă o duzină de torțe, una de lămpi și un borcan cu ulei de măsline. Și un colac de frânghie, dacă tot ești acolo. Dar ai grijă, nu mai mult. Apoi, după ce terminați aici, du căruțele și oamenii la castellum aquae, lângă Poarta Vezuviului, și așteaptă-mă acolo. Corax ar trebui să se întoarcă în curând. Între timp vezi și dacă reușești să cumperi niște mâncare pentru noi.

Îi dădu punga sclavului.

— Ai bani aici. Să ai grijă de ei. Mă întorc repede.

Își scutură praful de cărămidă și puteolanum de pe tunică și ieși prin poarta deschisă.

Hora septa

[14:10]

Dacă magma este gata să urce într-un rezervor de nivel înalt, o mică schimbare a tensiunii locale, produsă de obicei de un cutremur, este suficientă ca să afecteze stabilitatea sistemului și să declanșeze o erupție.

Vulcanologie (ediția a doua)

Banchetul lui Ampliatus tocmai intra într-a doua oră și dintre cei doisprezece oaspeți întinși în jurul mesei unul singur dădea semne că s-ar simți cu adevărat bine, și era vorba chiar de Ampliatus.

Mai întâi că era înăbușitor de cald, în ciuda sălii de mese cu un perete complet deschis și a celor trei sclavi în tunici purpurii care agitau evantaie din pene de păun în jurul mesenilor. Un harpist așezat lângă bazin făcea să răsune o melodie tristă și informă.

Și stăteau câte patru pe o canapea! Cel puțin unul era în plus, după părerea lui Popidius, care mormăia nemulțumit la fiecare nou fel de mâncare ce îi era pus în față. El personal era adeptul regulii lui Varro, care spunea că numărul de invitați la o cină nu trebuie să fie mai mic decât cel al Grațiilor (trei), nici să-l depășească pe cel al Muzelor (nouă). Altfel însemna să stai prea aproape de ceilalți meseni. Acum de pildă Popidius stătea tolănit între anosta nevastă a lui Ampliatus, Celsia, și propria sa mamă, Taedia Secunda – atât de aproape încât simțea căldura corpurilor. Dezgustător. Iar când se sprijinea în cotul stâng și întindea mâna dreaptă ca să ia ceva de pe masă atingea cu ceafa pieptul plat al Celsiei și – mai rău încă – inelul i se prindea în peruca blondă a mamei sale, tunsă de pe capul unei sclave din Germania și

împodobind acum părul cărunt al venerabilei doamne.

Și apoi mâncarea! Ampliatus nu era în stare să înțeleagă că pe o astfel de vreme se potriveau feluri simple și reci, iar toate sosurile și toată sofisticăraia asta nu mai erau la modă din vremea lui Claudius. Primul antreu nu fusese rău – stridii crescute în Brundisium și apoi duse trei sute de kilometri de-a lungul coastei în Lacul Lucrinus ca să se îngrașe, astfel încât aveai parte în același timp de ambele varietăți. Măsline cu sardine și ouă asezonate cu anșoa – cât se poate de decent. Dar apoi se servise homar, arici de mare și, într-un final, șoareci înveliți în miere cu semințe de mac. Popidus se simțise obligat să mănânce măcar un șoarece, ca să-i facă plăcere gazdei, și zgomotul osișoarelor zdrobindu-i-se în dinți îl făcuse să transpire de greață.

Uger de scroafă umplut cu rinichi, cu vulva scroafei servită separat, rânjind la meseni ca o gură știrbă. Mistreț la cuptor umplut cu sturzi vii, care se zbăteau neputincioși pe masă după ce burta mistrețului era tăiată și s-au găinățat zvârcolindu-se. (La această scenă Ampliatus bătuse din palme și hohotise cu poftă). Apoi delicatesele: limbă de barză și flamingo (nu erau rele), dar lui Popidius i se păruse totdeauna că limba de papagal vorbitor seamănă foarte bine cu un vierme, și gustul se dovedi exact cum își imagina că ar fi un vierme în oțet. Apoi o tocană din ficăței de privighetoare…

Aruncă o privire la fețele înroșite ale celorlalți. Până și grăsanul Brittius, care se lăudase odată că a mâncat o trompă întreagă de elefant și al cărui motto erau cuvintele lui Seneca – „mănâncă pentru a vomita și vomită pentru a mânca” – începea să se înverzească. Prinse privirea lui Popidius și îi șopti ceva. Popidius nu reuși să audă. Își puse mâna la ureche iar Brittius repetă, punându-și șervețelul la gură ca să nu-l vadă Ampliatus și rostind fiecare silabă apăsat: Tri-mal-chi-o.

Popidius aproape că izbucni în râs. Trimalchio! Foarte bună! Sclavul eliberat ajuns monstruos de bogat din satira lui Titus Petronius, care își supune oaspeții la o masă întocmai ca a lor, fără să-și dea seama cât de vulgar și ridicol se dovedește. Ha-ha! Trimalchio. Timp de câteva clipe, Popidius alunecă înapoi în timp cu douăzeci de ani, pe vremea când era un tânăr aristocrat de la curtea lui Nero, iar Petronius, arbitrul bunului gust, își întreținea comesenii timp de ore întregi cu satire nemiloase împotriva noilor îmbogățiți.

Deodată se simți cuprins de sentimentalism. Bietul Petronius! Era prea amuzant și prea stilat ca să nu sfârșească rău. Până la urmă Nero a început să bănuiască că propria lui măreție imperială era luată ușor în derâdere. L-a privit o ultimă dată prin monoclul său de smarald și i-a ordonat să se sinucidă. Dar Petronius reușise să transforme până și acel eveniment într-o glumă – deschizându-și venele înaintea unei cine în reședința sa de la Cumae, apoi legându-le ca să mănânce și să sporovăiască cu prietenii, apoi deschizându-le iarăși, apoi legându-le la loc, și tot așa pe măsură ce viața se scurgea treptat din el. Ultimul lui act conștient a fost să spargă un vas pentru vin în valoare de trei sute de mii de sesterți, pe care împăratul spera să-l moștenească. *Ăsta* stil și bun gust.

Și ce viitor aș fi avut pe lângă el, se gândi Popidius cu amărăciune. Iar acum eu, un Popidius, care am cântat și am jucat cu Stăpânul Lumii, să ajung la patruzeci și cinci de ani prizonierul lui Trimalchio!

Se uită la fostul său sclav așezat în capul mesei. Încă nu înțelegea prea bine cum se întâmplase totul. Fusese cutremurul, desigur. Iar apoi, la câțiva ani, moartea lui Nero. Apoi războiul civil, un negustor de măgari pe post de împărat, iar lumea lui Popidius s-a întors cu susul în jos. Deodată Ampliatus era peste tot – reconstruind

orașul, ridicând un templu pentru a-și insinua copilul în consiliul municipal, controlând alegerile, cumpărând chiar casa de alături. Popidius nu se pricepuse niciodată la cifre, așa că atunci când Ampliatus i-a zis că ar putea să se aleagă și el cu niște bani, semnase contractele fără măcar să le citească. Și s-a întâmplat că banii s-au pierdut, iar apoi s-a dovedit că locuința familiei era pusă gaj, și singura scăpare de la umilința publică a evacuării era să se căsătorească cu fata lui Ampliatus. Era de neînchipuit: fostul lui sclav avea să-i fie socru. Nu era exclus ca mama lui să moară de rușine. De atunci nu mai scotea aproape nicio vorbă, cu fața trasă de nesomn și griji.

Nu că l-ar fi deranjat să împartă așternutul cu Corelia. Se uită pofticios la ea. Era întinsă cu spatele la Cuspius, șoptindu-i ceva fratelui ei. Nu l-ar fi deranjat să i-o tragă și băiatului, de altfel. Simți că membrul începe să i se întărească. Ar putea oare să sugereze o partidă în trei? Nu, n-ar accepta nici în ruptul capului. Era o scorpie rece ca gheața. Dar o s-o încălzească el în curând. Privirea lui o întâlni iarăși pe a lui Brittius. Haios tip. Îi făcu cu ochiul, arătă cu privirea către Ampliatus și șopti la rândul lui: „Trimalchio!”

— Ce spui acolo, Popidius?

Vocea lui Ampliatus șuieră peste masă ca un bici. Popidius se retrase intimidat.

— Spunea „ce ospăț!”, își ridică Brittius paharul. Asta e tot, Ampliatus, asta spuneam. Ce ospăț magnific!

Un murmur de aprobare făcu înconjurul mesei.

— Și n-ați văzut încă partea cea mai bună, spuse Ampliatus. Bătu din palme și unul din sclavi plecă în fugă din sala de mese către bucătărie.

Popidius reuși cu greu să afișeze un zâmbet chinuit.

— Eu unul mi-am păstrat loc pentru desert, Ampliatus.

De fapt simțea că-i vine să vomite, fără să mai aibă nevoie de obișnuita ceașcă de saramură caldă cu muștar.

— Ce-o să fie, mă întreb. Un coș de prune de la Muntele Damasc? Sau poate bucătarul acela al tău expert în aluaturi a pregătit o plăcintă cu miere din Atica?

Bucătarul lui Ampliatus era marele Gargilius, cumpărat pentru un sfert de milion cu tot cu cărțile de bucate. Astea erau vremurile în Golful Neapolis. Bucătarii erau mai respectați decât cei pe care-i serveau. Prețurile ajunseseră o nebunie. Banii ajunseseră la cine nu trebuie.

— A, nu, nu a sosit încă momentul desertului, dragul meu Popidius. Îmi dai voie – ce rost are să mai așteptăm? — să-ți spun „fiule”?

Ampliatus rânji și, cu un efort supraomenesc, Popidius reuși să-și ascundă repulsia. Trimalchio, Trimalchio, se gândi edilul…

Se auzi un târșâit de picioare și apărură patru sclavi, cărând pe umeri macheta unei trireme din argint turnat, lungă cât un om și plutind pe o mare de safire încrustate. Oaspeții izbucniră în aplauze. Sclavii se apropiară în genunchi de masă și cu greu reușiră să împingă trirema cu prova înainte de-a lungul mesei. Interiorul era umplut de o anghilă imensă. Ochii fuseseră scoși și înlocuiți cu două rubine. Fălcile erau deschise și umplute cu fildeș. De înotătoarea dorsală era prins un inel gros de aur.

Popidius vorbi primul:

— Ampliatus, e un adevărat monstru!

— Din crescătoria mea de la Misenum, spuse Ampliatus plin de mândrie. E o murenă. Are treizeci de ani pe puțin. Am dat ordin să fie prinsă noaptea trecută. Vezi inelul ăsta? Am convingerea, Popidius, că este chiar peștele căruia obișnuia să-i cânte prietenul tău Nero.

Luă un cuțit mare de argint.

— Ia să vedem, cui îi dăm prima felie? Corelia, cred că tu ar trebui să fii prima.

Uite un gest frumos, își spuse Popidius. Până acum Ampliatus o ignorase în mod ostentativ și începuse să creadă că există animozități între ei. Dar se liniștise la acest semn de simpatie. Așa că nu mică îi fu mirarea când văzu cum fata îi trimite tatălui ei o privire încărcată de ura cea mai crâncenă, își aruncă șervetul, se ridică și pleacă plângând de la masă.

Primii trecători pe care îi abordă Attilius se jurau că nu auziseră în viața lor de Africanus. Dar înaintând puțin pe stradă până la cârciuma ticsită de lume a lui Hercules, cel din spatele tejghelei îl examină rapid cu privirea și apoi îl îndrumă cu voce joasă – trebuia să coboare în continuare până se termină blocul, să o ia la dreapta, apoi prima la stânga și acolo să întrebe din nou.

— Dar ai grijă cu cine stai de vorbă, cetățene.

Attilius își dădu seama cam ce însemna acea avertizare și, din momentul în care ieși de pe drumul principal, deveni evident că locuințele erau tot mai pricăjite și mai înghesuite. Din loc în loc, lângă intrările sordide se vedea un falus cioplit în piatră, cu o pereche de testicule. Rochiile țipătoare ale prostituatelor săreau în ochi în semi-întuneric ca niște flori albastre și galbene. Va să zică aici își făcea veacul Exomnius! Attilius încetini pasul. Se gândi dacă nu era mai bine să se întoarcă. Avea ceva foarte important de făcut în acea noapte și nu trebuia să-și pună în pericol misiunea.

Dar apoi îi veni din nou în minte imaginea tatălui său dându-și sufletul pe o saltea, într-un colț al locuinței lor înghesuite – alt fraier cinstit, a cărui probitate inflexibilă lăsase în urmă o văduvă săracă lipită – și iuți iarăși pasul, de data asta împins de furie.

La capătul străzii, un balcon masiv de la primul etaj ieșea mult în afară, transformând drumul într-

un fel de pasaj. Își făcu loc printr-un grup de bărbați cu fețele buhăite de vin și căldură care-și pierdeau vremea prin zonă, intră prin cea mai apropiată ușă deschisă și ajunse într-un vestibul jegos. Se simțea un miros puternic, aproape animalic, de transpirație și spermă. Locuri ca acesta se chemau lupanare, de la urletul lupoaicei în călduri. Lupa – lupoaică – așa era denumită popular o prostituată – o meretrix. Toată colcăiala asta îl îngrețoșa. De sus răzbătea sunetul unui flaut, bubuituri pe podeaua de lemn și râsete de bărbați. Din despărțiturile cu perdea la intrare înșirate de-o parte și de alta a culoarului se auzeau sunetele nopții – gemete, șoapte, scâncetul unui copil.

O femeie purtând o rochie verde scurtă stătea pe un taburet în semiîntuneric, cu picioarele depărtate. Când îl auzi venind, se ridică în picioare și porni spre el cu brațele desfăcute și cu buzele de un roșu aprins lățite într-un zâmbet ce se vroia ademenitor. Sprâncenele înnegrite cu antimoniu erau alungite și se întâlneau deasupra nasului, ceea ce pentru unii bărbați era un semn de frumusețe, dar lui Attilius îi amintea de măștile mortuare ale familiei Popidius. În lumina slabă nu-i putea distinge vârsta – putea să aibă la fel de bine cincisprezece sau cincizeci de ani.

— Africanus? întrebă inginerul.

— Cine? răspunse femeia cu un accent pronunțat, probabil din Cilicia.

— Atunci poate Exomnius?

La auzul numelui, gura boită se deschise larg. Încercă să-l oprească, dar Attilius o dădu la o parte, apucând-o ușor de umerii goi, iar apoi trase draperia din spatele ei. Un bărbat gol era ghemuit deasupra unei latrine, cu coapsele osoase și albăstrii în întuneric. Tresări și ridică privirea.

— Africanus? întrebă Attilius.

Expresia bărbatului arăta că nu înțelege.

— Scuză-mă, cetățene.

Attilius lăsă draperia să cadă la loc și se îndreptă către una din despărțiturile din celălalt capăt al vestibulului, dar femeia se repezi înaintea lui și se așeză în fața intrării cu brațele întinse.

— Nu, spuse, nu probleme. Africanus nu aici.

— Atunci unde?

Ezita. Sus! Făcu un semn cu capul către tavan.

Attilius se uită în jur. Nu se vedea nicio scară.

— Cum ajung acolo? Arată-mi!

Femeia nu se mișca din loc, iar Attilius se îndreptă către altă draperie, dar ea ajunse din nou prima.

— Arăt la tine, spuse. Pe aici.

Îi arătă drumul către o a doua ușă. Din despărțitura de alături, un bărbat scoase un geamăt extatic. Attilius ieși în stradă iar femeia veni după el. La lumina zilei văzu că în claia de păr strâns într-un coc complicat se distingeau șuvițe cărunte. Transpirația săpase dâre adânci în obrajii ei supți și machiați grosolan. Nu mai avea mult până când proprietarul bordelului avea s-o dea afară, și atunci o să-și facă veacul în necropola de după Poarta Vezuviului, unde își va câștiga pâinea desfăcându-și picioarele pentru cerșetorii care trăiau printre morminte.

Își duse mâna la gâtul cu pielea lăsată, ca și cum ar fi ghicit ce-i trecea prin minte, arătă către scara aflată la câțiva pași, iar apoi porni grăbită înapoi. În timp ce începea să urce scara auzi cum femeia fluieră scurt. Sunt ca Tezeu în labirint, se gândi, atât că n-am ghemul Ariadnei care să mă ducă înapoi. Dacă cineva îl ataca de sus iar altcineva îi tăia calea de jos nu ar fi avut nicio șansă. Când ajunse în capul scărilor, împinse ușa cu putere fără să mai bată.

Bărbatul aproape ieșise pe fereastră, alertat probabil de fluieratul prostituatei. Însă inginerul traversă camera și, înainte ca omul să poată sări pe acoperișul plat de dedesubt, îl prinse de cureaua de la brâu. Era sfrijit și ușor iar Attilius îl trase înapoi

cum își trage un stăpân câinele de zgardă. Îl așeză pe covor.

Nimerise în mijlocul unei petreceri. Doi bărbați erau întinși pe canapele. Un băiat negru strângea un flaut la pieptul gol. O fată cu pielea măslinie, goală și ea, cu sfârcurile pictate în argintiu, înțepenise în mijlocul dansului pe o masă. O clipă, nimeni nu se clinti. Lumina tremurătoare a lămpilor cu ulei dezvăluia scenele erotice pictate grosolan pe pereți – o femeie călare pe un bărbat, un bărbat penetrând o femeie pe la spate, doi bărbați întinși pe spate, fiecare cu mâna pe penisul celuilalt. Unul din clienții întinși își duse încet mâna sub canapea, încercând să găsească pe pipăite un cuțit așezat lângă o farfurie cu fructe curățate de coajă. Attilius își propti cu putere piciorul în spinarea lui Africanus, acesta scoase un geamăt, iar bărbatul de pe canapea își retrase imediat mâna.

— Așa!

Attilius dădu din cap, apoi zâmbi. Se aplecă și îl apucă iarăși pe Africanus de curea, târându-l afară din cameră.

Adolescentă! spuse Ampliatus în timp ce sunetul pașilor Coreliei se pierdea în depărtare. Are nervii întinși ca un arc înainte de nuntă. Îți spun cinstit, Popidius, o să fiu mult mai liniștit după ce o să treacă din grija mea în a ta.

Soția lui se ridică să meargă după ea.

— Nu, femeie, las-o!

Celsia se așeză ascultătoare, scuzându-se cu un zâmbet față de ceilalți oaspeți. Ampliatus se încruntă la ea. De ce să le arate respect acestor oameni așa-zis superiori? Putea să-i vândă și să-i cumpere pe toți!

Înfipse cuțitul în coasta anghilei și îl răsuci, apoi făcu un semn iritat către cel mai apropiat sclav ca să se ocupe de tăiat. Peştele se holba Ia el cu ochi roșii și goi. Animalul de companie al împăratului,

se gândi: un adevărat prinț în micul lui iaz. Până ieri seară.

Își înmuie pâinea într-un vas cu oțet și se apucă s-o sugă în timp ce privea mâna expertă a sclavului cum le umplea celorlalți farfuriile cu bucăți de carne cenușie, plină de oase. Nimeni nu vroia să mănânce, însă niciunul din ei nu îndrăznea să fie primul care refuză. Un sentiment de indispoziție și teamă punea stăpânire pe invitați, la fel de apăsător ca aerul greu și încărcat cu mirosuri de mâncare din jurul mesei. Ampliatus lăsă tăcerea stânjenitoare să dureze. De ce i-ar face să se simtă bine? Când era sclav și servea la masă nu avea voie nici măcar să vorbească în prezența mesenilor.

Fu servit primul, dar așteptă până când ceilalți își primiră toți farfuriile aurii și abia apoi întinse mâna ca să rupă o bucată de carne. O ridică la gură și făcu o pauză, privind în jurul mesei până când ceilalți îi urmară unul câte unul, fără nicio tragere de inimă, exemplul, începând cu Popidius.

Era un moment pe care îl așteptase toată ziua. Vedius Pollio își arunca sclavii la anghile nu doar pentru noutatea spectacolului – un om sfâșiat de fiare sub apă, nu în arenă – ci și pentru că în calitate de gurmand susținea că murenele căpătau de la carnea de om un gust mai picant. Ampliatus mestecă cu atenție, dar nu simți nimic. Carnea era insipidă și ațoasă – aproape necomestibilă – și cunoscu aceeași dezamăgire ca în după-amiaza dinainte, pe malul mării. Ca și atunci, se pregătise de o experiență fără seamăn și nu se alesese cu nimic.

Scoase carnea din gură cu degetele și o aruncă dezgustat pe farfurie. Încercă să glumească:

— Așa deci. Se pare că anghilele sunt ca femeile, trebuie să te înfrupți din ele cât sunt tinere.

Luă paharul de vin ca să scape de gustul rău din gură. Era clar însă că orice plăcere dispăruse.

Oaspeții tușeau politicos în șervet sau își scoteau osișoarele din dinți și Ampliatus știa că după ce vor pleca de la masă aveau să râdă de el zile întregi, mai ales Holconius și bulangiul ăla obez de Brittius.

„Prietene, ai auzit-o pe ultima cu Ampliatus? Crede că peștele devine mai bun pe măsură ce îmbătrânește, ca vinul!”

Luă încă o gură de vin, clătindu-și gura cu el, și tocmai se pregătea să propună un toast – pentru împărat! Pentru Armata! — când observă că intendentul se apropie de masă ducând în mână o cutie. Scutarius ezită, nedorind în mod evident să-și deranjeze stăpânul într-o problemă de afaceri în timpul mesei, iar Ampliatus se pregătea într-adevăr să-l facă cu ou și cu oțet, dar ceva din expresia celuilalt îl reținu…

Își smulse șervetul de la gât, se ridică, făcu un semn politicos cu capul către invitați și îi dădu de înțeles lui Scutarius să-l urmeze în tablinum. Imediat ce ieșiră din sala de mese întinse mâna:

— Ce e? Dă-o încoace!

Era o *capsa,* un toc pentru documente din lemn ieftin de fag, acoperit cu piele netăbăcită, de felul celor în care își duceau școlarii cărțile. Încuietoarea fusese ruptă. Ampliatus desfăcu capacul. Înăuntru erau douăsprezece rulouri mici de papirus. Scoase unul la întâmplare. Era plin cu șiruri de numere și o clipă îi jucară în fața ochilor fără să înțeleagă nimic, dar apoi semnele căpătară sens – se pricepuse întotdeauna la cifre – și înțelese.

— Unde e cel care le-a adus?

— Așteaptă în vestibul, stăpâne.

— Du-l în grădina veche. Spune la bucătărie să servească desertul și zi-le oaspeților că mă întorc repede.

Ampliatus o luă prin spatele sălii de mese și urcă treptele largi înspre curtea casei sale. Cumpărase această locuință în urmă cu zece ani,

stabilindu-se intenționat chiar lângă reședința ancestrală a familiei Popidius. Ce plăcere să trăiască pe picior de egalitate cu foștii săi stăpâni și să stea la pândă, știind încă de atunci că într-o zi va reuși cumva să facă o gaură în zidul gros al grădinii și să se prelingă de cealaltă parte, ca o armată răzbunătoare capturând un oraș inamic.

Se așeză pe banca rotundă de piatră din mijlocul grădinii, sub umbra unei bolți acoperite de trandafiri. Aici îi plăcea să se ocupe de afacerile cele mai secrete. Nimeni nu putea să se apropie fără să fie văzut. Deschise iarăși cutia, scoase pe rând fiecare papirus și apoi își ridică ochii către cerul larg, fără niciun nor. Auzea sticleții Coreliei ciripind în cuștile de pe acoperiș și, în depărtare, freamătul orașului care revenea la viață după lunga siestă. Hanurile și birturile o să se scalde în bani, cu toți oamenii care năvăleau pe străzi gata pentru sacrificiile în cinstea lui Vulcan.

Salve lucrum!

Lucrum gaudium!

Auzi că se apropie cineva, dar nu ridică privirea.

— Deci, spuse Ampliatus, se pare că avem o problemă.

Corelia primise sticleții la puțină vreme după ce familia se mutase în această casă, când fata împlinea zece ani. I-a hrănit cu atenție de mamă, s-a ocupat de ei când se îmbolnăveau, i-a privit ieșind din ou, împerechindu-se, crescând și murind, iar acum colivia lor era locul unde venea de fiecare dată când vroia să fie singură. Ocupa jumătate din micul balcon al camerei sale, de-asupra grădinii înconjurate de un peristil. Partea de sus a coliviei era acoperită, ca să protejeze păsările de soare.

Stătea ghemuită în colțul cu umbră, cu bărbia sprijinită de genunchi și cu brațele în jurul picioarelor, când deodată auzi că intră cineva în curte. Se aplecă puțin în față, ca să tragă cu ochiul peste balustrada joasă. Tatăl ei se așezase pe banca

circulară din piatră, având alături o cutie din care scotea niște hârtii și le citea. O puse deoparte pe ultima și își întoarse privirea către cer, uitându-se în direcția ei. Fata își retrase repede capul. Lumea zicea că seamănă cu el: „E leit taică-su!” Și cum era un bărbat chipeș, pe vremuri fetei îi făcea plăcere să audă asta.

Îl auzi vorbind:

— Deci se pare că avem o problemă.

De mic copil descoperise că peristilul avea o proprietate ciudată. Pereții și coloanele părea să capteze sunetul vocilor și să îl trimită în sus, astfel încât șoapte care jos abia se auzeau ajungeau la ea clare ca niște discursuri din ziua alegerilor. Firește că asta făcea și mai minunat ascunzișul ei secret. Cele mai multe din lucrurile pe care le-a auzit de aici nu aveau niciun sens pentru ea – contracte, hotare, rata dobânzii – dar rămânea plăcerea de a avea o fereastră secretă înspre lumea adulților. Nu-i spusese nici măcar fratelui ei de asta, pentru că nu începuse să descifreze misteriosul limbaj al afacerilor tatălui ei decât în ultimele luni. Și tot de aici auzise în urmă cu o lună cum tatăl ei și Popidius se tocmiseră pe viitorul ei: cutare sumă va fi scăzută la anunțul logodnei, întreaga datorie va fi ștearsă după încheierea căsătoriei, proprietatea va fi returnată în cazul în care nu va apărea un copil, numitul copil va moșteni integral la majorat…

„Mica mea Venus,” așa îi spunea pe vremuri. „Mica mea Diana neînfricată.”

…se va plăti o primă pentru virginitate, care va fi atestată de către medicul Pumponius Magonianus, dar la care se va renunța dacă se semnează contractele în termenele stipulate…

— Vorbind ca de la bărbat la bărbat, Popidius, își auzise tatăl șoptind, eu am fost tot timpul de părere să nu ne pierdem prea mult în chichițe juridice – un futai de calitate e neprețuit.

„Mica mea Venus…”

„Se pare că avem o problemă…”

O voce masculină – o voce aspră pe care nu o cunoștea – răspunse.

— Da, se poate spune că avem o problemă.

La care Ampliatus răspunse:

— Și problema se cheamă Marcus Attilius…

Se aplecă iarăși, ca să nu-i scape niciun cuvânt.

Africanus nu vrea scandal. Africanus e om cinstit. Attilius îl împingea în jos pe scări fără să-i asculte prea atent protestele, privind tot timpul peste umăr ca să se asigure că nu-i urmărea nimeni.

— Sunt în misiune oficială și mă ocup de o problemă a împăratului. Trebuie să văd unde locuia Exomnius. Și repede!

Când auzi de împărat, Africanus se lansă într-o nouă rundă de asigurări în privința bunelor sale intenții. Attilius îl zgâlțâi puțin.

— N-am timp să ascult toate astea. Du-mă în camera lui.

— E încuiată.

— Unde e cheia?

— Jos, la parter.

— Adu-o.

Când ajunseră în stradă, îl împinse pe proprietarul bordelului în holul întunecat și rămase de pază în timp ce își scotea cutia cu bani din ascunzătoare. Meretrix în rochia verde și scurtă revenise pe scaunul ei.

— Zmyrina – așa îi spunea Africanus – Zmyrina, care e cheia de la camera lui Exomnius?

Mâinile îi tremurau atât de tare, încât când reuși în fine să deschidă cutia și să ia cheile le scăpă pe jos, femeia trebuind să se aplece ca să le culeagă, după care alese o cheie de pe inel și i-o arătă.

— De ce te-ai speriat așa? întrebă Attilius. De ce s-o iei la goană la auzul unui nume?

— Nu vreau să fie probleme, repetă Africanus.

Luă cheia și porni înainte către cârciuma de alături. Era un local ieftin, o tejghea de piatră cu găuri pentru borcanele cu vin și cam atât. Nu aveai unde să te așezi. Cei mai mulți dintre cei care beau stăteau afară, pe stradă, sprijiniți de perete. Attilius presupuse că aici era locul unde clienții lupanarului își așteptau rândul și apoi reveneau ca să prindă forțe și să se laude cu ce-au făcut. Avea același miros infect ca și bordelul și Attilius se gândi ce mult trebuie să fi căzut Exomnius – corupția îi mâncase sufletul – ca să sfârșească în acest loc.

Africanus era mărunt și sprinten. Brațele și picioarele le avea păroase ca o maimuță. Poate că așa își căpătase numele – de la maimuțele africane din forum, care făceau acrobații legate de un lanț, adunând astfel câteva monede pentru proprietarii lor. Trecu repede prin cârciumă și urcă pe scările șubrede de lemn. Se opri cu cheia în mână și își dădu capul într-o parte, uitându-se atent la Attilius.

— Cine ești? îl întrebă.

— Deschide!

— Nu m-am atins de nimic. Ai cuvântul meu.

— Ei, dacă-i așa, te cred. Hai deschide!

Negustorul de carne vie se întoarse și vru să bage cheia în ușă dar imediat scoase un strigăt de uimire. Arătă spre încuietoare și când Attilius se apropie, văzu că fusese forțată. În cameră era întuneric iar aerul păstrase tot felul de mirosuri – așternuturi, piele, mâncare stricată. Dungile subțiri de lumină de pe peretele opus indicau locul ferestrei cu oblonul tras. Africanus intră primul, se împiedică de ceva în întuneric și apoi deschise fereastra. Lumina după-amiezii scoase brusc la iveală o harababură de haine aruncate peste tot și mobile întoarse cu fundul în sus. Africanus privea uimit în jur.

— Habar n-am cine a făcut asta, îți jur.

Attilius se lămuri dintr-o privire cum stătea treaba. Nu erau multe lucruri în cameră – un pat cu

o saltea subțire, o pernă și o pătură maronie aspră, un ibric pentru toaletă, o oală de noapte, o ladă – dar nimic nu rămăsese la locul său. Până și salteaua fusese despicată; părul de cal cu care era umplută ieșea afară în smocuri.

— Îți jur, repetă Africanus.

— Bine, te cred, spuse Attilius.

Chiar îl credea. Africanus n-avea niciun motiv să-și spargă încuietoarea în condițiile în care avea cheia, și nici n-ar fi lăsat camera cu fundu-n sus. Pe o măsuță cu trei picioare se găsea o bucată de marmură verzuie, care la o examinare mai atentă se dovedi a fi o jumătate de pâine. Alături mai erau un cuțit și un măr putrezit. În praf erau dâre proaspete, lăsate de o mână. Attilius își trecu mâna peste masă și se uită apoi la negreala adunată pe deget. S-a întâmplat de curând, se gândi. Praful nu apucase să se așeze la loc. Poate asta explica de ce Ampliatus fusese atât de dornic să-i arate noile băi până în cele mai mici amănunte – ca să-l țină deoparte cât timp era percheziționată camera. Ce idiot fusese, cu discursurile lui despre pinul de la câmpie și lemnul de măslin întărit în foc. Se întoarse către celălalt.

— De când locuia Exomnius în camera asta?

— Trei ani. Poate patru.

— Dar nu stătea tot timpul aici, nu?

— Venea și pleca.

Attilius își dădu seama că nici măcar nu știa cum arăta Exomnius. Urmărea o fantomă.

— Nu avea niciun sclav?

— Nu.

— Când l-ai văzut ultima dată?

— Pe Exomnius?

Africanus ridică din umeri. Cum să mai țină minte? Avea atâția clienți, vedea atâtea fețe.

— Când își plătea chiria?

— Plătea în avans. La calendele fiecărei luni.

— Deci ți-a plătit la începutul lui august? Africanus încuviință din cap. Atunci un lucru era

sigur. Orice i s-ar fi întâmplat, Exomnius nu își planificase dispariția. Era în mod evident un om zgârcit. N-ar fi plătit camera dacă n-avea de gând s-o folosească.

— Du-te, spuse. O să aranjez eu camera.

Africanus păru că vrea să protesteze, dar când Attilius făcu un pas către el își ridică mâinile ca să arate că cedează și ieși afară. Inginerul închise ușa ruptă în urma lui și ascultă zgomotul pașilor coborând scările.

Se învârti de colo-colo prin cameră, punând lucrurile la loc ca să-și facă o idee despre cum arăta de fapt locul, ca și cum astfel ar fi putut face să apară vreo urmă a lucrului care lipsea. Puse salteaua spintecată la loc pe pat și așeză perna – tăiată și ea – la cap. Împături cuvertura subțire. Se întinse. Când întoarse capul remarcă o aglomerare de puncte negre pe perete și își dădu seama că erau insecte strivite. Și-l imagină pe Exomnius stând aici, în căldura înăbușitoare și omorând gândacii din pat. Dacă lua într-adevăr mită de la Ampliatus, de ce trăia ca un sărăntoc? își cheltuise toți banii pe femei? Puțin probabil. O tăvăleală cu una din fetele lui Africanus nu putea să coste mai mult de câteva monede de aramă.

Un scârțâit în podea îi întrerupse gândurile.

Se ridică foarte încet și se întoarse spre ușă. Pe sub lemnul ieftin se vedea clar umbra mișcătoare a unei perechi de picioare, și o clipă fu convins că era Exomnius, venit să-i ceară explicații acestui străin care îi luase slujba, îi invadase proprietatea și acum stătea întins pe patul lui în camera răvășită.

— Cine-i acolo? întrebă, și când ușa se deschise ușor și văzu că nu era decât Zmyrina se simți în mod ciudat aproape dezamăgit. Da, spuse. Ce vrei? I-am zis lui Africanus să fiu lăsat în pace.

Femeia rămăsese în prag. Rochia era despicată și lăsa să i se vadă picioarele lungi. Pe una din

coapse avea o vânătaie cât un pumn. Se uită prin cameră și își duse mâinile la gură îngrozită.

— Cine făcut asta?

— Eu ar trebui să te întreb pe tine.

— Zis la mine că o să are grijă de mine.

— Poftim?

Zmyrina intră în încăpere.

— Zis la mine că la întoarcere o să are grijă de mine.

— Cine?

— Aelianus. El zis.

Îi luă o clipă să-și dea seama că se referă la Exomnius. Exomnius Aelianus. Era prima persoană care îi spunea fostului aquarius pe numele mic. Asta spunea totul despre personaj. În afara unei curve, n-avea pe nimeni apropiat.

— Păi să știi că nu se mai întoarce ca să aibă grijă de tine, spuse Attilius cu o voce tăioasă. Nici în alte scopuri.

Femeia se ștergea într-una la nas cu dosul palmei și inginerul își dădu seama că plângea.

— El murit?

— Tu ar trebui să știi.

Attilius își mai îmblânzi glasul:

— Adevărul e că nu știe nimeni.

— Cumpără pe mine de la Africanus. Așa zis el. Nu mai curva tuturor. Specială pentru el. Înțelegi? își duse mâinile la piept, le îndreptă spre Attilius și apoi și le duse iar la piept.

— Da, înțeleg.

Se uită la Zmyrina cu mai mult interes. Știa că nu e un lucru neobișnuit, mai ales în această parte a Italiei. Când se retrăgeau din Marină după cei douăzeci și cinci de ani de serviciu și primeau cetățenia romană, primul lucru pe care îl făceau marinarii străini cu banii primiți era să meargă în prima piață de sclavi și să-și cumpere o nevastă. Prostituata se apleca și începu să culeagă hainele împrăștiate pe jos, împăturindu-le și punându-le la loc în ladă. Și poate că era o bilă albă pentru

Exomnius, se gândi inginerul, că o alesese pe ea și nu pe una mai tânără sau mai frumoasă. Sigur că era posibil s-o fi mințit când i-a zis că se va întoarce după ea. Oricare ar fi fost situația, dispariția principalului ei client îi lăsa viitorul în aer.

— Și avea bani? Destui bani ca să te cumpere? Dacă te uiți în jur nu prea-ți vine să crezi.

— Nu *aici.* Se așeză pe jos cu cu picioarele sub ea și privi în sus către el cu dispreț. Nu siguranță banii *aici.* Banii ascunși. Bani mulți. Loc isteț. Nimeni găsește. Așa zis. Nimeni.

— Cineva a încercat…

— Bani nu aici.

Era foarte sigură. Fără îndoială că îi căutase peste tot când bărbatul era' plecat.

— Ți-a spus vreodată unde erau ascunși?

Căscă ochii la el, cu gura roșie ca sângele deschisă, apoi deodată își înclină capul. Umerii i se scuturau. La început crezu că plânge iarăși, dar când se întoarse spre el văzu că râdea cu lacrimi.

— Nu! Începu să se scuture iarăși.

Părea aproape un copil, atât era de încântată. Bătea din palme. Era cel mai amuzant lucru pe care-l auzise – și inginerul îi dădea dreptate – gândul că Exomnius i-ar fi spus unei prostituate a lui Africanus unde și-a ascuns banii. Chiar era amuzant. Începu și el să râdă, apoi se ridică de pe saltea și rămase așezat pe marginea patului.

Nu mai avea rost să-și piardă timpul aici.

De pe palier se mai uită o dată la ea. Stătea în continuare pe jos, în aceeași poziție, cu o tunică a lui Exomnius lipită de față.

***

Attilius porni grăbit înapoi pe unde venise, de-a lungul străzilor lăturalnice și întunecate. Se gândi că ăsta trebuie să fi fost drumul lui Exomnius de la bordel la castellum aquae. Asta vedea el de câte ori venea încoace – curvele și bețivii, bălțile de urină și voma întărită în rigole, desenele de pe pereți și

efigiile lui Priapus de lângă intrări, cu falusul său enorm de care erau agățați clopoței care să alunge duhurile rele. Oare la ce se gândea când a trecut ultima dată pe aici? La Zmyrina? La Ampliatus? La siguranța banilor ascunși?

Aruncă o privire înapoi, însă nimeni nu-i acorda nicio atenție. Se simți totuși ușurat când ajunse pe strada centrală, în siguranța pe care i-o dădea lumina zilei.

Orașul era mult mai liniștit decât fusese dimineața, căldura soarelui ținându-i acum pe oameni în case, iar inginerul avansa cu pași repezi pe deal, înspre Poarta Vezuviului. Când ajunse aproape de micul scuar din fața clădirii castellum aquae, văzu boii și căruțele pline cu unelte și materiale. Un grup de oameni stăteau întinși pe jos la intrarea unei cârciumi, râzând de ceva. Calul pe care îl închiriase era priponit de un stâlp. Iar Polites – credinciosul Polites, cel mai de încredere membru al echipei sale – tocmai îi ieșea în întâmpinare.

— Ai stat mult, aquarius.

Attilius se făcu că nu remarcă tonul de reproș.

— Acum sunt aici. Unde e Musa?

— N-a sosit încă.

— Poftim?

Trase o înjurătură și își puse mâna streașină la ochi ca să vadă poziția soarelui. Au trecut patru ore… nu, aproape cinci de când plecaseră cei doi. Se aștepta ca până acum să primească vești de la ei.

— Câți oameni avem?

— Doisprezece. Polites își freca palmele încurcat.

— Ce-i cu tine?

— Sunt o haită de bădărani, aquarius.

— Da? Câtă vreme sunt buni de muncă nu mă interesează să aibă maniere alese.

— Beau întruna de o oră.

— Aha. Păi ar fi timpul să se oprească.

Attilius traversă scuarul către cârciumă. Ampliatus îi promisese cei mai puternici sclavi și își ținuse și de data asta cuvântul cu vârf și îndesat. Arătau ca o echipă de gladiatori. Aveau brațele tatuate și își treceau de la unul la altul un ulcior cu vin, iar ca să-și omoare timpul îl aduseseră pe Tiro de la castellum și jucau un joc cu el. Unul din ei îi luase pălărioara de fetru din cap, iar când băiatul se întorcea neputincios către cel la care bănuia că se află acesta i-o arunca altuia.

— Terminați, interveni inginerul. Lăsați-l în pace pe ăsta mic.

Nimeni nu-l băgă în seamă. Ridică glasul.

— Sunt Marcus Attilius, aquarius responsabil cu Aqua Augusta și sunteți la ordinele mele.

Apucă pălăria lui Tiro și i-o îndesă pe cap.

— Întoarce-te la castellum, Tiro.

Iar apoi, către grupul sclavilor:

— Ați băut destul. Trebuie să plecăm.

Cel la care ajunsese ulciorul cu vin îl privi nepăsător pe Attilius. Ridică vasul de lut la gură, își dădu capul pe spate și începu să bea. Vinul i se scurgea pe bărbie și de acolo pe piept. Se auzi un cor de aclamații admirative iar Attilius simți cum e cuprins de furie. Atâta pregătire, atâta muncă, atâta pricepere și ingeniozitate câte intrau în construirea unui apeduct – totul pentru ca brute ca aceștia sau ca Africanus să aibă apă. Ar trebui lăsați să zacă lângă o mlaștină plină de țânțari.

— Cine e șeful printre voi?

Cel care băuse își luă ulciorul de la gură.

— Șeful, repetă în batjocură. Ce puii mei crezi că-i aici, armată?

— Ești beat, spuse Attilius, încercând să rămână calm. Dar eu sunt treaz și mă grăbesc. Iar voi veniți cu mine.

Ridică piciorul și dădu un șut ulciorului, făcându-l să zboare din mâna sclavului. Vasul porni învârtindu-se prin aer și ateriză pe o parte, fără să se spargă, cu vinul curgând pe caldarâm.

Timp de câteva momente nu se auzi decât gâlgâitul vinului, apoi se stârni agitație – bărbații se ridicau, strigau, cel cu vinul se repezi înainte, părând că vrea să-și înfigă dinții în piciorul lui Attilius. Peste toată această larmă se auzi deodată o voce tunătoare – „Opriți-vă!” – și un bărbat uriaș, mult peste un metru optzeci, traversă în fugă scuarul și se așeză între Attilius și ceilalți. Își desfăcu brațele ca să le tină calea.

— Sunt Brebix, spuse. Libert. Avea o barbă roșie și aspră, tăiată în formă de lopată. Dacă e să fie cineva șef, atunci eu sunt.

— Brebix. Attilius dădu din cap.

O să țină minte numele. Văzu că acesta chiar era gladiator, sau mai degrabă fusese. Avea emblema unității sale de luptă tatuată pe braț – un șarpe pregătindu-se să atace.

— Trebuia să ajungi aici acum o oră. Spune-le oamenilor tăi că dacă au vreo nemulțumire n-au decât s-o discute cu Ampliatus. Spune-le că nu e niciunul obligat să vină cu mine, dar cine alege să rămână va trebui să răspundă în fața stăpânului vostru. Și acum scoateți căruțele pe poartă. Ne întâlnim în afara zidurilor.

Se răsuci pe călcâie și bărbații de la celelalte cârciumi, adunați în scuar sperând să vadă o bătaie, se dădură la o parte ca să-i facă loc. Tremura de furie și trebui să-și strângă pumnul ca să nu se vadă.

— Polites!

— Aici!

Sclavul își făcu loc prin mulțime.

— Adu-mi calul! Am pierdut destul timp.

Polites se uită neliniștit către Brebix, care își conducea trupa îndărătnică la căruțe.

— Oamenii ăștia, aquarius… n-am încredere în ei.

— Nici eu. Dar n-avem ce face. Hai, adu-mi calul. O să dăm de Musa pe drum.

Polites plecă grăbit, iar Attilius aruncă o privire pe deal în jos. Pompei nu arăta a stațiune litorală ci mai degrabă a garnizoană de graniță: un oraș în ascensiune. Ampliatus îl reconstruia după propriul chip. Dacă nu l-ar mai vedea niciodată n-ar regreta nimic de aici – nimic cu excepția Coreliei. Se întrebă ce făcea fata în timpul ăsta, dar când începu să i se înfiripe în fața ochilor imaginea ei mergând prin apă către el își impuse să și-o îndepărteze din minte. Trebuia să plece de aici, să ajungă la Augusta, să o repare, apoi să revină la Misenum și să verifice evidențele apeductului, ca să descopere matrapazlâcurile lui Exomnius. Astea erau prioritățile. Era o prostie să se gândească la orice altceva.

Lângă castellum, Tiro stătea ghemuit la umbră. Attilius aproape își ridică mâna în semn de rămas bun dar privirea îi căzu pe ochii agitați și goi ai băiatului.

Ceasul public arăta ora a noua când Attilius trecu călare pe sub bolta lungă a Porții Vezuviului. Ecoul potcoavelor pe piatră dădeau impresia că trece un mic detașament de cavalerie. Vameșul își scoase capul din gheretă ca să vadă ce se întâmplă, apoi căscă și se retrase la loc.

Inginerul nu fusese niciodată un călăreț foarte priceput. Dar de data asta se bucura că e călare. Așa era mai înalt și în situația lui orice avantaj era binevenit. Se apropie de Brebix și de oamenii lui, iar aceștia fură nevoiți să se uite în sus către el, cu ochii mijiți din cauza cerului strălucitor.

— Vom urma traseul apeductului către Vezuviu, spuse inginerul.

Calul se răsuci și trebui să strige înapoi peste umăr:

— Și ne mișcăm repede. Vreau să ajungem înainte să se înnopteze.

— Să ajungem unde? întrebă Brebix.

— Încă nu știu. Dar când vom fi acolo o să recunoaștem locul cu siguranță.

Răspunsul său cam vag îi făcu pe oameni să se agite – și nu puteai să-i condamni. Ar fi preferat și el să știe unde merg. Lua-l-ar naiba pe Musa! Își struni calul și îl întoarse către câmpie. Se ridică în șa ca să poată vedea drumul dincolo de necropolă. Mergea drept către munte printre parcele dreptunghiulare cu măslini și porumb, despărțite de ziduri joase de piatră și șanțuri – loturi atribuite cu decenii în urmă legionarilor lăsați la vatră. Pe drumul pavat nu era înghesuială – două-trei căruțe, câțiva oameni mergând pe jos. Nici urmă de norul de praf pe care l-ar ridica un cal în galop. Lua-l-ar naiba…

— Printre băieți sunt câțiva care n-ar prea vrea să fie în preajma Vezuviului după căderea întunericului, spuse Brebix.

— De ce, le e frică?

— Uriașii, strigă unul din bărbați.

— Uriașii?

Brebix începu să explice, aproape cerându-și scuze:

— S-au văzut uriași, aquarius, mai mari ca oamenii. Bântuie pământul ziua și noaptea. Uneori zboară prin aer. Vocile lor sunt ca niște tunete.

— Poate chiar asta sunt, tunete, spuse Attilius. V-ați gândit la asta? Pot fi tunete și fără să plouă.

— Da, dar acestea nu sunt niciodată în aer. Sunt pe pământ. Chiar sub pământ.

— Deci de-asta vă îmbătați?

Attilius izbucni într-un râs puțin forțat.

— Pentru că vă e teamă să fiți în afara orașului pe întuneric? Și pretinzi că ai fost gladiator, Brebix? Mă bucur că n-am pariat niciodată pe tine. Sau vă luptați doar cu băieței orbi?

Brebix începu să înjure, dar inginerul continuă să le vorbească celorlalți peste capul lui.

— I-am cerut stăpânului vostru să-mi dea bărbați, nu muieri. Gata cu vorbăria! Mai avem de

mers opt kilometri până se întunecă. Poate chiar cincisprezece. Așa că luați boii și veniți după mine.

Își înfipse călcâiele în coastele calului și acesta porni la trap. Trecură pe aleea dintre morminte. Pe unele fuseseră lăsate flori și mici ofrande de hrană, cu ocazia Sărbătorii lui Vulcan. Câțiva oameni erau ieșiți la picnic la umbra chiparoșilor. Șopârle mici și negre se mișcau dezordonat pe boitele de piatră, ca niște crăpături întinzându-se rapid în toate direcțiile. Nu se uită înapoi. Era sigur că oamenii îl vor urma. Îi întărâtase și în plus le era teamă de Ampliatus.

La marginea cimitirului trase de hățuri și așteptă până când auzi scârțâitul căruțelor înaintând cu greu peste pietre. Erau vehicule din cele mai primitive: osia se învârtea odată cu roata – un simplu disc tăiat dintr-un trunchi de copac, gros de aproape jumătate de metru. Huruitul lor se auzea de la peste un kilometru. Mai întâi trecură pe lângă el boii, cu capetele lăsate, fiecare pereche fiind condusă de un om cu un băț, apoi căruțele hodorogite și la urmă restul grupului de muncitori. Îi numără. Erau toți, inclusiv Brebix. De-a lungul drumului, bornele apeductului – câte una la o sută de pași – se pierdeau în depărtare. Între ele, la intervale egale, erau capacele din piatră prin care se putea intra în tunel. Regularitatea și precizia cu care erau înșirate îi provocau inginerului un efemer sentiment de încredere. Avea măcar mulțumirea că aici era pe un teren familiar.

Își îndemnă calul.

O oră mai târziu, când soarele după-amiezii cobora înspre golf, traversaseră jumătate din câmpie. Loturile înguste și scorojite de pământ și șanțurile uscate ca piatra se întindeau de jur-împrejur, zidurile și turnurile de pază maronii ale orașului dispăreau în praful ridicat în urma lor, iar apeductul îi conducea implacabil înainte, către piramida de un albastru cenușiu a Vezuviului, ridicându-se tot mai impunătoare în fața lor.

Hora duodecima

[18:47]

Deși în stare de compresie rocile sunt extrem de rezistente, în stare de tensiune ele sunt slabe (rezistență de aproximativ 1,5 x 101 bari). Astfel, rezistența rocilor care acoperă un rezervor de magmă în curs de răcire și veziculare este depășită cu ușurință cu mult timp înainte de solidificarea magmei. Odată produs acest fenomen, are loc o erupție explozivă.

Vulcanii: O perspectivă Planetară

Pliniu urmărise frecvența vibrațiilor toată ziua – mai exact secretarul său, Alexion, făcuse asta pentru el, așezat la masa din biblioteca amiralului cu clepsidra într-o parte și vasul cu vin în cealaltă.

Faptul că era sărbătoare nu schimba cu nimic programul obișnuit al amiralului. Muncea indiferent de zi. Se întrerupsese din citit și dictat o singură dată, la jumătatea dimineții, ca să-și ia rămas-bun de la oaspeții săi și insistase să coboare cu ei până în port, ca să-i conducă până la vasele lor. Lucius Pomponianus și Livia se duceau la Stabiae, de cealaltă parte a golfului, și urmau s-o ia în modesta lor corabie și pe Rectina, care mergea la Villa Calpurnia din Herculaneum. Pedius Cascus urma să plece către Roma fără soție, în corabia sa liburniană, pentru un consiliu cu împăratul. Dragii lui prieteni de-o viață! Îi îmbrățișase pe toți cu căldură. Pomponianus se cam ținea de clovnerii, era adevărat, dar tatăl lui, marele Pomponianus Secundus, fusese patronul lui Pliniu și acesta simțea că are o datorie de onoare față de familie. Cât despre Pedius și Rectina – generozitatea lor față de el nu avea limite. Locuind în afara Romei, i-ar fi fost foarte greu să termine *Istoria Naturală* dacă n-ar fi avut la dispoziție biblioteca lor.

Chiar înainte să se urce pe punte, Pedius îl luă de braț.

— N-am vrut să aduc vorba mai devreme, Pliniu… ești sigur că ți-e bine?

— Sunt prea gras, răspunse Pliniu aproape horcăind, în rest n-am nimic.

— Doctorii ce ți-au zis?

— Doctorii? N-am de gând să-i las pe pungașii ăia din Grecia să se apropie de mine. Doctorii sunt singurii oameni care pot omorî un om fără să fie pedepsiți.

— Dar nu te vezi cum arăți… inima…

— În boala cardiacă singura speranță de ameliorare ține de vin. Ar trebui să-mi citești cartea. Iar vinul, dragul meu Pedius, e un medicament pe care mi-l pot administra și singur.

Senatorul îl privi pătrunzător și apoi spuse pe un ton sumbru.

— Împăratul e îngrijorat din cauza ta.

Pliniu simți un junghi în inimă. Făcea parte și el din consiliul imperial. De ce oare nu fusese invitat la întrunirea unde se grăbea Pedius să ajungă?

— Ce vrei să zici? Crede că sunt depășit?

Pedius tăcu – o tăcere care spunea totul. Își desfăcu brațele iar Pliniu se aplecă spre el și îl îmbrățișă, bătându-l prietenește pe spate pe senator cu mâna sa dolofană.

— Ai grijă de tine, prietene!

— Și tu la fel!

Spre rușinea lui, când se retrase din îmbrățișare obrazul lui Pliniu era umed. Rămase pe chei cu ochii în zare până când vasele dispărură. Cam cu asta se ocupa de-o vreme încoace: privea lumea cum pleacă.

Conversația cu Pedius îi rămăsese în minte tot restul zilei, în timp ce își târșâia picioarele încoace și-ncolo pe terasă, intrând din când în când în bibliotecă ca să verifice coloanele ordonate de cifre înșirate de Alexion. *„Împăratul e îngrijorat*

din cauza ta." La fel ca durerea din coaste, vorbele nu vroiau să dispară.

Se refugie ca întotdeauna în observațiile sale științifice. Numărul de *episoade armonice,* după cum hotărâse să le spună vibrațiilor, crescuse ușor. Cinci în prima oră, șapte în a doua, opt în cea de-a treia și așa mai departe. Și mai frapantă fusese creșterea duratei lor. Prea mici la începutul zilei ca să poată fi măsurate, pe măsură ce trecea timpul Alexion reușise să le estimeze durata cu ajutorul clepsidrei – mai întâi a zecea parte dintr-o oră, apoi o cincime, până când pentru a unsprezecea oră consemnase o singură vibrație continuă.

— Trebuie să modificăm nomenclatura, murmură Pliniu, aplecându-se peste umărul sclavului. E insuficient să numim aceste mișcări „episoade".

Și, parcă proporțional cu mișcările pământului, ca și cum Omul și Natura ar fi fost conectați printr-o legătură invizibilă, din oraș veneau vești tot mai multe despre tulburări – bătăi la fântânile publice când s-a întrerupt alimentarea de dimineață înainte să-și poate umple toată lumea vasele; o răzmeriță la intrarea în băile publice când a devenit evident că nu se vor deschide la ora a șaptea; o femeie înjunghiată mortal pentru două amfore cu apă – apă! — de un bețiv, în apropiere de Templul lui Augustus; iar acum se zvonea că bande înarmate stau prin preajma fântânilor, așteptând să se încaiere.

Lui Pliniu nu-i fusese niciodată greu să dea ordine. Era esența condiției de comandant. Decretă că sacrificiile în cinstea lui Vulcan din acea seară vor fi anulate, iar rugul din forum trebuie dat jos imediat. Nu era defel sigur să aprinzi un foc de asemenea dimensiuni în centrul orașului cu toate fântânile și conductele secate, iar din cauza secetei casele erau inflamabile ca niște surcele uscate.

— Preoții n-or să aprecieze asta, spuse Antius.

Căpitanul navei amiral i se alăturase lui Pliniu în bibliotecă. Sora văduvă a acestuia, Julia, care se ocupa de gospodăria lui, era și ea în cameră, ținând în mână o tavă cu stridii și un vas cu vin pentru cină.

— Zi-le preoților că n-avem de-ales. Sunt convins că, din cuptorul lui ascuns în munte, Vulcan ne va ierta de data asta.

Pliniu își frecă iritat brațul. Îi amorțise.

— Toți soldații, cu excepția patrulelor de gardă, să fie consemnați în barăci după ce se lasă întunericul! De fapt vreau ca nimeni să nu mai iasă din casă pe timpul nopții. Oricine e găsit pe stradă va fi amendat și închis. S-a-nțeles?

— Da, amirale.

— S-au deschis stăvilarele din rezervor?

— Ar trebui să fie deschise chiar acum.

Pliniu căzu pe gânduri. Nu-și puteau permite încă o zi ca asta. Totul depindea de cât vor mai avea apă. Se hotărî.

— Mă duc să arunc o privire.

Julia se apropie îngrijorată de el, ținând tava în mâini.

— Oare e bine ce faci, frățioare? Ar trebui să mănânci și să te odihnești…

— Nu mă mai cicăli, femeie.

Julia se întunecă la față și amiralului îi păru imediat rău pentru tonul tăios. Viața fusese aspră cu ea – umilită de un soț de nimic și de oribila lui amantă, apoi rămasă văduvă, cu un băiat de crescut. Îi veni o idee.

— Gaius, spuse, pe un ton mai blând. Iartă-mă, Julia, ți-am vorbit prea aspru. O să-l iau pe Gaius cu mine, sper să fii mai liniștită așa.

În timp ce ieșea, strigă la celălalt secretar, Aleman.

— Am primit vreun semn de la Roma?

— Nu, amirale.

„Împăratul e îngrijorat din cauza ta…”

Nu-i plăcea această liniște.

Pliniu devenise prea gras pentru litieră. Trebuia să se deplaseze într-o șaretă cu două locuri, cu Gaius înghesuit lângă el. Băiatul părea palid și străveziu ca o fantomă pe lângă unchiul său roșu la față și corpolent. Amiralul îl strânse de genunchi cu un gest de afecțiune. Îl numise pe băiat moștenitorul său și îl dăduse la cei mai buni profesori din Roma – Quintilian la literatură și istorie; Nicetes Sacerdos din Smyrna la retorică. Îl costa o avere, dar preceptorii spuneau că băiatul e excepțional. Dar n-avea să ajungă soldat. Era făcut să fie avocat.

O escortă de soldați cu coiful pe cap tropăia de ambele părți ale șaretei, făcându-i loc pe străzile înguste. Câțiva trecători îi huiduiră. Cineva scuipă.

— Ce se mai aude cu apa noastră?

— Uită-te la umflatul ăsta! Pun prinsoare că la el nu s-a luat apa!

— Să trag perdelele, unchiule?

— Nu, fiule. Nu trebuie să le arăți niciodată că-ți e frică.

Știa că va fi multă lume nemulțumită pe străzi în acea seară. Nu doar în Misenum, ci și în Neapolis și Nola și în toate celelalte orașe, mai ales că era sărbătoare. Poate că Mama Natură ne pedepsește pentru lăcomia și egoismul nostru, se gândi Pliniu. O chinuim tot timpul cu fiare și lemn și foc și piatră. Îi excavăm trupul și-l aruncăm în mare. Săpăm mine în ea și îi smulgem măruntaiele – și totul pentru o pietricică de pus pe deget. Poți s-o condamni dacă din când în când tremură de mânie?

Trecură de-a lungul portului. Se formase o coadă imensă de oameni care așteptau la fântână. Fiecare avea voie să-și aducă un singur vas, dar Pliniu vedea clar că o oră nu poate fi de ajuns ca să-și ia toți porția. Cei care fuseseră în față își primiseră deja rația și se grăbeau spre casă,

strângând ulcioarele în brațe de parcă ar fi fost pline cu aur.

— Va trebui să prelungim alimentarea în seara asta, spuse amiralul, și să sperăm că tânărul nostru inginer o să termine reparațiile după cum a promis.

— Unchiule, și dacă nu reușește?

— Atunci mâine jumătate din oraș o să ia foc.

După ce au lăsat în urmă mulțimea și au ajuns pe pod, șareta începu să prindă viteză. Trecu zornăind peste scândurile de lemn și încetini iarăși când începură să urce dealul către Piscina Mirabilis. Zgâlțâit în toate părțile, Pliniu simți că o să leșine, probabil chiar leșină. Sigur e că ațipi puțin, iar când își reveni intrau în curtea rezervorului, trecând pe lângă un mic grup de soldați aprinși la față. Le răspunse la salut și se dădu jos clătinându-se, sprijinit de brațul lui Gaius. Dacă împăratul îmi ia comanda flotei, se gândi, o să mor cu siguranță. Ar putea la fel de bine să ordone unui soldat din garda pretoriană să-mi reteze capul. N-o să mai scriu nicio carte. Viața s-a scurs din mine. Sunt terminat.

— Te simți bine unchiule?

— Excelent, Gaius, mulțumesc.

Ce neghiob sunt, se mustră singur. Un moșneag idiot și fricos și credul! Un cuvânt al lui Pedius Cascus, o reuniune fără însemnătate a consiliului imperial la care n-a fost invitat și încrederea i se făcuse țăndări. Insistă să coboare până la rezervor fără să fie ajutat. Se întunecase, și un sclav o luă înainte cu o torță. Erau ani de zile de când coborâse ultima dată aici. Atunci pilonii erau aproape în întregime sub apă, iar zgomotul Augustei făcea imposibilă orice încercare de conversație. Acum răsuna ca un mormânt. Fu uimit cât era de mare. Apa scăzuse atât de mult sub nivelul pardoselii încât abia reușea s-o vadă, până când sclavul ridică torța deasupra suprafeței lucitoare și amiralul își văzu fața reflectată în apă, spartă și parcă pusă pe ceartă, își dădu seama că

rezervorul avea o vibrație ușoară, la fel ca vinul din pahar.

— Ce adâncime are?

— Cinci metri, amirale, spuse sclavul.

Pliniu își contemplă imaginea.

— În toată lumea n-a existat vreodată ceva mai uimitor, murmură el.

— Despre ce vorbești, unchiule?

— „Dacă ne gândim la consumul de apă din clădirile publice, băi, bazine, canale deschise, reședințe particulare, grădini și proprietăți de la țară, apoi la drumul parcurs de apă până să ajungă la noi, construcția arcelor, săparea de tuneluri prin munți și nivelarea traseului peste văi adânci, o să vedem limpede că n-a existat vreodată ceva mai uimitor în toată lumea decât apeductele noastre". Mă tem că tocmai am dat un citat din mine. Obiceiurile mele proaste.

Își retrase capul.

— Lăsați să curgă jumătate din apă în seara asta. Restul o să fie distribuită mâine dimineață.

— Și apoi?

— Și apoi, dragul meu Gaius, apoi ne vom pune speranțele într-o zi mai bună.

La Pompei, primul foc în cinstea lui Vulcan urma să fie aprins imediat după lăsarea întunericului. Înainte de asta, în forum erau programate distracțiile obișnuite – plătite chipurile de Popidius, dar de fapt finanțate de Ampliatus – o coridă, trei perechi de gladiatori care se vor încăiera, câteva meciuri de box în maniera grecească. Nimic foarte sofisticat, doar o oră și ceva de divertisment pentru alegătorii care așteptau căderea nopții, genul de spectacol la care se aștepta lumea de la un edil în schimbul funcției sale.

Corelia pretinse că îi e rău.

Stătea întinsă pe pat, urmărind cum dungile de lumină care pătrundeau prin obloanele închise

alunecau încet pe perete în vreme ce soarele apunea. Se gândea la conversația care îi ajunsese la urechi și la inginer, la Attilius. Remarcase cum o privea, atât la Misenum, cât și în acea dimineață, când înota. Iubit, răzbunător, salvator, victimă tragică – și-l reprezenta în imaginație câte puțin în toate aceste roluri, dar de fiecare dată fantezia era întreruptă de cruda realitate: ea îl adusese în preajma tatălui ei, iar acum tatăl ei punea la cale să fie ucis. O să moară din pricina ei.

Ascultă zgomotele făcute de ceilalți în timp ce se pregăteau să plece. Își auzi mama chemând-o și apoi pașii ei răsunând pe scări. Se întinse repede după pana ascunsă sub pernă. Deschise gura și își gâdilă omușorul, vomită zgomotos, iar când Celsia apăru în ușă își șterse buzele și arătă neputincioasă către conținutul vasului.

Mama se așeză pe marginea saltelei și își puse palma pe fruntea Coreliei.

— Bietul meu copil! Ești fierbinte! Să chem doctorul!

— Lasă-l, nu-l mai deranja.

O vizită a lui Pumponius Magonianus, cu poțiunile și laxativele lui putea să te îmbolnăvească cât de sănătos ai fi fost. N-am nevoie decât de somn. E de la masa aia interminabilă și cumplită. Am mâncat prea mult.

— Draga mea, dar n-ai pus mai nimic în gură!

— Nu-i adevărat…

— Șttt! Femeia ridică un deget.

Pe scări se auzea un pas mai apăsat iar Corelia își adună forțele pentru o confruntare cu tatăl ei. Pe el avea să-i fie mai greu să-l păcălească. Dar nu era decât fratele, în veșmintele lungi și albe de preot al lui Isis. Dinspre el venea un miros de tămâie.

— Grăbește-te, Corelia! Strigă după noi.

Inutil să menționeze despre cine era vorba.

— E bolnavă.

— Da? Chiar și așa, trebuie neapărat să vină. N-o să fie de acord să lipsească.

Ampliatus strigă de la parter și tresăriră cu toții. Își îndreptară privirile către ușă.

— Hai, Corelia, nu poți să faci un efort? o întrebă Celsia. Fă-o pentru el.

Pe vremuri, ei trei se aliaseră împotriva lui: râdeau de el pe la spate, de toanele, de furiile și de obsesiile lui. Dar de o vreme alianța se rupsese. Triumviratul lor domestic cedase sub furia lui necruțătoare. Adoptaseră cu toții strategii individuale de supraviețuire. Sub ochii Coreliei, mama sa se transformase într-o matroană romană desăvârșită, instalându-și un altar al Liviei în camera de toaletă, iar fratele ei se cufundase complet în cultul său egiptean. Iar ea? Ce putea ea să facă? Să se mărite cu Popidius ca să dea un stăpân pe altul? Să fie o sclavă în casa aceluia, mai sclavă decât fusese Ampliatus vreodată?

Dar era fiica tatălui ei, și n-avea de gând să se lase învinsă fără luptă.

— Hai, duceți-vă, spuse fata cu amărăciune. Arătați-i ce-am vomat dacă vreți. Dar la spectacolul lui idiot eu nu merg.

Se întoarse pe o parte, cu fața la perete. De jos se auzi încă un strigăt.

Celsia scoase un oftat de martir.

— Cum vrei tu. O să-i spun.

Era exact cum bănuise inginerul. După ce au mers aproape în linie dreaptă spre nord, apropiindu-se cu câțiva kilometri de culme, derivația apeductului cotea brusc înspre est, chiar când terenul începea să se înalțe către munte. Drumul cotea și el și pentru prima dată se găseau cu spatele la mare, îndreptându-se către poalele îndepărtate ale Apeninilor.

Derivația începea să se îndepărteze mai des de drum, urmând relieful terenului, tăindu-le frecvent calea. Atlilius era încântat de felul acesta subtil în

care înaintau apeductele. Marile drumuri romane își tăiau traseul drept prin mijlocul Naturii, fără să tolereze nicio opoziție. Dar apeductele, care trebuiau să coboare cu o lățime de deget la fiecare sută de metri – un pic mai mult și șuvoiul ar fi rupt zidurile; un pic mai puțin și curgerea apei s-ar fi oprit – erau nevoite să urmeze conturul solului. Cele mai mari realizări, ca podul cu trei etaje din sudul Galiei – cel mai înalt din lume – care sprijinea apeductul Nemausus, erau adesea departe de ochii oamenilor. Uneori doar vulturii care se avântau în aerul fierbinte de deasupra vreunei priveliști montane singuratice puteau aprecia cu adevărat măreția lucrării omului.

Lăsaseră în urmă rețeaua de parcele ale centurionilor și intrau acum într-un ținut al viței de vie deținut de marii latifundiari. Cocioabele dărăpănate ale micilor proprietari de la câmpie, cu caprele lor priponite și cu cele cinci-șase găini ciufulite ciugulind prin praf lăsaseră locul unor ferme arătoase, cu acoperișuri de țiglă roșie ca niște pete roșii presărate pe coasta muntelui.

Privind de pe cal podgoriile, Attilius era aproape uluit de această abundență, de această fertilitate uimitoare în ciuda secetei ajunse la apogeu. Își alesese greșit meseria. Trebuia să renunțe la apă și să se apuce de vin. Viile depășiseră hotarele strâmte ale agriculturii și se cățăraseră pe orice perete sau copac întâlnit în cale, urcând până la vârful celor mai înalte crengi, învăluindu-le în luxuriante cascade verzi și purpurii. Mici statuete albe cu figura lui Bachus, făcute din marmură ca să alunge duhurile rele și având găuri în loc de ochi și gură erau agățate și stăteau nemișcate în aerul imobil, pândind din mijlocul frunzișului, parcă gata de atac. Era vremea recoltei și câmpurile erau pline de sclavi – sclavi cocoțați pe scări, sclavi îndoiți de greutatea coșurilor cu struguri purtate în spate. Attilius se întrebă cum reușeau să culeagă tot înainte să putrezească?

Ajunseră la o vilă mare, îndreptată spre golf, iar Brebix ceru voie să facă un popas.

— Bine. Dar nu stăm mult.

Attilius descălecă și își întinse picioarele. După ce se șterse pe frunte văzu că dosul palmei se înnegrise de la praf, iar când încercă să bea apă descoperi că buzele îi erau acoperite cu un strat gros de pământ. Polites cumpărase două pâini și câțiva cârnați unsuroși și inginerul înfuleca cu poftă. Ca întotdeauna, efectele mâncării pe stomacul gol erau uimitoare. Cu fiecare îmbucătură simțea că se umple de energie. Aici și-ar fi dorit mereu să fie – nu în cine știe ce oraș împuțit, ci la țară, aproape de venele ascunse ale civilizației, sub un cer curat. Îl văzu pe Brebix stând singur deoparte și se duse la el. Rupse pâinea în două și îi întinse jumătate, împreună cu câțiva cârnați. Oferta lui de împăcare.

Brebix ezită, apoi încuviință cu o înclinare a capului și le luă. Era gol de la brâu în sus, iar trunchiul transpirat îi era brăzdat de cicatrice în toate direcțiile.

— Ce armă ai avut ca luptător?

— Încearcă să-ți dai seama!

Era multă vreme de când Attilius nu mai fusese la jocuri.

— În orice caz nu retiarius, spuse într-un târziu. Nu te văd dansând de colo-colo cu o plasă și un trident.

— Nu, așa e.

— Atunci thraex. Sau murmillo, poate.

Un thraex purta un mic scut și o sabie scurtă și încovoiată; murmillo era un luptător mai masiv, înarmat ca un infanterist, cu gladius și scut dreptunghiular întreg. Brațul stâng al lui Brebix – foarte probabil cel care ținea scutul – era la fel de noduros ca și cel drept.

— Murmillo, aș zice.

Brebix încuviință.

— Câte lupte?

— Treizeci.

Attilius era impresionat. Nu multă lume supraviețuia la treizeci de lupte. Însemna opt sau chiar zece ani de apariții în arenă.

— În a cui echipă erai?

— Alleius Nigidius. Am luptat în tot golful. Cel mai mult în Pompei. Nuceria. Nola. După ce mi-am câștigat libertatea, am venit la Ampliatus.

— N-ai vrut să te faci antrenor?

— Mi-ajunge cât sânge am văzut, inginere. Mulțumesc pentru pâine.

Se ridică în picioare cu agilitate, dintr-o singură mișcare și se duse la ceilalți.

Nu era nevoie de prea mult efort ca să ți-l imaginezi în praful unui amfiteatru. Attilius bănuia ce greșeală făcuseră adversarii lui. Credeau că e masiv, încet și greoi. Însă el era agil ca o pisică.

Inginerul duse din nou plosca la gură. Vedea în fața lui tot golful, până la insulele stâncoase din dreptul Misenum – Prochyta cea mică și muntele înalt al Aenariei – și pentru prima dată observă că apa era învolburată. Clăbuci albi de spumă apăruseră printre vasele minuscule, presărate ca niște fire de șpan pe marea strălucind metalic. Niciunul nu avea pânzele ridicate. Și se gândi că era un lucru neobișnuit, era ciudat, dar așa stăteau lucrurile: *nu era pic de vânt.* Erau valuri, dar nu era vânt.

Încă o scamatorie a naturii la care să mediteze amiralul.

Soarele începea să coboare după Vezuviu. Un vultur mic, negru, puternic, – cunoscut pentru că nu scoate niciun sunet – făcea rotocoale și se înălța în tăcere deasupra pădurii dese. În curând aveau să pășească în umbra muntelui. Ceea ce era într-un fel bine, se gândi, pentru că o să fie mai răcoare, dar era și rău, căci însemna că apusul era aproape.

Bău ultima picătură de apă și dădu ordinul de plecare.

Se făcuse liniște și în casa cea mare.

Își dădea întotdeauna seama când tatăl ei nu mai era acolo. Parcă întreaga clădire răsufla ușurată. Își trase mantia pe umeri și își apropie din nou urechea de obloane, înainte să le deschidă. Camera ei dădea spre apus. De cealaltă parte a curții cerul era roșu ca un acoperiș de teracotă, iar grădina de sub balconul ei rămăsese ascunsă în umbră.

Colivia era încă acoperită de o țesătură și o trase la o parte ca să lase aerul înăuntru. Apoi, dintr-un impuls de moment - nu se mai gândise niciodată la asta – trase zăvorul și deschise ușița laterală a coliviei.

Se retrase în cameră.

Captivitatea e o obișnuință care se pierde greu. Dură ceva până când sticleții sesizară ocazia care li se oferea. Până la urmă una din păsări, mai curajoasă ca celelalte, avansă câte puțin pe stinghia ei și sări pe pragul ușiței. Își întoarse căpșorul colorat în roșu și negru către fată, clipi din ochii minusculi și strălucitori iar apoi se avântă în aer. Aripile bătură cu putere. O scânteiere aurie lumină penumbra. Traversă în plonjon grădina și se așeză pe țiglele de vizavi.

Încă o pasăre își flutură aripile până la ușița coliviei și își luă zborul, apoi încă una. I-ar fi plăcut să le privească pe toate cum evadează, dar închise obloanele.

Spusese servitoarei să meargă în forum împreună cu ceilalți sclavi. Holul din apropierea camerei sale era pustiu, la fel ca scările și ca grădina unde tatăl ei avusese conversația pe care o crezuse secretă. Îl traversă rapid, mergând aproape de stâlpi, de teamă să nu dea peste cineva. Trecu prin atriumul casei vechi și se îndreptă spre tablinum. Încăperea aceasta rămăsese locul unde tatăl ei se ocupa de afaceri: se trezea în zori ca să se întâlnească cu clienții, fie unul câte unul, fie în grupuri, înainte să se deschidă tribunalele, moment în care ieșea în stradă, purtând după el obișnuita

trenă de petenți munciți de griji. Ca un simbol al puterii lui Ampliatus, încăperea nu avea o singură casă de valori, cum era obiceiul, ci trei, făcute din lemn greu cu întărituri de aramă și prinse de podeaua din piatră cu drugi de fier.

Corelia știa unde erau ținute cheile pentru că în vremuri mai bune – dacă nu cumva era doar o strategemă ca să le arate asociaților săi ce băiat bun e el – fata avea voie să se strecoare în cameră și să se așeze la picioarele tatălui în timp ce acesta se ocupa de afaceri. Deschise sertarul iar cheile erau acolo, după cum se aștepta.

Tocul cu documente se găsea în a doua casă de valori. Nu fu interesată să desfacă micile suluri, ci le îndesă în buzunarele pelerinei, apoi încuie cutia și puse cheia la loc. Partea cea mai riscantă trecuse și Corelia se mai relaxă puțin. În caz că ar fi oprit-o cineva își pregătise o explicație – cum că își revenise și se hotărâse să vină și ea în forum – dar nu era nimeni prin preajmă. Traversă curtea și coborî scările, trecu de bazinul de înot, cu fântâna curgând ușor, apoi de sala de mese unde fusese supusă la acea cină cumplită, ocoli cu pas iute colonada și se îndreptă către salonul vopsit în roșu al familiei Popidius. În curând aici avea să fie casa ei. Gândul o îngrozea.

Un sclav tocmai aprindea unul din candelabrele de bronz, dar se trase înapoi și se lipi de perete ca să îi facă loc. Dădu la o parte o draperie și trecu mai departe. Alte scări, mai înguste. Brusc ajunse într-o cu totul altă lume – tavane joase, pereți prost tencuiți, miros de transpirație: camerele sclavilor. Auzi câțiva bărbați vorbind prin apropiere, sunetul unor vase de fier și într-un târziu, spre ușurarea ei, nechezatul unui cal.

Grajdurile erau la capătul coridorului și se dovedi că, așa cum se aștepta, tatăl ei hotărâse să-și ducă oaspeții în forum cu litiera, lăsând toți caii acasă. O mângâie pe bot pe preferata ei, o iapă murgă, și îi șopti ceva la ureche. De obicei șaua i-o

puneau sclavii, dar îi privise de atâtea ori încât învățase cum se face. În timp ce strângea harnașamentul de piele sub burta calului, animalul tropăia ușor pe loc și lovi staulul de lemn. Fata își ținu respirația, dar nu apăru nimeni.

Șopti iarăși în urechea animalului:

— Liniște-te, fetițo, liniște-te, sunt eu, totul e bine.

Ușa grajdului dădea direct într-o stradă lăturalnică. I se părea că toate sunetele pe care le făcea erau asurzitoare – zgomotul drugului de fier în timp ce-l ridica, scârțâitul balamalelor, pocnetul copitelor în drum spre stradă. Cineva trecu în grabă pe trotuarul de vizavi și își întoarse capul, dar nu se opri – probabil era în întârziere și se grăbea către locul sacrificiului. Dinspre forum se auzea muzică și apoi veni un fel de muget, ca zgomotul valurilor spărgându-se de mal.

Se aruncă pe cal. În noaptea asta nu avea vreme de călărit delicat și feminin. Își desfăcu picioarele și încălecă șaua ca un bărbat. Sentimentul de libertate fără margini o îmbăta. Strada asta – strada asta cum nu se poate mai obișnuită, cu prăvăliile cizmarilor și ale croitorilor, pe care mersese de atâtea ori – devenise marginea universului. Știa că dacă mai stătea vreun pic să ezite ar fi fost copleșită de panică. Își apăsă genunchii în coasta calului și trase tare de frâu în stânga, pornind în direcția opusă forumului. La prima intersecție o luă iarăși la stânga. Prudentă, înainta pe străzile lăturalnice, rămase goale, și abia când consideră că se îndepărtase suficient de casă încât să nu mai riște o întâlnire cu cineva cunoscut o apucă pe strada principală. Un nou val de aplauze răzbătu dinspre forum.

Urcă dealul, trecu de băile pustii pe care le construia tatăl ei, lăsă în urmă castellum aquae și arcada de deasupra porții orașului. Când trecu pe lângă postul de vamă își coborî capul și își trase

gluga pe ochi, iar câteva momente mai târziu ieșise din Pompei și era pe drumul spre Vezuviu.

Vespera

[20:00]

Ajungerea magmei aproape de suprafață umflă rezervorul și produce denivelări ale acesteia…

Enciclopedia Vulcanilor

Attilius și expediția sa ajunseră la matricea Augustei chiar când ziua lua sfârșit. Timp de câteva clipe, inginerul privi soarele cum se ascunde în spatele masivului, subliniindu-i conturul întunecat pe fundalul cerului roșiatic, făcând copacii să pară aprinși și dispărând apoi cu totul. Privind înainte, văzu câteva movilițe ca niște grămezi lucitoare de nisip deschis la culoare. Încercă să-și dea seama despre ce e vorba, apoi își îndemnă calul și porni în galop înaintea celorlalți.

Patru piramide de pietriș erau grupate în jurul unui zid circular de cărămidă, fără acoperiș, care îi venea cam până la brâu. Era un sifon de decantare. Știa că de-a lungul Augustei erau cel puțin o duzină de astfel de rezervoare – Vitruviu recomanda unul la cinci-șase kilometri – locuri unde curgerea apei era încetinită deliberat pentru ca impuritățile să se scufunde și să fie scoase afară. Cantități mari de pietricele perfect rotunjite de trecerea prin matrice erau scoase afară și așezate sub formă de mici movile lângă apeduct, urmând apoi să fie luate cu căruța și aruncate sau folosite pentru construcția de drumuri.

Rezervoarele de decantare fuseseră întotdeauna locul preferat de racordare a conductelor secundare, iar când Attilius descălecă și porni spre construcție văzu că lucrurile stăteau la fel și aici. Pământul de sub picioarele lui era buretos, vegetația mai verde și mai luxuriantă, solul mustea de apă. Lichidul făcea bulbuci peste tot deasupra carapacei rezervorului, acoperind construcția de

cărămidă cu o perdea transparentă de lichid. Ultima gură de acces a derivației către Pompei era chiar în fața zidului.

Își așeză mâinile pe buza bazinului și îl măsură cu privirea. Avea șase metri în diametru și probabil cel puțin patru adâncime. Soarele fiind ascuns după munte, era prea întuneric ca să poată vedea pietrișul de pe fund, dar știa că jos sunt gurile a trei tunele: unul prin care intra Augusta, altul prin care ieșea și al treilea prin care Pompei era conectat la apeduct. Apa i se scurgea cu repeziciune printre degete. Se întrebă când închiseseră Corvinus și Becco stăvilarele de la Abellinum. Cu puțin noroc, apa ar trebui în curând să înceapă să scadă.

În spatele lui auzi zgomot de picioare lipăind pe pământul umed. Brebix și câțiva dintre sclavi veneau spre el de la căruțe.

— Am ajuns unde trebuie, inginere?

— Nu, Brebix. Încă nu. Dar nu mai e mult. Uite-acolo! Vezi cum țâșnește apa de dedesubt? E din cauză că apeductul e blocat undeva în amonte.

Își șterse mâinile de tunică.

— Trebuie să mergem!

N-a fost o decizie populară, iar când descoperiră că roțile căruțelor intraseră până la osie în noroi deveni și mai puțin populară. Se auzi un val de înjurături și fu nevoie de toată puterea lor – umeri și spinări proptite mai întâi în prima căruță, apoi în a doua – ca să le mute pe teren uscat. Jumătate din oameni se lungiră pe jos și refuzară să se mai miște. Attilius fu nevoit să meargă de la unul la altul întinzându-le mâna și trăgându-i în picioare. Erau obosiți, superstițioși, înfometați – ar fi preferat mai degrabă să conducă un grup de catâri recalcitranți.

Își legă calul la spatele uneia din căruțe și la întrebarea lui Brebix răspunse că merge pe jos cu ei. Apucă unul din boi de căpăstru și îl trase după el. Se întâmplă la fel ca în Pompei. La început nu se mișcă nimeni, dar apoi se ridicară și fără nicio

tragere de inimă porniră după el. Impulsul natural al oamenilor este să urmeze pe cineva, se gândi inginerul, iar cine știe cel mai bine ce vrea îi va domina întotdeauna pe ceilalți. Și nimeni nu înțelesese acest lucru mai bine ca Ampliatus.

Traversau un câmp îngust care tăia podișul. Vezuviul era la stânga, iar la dreapta se înălțau ca un zid crestele îndepărtate ale Apeninilor. Drumul se despărțise din nou de apeduct și mergeau pe o cărare, înaintând cu greu pe lângă Augusta – bornă de piatră, gură de acces, bornă de piatră, gură de acces, iarăși și iarăși – printre crânguri vechi de măslini și lămâi, întunericul punând treptat stăpânire pe copaci. În afară de zornăitul roților nu se auzea mai nimic, doar când și când talăngile caprelor în aerul de asfințit.

Attilius își întorcea mereu privirea către traseul apeductului. În jurul capacului gurilor de acces, apa făcea uneori bulbuci, și asta era un semn. Tunelul apeductului era înalt de doi metri. Dacă apa era atât de puternică încât să miște acele capace grele însemna că presiunea era imensă, ceea ce dădea de înțeles că lucrul care blocase matricea era la rândul său foarte mare, altfel forța apei l-ar fi dat la o parte. Unde erau Corax și Musa acum?

Un zgomot asurzitor, ca un trăsnet, veni din direcția Vezuviului. Avură impresia că trece de ei și că se reflectă în peretele de stâncă al Apeninilor cu un ecou surd. Pământul se clătină iar boii se traseră înapoi, ferindu-se instinctiv de zgomot și târându-l după ei câțiva pași. Își înfipse călcâiele în pământ și abia reușise să-i oprească, când unul dintre oameni începu să țipe, arătând cu mâna.

— Uriașii!

Niște creaturi imense de un alb fantomatic în lumina asfințitului păreau să iasă din pământ în fața lor, ca și cum acoperișul Hadesului s-ar fi frânt în două iar sufletele morților zburau către cer. Până și Attilius simți că i se ridică părul de pe

ceafă. Cel care izbucni în râs până la urmă fu Brebix.

— Sunt doar niște păsări, idioților. Uitați-vă!

Și într-adevăr păsările – niște păsări imense, să fi fost flamingo? — se ridicau cu sutele, ca o pânză uriașă care flutura, se cobora și apoi se așeza într-un loc unde ei nu mai băteau cu privirea. Flamingo, se gândi Attilius. Păsări de apă.

În depărtare văzu doi oameni făcând cu mâna.

Nici Nero însuși, dacă și-ar fi pus mintea un an întreg, n-ar fi visat un lac artificial mai grozav decât ce crease Augusta în doar o zi și jumătate. O depresiune ușoară de la nordul matricei era acum scufundată sub o întindere de apă adâncă de un metru. Suprafața lacului reflecta lumina moale a amurgului, întreruptă ici și colo de insulițe formate de frunzișul întunecat al măslinilor pe jumătate scufundați. Păsări de apă săgetau de la un copac la altul; șiruri de flamingo stăteau aliniate pe celălalt mal.

Cei din echipa lui Attilius nu mai așteptară permisiunea. Își smulseră tunicile și porniră goi către lac, cu corpurile arse de soare și fesele albe ca zăpada săltând ritmic, făcându-i să arate ca o cireadă de antilope exotice venite să se adape și să se spele. Strigăte și plescăieli ajungeau până în locul unde Attilius stătea cu Musa și Corvinus. Nu schiță niciun gest de a-i opri. Să se bucure cât au ocazia! În plus, avea de rezolvat un mister mai presant.

Corax dispăruse.

Potrivit lui Musa, el și supraveghetorul descoperiseră lacul la mai puțin de două ore după ce au plecat din Pompei – trebuie să fi fost în jurul prânzului – și fusese exact cum anticipase Attilius: cum să treci pe lângă atâta apă fără s-o remarci? După ce a cercetat rapid locul accidentului, Corax a încălecat iarăși și a pornit înapoi spre Pompei ca

să raporteze amploarea problemei, după cum fusese înțelegerea.

Attilius scrâșnea din dinți furios.

— Dar asta s-a întâmplat acum șapte-opt ore.

Nu-i venea să creadă prin ce trece.

— Haide Musa, zi pe bune ce s-a întâmplat?

— Asta s-a întâmplat, inginere, jur că asta s-a întâmplat!

Musa avea ochii măriți de o îngrijorare ce părea sinceră. Credeam că o să vină înapoi cu tine. Trebuie să i se fi întâmplat ceva!

Lângă gura de acces deschisă, Musa și Corvinus aprinseseră un foc, nu ca să se încălzească – aerul era încă înăbușitor – ci ca să alunge duhurile rele. Scândurile peste care dăduseră erau uscate ca surcelele, iar flăcările luminau în întuneric, aruncând jerbe de scântei roșii care se înălțau răsucindu-se împreună cu fumul. Niște molii albe și mari se amestecau cu bucățile de funingine.

— Poate că am trecut pe lângă el și nu l-am văzut.

Attilius se uită în urmă, încercând să deslușească ceva prin întunericul tot mai des. Dar chiar când rostea cuvintele își dădea seama că nu putea fi așa. Și oricum, chiar dacă ar fi mers pe alt drum, un om călare avea timp suficient să ajungă în Pompei, să vadă că plecaseră și apoi să îi prindă din urmă.

— Nu se leagă. În plus, dacă mi-aduc bine aminte v-am zis clar că mesajul trebuie să-l aduci tu, nu Corax.

— Așa e, ne-ai zis.

— Și atunci?

— A insistat să vină el.

A fugit, se gândi Attilius. Era cea mai plauzibilă explicație. El și prietenul lui Exomnius, fugiseră împreună.

— Locul ăsta, spuse Musa, privind în jur… o să fiu sincer cu tine, Marcus Attilius… mă cam bagă-n sperieți. Zgomotul de adineauri – l-ai auzit?

— Bineînțeles că l-am auzit. L-au auzit cu siguranță și cei din Pompei.

— Și încă n-ai văzut ce s-a întâmplat cu matricea.

Attilius se duse la una din căruțe și luă o torță. Veni cu ea și o băgă în foc. Se aprinse imediat. Se adunară toți trei în jurul deschizăturii din pământ și simți din nou mirosul de sulf venind din întuneric.

— Adu niște frânghie, îi spuse lui Musa. E la un loc cu uneltele. Îi aruncă o privire lui Corvinus. La tine cum a mers treaba? Ai închis stăvilarele?

— Da, aquarius. A trebuit să ne certăm cu preotul dar Becco a reușit să-l convingă.

— Când le-ați închis?

— La a șaptea oră.

Attilius își frecă tâmplele, încercând să calculeze. Nivelul apei din tunelul inundat urma să înceapă să scadă în câteva ore. Dar dacă nu-l trimitea imediat pe Corvinus înapoi la Abellinum, Becco o să facă ce i s-a spus, adică va aștepta douăsprezece ore și apoi va redeschide stăvilarele Ia a șasea strajă a nopții. Timpul era foarte scurt, n-aveau cum să reușească.

Când Musa veni înapoi, Attilius îi dădu torța. Își legă un capăt al frânghiei în jurul mijlocului și se așeză pe marginea gurii de acces deschise.

— Tezeu în labirint, murmură inginerul.

— Ce-ai zis?

— Nu contează. Tu ai grijă să ții bine frânghia.

Un metru de pământ, se gândi Attilius, apoi jumătate de metru de zidărie și doi metri de aer de la plafonul tunelului până la planșeu. Cu totul trei metri și jumătate. N-ar fi rău să aterizeze în picioare. Se răsuci și începu să coboare prin tunelul îngust, rămânând agățat o clipă de marginea gurii de acces. De câte ori nu făcuse această operațiune? Și totuși, după mai mult de un deceniu, tot îl cuprindea senzația aceea de panică la gândul că va ajunge prizonier în măruntaiele pământului. Era spaima lui secretă, nemărturisită

nimănui, nici chiar tatălui său. Mai ales tatălui său. Închise ochii și își dădu drumul, îndoind genunchii ca să atenueze șocul. Rămase ghemuit o clipă, căutându-și echilibrul cu miasma de sulf în nări, apoi începu să pipăie cu prudență peretele. Tunelul era lat de numai un metru. Simțea sub degete ciment uscat. Deși deschise ochii, nu vedea absolut nimic, era la fel de întuneric ca și cu ei închiși. Se ridică în picioare, făcu cu greu un pas în spate și strigă în sus către Musa:

— Aruncă-mi torța!

Flacăra tremură puternic în cădere și o clipă se temu că s-a stins, dar când se aplecă să apuce mânerul flacăra crescu iarăși, luminând zidurile. Partea de jos avea depuneri de calcar așezate în decursul anilor. Suprafața aspră și noduroasă semăna mai mult a perete de peșteră decât a ceva făcut de mâna omului, și Attilius se gândi cât de repede reclamă Natura înapoi ceea ce i se luase – zidurile de cărămidă sunt fărâmițate de ploaie și îngheț, drumurile, îngropate sub valuri de bălării, apeductele colmatate chiar de apa pe care trebuiau s-o transporte. Civilizația e un război fără odihnă, pe care Omul e sortit în cele din urmă să-l piardă. Zgârie calcarul cu unghia. Era încă o dovadă a delăsării lui Exomnius. Depunerea era groasă de aproape un deget. Ar fi trebuit răzuită o dată la câțiva ani. Pe porțiunea aceasta nu se mai făcuse nicio operațiune de întreținere de cel puțin un deceniu.

Se întoarse cu greutate în spațiul strâmt, ținând torța în față, și își miji ochii în întuneric. Nu distingea nimic, începu să meargă, numărând pașii, iar când ajunse la optsprezece scoase un murmur de uimire. Nu doar că tunelul era în întregime blocat – la asta se aștepta – dar arăta ca și cum planșeul fusese deplasat în sus, împins de o forță irezistibilă. Fundația groasă de beton pe care se sprijinea canalul fusese fracturată și una din

bucățile secționate urca spre plafon. Auzi ca prin vată strigătul lui Musa venind din spate:

— Ai văzut?

— Da, am văzut.

Tunelul se îngusta foarte tare. Fu nevoit să se lase în genunchi și să se târască pentru a înainta. Ruperea fundației îndoise zidurile înspre interior și făcuse să se prăbușească plafonul. Apa se scurgea prin grămada comprimată de cărămizi, pământ și bucăți de beton. Încercă să scormonească molozul cu mâna liberă, dar miasma de sulf devenea tot mai puternică, iar flacăra torței începuse să pâlpâie. O luă repede înapoi, întorcându-se la galeria de acces. Uitându-se în sus, de-abia reușea să distingă figurile lui Musa și Corvinus, încadrate de cerul în amurg. Sprijini torța de peretele tunelului.

— Țineți strâns frânghia! Încep să urc.

Dezlegă capătul înfășurat în jurul mijlocului și trase tare de el. Fețele celor de sus nu se mai vedeau.

— Sunteți gata?

— Da!

Încercă să nu se gândească ce s-ar întâmpla dacă cei de sus i-ar fi dat drumul. Apucă frânghia cu mâna dreaptă și se trase în sus, apoi o se prinse de ea cu stânga și se ridică în continuare. Frânghia se zbătea cu putere. Își băgă capul și umerii în tunel și o clipă crezu că o să-l lase puterile, dar se mai trase de două ori în sus și ajunse cu genunchii în dreptul deschiderii, reușind apoi să-și proptească spatele de peretele galeriei. Hotărî că ar fi mai ușor să renunțe la frânghie și să se deplaseze sprijinindu-se în genunchi și în spate, până când își scoase brațele afară prin gura de acces și reuși să iasă în aerul proaspăt al nopții.

Rămase întins pe pământ ca să-și tragă răsuflarea, cu Musa și Corvinus uitându-se la el. Luna plină se ridica pe cer.

— Deci? spuse Musa. Cum e?

Inginerul dădu din cap.

— N-am mai întâlnit așa ceva. Am văzut plafoane prăbușite și alunecări de teren pe coasta muntelui. Dar aici… aici arată ca și cum o întreagă porțiune a planșeului a fost deplasată cu totul în sus. E ceva nou.

— Corax a spus exact același lucru.

Attilius se ridică și privi în jos de-a lungul galeriei. La capătul ei, torța ardea în continuare.

— Pământul ăsta, spuse el cu obidă. Pare solid și de încredere, dar de fapt nu e mai stabil ca apa.

Începu să măsoare, refăcând traseul de-a lungul Augustei. Numără optsprezece pași și se opri. Acum că cerceta mai atent terenul, observă că avea o mică ridicătură. Făcu un semn cu piciorul și merse mai departe, continuând să numere. Porțiunea umflată nu părea foarte mare. Șase metri poate, cel mult opt. Era greu să-ți dai seama exact. Făcu încă un semn. În stânga lui, ceva mai departe, oamenii lui Ampliatus se zbenguiau în continuare în apa lacului.

Brusc fu cuprins de un val de optimism. La urma urmei, obturația nu era chiar așa mare. Cu cât se gândea mai mult, cu atât mai improbabil i se părea să fie vorba de un cutremur, care ar fi putut dărâma cu ușurință acoperișul unei întregi secțiuni – abia asta ar fi fost un dezastru. Dar ce se întâmplase aici era mult mai localizat: era ca și cum, din cine știe ce motiv enigmatic, pământul se ridicase pe o porțiune îngustă cu un metru sau doi.

Se învârtea agitat, ca într-o cușcă. Da, acum vedea totul clar. Pământul se umflase. Matricea fusese obstrucționată. În același timp, presiunea produsă de mișcare fisurase zidul tunelului. Apa ieșise și formase un lac în acea depresiune. Dar dacă ar reuși să dea la o parte molozul și să lase Augusta să se scurgă…

În acel moment luă hotărârea să nu-l mai trimită pe Corvinus înapoi la Abellinum. O să încerce să repare Augusta peste noapte. Să încerce

imposibilul – ca un adevărat roman ce era! Își puse palmele pâlnie în jurul gurii și strigă la cei din lac.

— Domnilor, băile se închid! Ne apucăm de treabă!

Nu se întâmpla des ca o femeie să călătorească singură pe drumurile publice din Campania, iar când Corelia trecea pe lângă ei, țăranii care lucrau câmpurile uscate și înguste se întorceau și făceau ochii mari. Chiar și o nevastă zdravănă de fermier, lată în umeri cât un bărbat și înarmată cu o sapă solidă, ar fi avut rețineri să se aventureze neprotejată la ceasul serii. Dar o tânără fată provenind în mod evident dintr-o familie bogată? Pe un cal atât de arătos? Mai rar așa trufanda. De două ori câțiva bărbați îi ieșiră în față, încercând să-i taie calea sau să apuce frâul, dar de fiecare dată dădu pinteni calului și după câteva sute de pași urmăritorii abandonară cursa.

Știa pe ce drum plecase inginerul de acasă, când trăsese cu urechea. Dar ceea ce în grădina însorită păruse o nimica toată – să urmezi cursul derivației din Pompei până la joncțiunea cu Augusta – se dovedi o încercare înspăimântătoare odată pornită la drum în amurg, și în dreptul podgoriilor de la poalele Vezuviului începu să-și dorească să nu fi plecat de-acasă. Era adevărat ce spunea tatăl ei despre ea – încăpățânată, neascultătoare, nesăbuită, mai întâi acționa și abia apoi se gândea. Erau acuzațiile familiare pe care i le aruncase în față în seara dinainte, după moartea sclavului, în timp ce se îmbarcau pentru întoarcerea la Pompei. Dar acum era prea târziu pentru a mai face cale întoarsă.

Ziua de muncă se terminase și șiruri de sclavi epuizați și tăcuți, legați unul de altul cu cătușe prinse de gleznă, își târau picioarele pe lângă drum în lumina amurgului. Zgomotul lanțurilor pe piatră și șuieratul biciului supraveghetorului pe spinările lor erau singurele sunete din jur. Auzise despre

acești nenorociți, înghesuiți în celulele de pe lângă fermele cele mari și munciți până își dădeau duhul, după un an sau doi; nu-i văzuse niciodată de aproape. Din când în când câte un sclav găsea puterea să-și ridice ochii din pământ și să îi întâlnească privirea; era ca și cum ar fi privit printr-o gaură direct în iad.

Dar cu toate acestea nu renunța, chiar când căderea nopții lăsase drumul aproape pustiu, iar linia apeductului devenise tot mai greu de urmat. Imaginea familiară a vilelor de la poalele muntelui dispăru treptat, înlocuită de torțe și lămpi clipind în întuneric, ca niște pete izolate de lumină. Calul încetini până ajunse să meargă la pas, iar fata se lăsă legănată în șa.

Era înăbușitor de cald. Îi era sete. (Uitase firește să ia apă; de asta se ocupau întotdeauna sclavii). Locurile unde hainele se frecau de pielea transpirată începeau s-o doară. O ajuta să continue doar gândul la inginer și la pericolul care îl pândea. Dacă o să ajungă prea târziu? Dacă l-au omorât deja? Începea deja să se întrebe dacă-l va mai ajunge din urmă, când aerul greu din jur păru că devine solid și vuiește surd, iar o clipă mai târziu din partea stângă se auzi o pocnitură zgomotoasă, venită din interiorul muntelui. Calul se ridică pe picioarele din spate și aproape o aruncă jos. Frâul îi alunecă printre degetele transpirate, picioarele umede nu reușiră să se prindă de flancurile calului care respira agitat. Când acesta se lăsă înapoi pe pământ și se năpusti în galop, fata abia reuși să se salveze înfingându-și degetele în coama deasă și strângând-o cu disperare.

Goana dură vreo doi kilometri și, când animalul începu să încetinească, iar ea reuși să-și ridice capul, văzu că se îndepărtaseră de drum și înaintau acum pe câmp. Undeva în apropiere auzea apa curgând, iar calul o auzi probabil și el, sau poate o mirosi, pentru că se întoarse și porni către locul de

unde venea zgomotul. Stătuse cu obrazul lipit de gâtul animalului și cu ochii strânși, dar acum că își ridicase capul reuși să distingă niște grămezi albe de pietre și un zid jos de cărămidă, care părea să înconjoare o fântână imensă. Calul se aplecă să bea. Fata îi șopti ceva cu blândețe, ca să nu-l sperie, apoi descălecă. Tremura de spaimă.

Picioarele i se afundară în noroi. În depărtare se vedeau focuri de tabără.

***

Primul obiectiv al lui Attilius era să scoată molozul de sub pământ. O sarcină deloc ușoară. Tunelul era lat doar cât să încapă un om, să meargă până la locul blocajului, să dea cu târnăcopul și cu lopata și, după ce se umplea astfel un coș, acesta trebuia trecut din mână-n mână de-a lungul matricei, până când ajungea la gura de jos a galeriei, unde urma să fie legat de o frânghie, tras afară, golit și trimis jos, timp în care următorul coș era deja încărcat și gata de a fi trimis sus.

După obiceiul său, Attilius intră primul în tunel. Smulse o bucată de țesătură din tunică și o legă în dreptul gurii și al nasului ca să mai atenueze mirosul de sulf. Să scormonești cărămizile și pământul și apoi să le încarci cu lopata în coș nu era deloc ușor. Dar să ridici târnăcopul în acel spațiu strâmt și să-ți aduni forțele pentru a zdrobi betonul în fragmente care să poată fi transportate era un efort herculean. Bucățile rămâneau uneori atât de mari, încât era nevoie de doi oameni ca să le care, și în curând coatele i se jupuiseră până la carne de pereții tunelului. Cât despre căldură, agravată de noaptea înăbușitoare, corpurile transpirate și torțele aprinse – era chiar mai cumplit decât își imaginase că ar fi în minele de aur din Hispania. Dar Attilius simțea că avansează, și asta îi dădea puterea de a continua. Găsise locul unde Augusta era gâtuită. Toate problemele lui se vor rezolva dacă reușește să curețe cei câțiva metri de aici.

La un moment dat, Brebix îl bătu pe umăr și îi propuse să-i ia locul. Attilius îi dădu târnăcopul cu o privire recunoscătoare, uitându-se cu admirație cum acest uriaș, deși corpul său masiv aproape umplea tunelul, învârtea unealta de parcă ar fi fost o jucărie. Inginerul se strecură înapoi, iar ceilalți se lipiră de perete ca să-i facă loc. Erau o echipă acum, munceau ca un corp viu. Erau din nou niște romani adevărați. Și fie că baia îi revigorase, fie că aveau acum ceva concret de făcut, cert e că moralul oamenilor părea să se fi schimbat. Începu să creadă că poate nu erau așa răi la urma urmei. Ampliatus avea toate defectele din lume, dar nu se putea spune că nu știe să pregătească o echipă de sclavi. Luă coșul atârnând greu de la bărbatul de lângă el – același, remarcă Attilius, căruia îi smulsese vinul din mână – se întoarse și târî greutatea către următorul.

Treptat pierdu noțiunea timpului, universul său reducându-se la cei câțiva metri de tunel, iar senzațiile la durerea din brațe și spate, palmele tăiate de bucățile ascuțite de piatră, durerea din coatele jupuite și căldura sufocantă. Era atât de absorbit de ceea ce făcea, încât nu îl auzi de la început pe Brebix cum strigă la el.

— Aquarius! *Aquarius!*

— Da!

Se lipi de perete și înaintă pe lângă ceilalți, dându-și pentru prima dată seama că apa din tunel îi ajungea până la glezne.

— Cee?

— Vino să vezi!

Attilius luă o torță de la cel din spatele lui și o apropie de masa compactă care obstrucționa apeductul. La prima vedere totul păru solid, dar apoi observă că apa se infiltra peste tot. Mici pârâiașe se scurgeau pe grămada informă din fața lor, ca și cum molozul ar fi început să transpire.

— Înțelegi? îl întrebă Brebix, scurmând peretele cu târnăcopul:

— Dacă dăm la o parte porțiunea asta, o să fim înecați ca șobolanii în canalizare.

Attilius își dădea seama că în spatele lui se făcuse liniște. Sclavii se opriseră cu toții și așteptau să audă ce va spune. Privind în urmă, văzu că deja curățaseră patru sau cinci metri de tunel. Ce mai ținea în loc presiunea Augustei? Un metru, un metru și ceva de moloz? N-ar fi vrut să se oprească. Dar nu vroia nici să-i ducă pe toți la moarte.

— Bine, spuse nemulțumit inginerul. Părăsiți tunelul!

Nu a fost nevoie să le spună de două ori. Își sprijiniră torțele de perete, lăsară jos uneltele și coșurile și se așezară la coadă în dreptul frânghiei. Imediat ce unul se cățărase și dispărea prin galeria de acces, altul se agăța cu mâinile de frânghie și se ridica spre ieșire. Attilius înaintă prin tunel în urma lui Brebix și când ajunseră la galerie nu mai erau sub pământ decât ei doi.

Brebix îi întinse frânghia. Attilus o dădu la o parte.

— Nu. Suie-te tu. Eu rămân aici să văd ce se mai poate face.

Își dădu seama că Brebix se uita la el ca la un nebun.

— O să mă leg cu frânghia pentru siguranță. Când ajungi sus, desfă capătul legat de căruță și las-o în jos cât să-mi ajungă până la capătul tunelului. Și ține-o bine.

Brebix ridică din umeri.

— Cum vrei.

În timp ce se întorcea ca să urce la suprafață, Attilius îl apucă de braț.

— Brebix, o să poți să mă ții?

Un rânjet trecu pe fața gladiatorului.

— Oho, te țin și pe tine și pe mă-ta!

În ciuda greutății sale, Brebix se sui pe frânghie ager ca o maimuță, iar Attilius rămase singur. În timp ce își înfășură frânghia a doua oară în jurul

mijlocului se gândi că poate chiar era nebun, dar n-avea de ales. Cât timp tunelul nu era uscat nu-l puteau repara, și nu avea timp să aștepte ca toată apa să se infiltreze prin obturație. Trase de frânghie.

— E totul în regulă, Brebix?

— Sunt gata!

Apucă torța și începu să se deplaseze înapoi de-a lungul tunelului, cu apa trecându-i deja de glezne, gâlgâindu-i printre picioare când pășea peste uneltele și coșurile abandonate. Înainta încet, ca Brebix să poată da drumul la frânghie, și când ajunse la grămada de moloz era deja leoarcă de transpirație, de la încordare ca și de la căldură. Simțea forța Augustei în spatele grămezii de moloz. Își trecu torța în mâna stângă și cu dreapta începu să tragă de capătul ieșit în afară al unei cărămizi de la nivelul ochilor, mișcând-o în sus și-n jos și dintr-o parte în alta. N-avea nevoie decât de o mică deschidere: un loc în care presiunea să fie eliberată în mod controlat pe undeva prin partea de sus. La început cărămida nu se clinti. Apoi apa începu să facă bulbuci în jurul ei și deodată îi fugi dintre degete, proiectată de un jet de apă pe lângă capul său, atât de aproape încât îi juli urechea.

Scoase un strigăt și se trase înapoi, în timp ce zona din jurul găurii se umfla, apoi se rupse cu totul, despicându-se înspre el sub forma literei V, totul petrecându-se într-o clipă, dar cumva îndeajuns de încet încât să poată vedea distinct fiecare stadiu al prăbușirii – înainte ca un zid de apă să vină peste el, răsturnându-l pe spate, smulgându-i torța din mână și scufundându-l în întuneric. Se mișcă foarte repede pe sub apă – cu fața în sus și cu capul înainte – alunecă prin tunel, căutând cu disperare ceva de care să se prindă, dar cimentul neted al matricei nu oferea niciun punct de sprijin. Curentul tumultuos de apă îl dădu de-a dura, îl răsuci cu burta în jos și simți cum îl săgetează durerea când funia i se încordă sub

coaste, îndoindu-l și trăgându-l în sus, făcându-l să se frece cu spinarea de plafon. O clipă crezu că era salvat, dar funia slăbi din nou și căzu către fundul tunelului, iar el fu măturat de curent ca o frunză într-o rigolă și purtat înspre întuneric.

Nocte concubia

[22:07]

Mulți observatori au comentat tendința erupțiilor de a fi inițiate sau de a deveni mai puternice în zilele cu lună plină, când tensiunile din crustă ținând de atracția selenară ating un maxim.

Vulcanologie (ediția a doua)

Ampliatus nu se dăduse niciodată în vânt după Vulcanalia. Sărbătoarea marca un moment în calendar când noaptea se lăsa în mod evident mai devreme, iar dimineața era nevoie să aprinzi lumânările: sfârșitul verii pline de promisiuni și începutul unui lung și melancolic declin către iarnă. În plus, ceremonia în sine era de prost gust. Vulcan sălășluia într-o peșteră sub un munte și își împrăștia focul devastator pe pământ. Toate creaturile fugeau înspăimântate din calea sa, cu excepția peștilor, astfel că – pe principiul că zeii, ca și oamenii, își doresc cel mai mult ceea ce e cel mai greu de obținut – trebuia să fie îmbunat sacrificându-i pești aruncați de vii pe un rug în flăcări.

Nu era vorba că lui Ampliatus i-ar fi lipsit cu desăvârșire sentimentele religioase. Îi plăcuse întotdeauna să vadă cum e sacrificat un animal arătos – aerul nepăsător al unui taur, de exemplu, în timp ce mergea alene către altar, și nedumerirea cu care îl privea pe preot; apoi lovitura neașteptată și năucitoare de ciocan a ajutorului și sclipirea cuțitului tăind gâtlejul; picăturile purpurii de sânge se întăreau în praful de pe jos și mănunchiul de mațe galbene se revărsa din abdomenul secționat, pentru a fi examinate de către auguri. Asta da religie! Dar sute de peștișori aruncați în flăcări de către populația superstițioasă a orașului, în timp ce treceau cu toții pe lângă focul sacru, să privești

corpurile argintii zvârcolindu-se și țopăind în flăcări – nu găsea nimic nobil aici.

Iar în acest an era mai plictisitor ca oricând, datorită numărului mare al celor care vroiau să facă sacrificii. Seceta care nu se mai termina, izvoarele și fântânile care secau, mișcările pământului, nălucile văzute și auzite pe munte – peste tot lumea vedea mâna lui Vulcan, iar orașul era cuprins de teamă. Ampliatus își dădea seama de asta după fețele roșii și transpirate care se târau în cerc la marginea forumului, cu ochii ațintiți înspre foc. Frica plutea în aer.

Nu avea o poziție foarte bună. Conducătorii orașului erau strânși, cum cerea tradiția, pe treptele Templului lui Jupiter – magistrații și preoții în față, iar membrii Ordo, inclusiv fiul său, adunați în spatele lor, în vreme ce Ampliatus, în calitatea sa de sclav eliberat, fără nicio funcție oficial, a era întotdeauna relegat de rigorile protocolului în rândurile din spate. Nu că l-ar fi deranjat. Dimpotrivă. Se delecta cu faptul că puterea, puterea adevărată, rămânea ascunsă. O forță invizibilă care încuviința aceste ritualuri civice și în același timp îi trăgea de sfori pe participanți ca pe niște marionete. În plus – și asta era partea cu adevărat delectabilă – majoritatea celor prezenți știau că el – al treilea ins de la coadă din rândul al zecelea – era cel care conducea de fapt orașul. Popidius și Cuspius, Holconius și Brittius o știau și ei, iar Ampliatus avea impresia că se foiau stingheriți chiar în timp ce răspundeau omagiilor mulțimii. Iar cei din mulțime știau la rândul lor, și ca atare erau cu atât mai respectuoși față de el. Îi vedeau cum îi caută figura, cum își dau coate și arată cu degetul.

„Acela de acolo e Ampliatus”, își imagina el că își spun oamenii, „care a reconstruit orașul când toți ceilalți au dat bir cu fugiții. Trăiască Ampliatus! Trăiască Ampliatus! Trăiască Ampliatus!”

Se retrase înainte să se termine totul.

Hotărî și de data asta să meargă pe jos în loc să ia litiera. Coborî treptele templului printre rândurile de spectatori, salutând cu o înclinare a capului pe unul, strângându-l ușor de mână pe altul, înaintă de-a lungul părții din umbră a clădirii, pe sub arcul de triumf al lui Tiberius și ajunse în strada pustie. Sclavii cărau litiera în urma sa și îi slujeau drept gardă de corp, dar lui nu-i era teamă de Pompei după lăsarea întunericului. Cunoștea fiecare piatră din oraș, fiecare ridicătură și hârtoapă a drumurilor, fiecare fațadă de prăvălie, fiecare canal de scurgere. Luna plină imensă și, din loc în loc, felinarele stradale – o altă inovație a sa – îi luminau drumul către casă. Dar nu doar clădirile din Pompei îi erau cunoscute. Știa și oamenii, cu enigmaticele tribulații ale sufletului lor, mai cu seamă în vremea alegerilor: cinci circumscripții – Forenses, Campanienses, Salinienses, Urbulanenses, Pagani – în care avea câte un om infiltrat; apoi toate breslele de meșteșugari – spălătorii, brutarii, pescarii, parfumerii, aurarii și toți ceilalți – avea câte un om și acolo. Putea să ofere jumătate din adoratorii lui Isis, templul său, sub formă de vot colectiv. Iar în schimb pentru ajutorul acordat nătăflețului căruia îi dăruia puterea primea toate licențele și permisele, autorizațiile de construcții și verdictele favorabile din Basilica, care formau moneda invizibilă a puterii.

Se întoarse și începu să coboare dealul înspre casa unde locuia – casele, ar fi putut spune – și se opri o clipă pentru a savura aerul nopții. Iubea acest oraș. La primele ore ale dimineții căldura putea părea copleșitoare, dar de obicei dinspre Capri apărea curând un șir de valuri unduitoare, de un albastru închis, iar pe la a patra oră o briză marină traversa orașul, făcând să foșnească frunzele, și în tot restul zilei Pompei mirosea dulce ca însăși primăvara. E adevărat că atunci când era

foarte cald și lumea devenea apatică, ca în seara aceasta, oamenii subțiri se plângeau că pute. Dar el aproape că prefera momentele când aerul era mai greu – balega cailor pe străzi, urina din spălătorii, fabricile de sos de pește din port, transpirația celor douăzeci de mii de corpuri omenești înghesuite între zidurile orașului. Pentru Ampliatus era mirosul vieții: miros de activitate, de bani și de profit.

Își reluă plimbarea și când ajunse la ușa din față se opri sub felinar și bătu cu putere. Încă simțea o plăcere deosebită să intre prin ușa pe care nu avea voie să o folosească pe vremea când era sclav și îl răsplăti pe portar cu un zâmbet. Era foarte binedispus, atât de binedispus încât la jumătatea vestibulului se întoarse și spuse:

— Massavo, știi care e secretul fericirii?

Portarul dădu din cap.

— Să mori.

Ampliatus îi dădu în glumă un pumn în stomac dar se strâmbă de durere; parcă ar fi dat în lemn.

— Să mori, iar apoi să reînvii și să te bucuri de fiecare zi ca de o victorie asupra zeilor.

Nu se temea de nimeni și de nimic. Iar partea amuzantă era că averea lui nu se ridica nici pe departe la cât presupunea lumea. Vila de la Misenum – zece milioane de sesterți, mult prea scumpă, dar nu putuse rezista tentației – fusese cumpărată din împrumuturi, primite în principal pe seama casei sale, la rândul ei plătită printr-o ipotecă pe băi, care nici măcar nu erau gata. Dar Ampliatus reușea cumva să jongleze cu aceste lucruri prin forța voinței, istețime și mulțumită încrederii celorlalți, iar dacă nătărăul de Lucius Popidius își imagina că măritându-se cu Corelia o să-și recupereze casa familială, atunci era demn de milă. Ar fi trebuit să-și ia un avocat mai acătării înainte să semneze contractele.

Trecând pe lângă bazinul de înot luminat de torțe, se opri să examineze fântâna. Vaporii se

amestecau cu parfumul trandafirilor, dar uitându-se la apă i se părea că începe să-și piardă din putere. Îi veni în gând inginerul cel tânăr și serios, rătăcit undeva în întuneric și încercând să repare apeductul. N-avea să se mai întoarcă. Era păcat. Ar fi putut face afaceri frumoase împreună. Dar era cinstit, și motto-ul lui Ampliatus fusese mereu „Să te ferească zeii de omul cinstit”. Poate că deja era mort.

Jetul anemic al fântânii începea să-l îngrijoreze. Se gândi la peștii argintii săltând și sfârâind în flăcări și încercă să-și imagineze reacția oamenilor când vor descoperi că apeductul se oprește. Își dădu îndată seama că, idioți și superstițioși cum erau, vor da imediat vina pe Vulcan, îi scăpase din vedere acest aspect. Caz în care a doua zi ar fi putut fi momentul propice să fie făcută publică profeția Biriei Onomastia, sibila orașului Pompei, pe care avusese grijă să o plătească la începutul verii. Femeia locuia într-o casă din apropierea amfiteatrului și în timpul nopții intra în comuniune, printre rotocoale de fum, cu vechiul zeu Sabazios, căruia îi sacrifica șerpi – un procedeu dezgustător – pe un altar cu două mâini magice din bronz. Întreaga ceremonie îi dăduse fiori, dar sibila prezisese un viitor nemaiauzit pentru Pompei, și ar fi fost util să se răspândească această veste prin oraș. Hotărî să îi convoace pe magistrați în dimineața următoare. Deocamdată, cât timp ceilalți erau încă în forum, avea treburi mai urgente de rezolvat.

Membrul începu să i se întărească în timp ce urca treptele către apartamentele private ale familiei Popidius, un drum pe care îl bătuse de atâtea ori în tinerețe, când vechiul stăpân își făcuse toate mendrele cu el. La câte acuplări tainice și dezlănțuite nu fuseseră martori acești pereți, câte dezmierdări pofticioase nu auziseră, în timp ce Ampliatus se lăsa în voia degetelor care pătrundeau peste tot și se întindea cu picioarele

desfăcute pentru stăpânul casei. Era mult mai tânăr ca Celsinus, mai tânăr chiar decât Corelia – cu ce drept se plângea ea că se mărită fără să iubească? E drept că stăpânul îi șoptea tot timpul că îl iubește, și pesemne chiar așa era – la urma urmei testamentul său îi adusese libertatea. Toată creșterea lui Ampliatus peste ani își avea originea în sămânța fierbinte vărsată în această cameră. Nu uitase niciodată asta.

Ușa de la dormitor nu era încuiată și intră fără să bată. O lampă cu ulei de pe măsuța de toaletă ardea potolit. Razele lunii se strecurau prin obloanele deschise și în lumina moale o văzu pe Taedia Secunda întinsă cu fața-n jos pe pat, ca un cadavru pe catafalc. Când îl auzi își întoarse capul. Era goală. Șaizeci de ani bătuți pe muchie. Peruca era pusă pe un cap de manechin așezat lângă lampă, spectator orb la ce avea să se întâmple. Pe vremuri, comenzile le dădea ea – aici, acolo, *acolo* – dar acum rolurile se inversaseră, și Ampliatus nu era foarte sigur că femeii nu-i plăcea mai mult așa, deși nu scotea niciun cuvânt. Se răsuci în tăcere și se sprijini pe mâini și pe genunchi, oferindu-și șoldurile osoase, lucind albăstrui de la lumina lunii, așteptând nemișcată ca fostul ei sclav – acum stăpânul ei – să o încalece.

După ce frânghia cedă, Attilius reuși de două ori să se sprijine cu genunchii și cu coatele de zidurile înguste ale matricei, încercând să rămână pe loc, și de fiecare dată presiunea apei îl desprinse de perete și îl purtă mai departe prin tunel. Membrele îi slăbeau, plămânii stăteau să explodeze și își dădu seama că mai are o singură șansă, încercă din nou și de data asta reuși să rămână prins de pereți, ca o stea de mare. Scoase capul deasupra apei, se înecă și bolborosi, trăgând aer în piept cu disperare.

În întunericul din jur nu-și dădea seama unde este, nici cât îl purtase curentul. Nu vedea și nu

auzea nimic, iar de simțit nu simțea decât cimentul de care stătea lipit cu mâinile și cu genunchii și presiunea apei până la gât, lovindu-se neîncetat de corp. Stătu așa agățat fără să știe cât timp, dar la un moment dat își dădu seama că presiunea slăbea, iar nivelul apei cobora. Când ajunse să-și simtă umerii în aer, își spuse că partea cea mai grea trecuse. Ceva mai târziu, pieptul îi ieșea din apă. Cu mare grijă, dădu drumul pereților și rămase în picioare. Se aplecă pe spate sub curgerea curentului slab și apoi se îndreptă, ca un copac care reușise să rămână în picioare după o revărsare scurtă dar furioasă a apelor.

Mintea i se punea și ea funcțiune. Apa prinsă de dărâmături se scurgea; stăvilarele de la Abellinum fiind închise în urmă cu douăsprezece ore, apeductul nu mai era alimentat de nimic. Ce rămăsese pe traseu era încetinit de înclinarea imperceptibilă a conductei. Simți că îl trage ceva de mijloc – frânghia plutea în urma sa. O căută cu mâinile în întuneric și o trase spre el, înfășurând-o în jurul brațului. Când ajunse la celălalt capăt îl pipăi cu degetele. Era neted. Nicio urmă de rupere sau de sfâșiere. Brebix îi dăduse pur și simplu drumul. Oare de ce? Brusc se panică, cuprins de o dorință disperată de a ieși de aici. Se aplecă înainte și începu să pășească prin apă, dar era ca într-un coșmar – întindea brațele în față fără să le vadă, pipăind pereții în întunericul ca smoala, iar picioarele nu și le putea mișca mai repede decât un bătrân cu mersul târșâit. Se simțea prins într-o dublă capcană: mai întâi pământul care-l înconjura din toate părțile, apoi greutatea apei din fața lui.

Îl dureau coastele. Umărul și-l simțea de parcă ar fi fost ars cu fierul roșu.

Auzi un pleoscăit și în depărtare o pată galbenă se lăsă în jos, ca o stea căzătoare. Se opri din mers și ascultă, respirând agitat. Se auziră strigăte, apoi încă un pleoscăit și altă torță. Îl căutau. Auzi un strigăt pierdut – „Aquarius!”

— Și încercă să stabilească dacă să răspundă sau nu. Nu-și făcea cumva griji din nimic? Peretele de moloz se rupsese atât de abrupt și cu atâta forță încât niciun om normal n-ar fi fost în stare să țină frânghia. Dar puterea lui Brebix nu era a unui om normal, iar ce se întâmplase nu era neprevăzut: gladiatorul ar fi trebuit să fie pregătit pentru așa ceva.

— Aquarius!

Ezita în continuare. Dar știa că n-are cum să iasă din tunel prin altă parte. Trebuia să meargă mai departe și să dea ochii cu ei. Instinctul însă îi spunea să-și păstreze suspiciunile pentru sine. Răspunse strigând – „Sunt aici!" – și porni lipăind prin apa tot mai puțin adâncă către luminile tremurate.

Îl întâmpinară cu un amestec de uimire și respect – Brebix, Musa și tânărul Polites repezindu-se cu toții înspre el - avuseseră impresia că nimeni n-ar fi putut ieși viu din acea revărsare a apei. Brebix insistă că frânghia îi fugise din mâini ca un șarpe. Drept dovadă își arătă palmele. La lumina torței, pe fiecare din ele se vedea câte o dungă roșie. Poate că spunea adevărul. Părea să regrete ce s-a întâmplat. Dar orice asasin ar fi stingherit dacă s-ar întâlni cu victima lui revenită la viață.

— Brebix, din câte țin minte ziceai că poți să mă ții și pe mine și pe mama.

— Mda… se pare că mama ta e mai grea decât mi-am închipuit.

— Zeii îți sunt favorabili, aquarius, declară Musa. Ți-au rezervat o soartă aparte.

— Soarta mea, spuse Attilius, e să repar nenorocitul ăsta de apeduct și să mă întorc la Misenum.

Își desfăcu frânghia din jurul șalelor, luă torța lui Polites și porni înainte pe lângă ceilalți, luminând tunelul în fața sa.

Cât de repede se scurgea apa! Coborâse deja sub genunchi. Își imagină curentul învolburându-se mai departe în drum spre Nola și celelalte orașe. Până la urmă o să traverseze tot golful, trecând peste arcadele de la nord de Neapolis și peste arcul cel mare de la Cumae, coborând pe creasta peninsulei către Misenum. În curând această secțiune o să fie complet uscată. Nu o să mai rămână decât mici băltoace pe fundul canalului. Orice s-ar mai fi întâmplat, își îndeplinise promisiunea făcută amiralului. Eliberase canalul matricei.

Locul unde tunelul fusese blocat era încă vraiște, dar forța curentului de apă făcuse cea mai mare parte a muncii de curățare. Acum nu mai rămânea decât să îndepărteze resturile de pământ și pietriș, să netezească planșeul și pereții, să așeze o fundație de beton și un rând de cărămizi, apoi o tencuială de ciment – nimic foarte elaborat: doar lucrări temporare care să țină până la toamnă, când vor putea să revină pentru a face totul cum trebuie. Dar chiar și așa era mult de muncă pentru o singură noapte. Trebuiau să termine înainte ca primele șuvoaie de apă proaspătă să sosească de la Abellinum, după ce Becco va fi redeschis stăvilarele. Le spuse care era planul, iar Musa făcu la rândul său câteva sugestii. Dacă începeau să coboare cărămizile acum, spuse el, puteau să le pună de-a lungul zidurilor și astfel să le aibă la îndemână după ce se scurge apa. Ar putea începe să amestece cimentul la suprafață imediat. De la preluarea apeductului de către Attilius, era prima dată când Musa se arăta dornic să coopereze. Părea foarte impresionat de supraviețuirea inginerului. Ar trebui să mă întorc din morți mai des, se gândi el.

— Măcar a dispărut duhoarea, spuse Brebix.

Attilius nu remarcase. Trase aer pe nări. Așa era.

Miasma atotprezentă de sulf părea să se fi evaporat. Se întrebă ce fusese cu ea, în primul rând

de unde venise, apoi cum se făcea că dispăruse – dar nu avea timp să se gândească la asta. Auzi că îl strigă cineva și își croi drum prin apă până la galeria de acces. Era vocea lui Corvinus:

— Aquarius!

— Cred că e ceva ce te-ar interesa aici.

Imediat ce termină de vorbit, capul îi dispăru din dreptul gurii de acces.

Se întrebă ce putea să mai fie. Attilius apucă frânghia și o încercă prudent, apoi începu să se cațere. Îi venea și mai greu, acum că era lovit și epuizat. Urcă ușor – mâna dreaptă, mâna stângă, mâna dreaptă, mâna stângă, trăgându-se în sus până la gura galeriei, ridicându-se, sprijindu-și brațele de marginea gurii de acces și înălțându-se afară, în aerul cald al nopții.

Cât timp fusese sub pământ răsărise luna – imensă, plină și roșie. Arăta ca și stelele din această parte a lumii – ca toate lucrurile de aici de fapt – nefirească și supradimensionată. La suprafață, locul începuse deja să arate a șantier: grămezile de moloz excavat din tunel, câteva focuri în aer liber scuipând scântei înspre luna plină, torțele înfipte în pământ ca să lumineze terenul, căruțele descărcate aproape de tot. Sub lumina lunii vedea că lacul este înconjurat deja de un inel lat de noroi, lăsat de apa care se retrăsese. Sclavii din echipa lui Ampliatus stăteau sprijiniți de căruțe, așteptând ordinele. Priviri iscoditoare se îndreptară înspre el când ieși din galerie. Își dădu seama că probabil arăta de pomină, ud fleașcă și murdar din cap până-n picioare. Strigă prin tunel la Musa să vină sus și să-i pună pe oameni la treabă, apoi se uită în jur după Corvinus. Era la vreo treizeci de pași, aproape de boi, cu spatele la gura de acces. Attilius strigă nerăbdător la el:

— Deci?

Corvinus se întoarse și în loc de explicații se dădu la o parte, dezvăluind o siluetă înfășurată într-o pelerină cu glugă. Attilius porni spre ei. Abia

când ajunse aproape și străinul își dădu jos gluga o recunoscu. N-ar fi fost atât de uluit nici dacă însăși Egeria, zeița izvoarelor, s-ar fi materializat deodată din lumina lunii. Primul său gând fu că venise împreună cu tatăl ei și se uită în jur după ceilalți cai și călăreți. Dar nu se vedea decât un singur cal, mestecând nepăsător iarba rară. Era singură, și când ajunse lângă ea își ridică mâinile uimit.

— Corelia, ce e asta?

— N-a vrut să-mi spună ce vrea, interveni Corvinus. Zice că nu vorbește decât cu tine.

— Corelia?

Fata arătă neîncrezătoare cu privirea spre Corvinus, își duse degetul la buze și dădu din cap.

— Vezi? De când a apărut ieri am știut că e o pacoste…

— Gata Corvinus, suficient. Du-te înapoi la treabă!

— Dar…

— La treabă am zis!

După ce sclavul plecă abătut, inginerul se uită mai îndeaproape la ea. Avea obrajii murdari, părul despletit, pelerina și rochia pătate de noroi. Dar ce îl tulbura cel mai tare erau ochii ei, nefiresc de mari și luminoși. Îi luă mâna în a lui.

— Nu e un loc potrivit pentru tine, spuse cu blândețe. Ce cauți aici?

— Am venit să-ți aduc astea, șopti fata și din cutele pelerinei începu să scoată mici suluri de papirus.

Documentele aveau date diferite, iar starea lor varia. În total erau șase și ar fi încăput toate la subraț, nu erau foarte mari. Attilius luă o torță și însoțit de Corelia se îndepărtă de agitația din jurul apeductului, mergând către un loc mai retras din spatele căruțelor, cu vedere spre terenul inundat. Luna arunca o dungă tremurată de lumină peste ce rămăsese din lac, dreaptă și lată ca un drum roman.

Din depărtare se auzeau foșnet de aripi și țipetele păsărilor de apă.

Își luă pelerina de pe umeri și o întinse pe jos, ca fata să aibă pe ce se așeza. Apoi înfipse mânerul torței în pământ, se lăsă pe vine și desfășură cel mai vechi dintre documente. Era planul unei secțiuni a Augustei – chiar cea în care se găseau: Pompei, Nola și Vezuviul erau însemnate cu o cerneală ajunsă gri spălăcit, din neagră cum fusese la început. Era marcat cu sigiliul imperial al Divinului Augustus, semn că fusese examinat și aprobat oficial. Desenul părea făcut de un supraveghetor. Era chiar originalul. Întocmit în urmă cu mai bine de un secol. Poate că însuși marele Marcus Agrippa ținuse odinioară în mâini acest papirus. Îl întoarse pe cealaltă parte. Un astfel de document nu putea să provină decât din două locuri, fie din arhiva Curator Aquarum de la Roma, fie din Piscina Mirabilis de la Misenum. Îl înfășură la loc cu grijă.

Următoarele trei suluri conțineau în principal coloane de numere și îi luă ceva până să priceapă cam despre ce era vorba. Unul din ele avea titlul *Colonia Veneria Pompeianorum* și era împărțit pe ani – DECCXIV, DECCXV, și așa mai departe – coborând în timp aproape două decenii, cu subîmpărțiri ale notațiilor, cifrelor și sumelor totale. Cantitățile creșteau în fiecare an, pentru ca în ultimul – anul opt sute treizeci și cinci al Romei – să ajungă de două ori mai mari. Al doilea document părea la prima vedere identic cu primul, până când îl examină mai îndeaproape și văzu că toate cifrele erau cam jumătate din celelalte. Pentru anul dinainte, de pildă, totalul general de trei sute cincizeci și două de mii consemnat în primul papirus fusese redus la o sută șaptezeci și opt de mii în cel de-al doilea.

Al treilea document nu era la fel de oficial. Părea să fie registrul lunar de venituri al unei persoane. Și aici cifrele se întindeau pe aproape

două decenii iar sumele creșteau treptat, până ajungeau aproape să se dubleze. Era un venit frumușel, cam cincizeci de mii de sesterți doar în ultimul an iar cu totul se putea să treacă de trei sute de mii.

Corelia stătea cu genunchii aduși sub bărbie și îl urmărea.

— Ei? Ce reprezintă?

Nu răspunse imediat. Simțea că murdăria se întindea și asupra lui: rușinea unuia, rușinea tuturor. Și cine putea ști cât de sus se întindea putregaiul? Dar apoi se gândi că nu putea să fi ajuns până la Roma, pentru că dacă cei de acolo ar fi fost părtași la așa ceva, atunci Aviola nu l-ar fi trimis în niciun caz pe el la Misenum.

— Acestea par să fie cifrele reale privitoare la apa consumată în Pompei. Îi arătă primul papirus. Trei sute cincizeci de quinariae pentru anul trecut – pare plauzibil pentru un oraș ca Pompei. Iar al doilea set de registre presupun că reprezintă ce trimitea oficial la Roma predecesorul meu, Exomnius. Cei de la centru n-aveau cum să-și dea seama, mai ales după cutremur, decât dacă trimiteau un inspector ca să verifice. Iar aici – nu făcu niciun efort ca să-și ascundă disprețul în timp ce flutură cel de-al treilea document – sunt sumele pe care i le dădea tatăl tău ca să-și țină gura.

Fata se uita uimită la el.

— Apa este scumpă, îi explică el, mai ales dacă reconstruiești jumătate din oraș. Cel puțin la fel de valoroasă ca banii – mi-a spus-o chiar tatăl tău. Fără îndoială că sumele erau îndeajuns de mari încât să transforme pierderea în profit. *Salve lucrum!*

Înfășură papirusurile la loc. Probabil fuseseră furate din încăperea sordidă de deasupra cârciumii. Se întrebă de ce riscase Exomnius să țină dovezi atât de compromițătoare într-un loc unde puteau fi găsite de oricine. Dar apoi își dădu seama că exact asta urmărea Exomnius, să aibă la îndemână

dovezi compromițătoare. Îi dădeau un ascendent considerabil asupra lui Ampliatus: „Nu încerca să faci vreo mișcare împotriva mea, să mă reduci la tăcere, să mă dai la o parte din afacere sau să mă ameninți cu dezvăluirea, pentru că dacă mă prăbușesc eu, o să te trag după mine”.

— Și celelalte două? întrebă Corelia.

Ultimele papirusuri erau atât de diferite de celelalte încât parcă n-ar fi provenit din același loc. Mai întâi că erau mult mai recente, și în loc de cifre erau acoperite cu cuvinte. Primul era în grecește.

„Culmea este aproape peste tot netedă și complet lipsită de vegetație. Solul arată ca cenușa și există gropi din rocă înnegrită semănând cu niște peșteri, arătând ca și cum ar fi fost trecute prin foc. Zona pare să fi ars în trecut și să fi avut cratere cu flăcări, care s-au stins la un moment dat din lipsă de combustibil. Fără îndoială acesta e motivul pentru fertilitatea zonei dimprejur, la fel ca în Caetana, unde se spune că solul plin de cenușa aruncată de flăcările Etnei face ca terenul să fie deosebit de bun pentru vin. Solul îmbogățit conține atât materiale care ard, cât și substanțe care stimulează creșterea. Când este supra-saturat cu acel element este gata să ardă, la fel ca orice substanță sulfuroasă, dar când aceasta s-a epuizat, iar focul s-a stins, solul devine asemeni cenușii și este bun pentru agricultură.”

Attilius trebui să parcurgă textul de două ori la lumina torței ca să fie sigur că a înțeles despre ce e vorba. I-l întinse Coreliei. Culmea? A cui culme? A Vezuviului, probabil, era singura culme din zonă. Dar cum se făcea că Exomnius – leneș, îmbătrânit, bețiv și curvar cum era – găsise puterea să se urce până sus pe Vezuviu, pe timp de secetă, ca să-și consemneze în grecește impresiile? Nu puteai să crezi așa ceva. Iar exprimarea – „gropi din rocă înnegrită semănând cu niște peșteri…

fertilitatea zonei dimprejur” – nu erau deloc vorbele unui inginer. Era prea literar, nu se potrivea cu genul de fraze la care te-ai fi așteptat de la un om ca Exomnius, care cu siguranță nu era mai fluent în limba elenilor decât Attilius. Copiase cu siguranță textul de undeva. Sau cineva îl copiase pentru el. Unul din scribii din biblioteca publică din Pompei, poate.

Ultimul papirus era mai lung și era scris în latină. Dar conținea lucruri la fel de ciudate:

„Lucilius, bunul meu prieten, tocmai am auzit că Pompei, celebrul oraș din Campania, a fost devastat de un cutremur care a afectat și toate zonele din jur. Orașul Herculaneum este și el parțial în ruine și chiar construcțiile rămase în picioare sunt șubrede. Și la Neapolis au dispărut multe reședințe particulare. Iar la dărâmături s-au adăugat și alte nenorociri: se spune că a murit o turmă de o sută de oi, statuile au crăpat iar unii oameni și-au pierdut mințile și umblă de colo-colo fără să-și mai poată purta de grijă.

Ți-am zis că o turmă de o sută de oi au murit în districtul Pompei. Nu ai niciun motiv să crezi că oile au pățit asta de frică. Căci se spune că de obicei după un cutremur mare urmează și o molimă, ceea ce nu e deloc de mirare. Pentru că în adâncuri sunt ascunse multe elemente purtătoare de moarte. Chiar aerul de acolo, care este stătut, fie din cauza imperfecțiunilor pământului, fie din cauza inactivității și a întunericului veșnic, este dăunător celor care-l respiră. Nu mă miră că oile au fost vătămate – fiind niște animale cu constituție fragilă – căci își țineau capul aproape de pământ și au respirat aerul fetid chiar în apropierea sursei. Dacă aerul subteran ar fi ieșit afară în cantități mai mari, i-ar fi afectat și pe oameni; dar aerul curat, prezent din abundență, l-a împrăștiat înainte să se poată ridica îndeajuns de sus încât să fie respirat de oameni.”

Și de data asta limbajul părea prea înflorit ca să fie opera lui Exomnius, iar caligrafia arăta prea profesionist. În orice caz, de ce ar fi declarat Exomnius că „tocmai a auzit” de un cutremur care se întâmplase în urmă cu șaptesprezece ani? Și cine era Lucilius? Corelia se aplecase peste umărul lui ca să citească documentul. Îi simțea parfumul, respirația mângâindu-i obrazul și sânul apăsat de brațul lui. O întrebă:

— Ești sigură că erau împreună cu celelalte papirusuri? Nu se poate să provină din altă parte?

— Erau în aceeași cutie. Ce înseamnă ce scrie acolo?

— Și nu l-ai văzut pe cel care i-a adus cutia tatălui tău?

Corelia dădu din cap.

— N-am putut decât să-l aud. Au vorbit despre tine. Asta m-a convins să vin să te caut. Se dădu un pic mai aproape de el și își coborî glasul. Tata a zis că nu vrea să te întorci viu din această expediție.

— Chiar așa? Făcu un efort ca să-și rețină râsul. Și celălalt ce a zis?

— A zis că nu e nicio problemă, se rezolvă.

Tăcură amândoi. Mâna Coreliei o atingea pe a lui, simțea degetele ei reci peste tăieturile și zgârieturile sale – apoi fata își sprijini capul de pieptul lui. Era epuizată.

Pentru prima dată după trei ani, Attilius se lăsă o clipă în voia plăcerii de a simți un trup de femeie lipit de el.

Deci asta înseamnă să fii viu, își spuse. Uitase cum e.

După o vreme, fata adormi. Attilius își trase brațul, având grijă să n-o scoale. O lăsă acolo și se întoarse la apeduct.

Reparațiile ajunseseră într-un stadiu decisiv. Sclavii terminaseră de scos resturile din tunel și începuseră să coboare cărămizile. Attilius dădu

neîncrezător din cap când îi văzu pe Brebix și Musa stând de vorbă. Când prinseră de veste că se apropie tăcură amândoi și aruncară o privire întrebătoare către locul unde rămăsese Corelia, dar inginerul nu le spuse nimic.

Gândurile i se învolburau în minte. Nu era nicio mirare că Exomnius era corupt – se obișnuise cu ideea. Și presupunea că asta explica și dispariția sa. Dar celelalte două documente, textul în grecește și extrasul dintr-o scrisoare, aruncau misterul într-o lumină cu totul nouă. Se părea că Exomnius devenise îngrijorat de solul prin care trecea Augusta – acel sol sulfuros și otrăvit – cu cel puțin trei săptămâni înainte de contaminarea apeductului. Îndeajuns de îngrijorat încât să caute planurile originale și să facă cercetări în biblioteca din Pompei.

Attilius privea absent de-a lungul matricii. Își aminti vorbele schimbate cu Corax în după-amiaza dinainte, la Piscina Mirabilis: cuvintele disprețuitoare ale lui Corax – „Cunoștea apa asta mai bine ca oricine. Și-ar fi dat seama că urmează să se întâmple așa ceva”, și replica lui spontană: „Poate chiar și-a dat seama și de-asta a fugit”. Avu pentru prima dată presentimentul a ceva teribil. Nu putea să spună clar despre ce era vorba. Dar se întâmplau prea multe lucruri neobișnuite – blocarea matricei, vibrațiile solului, izvoare care se retrăgeau în pământ, contaminări cu sulf… Exomnius simțise și el lucrurile astea.

Flăcările torțelor străluceau în tunel.

— Musa?

— Da.

— De unde era Exomnius de fel?

— Din Sicilia.

— Da, știu asta. Dar de unde anume?

— Cred de la răsărit.

Musa se încruntă gânditor. Caetana.

— De ce?

Cu privirea pierdută peste câmpia îngustă luminată de razele lunii, înspre silueta masivă și întunecată a Vezuviului, inginerul nu răspunse nimic.

JUPITER

24 August

Ziua erupției

Hora prima

[06:20]

La un moment dat, magma fierbinte a intrat în interacțiune cu apa freatică care se infiltra în jos prin vulcan, inițiind astfel primul eveniment, erupția freato-magmatică minoră care a aruncat o pulbere cenușie de tefra peste coasta estică a vulcanului. Acest lucru s-a petrecut probabil în cursul nopții sau dimineții de 24 august.

Vulcanii: O perspectivă planetară

Își păstră neliniștea, care căpăta proporții, pentru sine în tot timpul nopții sufocante, în care munciră la lumina torțelor ca să repare matricea.

Îi ajută pe Corvinus și Polites să pregătească cimentul la suprafață, amestecând varul nestins și pulberea de puteolanum cu puțină apă, nu mai mult de o cană – un amănunt foarte important, pentru că acesta era secretul numărul unu al unui ciment de calitate: cu cât era mai uscat amestecul, cu atât mai rezistent devenea după ce se întărea – iar apoi îi ajută pe sclavi să îl coboare cu coșurile în matrice și să îl întindă pentru a turna un nou planșeu pentru apeduct. Îl ajută pe Brebix să fărâmițeze pietrișul pe care îl săpaseră mai devreme și adăugară câteva straturi din acest material, ca să mărească rezistența planșeului. Ajută la tăierea scândurilor folosite pentru cofrajele pereților și pentru a păși peste cimentul umed. Îi dădu cărămizile una câte una lui Musa, care le așeza pe jos. În fine, munci umăr la umăr cu Corvinus să întindă stratul subțire de tencuială. (Și aici era al doilea secret al cimentului perfect: să îl bați cât poți de bine, „dă în el ca și cum ar fi lemn” spuneau ei, pentru a scoate orice bulă de aer sau apă care mai târziu ar putea fi o sursă de probleme).

Când cerul de deasupra gurii galeriei începu să se lumineze, își spuse că ce făcuseră era probabil suficient ca să repună Augusta în funcțiune. Va trebuie desigur să revină pentru a face reparațiile temeinic. Dar deocamdată, cu puțin noroc avea să țină. Parcurse cu torța în mână toată zona peticită, examinând fiecare metru de tunel. Tencuiala hidroizolantă va începe să se întărească când apa o să reapară în tunel. După o zi, o să fie deja tare; după trei zile o să fie mai rezistentă ca stânca.

În speranța că a fi „mai rezistent ca stânca" mai înseamnă ceva. Dar păstră acest gând pentru sine.

— Ciment care să se întărească sub apă, îi spuse lui Musa când se întorceau împreună. Asta numesc eu miracol.

Îi lăsă pe ceilalți să urce înaintea lui. Venirea zorilor scotea la iveală locul unde își așezaseră tabăra: în mijlocul unei pășuni presărate cu pietre mari și flancată de munți. Spre răsărit se înălțau versanții stâncoși ai Apeninilor, unde un oraș – probabil Nola – începea să se vadă în lumina zorilor, cam la zece kilometri depărtare. Dar ce i-a șocat a fost să constate cât de aproape erau de Vezuviu. Se înălța lângă ei, înspre vest, iar terenul începea să urce aproape imediat, la câteva sute de pași de apeduct, ridicându-se atât de abrupt încât inginerul fu nevoit să-și dea capul pe spate ca să vadă vârful. Însă acum că întunericul se risipea, lucrul cel mai alarmant erau dârele gri-alburii care începeau să apară pe una din coaste. Ieșeau clar în evidență pe lângă pădurea din jur și semănau cu niște vârfuri de săgeți îndreptate către culmea muntelui. Dacă n-ar fi fost în august, ar fi jurat că era vorba de zăpadă. Ceilalți le observaseră și ei.

— Gheață? spuse Brebix, uitându-se uluit înspre munte. Gheață în august?

— Ai mai văzut așa ceva, inginere? întrebă Musa.

Attilius dădu din cap. Se gândea la descrierea din papirusul grecesc: *„Solul plin de cenușa aruncată de flăcările Etnei face ca terenul să fie deosebit de bun pentru vin”.*

— Ar putea oare, spuse el șovăitor, aproape vorbind doar pentru sine, ar putea oare să fie *cenușă*?

— Cum să fie cenușă fără foc? obiectă Musa. Un foc așa mare l-am fi văzut cu siguranță în întuneric.

— E adevărat.

Attilius se uită la fețele lor epuizate și temătoare. Urmele activității din acea noapte erau peste tot – grămezi de pietriș, amfore goale, torțe consumate, petece de pământ arse în locurile unde focurile din timpul nopții fuseseră lăsate să se stingă de la sine. Lacul dispăruse și odată cu el, remarcă Attilius, dispăruseră și păsările. Nu le auzise plecând. Dincolo de lanțul muntos din cealaltă parte începuse să răsară soarele. Aerul părea încremenit într-un fel nefiresc. Își dădu seama că nu se aude niciun ciripit. Corurile dimineții lipseau. Augurii s-ar fi dat de ceasul morții.

— Ești sigur că ieri, când ai sosit aici cu Corax, petele nu se vedeau?

— Sigur.

Musa se uita la Vezuviu ca hipnotizat. Își șterse tulburat mâinile de tunica jegoasă.

— Sunt sigur că s-a întâmplat azi-noapte. Pocnitura aia care a scuturat pământul, ții minte? Aia a fost. Muntele a pleznit și a dat pe-afară.

Din grupul sclavilor se ridică un murmur de îngrijorare și cineva strigă:

— Nu pot fi decât uriașii!

Attilius își șterse transpirația de pe ochi. Deja începea să fie cald. Îi aștepta încă o zi caniculară. Și mai era ceva pe lângă căldură – o senzație de tensiune, ca o tobă pe care pielea fusese întinsă prea tare. Oare îi juca mintea feste sau pământul

părea să vibreze ușor? Un fior de teamă îi ridică părul pe ceafă. Etna și Vezuviu – începea să facă legătura teribilă pe care probabil o presimțise și Exomnius.

— Gata, spuse dintr-odată. Să plecăm de-aici.

Se îndreptă spre Corelia.

— Scoateți totul afară din tunel, le strigă înapoi peste umăr. Și mișcați-vă repede! Am terminat ce aveam de făcut aici.

***

Fata dormea încă, sau cel puțin așa părea. Era întinsă pe jos lângă căruța aflată ceva mai departe, cu genunchii strânși la piept. Își ținea mâinile ridicate în dreptul feței și pumnii strânși. O clipă rămase cu privirea la ea, minunându-se de contrastul dintre frumusețea ei și acest loc dezolant – Egeria printre prozaicele unelte ale profesiei sale.

— Sunt trează de câteva ore.

Se întoarse pe spate și deschise ochii.

— Ați terminat treaba?

— Am terminat ce se putea face acum.

Îngenunche lângă ea și începu să strângă papirusurile.

— Oamenii se vor întoarce la Pompei. Vreau să pleci înaintea lor. O să-ți dau o escortă.

Corelia se ridică imediat în picioare:

— Nu!

Știa că o să reacționeze așa. Se gândise la asta jumătate de noapte. Dar ce altceva putea să facă? Îi vorbi repede:

— Trebuie să duci documentele la loc unde le-ai găsit. Dacă pleci acum, ar trebui să ajungi în Pompei cu mult înainte de prânz. Cu un pic de șansă, n-o să-și dea seama că le-ai luat și mi le-ai adus.

— Dar sunt dovada corupției sale…

— Nu.

Își ridică mâna ca să o potolească.

— Nu, nu sunt. Luate separat, nu înseamnă nimic. Ar fi o dovadă dacă Exomnius ar depune mărturie în fața unui magistrat. Dar n-am de unde să-l iau pe Exomnius. Nu am banii pe care i-a luat de la tatăl tău, nici vreo dovadă că ar fi cheltuit ceva din ei. A fost foarte prudent. Din punctul de vedere al celor din jur, Exomnius era cinstit precum Cato. În plus, mai important decât asta e să pleci din acest loc. Se-ntâmplă ceva cu muntele. Nu simt sigur ce. Exomnius a simțit asta de-acum câteva săptămâni. E ca și cum… se opri. Nu-și găsea cuvintele. E ca și cum *ar prinde viață.* Vei fi mai în siguranță în Pompei.

Fata dădea din cap.

— Și tu ce-o să faci?

— Mă-ntorc la Misenum. Merg să-i spun amiralului. Dacă poate vreun om să înțeleagă ce se întâmplă, Pliniu e acela.

— Când o să rămâi singur or să încerce să te ucidă.

— Nu prea cred. Dacă ar fi vrut să facă asta ar fi avut ocazii nenumărate noaptea trecută. Mai degrabă o să fiu mai în siguranță. Eu sunt călare, ei merg pe jos. N-ar putea să mă prindă nici dacă ar vrea.

— Și eu sunt călare. Ia-mă cu tine.

— Nu se poate.

— De ce? Știu să călăresc.

Câteva clipe se imagină apărând împreună cu ea la Misenum. Fiica proprietarului Vilei Hortensia locuind cu el în camera sa înghesuită de la Piscina Mirabilis. Ar ascunde-o când Ampliatus ar veni s-o caute. Cât timp s-ar putea descurca așa? O zi sau două. Și apoi? Legile societății erau la fel de inflexibile ca cele ale ingineriei.

— Corelia, ascultă-mă!

Îi luă mâinile în ale sale.

— Dacă aș putea să te ajut în vreun fel, ca să-ți mulțumesc pentru ajutorul tău, aș face-o. Dar e o nebunie să îl înfruntăm pe tatăl tău.

— Nu înțelegi.

Strângea cu disperare mâna inginerului. Nu pot să mă întorc. Nu mă pune să mă întorc, nu suport să-l mai văd, nu mă pot mărita cu omul acela…

— Dar cunoști foarte bine legea. Când e vorba de căsătorie ești proprietatea tatălui tău, la fel ca oricare din sclavii de acolo.

Ce putea să mai zică? Se detesta că vorbește așa, dar se forță să continue:

— Poate n-o să fie așa rău cum crezi.

Fata gemu, își retrase mâinile și își acoperi fața. Attilius continua să vorbească, asemeni unui somnambul:

— Nu putem să ne sustragem sorții. Și crede-mă, sunt lucruri mai rele decât căsătoria cu un bărbat bogat. Ai fi putut să muncești la câmp și să mori la douăzeci de ani. Sau să ajungi o prostituată pe străzile lăturalnice din Pompei. Acceptă ce ți-e scris! Împacă-te cu soarta! Vei supraviețui, o să vezi.

Fata îi aruncă o privire lungă – se citea dispreț în ea, sau poate ură?

— Îți jur că aș fi preferat să fiu o prostituată.

— Iar eu îți jur că n-ai fi preferat.

Vorbele sale deveniseră mai tăioase.

— Ești tânără. Ce știi tu despre cum trăiesc oamenii?

— Știu că nu mă pot mărita cu un om pe care îl disprețuiesc. Tu ai putea?

Îl țintui cu privirea:

— Poate că da.

Inginerul își întoarse privirea.

— Nu, Corelia, n-aș putea.

— Ești căsătorit?

— Nu.

— Dar ai fost căsătorit?

— Da, răspunse cu o voce pierdută. Soția mea a murit.

Fata nu mai spuse nimic câteva clipe.

— Și o disprețuiai?

— Sigur că nu.
— Dar ea te disprețuia?
— Poate că da.
Se lăsă o nouă tăcere.
— Cum a murit?
Nu vorbea niciodată despre așa ceva. Nici măcar nu se gândea la asta. Iar când, cum i se întâmpla uneori, mai ales când rămânea treaz înaintea zorilor, mintea sa pornea pe acel drum nenorocit, se disciplinase să o aducă înapoi și să îi dea altceva de făcut. Dar acum – fata asta avea ceva special: îi intrase pe sub piele. Spre propria mirare, începu să-i spună povestea.
— Semăna puțin cu tine. Și era temperamentală, ca tine.
Râse puțin, aducându-și aminte.
— Am fost căsătoriți timp de trei ani.
Era o nebunie ce făcea, dar nu se putea opri.
— Era în durerile facerii, însă copilul era așezat cu picioarele înainte, ca Agrippa. De aici vine numele Agrippa – aegre partus – „născut cu dificultate" – știai asta? La început mi-am zis că e un semn bun pentru un viitor aquarius, să se nască la fel ca marele Agrippa. Eram sigur că va fi băiat. Dar ziua trecea – era luna iunie, foarte caldă la Roma; aproape la fel ca aici – și în ciuda ajutorului dat de un doctor și de două moașe, copilul nu se mișca niciun pic. Apoi a început să sângereze.
Își închise ochii.
— Au venit la mine înainte de căderea nopții. „Marcus Attilius, trebuie să alegi între soție și copil." Le-am zis că îi aleg pe amândoi. Dar mi-au spus că nu se poate așa ceva, așa că am zis – desigur – „Soția". Am intrat în încăpere ca să fiu cu ea. Era foarte slăbită, dar n-a fost de acord. Mă contrazicea chiar și atunci! Aveau o foarfecă mare – ca cele folosite de grădinari. Și un cuțit. Și un cârlig. Au retezat un picior, apoi pe celălalt, apoi au tăiat corpul în patru cu cuțitul și au scos capul afară cu cârligul. Dar sângerarea Sabinei nu s-a

oprit, și în dimineața următoare a murit și ea. Așa că nu știu. Poate că până la urmă chiar m-a disprețuit.

O trimise înapoi la Pompei împreună cu Polites. Nu că sclavul grec ar fi fost cel mai puternic însoțitor pe care îl avea la îndemână, nici cel mai bun călăreț, dar era singurul în care avea încredere. Îi dădu calul lui Corvinus și îi spuse să n-o scape din vedere pe fată până când nu ajungea cu bine acasă.

Până la urmă plecă supusă, fără să mai zică nimic aproape, însă lui Attilius îi fu rușine de ce spusese. Îi închisese gura, fără doar și poate, dar făcuse asta ca un laș – fără bărbăție și plângându-și singur de milă. Oare se putea găsi, chiar printre avocații mieroși de la Roma, un truc retoric mai ieftin decât această îngrozitoare fluturare prin fața ochilor a fantomei unei soții și a unui copil morți? Fata se înfășură în pelerină și își dădu capul pe spate, scoțându-și părul negru și lung peste guler, iar gestul avea ceva impresionant: va face ce i se spune, dar nu acceptă că inginerul are dreptate. Când se ridică fără niciun efort în șa nu-i aruncă nicio privire. Pocni din limbă, trase de frâu și porni pe cărare în urma lui Polites.

Fu nevoie de toată stăpânirea de sine de care era capabil ca să nu alerge după ea. Nu s-a ales cu nimic – se gândi Attilius – după toate riscurile pe care și le-a asumat pentru mine. Dar ce se aștepta de la el? Cât despre soartă – subiectul micului său discurs moralizator – chiar credea în soartă. Erai legat de ea de la naștere, ca de un vehicul în mișcare. Destinația călătoriei nu putea fi schimbată, doar felul cum călătoreai – drept și cu capul sus sau târât prin praf și tânguindu-te.

Cu toate acestea, plecarea ei îl făcea să se simtă foarte rău. Pe măsură ce distanța dintre ei se mărea, soarele lumina peisajul, astfel că putu să o urmărească multă vreme, până când în cele din

urmă caii se pierdură după un pâlc de măslini, iar fata dispăru.

La Misenum, amiralul stătea întins pe o saltea în dormitorul său fără ferestre, depănând amintiri.

Îi reveneau în minte pădurile monotone și noroioase din Germania de Sus, și stejarii masivi care creșteau de-a lungul țărmului Mării Nordului – dacă se putea vorbi de țărm în acel loc, în care aproape nu știai unde se termină uscatul și unde începe marea – și ploaia și vântul, și felul cum în timpul furtunilor copacii se desprindeau uneori de mal cu un trosnet grozav, cu mici insule de pământ prinse de rădăcini, și apoi pluteau în picioare, cu frunzișul ca o velatură, îndreptându-se amenințător către firavele galere romane. Avea încă în fața ochilor fulgerele difuze și cerul întunecat și fețele palide ale luptătorilor Chauci printre copaci, mirosul noroiului și al ploii, spaima de copacii care se prăbușeau peste vasele ancorate, oamenii săi înecându-se în marea aceea împuțită a barbarilor…

Fu străbătut de un fior. Deschise ochii în penumbră, se ridică cu greu și întrebă unde rămăsese. Secretarul său, așezat lângă canapea cu o lumânare alături și ținând în mână stilusul, gata să scrie, se uită la tăblița de ceară.

— Eram cu Domitius Corbula, amirale, răspunse Alexion, când erați în cavalerie, luptând cu Chauci.

— Da, da. Chauci, îmi aduc aminte…

Dar ce își aducea aminte? De luni întregi, amiralul încerca să-și scrie memoriile – cea din urmă carte a sa, era sigur de asta – și era o evadare binevenită din criza apeductului. Dar ce văzuse și făcuse și ce citise sau i se povestise păreau acum să se împletească într-un fel de vis fără cusur. La câte lucruri nu fusese martor! Împărăteasa Lollia Paulina, soția lui Caligula, strălucind ca o fântână în lumina lumânărilor la banchetul de logodnă,

acoperită de perle și smaralde valorând patruzeci de milioane de sesterți. Și împărăteasa Agrippina, măritată cu Claudius, căruia îi lăsa gura apă: o văzuse trecând într-o pelerină în întregime din aur. Și văzuse desigur și cum se scoate aurul din pământ, când era procurator în nordul Spaniei – minerii scobind în coasta muntelui agățați de o frânghie, astfel că priviți de departe păreau niște păsări uriașe care ciuguleau stânca. Atâta trudă, atâtea pericole – și pentru ce? Biata Agrippina, ucisă chiar aici, în acest oraș, de Ancietus, predecesorul său ca amiral al Flotei din Misenum, la ordinele fiului său, împăratul Nero, care și-a trimis mama pe mare într-o barcă ce s-a scufundat, iar după ce împărăteasa a reușit să se târască până la mal, a pus să fie înjunghiată de marinari. Povești! Chiar asta era problema. Erau prea multe povești pentru o singură carte.

Chauci – câți ani să fi avut atunci? Douăzeci și patru. Era prima sa campanie. Reluă dictarea:

— Îmi amintesc că Chauci locuiau pe platforme de lemn înălțate, ca să se pună la adăpost de fluxurile înșelătoare din acea parte a lumii. Adunau nămolul cu mâinile goale, apoi îl lăsau să se usuce sub vântul înghețat din nord și îl foloseau drept combustibil. Pentru băut foloseau doar apa de ploaie, pe care o strângeau în rezervoare așezate în fața caselor – un semn sigur al lipsei lor de civilizație. Niște ticăloși nenorociți, Chauci!

Făcu o pauză.

— Taie ultima parte, Alexion.

Ușa se crăpă puțin, lăsând să intre o perdea de lumină strălucitoare. Auzi foșnetul Mediteranei și zgomotele din port. Se făcuse deci dimineață. Amiralul era treaz de câteva ore bune. Ușa se închise la loc, iar un sclav veni în vârful degetelor către secretar și îi șopti ceva la ureche. Pliniu își răsuci trupul plin de grăsime pe o parte, ca să vadă mai bine.

— Ce oră e?

— Suntem la sfârșitul primei ore, amirale.

— S-au deschis stăvilarele rezervorului?

— Da, amirale. Am primit un mesaj că s-a scurs toată apa.

Pliniu scoase un mormăit nemulțumit și se răsturnă la loc pe pernă.

— Și se pare, mai spuse celălalt, că tocmai a fost făcută o descoperire cât se poate de remarcabilă.

Echipa de muncitori plecase cam la jumătate de oră după Corelia. Despărțirea a fost austeră: frica îi cuprinsese pe toți, până la Musa și Corvinus, și erau nerăbdători să ajungă înapoi la Pompei, unde se simțeau în siguranță. Până și Brebix, fostul gladiator, eroul neînvins în treizeci de lupte, își întorcea tot timpul cu îngrijorare ochii săi mici și negri către Vezuviu. Scoaseră totul din tunel și aruncară uneltele, cărămizile rămase nefolosite și amforele goale în partea din spate a căruțelor. Câțiva dintre sclavi aruncară pământ cu lopata peste rămășițele focurilor din noaptea dinainte și acoperiră urmele cenușii lăsate de ciment. Când terminară, totul arăta ca și cum nici n-ar fi trecut pe-acolo.

Attilius stătea îngândurat și cu mâinile încrucișate lângă galeria de acces, privindu-i cum se pregătesc să plece. Acum că munca se terminase, era mai în pericol ca oricând. Ar fi fost tipic pentru Ampliatus să profite de el cât putea de mult și abia apoi să-l elimine. Era pregătit să riposteze și să-și vândă scump pielea dacă era nevoie.

Singurul cal care mai rămăsese era la Musa și, după ce încălecă, acesta strigă către Attilius:

— Hai, vii?

— Încă nu. O să vă prind din urmă.

— De ce nu vii acum?

— Pentru că vreau să urc pe munte.

Musa îl privi uluit.

— De ce?

Bună întrebare. *Pentru că răspunsul la ce s-a întâmplat aici jos se găsește acolo sus. Pentru că e responsabilitatea mea ca apa să curgă în continuare. Pentru că mi-e frică.* Inginerul ridică din umeri.

— Din curiozitate. Stai liniștit! N-am uitat ce-am promis, în caz că asta te neliniștește. Uite!

Îi aruncă punga cu bani.

— Ați făcut treabă bună! Ia-le oamenilor de mâncat și de băut!

Musa deschise punga și se uită înăuntru.

— E ceva aici, inginere. Ar ajunge și de-o femeie.

Attilius râse.

— Mergi cu bine, Musa! Ne vedem în curând, ori în Pompei, ori la Misenum.

Musa îl mai privi o dată și păru pe punctul de a spune ceva, dar se răzgândi. Întoarse calul și plecă după căruțele care o luaseră înainte, lăsându-l pe Attilius singur.

Era din nou frapat de nemișcarea ciudată din jur, ca și cum Natura și-ar fi ținut respirația. Zgomotul roților grele de lemn se pierdea în depărtare și se mai auzea doar din când în când clinchetul tălăngii unei capre și țârâitul omniprezent al greierilor. Soarele se ridicase. Privi în jur la ținutul pustiu din jur, apoi se întinse pe burtă și încercă să vadă în interiorul matricii. Căldura îl ardea pe spate și pe umeri. Se gândi la Sabina și la Corelia și la imaginea groaznică a fiului mort. Izbucni în plâns. De data asta nu mai încercă să se abțină și se lăsă în voia durerii, înecat și scuturat de hohote, trăgând în piept aerul din tunel și adulmecând mirosul rece și amar de ciment umed. Se simțea despărțit de sine într-un fel straniu, ca și cum s-ar fi rupt în două persoane, una plângând și cealaltă privind-o pe prima cum plânge.

După o vreme se opri și se ridică ca să se șteargă pe față cu mâneca tunicii, și abia atunci

privirea îi căzu pe ceva acolo jos – o sclipire reflectată în întuneric. Își trase capul puțin înapoi, ca să lase soarele să pătrundă în tunel și reuși să distingă că planșeul apeductului strălucea. Se frecă la ochi și privi din nou. Chiar în timp ce privea, calitatea luminii părea să se schimbe și să devină mai consistentă, tremurând și făcându-se tot mai mare, în timp ce tunelul începea să se umple cu apă.

Șopti pentru sine:

— Curge!

Când se convinse că nu se înșela și Augusta începuse într-adevăr să curgă, rostogoli capacul greu înspre gura galeriei. Îl coborî ușor, trăgându-și degetele în ultimul moment, ca să-l lase să cadă la loc. Cu un sunet surd, tunelul fusese închis.

Dezlegă calul și se urcă în șa. În arșița care făcea aerul să tremure, bornele de piatră ale apeductului se pierdeau în depărtare, ca un rând de stânci acoperite de apă. Trase de frâu și întoarse spatele Augustei, îndreptându-se cu fața către Vezuviu. Dădu pinteni calului și porniră pe cărarea ducând către munte, la început la pas, dar ajungând treptat la un galop iute, pe măsură ce terenul începea să se ridice.

La Piscina Mirabilis se scursese toată apa, iar rezervorul cel mare era gol – o priveliște rară. Ultima dată se întâmplase așa ceva în urmă cu un deceniu, pentru întreținere, ca sclavii să poată scoate sedimentele afară cu lopata și să verifice zidurile de crăpături. Amiralul asculta atent în timp ce sclavul îi explica cum funcționează sistemul. Chestiunile tehnice îl interesaseră întotdeauna.

— Și cât de des trebuie făcută operațiunea?

— Uzual este să se facă la fiecare zece ani.

— Deci urma să se facă iarăși în curând.

— Da.

Stăteau pe treptele rezervorului, cam la jumătatea distanței până jos – Pliniu, nepotul său

Gaius, secretarul său Alexion și sclavul care se ocupa de apă, Dromo. Pliniu dăduse ordin ca nimic să nu fie deranjat până la sosirea lui, iar la intrare fusese postat un grup de soldați ai marinei, care să împiedice accesul. Dar vestea despre descoperire se împrăștiase, și în curte se strânsese obișnuita mulțime de gură-cască.

Fundul Piscinei arăta ca o plajă noroioasă după reflux. Din loc în loc rămăseseră mici băltoace, acolo unde sedimentele formau mici depresiuni, și peste tot erau împrăștiate diverse obiecte – unelte ruginite, pietre, încălțări, care căzuseră în apă de-a lungul anilor și se duseseră la fund, unele din ele acoperite complet, lăsând să se vadă doar niște mici ridicături la suprafața stratului de sediment. Barca era înțepenită și ea în nămol. Câteva rânduri de urme duceau din locul în care se terminau scările până la centrul rezervorului, unde se găsea un obiect mai mare, apoi șirul de urme revenea înspre trepte. Dromo întrebă dacă amiralul ar dori să i se aducă obiectul.

— Nu, răspunse Pliniu. Aș vrea să-l văd acolo unde este. Fii amabil, Gaius!

Arătă spre încălțările sale iar nepotul se aplecă și le desfăcu, în timp ce amiralul se sprijinea de Alexion. Se simți nerăbdător ca un copil, iar senzațiile deveniră tot mai vii când coborî ultimele trepte și își scufundă picioarele în stratul de sedimente. Mâzga neagră îi aluneca printre degetele de la picioare, delectându-l cu răcoarea sa, și deodată amiralul era din nou copil, întors în timp la casa familială din Comum, în Italia Transpadana, jucându-se pe malul lacului, iar anii trecuți de atunci – aproape jumătate de secol – se risipiră ca un vis. De câte ori i se întâmpla asta în fiecare zi? Pe vremuri, niciodată. Dar de la un timp, orice putea declanșa această trăire – o atingere, un miros, un sunet, o culoare zărită undeva – și pe dată amintiri despre care nu știa că

le mai are îl invadau, ca și cum n-ar mai fi rămas din el decât un sac fără viață de impresii din trecut.

Își ridică faldurile togii și porni să pășească precaut, picioarele scufundându-i-se adânc în noroi, care apoi făcea un zgomot încântător de ventuză de fiecare dată când le ridica. Îl auzi pe Gaius că strigă în urma lui: „Ai grijă, unchiule!” dar dădu din cap râzând. Mergea pe lângă urmele pe care le făcuseră ceilalți: era mai plăcut să pătrundă prin crusta de noroi în locurile unde era încă neatins și începea să se întărească în aerul cald. Ceilalți îl urmau la o distanță respectuoasă.

Ce construcție extraordinară, se gândi, această boltă subterană, cu pilonii săi de zece ori mai înalți ca un stat de om! Ce imaginație ca să închipui așa ceva, ce voință și putere ca să duci la bun sfârșit construcția – și toate astea pentru a păstra apa care traversase deja o sută de kilometri! Nu fusese niciodată împotriva deificării împăraților. „Zeu este omul care îl ajută pe om”, asta era filosofia lui. Divinul Augustus își merita locul în Panteon, fie și doar pentru că inițiase apeductul din Campania și Piscina Mirabilis. Când ajunse în mijlocul rezervorului, avea răsuflarea tăiată de la efortul făcut ca să-și tot desprindă piciorul din sedimentele vâscoase. Se sprijini de un pilon, iar Gaius veni lângă el. Dar era bucuros că-și dăduse osteneala să vină până aici. Sclavul făcuse bine că trimisese după el. Era ceva ce merita văzut, cu siguranță: un mister al Naturii devenise și mister al Omului.

Obiectul îngropat în nămol era o amforă pentru depozitarea varului nestins. Stătea aproape dreaptă, cu partea de jos înfiptă în stratul moale care acoperea fundul rezervorului. O frânghie lungă și subțire era prinsă de mânere și era adunată grămadă alături. Capacul, care fusese izolat cu ceară, era dat la o parte. Împrăștiate în noroi erau cam o sută de mici monede sclipitoare de argint.

— Nu s-a luat nimic, domnule amiral, spuse neliniștit Dromo. Le-am spus să o lase exact cum au găsit-o.

Pliniu își umflă obrajii.

— Ce zici, Gaius, cât să fie aici?

Nepotul își afundă ambele mâini în amforă, le făcu căuș și le arătă amiralului. Erau pline cu dinari de argint.

— O avere, unchiule.

— O avere ilegală, putem fi siguri de asta. Îl corupe pe cinstitul nămol.

Nici vasul, nici frânghia nu erau acoperite de prea multe sedimente. Pliniu se gândi că nu puteau fi acolo de mai mult de o lună. Ridică privirea către tavanul arcuit.

— Cineva a venit cu barca aici și a lăsat amfora în jos, spuse amiralul.

— Și apoi a dat drumul la frânghie?

Gaius se uită neîncrezător la el. Dar cine să fi făcut așa ceva? Cum se gândea că le va lua înapoi? Niciun scufundător nu poate coborî la asemenea adâncime.

— Corect! Pliniu își trecu la rândul său mâinile printre monede și le examină în palma lui durdulie, răsucindu-le de pe o parte pe alta cu degetul mare. Profilul familiar și încruntat al lui Vespasian decora una din fețe, cealaltă fiind rezervată uneltelor sacre ale augurilor. Inscripția de pe margine – IMP CAES VESP AVG COS III – arăta că fuseseră bătute în al treilea consulat al împăratului, în urmă cu opt ani.

— În cazul acesta, putem trage concluzia că proprietarul nu intenționa să le ia înapoi prin scufundare, Gaius, ci prin golirea rezervorului. Iar singura persoană care avea autoritatea să golească bazinul oricând dorea era inginerul nostru dispărut, Exomnius.

Hora quarta

[10:37]

Ratele medii de ascensiune a magmei, obținute în urma unor studii recente sugerează că magma din punga formată sub Vezuviu ar fi putut să își înceapă urcarea cu o viteză > 0,2 metri pe secundă înspre coșul vulcanului cu aproximativ patru ore înaintea erupției – cu alte cuvinte aproximativ la ora 9, în dimineața zilei de 24 august.

Burkhard Müller-Ulirich (editor), Dinamica Vulcanismului

Quattorviri – Consiliul celor Patru: magistrații aleși din Pompei – se întruneau în ședință extraordinară în camera de zi a lui Lucius Popidius. Sclavii aduseseră câte un scaun pentru fiecare din ei și o masă rotundă, în jurul căreia stăteau așezați, rămânând în general tăcuți și așteptând cu brațele încrucișate. Din respect față de faptul că el nu era magistrat, Ampliatus stătea tolănit pe o canapea într-un colț, mâncând o smochină și urmărindu-i pe cei patru. Prin ușa deschisă vedea bazinul de înot, cu fântâna sa amuțită, iar într-un colț al grădinii pavate cu plăci de ceramică, o pisică jucându-se cu o păsărică. Acest ritual al morții prelungite îl intriga. Egiptenii considerau pisica un animal sacru: cel mai aproape de om ca inteligență dintre toate creaturile. Și în întreaga Natură numai pisicile și oamenii – din câte își dădea seama – resimțeau o evidentă plăcere atunci când erau cruzi. Oare asta însemna că inteligența și cruzimea erau întotdeauna legate? Interesant.

Mai luă o smochină. Plescăitul său îl făcu să tresară pe Popidius.

— Îmi permit să-ți atrag atenția că pari extrem de încrezător, Ampliatus.

În vocea sa se simțea o undă de iritare.

— Chiar sunt extrem de încrezător. Hai, liniștiți-vă!

— Îți vine la-ndemână să spui asta. Nu ți-e numele scris pe cincizeci de anunțuri răspândite în tot orașul, în care cetățenii sunt asigurați că la prânz vor avea din nou apă.

— Responsabilitatea, dragul meu Popidius – prețul plătit pentru o funcție publică.

Pocni din degetele lipicioase și un sclav se apropie cu un mic vas de argint. Își clăti mâinile și le șterse de tunica sclavului.

— Aveți încredere în ingineria romană, stimabililor! O să fie totul bine.

Erau patru ore de când orașul se trezise pentru a înfrunta încă o zi caniculară și fără niciun nor pe cer, ca să descopere în plus întreruperea alimentării cu apă. Intuiția lui Ampliatus privitoare la ce avea să se întâmple în acest caz se dovedise corectă. Faptul petrecându-se imediat după noaptea în care cea mai mare parte a locuitorilor îi făcuseră sacrificii lui Vulcan, era greu, chiar și pentru cei mai puțin superstițioși, să nu vadă în asta o dovadă suplimentară a nemulțumirii zeului. Grupuri de oameni neliniștiți începuseră să se formeze la colțul străzilor la puțină vreme după răsărit. Placarde semnate L. Popidius Secundus și amplasate în forum și la fântânile mai mari anunțau că reparațiile la apeduct erau în curs, iar apa va reîncepe să curgă la a șaptea oră. Dar asta nu-i consola prea tare pe cei care-și aminteau de cumplitul cutremur din urmă cu șaptesprezece ani – și atunci, ca și acum, se oprise apa – și în tot timpul dimineții în oraș domnise îngrijorarea. Unele magazine rămăseseră închise. Câțiva locuitori plecaseră cu lucrurile de prin casă îngrămădite în căruțe, susținând sus și tare că în curând Vulcan va distruge orașul pentru a doua

oară. Iar acum se împrăștiase vestea că cei patru se întruneau la Casa lui Popidius. În fața locuinței se adunase o mică mulțime. Zgomotul gloatei răzbătea din când în când până în încăperea confortabilă unde se adunaseră magistrații: un mârâit ca zgomotele făcute de animalele sălbatice prin tunelul unui amfiteatru, chiar înainte să li se dea drumul pentru a lupta cu gladiatorii.

Brittius fu scuturat de un tremur.

— V-am spus eu că n-ar fi trebuit să-i dăm niciun ajutor inginerului ăluia.

— Așa e, interveni Cuspius. Și eu am zis asta de la bun început. Acum uite unde am ajuns.

Puteai să afli atâtea privind chipul unui om, se gândi Ampliatus. Cât de mult îi plăceau mâncarea și băutura, ce fel de muncă făcea, care era mândria lui, lașitatea lui, puterea lui. Popidius, de pildă: era chipeș și slab; Cuspius era asemeni tatălui său, curajos, brutal și prost; Brittius dădea pe-afară de-atâta infatuare; Holconius – acru ca oțetul și viclean – prea mult anșoa și prea mult sos garum în meniurile lui.

— Prostii! spuse împăciuitor Ampliatus. Gândește-te mai bine! Dacă nu-l ajutam noi, s-ar fi dus să ceară ajutor în Nola și tot am fi rămas fără apă, doar că o zi mai târziu – și ce-ar fi zis cei de la Roma când ar fi auzit? În plus, în felul ăsta știm unde este. E în mâinile noastre.

Ceilalți nu băgară de seamă, dar vulpoiul de Holconius se întoarse imediat.

— Păi de ce-i așa important să știm unde este?

Pe moment Ampliatus rămase fără replică. Încercă să scape râzând.

— Ei hai, Holconius! Tot timpul e bine să știi cât mai multe. A meritat să-i dăm câțiva sclavi și un pic de lemn și de var. Când omul ți-e dator e mult mai ușor să-l controlezi, nu?

— Cu siguranță, răspunse Holconius sec și aruncă o privire peste masă către Popidius.

Nici chiar Popidius nu era atât de prost încât să nu sesizeze insulta. Se înroși ca racul.

— Adică? întrebă el.

Își dădu scaunul mai în spate.

— Mai bine ascultați ce vreau să vă spun, spuse Ampliatus.

Vroia să pună capăt conversației până nu mergea prea departe.

— E vorba de o profeție pe care am comandat-o în vară, când a început să se miște pământul.

— O profeție?

Popidius se așeză la loc. Ardea de nerăbdare să afle. Era înnebunit după astfel de lucru, iar Ampliatus știa foarte bine asta: bătrâna Biria cu cele două brațe magice de bronz acoperite cu simboluri mistice, cușca plină de șerpi, ochii de un alb spălăcit care nu-ți puteau vedea fața, dar care erau ațintiți în viitor.

— Ai fost la sibilă? Și ce-a zis?

Ampliatus își compuse o expresie solemnă, pe măsura situației.

— A sacrificat câțiva șerpi lui Sabazius și i-a jupuit ca să afle înțelesurile. Am fost de față la toată ceremonia.

Își aducea aminte flăcările altarului, fumul, mâinile lucitoare, tămâia, vocea tremurătoare a sibilei – pițigăiată, aproape neomenească, ca blestemul bătrânei al cărei fiu îl aruncase la anghile. Fără să vrea, fusese foarte impresionat de tot spectacolul.

— A văzut un oraș – al nostru – peste mulți ani. O mie de ani, poate mai mult.

Coborî glasul până aproape de șoaptă.

— A văzut un oraș celebru în toată lumea. Templele noastre, amfiteatrul, străzile noastre, colcăind de oameni de toate neamurile. Asta a văzut în măruntaiele șerpilor. Ce-am construit noi aici o să rămână în picioare mult după ce împărații vor fi praf și pulbere, iar vremea Imperiului va fi trecut.

Se așeză la loc. Fusese atât de elocvent încât aproape se convinsese singur. Popidius răsuflă după încordarea cu care ascultase totul.

— Biria Onomastia, spuse el, nu se înșală niciodată.

— Și e dispusă să repete toate astea? întrebă Holconius neîncrezător. O să ne lase să ne folosim de profeție?

— Da, confirmă Ampliatus. Ar fi și cazul. I-am dat o căruță de bani.

I se păru că a auzit ceva. Se ridică de pe canapea și merse în grădină, sub lumina soarelui. Fântâna care alimenta bazinul de înot întruchipa o nimfă aplecând un ulcior. Când se apropie, auzi iarăși zgomotul, un gâlgâit anemic, apoi apa începu să se scurgă de pe buza vasului. Firul de apă ezita, se întrerupea, apoi deodată începu să curgă mai cu putere. Ampliatus se simți copleșit de forțele mistice pe care le dezlănțuise. Le făcu semn celorlalți să vină să se uite.

— Vedeți. V-am spus eu. Profeția se adeverește!

Printre exclamații de bucurie și ușurare, până și Holconius schiță un zâmbet abia întrezărit:

— Asta e bine.

— Scutarius! strigă Ampliatus la intendent. Adu cel mai bun vin al nostru pentru quattorviri… un Caecuban, de ce nu? Așa… Popidius, le spun eu vestea celor de-afară sau te duci tu?

— Zi-le tu, Ampliatus! Eu simt nevoia să beau ceva.

Ampliatus traversă cu pași iuți atriumul, către ușa cea mare din față. Îi făcu semn lui Massavo s-o deschidă și ieși în prag. Cam o sută de oameni – oamenii *lui,* așa îi plăcea să-i considere – se adunaseră în stradă. Își ridică brațele ca să facă liniște.

— Știți cu toții cine sunt, își ridică el vocea după ce murmurul vocilor se potolise, și știți cu toții că puteți avea încredere în mine!

— De ce-am avea? strigă cineva din ultimele rânduri.

Ampliatus nu-l băgă în seamă.

— Apa a reînceput să curgă! Dacă nu mă credeți – ca nesimțitul din spate de-acolo – mergeți la fântâni să vă convingeți! Apeductul a fost reparat! Mai târziu va fi făcută publică o minunată profeție a sibilei Biria Onomastia. Câteva tremurături ale pământului și o vară caniculară n-or să bage niciodată în sperieți colonia Pompei!

Se auziră câteva urale. Ampliatus zâmbea cu gura până la urechi și făcea cu mâna.

— Ziua bună tuturor! Să ne întoarcem la treabă. *Salve lucrum! Lucrum gaudium!*

Se retrase în vestibul.

— Scutarius, aruncă-le niște bani! Îi șuieră intendentului în timp ce zâmbea în continuare mulțimii. Nu foarte mult, ai grijă! Cât să le-ajungă la toți pentru niște vin.

Mai rămase prin preajmă ca să audă efectele generozității sale – îmbulzeala provocată de monedele aruncate, apoi se întoarse în atrium, frecându-și mâinile satisfăcut. Dispariția lui Exomnius îi tulburase un pic liniștea, nu nega asta, dar în mai puțin de o zi rezolvase problema. Fântâna părea să curgă cu putere, iar dacă tânărul aquarius nu era încă mort, avea să fie în curând. Un motiv de bucurie! Din camera de zi se auzeau râsete și ciocnit de pahare din cristal. Era pe punctul de a ocoli bazinul ca să li se alăture, când la picioarele sale observă corpul păsării la a cărei agonie asistase mai devreme. O răsturnă cu piciorul, apoi se aplecă să o ridice. Corpul minuscul era cald încă. Capul roșu, obrajii albi, aripi negru cu galben, într-unul din ochi avea o picătură de sânge.

Un sticlete. Tot numai pui și pene. Îl cântări o clipă în mână, în timp ce un gând negru începea să i se strecoare în minte, apoi îl lăsă jos și urcă grăbit treptele înspre grădina cu portic a casei celei vechi.

Pisica îl văzu venind și se ascunse imediat după un tufiș, dar nu pe ea o căuta Ampliatus. Avea ochii ațintiți la cușca goală din balconul Coreliei și la ferestrele întunecate, cu obloanele trase, de la camera ei. Începu să strige:

— Celsia!

Femeia veni în fugă.

— Unde e Corelia?

— Nu se simțea bine. Am lăsat-o dormind…

— Cheam-o! Acum!

O împinse înspre scări, apoi se întoarse și plecă grăbit spre biroul său.

Nu se putea…

N-ar îndrăzni așa ceva…

Știu că ceva nu era în regulă imediat ce luă lampa și o duse la birou. Era un truc vechi, învățat de la fostul său stăpân – un fir de păr pus în sertar ca să-și dea seama dacă o mână curioasă îi cotrobăise prin lucruri – dar era un truc eficient, și lăsase să se înțeleagă că orice sclav în care nu putea avea încredere avea să fie răstignit.

Firul de păr lipsea. Și când deschise cutia de valori și scoase tocul pentru documente, văzu că papirusurile lipseau și ele. Rămase în loc, prostit, răsturnând *capsa* goală și scuturând-o ca un magician care uitase restul scamatoriei, apoi o aruncă în cealaltă parte a camerei, unde se sfărâmă de perete. Fugi în curte. Soția lui deschisese obloanele de la camera Coreliei și stătea pe balcon, cu fața ascunsă în palme.

Având muntele în spate, Corelia intră călare pe Poarta Vezuviului și ajunse în piațeta de lângă castellum aquae. Fântânile începuseră să curgă din nou, dar jetul era încă slab și de la înălțimea la care era vedea că deasupra orașului se formase un nor de praf, ridicat de du-te-vino-ul de pe străzile rămase fără apă. Zgomotul făcut de forfota orașului se înălța ca un murmur continuu deasupra acoperișurilor roșii.

Nu se grăbise pe drumul acesta de întoarcere. Nu dăduse pinteni calului nici măcar o dată în timp ce ocolea Vezuviul și traversa câmpia. Nu vedea niciun motiv să se grăbească. Coborând dealul către intersecțiile cele mari, cu credinciosul Polites urmând-o îndeaproape, zidurile albe ale caselor păreau să se înalțe din toate părțile și să o prindă ca într-o închisoare. Locuri pe care le iubise de când era mică – bazinele ascunse și grădinile parfumate, prăvăliile cu ștrasuri și țesături, teatrele și băile zgomotoase – toate erau acum pentru ea moarte ca cenușa. Remarcă fețele furioase și frustrate ale oamenilor în dreptul fântânilor, îmbulzindu-se ca să ajungă cu ulcioarele sub apa care țârâia, și se gândi din nou la inginer. Se întrebă pe unde era și ce făcea. Povestea despre soție și copil o bântuise tot drumul.

Știa că avea dreptate cu ce-i spusese. Nu avea cum să scape de ce-i rezervase soarta. Nu mai simțea nici furie, nici teamă în timp ce se apropia de casa tatălui ei, era ca și cum ar fi murit deja – epuizată, murdară, însetată. Poate că așa va fi viața ei de aici înainte – corpul continuând să-și vadă de treburile zilnice, în timp ce sufletul era în altă parte, desprins și urmărind totul din afară. Pe strada din față văzu o grămadă de oameni, mai mare decât obișnuitele mulțimi care așteptau ore întregi ca să îi spună ceva tatălui ei. În timp ce îi privea, i se păru că începe un ciudat dans ritual – toți săreau în aer cu brațele întinse, apoi se lăsau în genunchi și bâjbâiau cu mâinile pe jos. Îi luă câteva clipe să-și dea seama că li se aruncau bani. Tipic pentru tata, se gândi. Cezarul provincial care încearcă să cumpere afecțiunea mulțimii, crezând că se comportă ca un aristocrat și incapabil să-și recunoască vulgaritatea infatuată.

Simți brusc mai mult dispreț decât ură, și asta îi dădu curaj. Ocoli până în spatele casei, către stauluri, iar sunetul copitelor pe caldarâm făcu să apară un grăjdar în vârstă. Căscă ochii mari la

înfățișarea ei neîngrijită, dar fata nu-l băgă în seamă. Sări jos din șa și îi dădu frâiele.

— Îți mulțumesc, îi spuse lui Polites. Apoi, adresându-se celuilalt sclav: ocupă-te ca omul acesta să primească mâncare și băutură.

Trecu repede din lumina puternică a străzii în penumbra casei, urcând apoi sus din încăperile sclavilor. Marcus Attilius îi spusese să le pună la loc în biroul tatălui ei, în speranța că absența lor n-o să fie remarcată. Dar n-avea de gând să facă asta. O să i le dea chiar ea. Mai mult, o să-i spună unde fusese. O să afle că descoperise adevărul, iar apoi n-avea decât să facă ce vroia cu ea. Nu-i mai păsa. Ce putea fi mai rău decât soarta pe care i-a pregătise deja? Morții n-au nimic de pierdut.

Când ieși de după draperia care separa locuința lor de Casa Popidius, era stăpânită de entuziasmul revoltei. Se îndreptă către bazinul de înot, în jurul căruia era construită întreaga vilă. În dreapta sa auzi voci, și în camera de zi își văzu viitorul soț, împreună cu magistrații orașului. Se întoarseră înspre ea exact în momentul când tatăl ei, urmat îndeaproape de mamă și frate, apărură pe treptele care duceau către casa cea veche. Ampliatus văzu ce avea în mână și fata avu un moment de triumf, în care citi spaima pe fața lui. O strigă – „Corelia!" – și porni către ea, dar fata se feri și fugi către camera de zi, împrăștiindu-i secretele pe masă și pe covor până ca el să poată face ceva.

Inginerul avea senzația că Vezuviul se ține de scamatorii, refuzând să se apropie, oricât ar fi mers către el. Doar când se uita înapoi, punându-și mâna streașină la ochi, își dădea seama cât de sus urcase. În curând putu să vadă clar Nola. Câmpurile irigate din jur erau ca un pătrat de un verde curat, nu mai mare ca batista unei păpuși, despăturită pe câmpia cafenie a Campaniei. Iar Nola, o veche fortăreață din Samnium, nu părea cu mult mai amenințătoare ca o mână de cărămizi pentru copii,

împrăștiate de pe marginea lanțului muntos din cealaltă parte a văii. La oamenii de acolo, apa a ajuns deja. Gândul acesta îi dădea puteri.

Se îndreptase chiar către marginea celei mai apropiate dâre alb-cenușii și când ajunse la ea era trecut cu puțin de mijlocul dimineții. Era în porțiunea unde se termină pășunile de la poalele muntelui și încep pădurile. Prin preajmă nu era nimic viu – nici om, nici animal. Fermele ridicate din loc în loc la marginea cărării erau pustii. Bănui că fugiseră cu toții, fie în noaptea când se auzise explozia, fie în zori, când se treziseră învăluiți în acest giulgiu fantomatic de cenușă. Se întindea în fața lui ca o zăpadă fină, perfect nemișcată pentru că nu bătea nicio adiere de vânt care să o răscolească. Când sări jos de pe cal ridică un norișor de praf, care i se lipi de piciorul transpirat. Luă o mână de pulbere în căușul palmei. Era foarte fină, fără niciun miros și caldă de la soare. În copacii din depărtare se așezase pe frunze, întocmai ca o cădere ușoară de zăpadă.

Își băgă puțină în buzunar, ca să i-o arate amiralului, apoi bău un pic de apă, clătindu-și gura ca să îndepărteze gustul uscat de praf. Privind în urmă pe coastă, văzu un călăreț care se îndrepta hotărât către același loc, probabil mânat de aceeași curiozitate de a descoperi ce se întâmplase. Attilius se gândi dacă să-l aștepte, pentru a se consulta cu cineva în privința cenușii, dar se hotărî să-și vadă de drum. Vroia să meargă mai departe. Scuipă apa din gură, încălecă la loc și porni înapoi de-a lungul coastei muntelui, lăsând în urmă cenușa pentru a reveni pe cărarea care ducea în pădure.

Odată ajuns în mijlocul copacilor, pădurea îl înconjură din toate părțile și nu mai știa unde se află. Nu-i rămânea decât să urmeze cărarea vânătorilor, șerpuind printre copaci peste albiile uscate ale pâraielor, ocolind mereu dar ducându-l tot mai sus. Descălecă ca să se ușureze. Șopârlele foșniră printre frunzele uscate. Văzu păianjeni mici

și roșii, cu pânzele lor fragile, și omizi păroase, mari cât degetul. Erau și tufișuri de agrișe care îi lăsau un gust dulce pe limbă. Vegetația era obișnuită – arin, mur, iederă. Torquatus, căpitanul corabiei liburniene, avusese dreptate: Vezuviul era mai ușor de urcat decât părea, iar când pâraiele erau umflate se găsea suficient de mâncat și de băut aici pentru o întreagă armată. Și-l putea imagina cu ușurință pe Spartacus, gladiatorul trac, conducându-și oamenii chiar pe această cărare cu un secol și jumătate în urmă, urcând către refugiul din vârful muntelui.

Îi luă cam încă o oră să traverseze pădurea. Aproape pierduse noțiunea timpului. Soarele era cel mai adesea ascuns după copaci, trimițându-și sulițele de lumină prin bolta de frunziș. Cioburile albastre de cer zărite printre frunze își schimbau tot timpul înfățișarea. Aerul era fierbinte, parfumat de pinii și ierburile uscate. Fluturii zburdau de la un copac la altul. Nu se auzea niciun sunet, în afară de țipetele rare și potolite ale porumbeilor de pădure. Legănându-se în șa, simțea că îl cuprinde amorțeala. Capul i se legăna și el. La un moment dat i se păru că aude în urma lui zgomotul unui animal mare, urmărindu-l pe cărare, dar când se opri, sunetul dispăruse. Curând după aceea, pădurea începu să se rărească. Ajunse într-un luminiș.

Acum i se părea că Vezuviul se hotărâse să schimbe jocul. După ce timp de ore întregi parcă nu se apropia deloc, deodată piscul i se înălță drept în față – la câteva sute de picioare înălțime, abrupt și în cea mai mare parte stâncos, fără prea mult sol pe care să poată crește vegetația, cu excepția câtorva tufișuri răzlețe și a unor plante cu flori mici și galbene. Și totul arăta exact ca în descrierea autorului grec: o calotă neagră, scorojită de foc cu mult timp în urmă. Ici și colo stânca era umflată, ca și cum o împinsese ceva de dedesubt, declanșând mici avalanșe de pietre, care alunecau

cu zgomot în jos. Ceva mai departe de-a lungul culmii se produseseră alunecări de teren mai mari. Bolovani imenşi, mari cât un om, fuseseră proiectați în copaci, și după cum arătau asta se întâmplase de curând. Attilius își aminti reticența cu care oamenii părăsiseră Pompei. *„Uriași care zboară prin aer. Vocile lor sunt ca niște tunete”.* Zgomotul se auzise probabil la kilometri depărtare.

Calul nu mai putea urca pe cărarea devenită prea abruptă. Descălecă și găsi un loc la umbră, unde legă frâul de un copac. Căută un băț prin preajmă și alese unul gros cam de două degete – neted, cenușiu, uscat de mult – bastonul lui pentru urcușul final.

Aici sus soarele era nemilos, iar cerul strălucea atât de tare, încât părea aproape alb. Attilius înainta de la o stâncă arsă la alta, prin căldura sufocantă, și aerul părea să-i ardă plămânii, o căldură uscată, ca o lamă scoasă din foc. Sub picioare nu-i mai mișuna nicio șopârlă, iar deasupra capului nu zbura nicio pasăre – urca drept în soare. Simțea căldura prin tălpile sandalelor. Își impuse să meargă mai departe, fără să privească înapoi, până când terenul încetă să mai urce și în față nu mai avea stânci negre, ci albastrul cerului. Se cățără peste marginea coastei și văzu întinzându-i-se sub ochi acoperișul lumii.

Culmea Vezuviului nu era vârful ascuțit care se vedea de jos, ci o întindere circulară și accidentată, cu un diametru de aproximativ două sute de pași, o stâncă neagră și săbatică cu câteva petece maronii de vegetație pricăjită, care nu făceau decât să scoată și mai tare în evidență dezolarea acelui loc. În afară că arsese în trecut, cum spunea papirusul grecesc, părea să ardă chiar acum. În cel puțin trei locuri, coloane subțiri de vapori cenușii se înălțau spre cer, zbătându-se și șuierând în liniștea din jur. Se simțea aceeași miasmă acră de sulf ca în conductele Vilei Hortensia. Am găsit locul, se gândi Attilius. Aici e inima răului! Simțea în jur

ceva imens și malefic. Puteai să-l numești Vulcan sau să-i zici cum pofteai. Puteai să-l venerezi ca pe un zeu. Dar era o prezență tangibilă. Fu străbătut de un fior.

Rămase aproape de marginea culmii și începu să-i dea roată, fascinat mai întâi de norii sulfuroși care șuierau din pământ, apoi de panorama uluitoare care se întindea dincolo. La dreapta lui, stânca goală cobora până la marginea pădurii, după care totul era o pătură verde și unduitoare. Torquatus spusese că poți vedea la optzeci de kilometri, dar Attilius avea impresia că avea la picioare întreaga Italie. Pe măsură ce avansa de la nord la vest, Golful Neapolis îi apărea treptat în fața ochilor. Distingea cu ușurință promontoriul Misenum și insulele din jurul său, casa de vacanță imperială de la Capri și, dincolo de ele, subțire ca o lamă de brici, linia unde albastrul profund al mării se întâlnea cu acela mai palid al cerului. Apa continua să fie încrețită de valurile pe care le remarcase și în noaptea dinainte – valuri măturând cu repeziciune o mare fără pic de vânt – deși, acum că se uita mai bine, i se păru că începea să se formeze o briză. O simțea în obraji: era vântul numit Caurus, bătând dinspre nord-vest către Pompei, pe care îl vedea întins la picioarele sale, o simplă pată de nisip, puțin depărtată de coastă. Și-o imagină pe Corelia, care tocmai intra în oraș, Corelia la care îi era imposibil să mai ajungă, un punct rătăcit pe suprafața altui punct, pierdută pentru totdeauna.

Il cuprindea amețeala doar când se uita, ca și cum n-ar fi fost decât un grăunte de polen, pe care aerul fierbinte ar fi putut să-l ridice în orice moment și să-l spulbere către albastrul cerului. Simți un impuls irezistibil de a ceda în fața acestei forțe, un dor atât de puternic după acea uitare azurie și desăvârșită, încât reuși cu greu să-și întoarcă privirea. Tulburat, începu să-și croiască drum de-a curmezișul culmii pentru a ajunge în

cealaltă parte, de unde pornise, strecurându-se printre jerbele de sulf care părea să se înmulțească în jurul său. Pământul se mișca și se umfla. Vroia să plece cât mai repede de aici. Dar terenul era accidentat, cu depresiuni adânci de ambele părți ale traseului pe care avansa – „*gropi din rocă înnegrită semănând cu niște peșteri, arătând ca și cum ar fi fost trecute prin foc”,* cum spusese autorul grec – și trebuia să fie atent unde pune piciorul. Și din cauza asta, pentru că mergea cu capul în pământ, mai întâi simți mirosul de cadavru și abia apoi dădu cu ochii de el.

Il făcu să se oprească în loc. O duhoare dulce și grețoasă, care îi pătrunse în gură și în nări și parcă le acoperi cu o mâzgă. Putoarea venea dinspre o mică depresiune aflată chiar în fața lui. Avea cam doi metri adâncime și zece diametru, fierbând ca un ceaun în norul de căldură, și cel mai cumplit era că atunci când se uită în jos văzu că înăuntru totul era mort: nu numai omul, îmbrăcat cu o tunică albă și cu membrele de un purpuriu întunecat – încât Attilius crezu inițial că era un nubian – ci și celelalte vietăți, un șarpe, o pasăre mare, o droaie de animale mici, toate împrăștiate în jurul cadavrului în această vale a morții. Până și vegetația era decolorată de otravă.

Cadavrul zăcea în fundul gropii, așezat pe o parte și cu brațele întinse. O pălărie de paie și o tigvă pentru apă erau foarte aproape de una din mâini, ca și cum ar fi murit încercând să ajungă la ele. Probabil era aici de cel puțin două săptămâni, putrezind în căldura din jur. Dar era de mirare că rămăsese întreg. Nu fusese nici atacat de insecte, nici devorat până la os de către păsări sau animale. Deasupra cărnii aproape prăjite nu se rotea niciun roi de muște. Dimpotrivă, părea că această carne arsă otrăvise toate creaturile care încercaseră să se înfrupte din ea.

Înghiți în gol ca să nu vomite. Își dădu imediat seama că omul trebuia să fie Exomnius. Lipsea de

cel puțin două săptămâni, și în plus cine altcineva s-ar fi aventurat până aici în august? Dar cum putea să fie sigur? Nu-l întâlnise niciodată. Și nu prea-i venea să se aventureze către acel covor al morții. Se lăsă cu greu pe vine la marginea gropii și își miji ochii către fața înnegrită. Văzu un rând de dinți, rânjiți ca semințele unui fruct pleznit; un ochi stins, pe jumătate închis, privea de-a lungul brațului întins. Nu se vedea niciun semn de rană. Dar nu era tot corpul o rană, vânăt și mustind de puroi? Oare ce-l omorâse? Poate că îl doborâse căldura. Poate îi cedase inima. Attilius se aplecă mai mult și încercă să-l împungă cu bățul, dar simți imediat că e cuprins de leșin. Văzu lumini strălucitoare în fața ochilor și aproape se răsturnă în groapă. Își înfipse mâinile în praf și abia reuși să se tragă în spate, respirând cu un horcăit.

„... au respirat aerul fetid chiar în apropierea sursei.”

Simțea că-i plesnește capul. Vomită un lichid amar și rău la gust, și nu terminase încă de tușit și scuipat când în fața lui auzi zgomot de pași călcând peste vegetația uscată. Ridică privirea amețit. De cealaltă parte a gropii, la mai puțin de cincizeci de pași, un bărbat traversa culmea, apropiindu-se de el. La început se gândi că e o halucinație provocată de „aerul fetid” și se ridică cu greu în picioare, clătinându-se ca un bețiv, clipind ca să-și curețe ochii de transpirație și încercând să se concentreze, dar silueta continua să vină spre el printre jeturile șuierătoare de sulf, cu un cuțit sclipindu-i în mână.

Era Corax.

Attilius nu era în stare să se lupte. Ar fi fugit, dar abia reușea să-și ridice picioarele.

Supraveghetorul se apropie prudent de groapă – puțin aplecat, cu brațele întinse în părți, mutându-și greutatea de pe un picior pe altul și ținându-și mereu ochii ațintiți asupra inginerului, ca și cum s-ar fi așteptat ca acesta să-i joace o festă. Aruncă o

privire rapidă către cadavru, se încruntă la Attilius și apoi se uită iarăși în jos. Vorbi cu o voce calmă:

— Păi ce-i asta, tinere?

Părea aproape jignit. Își plănuise cu grijă atacul, făcuse drum lung ca să-l ducă la îndeplinire, așteptase în întuneric venirea zorilor și își urmărise de departe prada – el trebuie să fi fost călărețul pe care l-am văzut în urma mea, se gândi Attilius – delectându-se în tot acest timp cu gândul răzbunării, pentru ca planurile să-i fie date peste cap în ultimul moment. Era nedrept – asta i se citea pe față – încă unul din lunga serie de obstacole pe care viața i le aruncase în cale lui Gavius Corax.

— Te-am întrebat ce-i asta.

Attilius încercă să vorbească. Avea vocea groasă și tărăgănată. Vroia să spună că Exomnius nu se înșelase, că aici îi păștea un pericol cumplit, dar nu reușea să rostească niciun cuvânt. Corax privi cu dispreț la cadavru și dădu din cap.

— Boșorog nenorocit, s-a apucat să se cațere până aici la vârsta lui! Își făcea griji din cauza muntelui. Și cu ce s-a ales? Cu nimic. Te-a adus pe tine pe capul nostru, atât.

Își îndreptă iarăși privirea către Attilius.

— O puță tânără de la Roma, venită să ne învețe pe toți cum să ne facem treaba. Ce faci, te gândești pe unde scoți cămașa? Văd că ai cam amuțit. Ce-ar fi să-ți fac încă o gură cu cuțitul ăsta, să vedem poate pe-acolo reușești să scoți ceva.

Se aplecă înainte, aruncându-și arma dintr-o mână în alta, cu fața încordată, gata să ucidă. Începu să dea roată gropii și tot ce putea face Attilius era să se împleticească în direcția opusă. Când supraveghetorul rămânea pe loc, se oprea și Attilius, iar când o lua în cealaltă parte, inginerul își schimba și el direcția. Dansul acesta dură ceva, dar era evident că tactica îl scoate din minți pe Corax.

— Mama mă-tii! strigă el. Crezi că-mi arde să mă joc de-a șoarecele și pisica cu tine?

Deodată se năpusti către inginer. Roșu la față, respirând cu greu în căldura din jur, coborî în fugă, traversă groapa și se pregătea să urce cealaltă pantă când se opri în loc. Își privi picioarele cu un aer de surprindere. Cu o lentoare inimaginabilă încercă să facă un pas înainte, deschizând și închizând gura ca un pește pe uscat. Scăpă cuțitul din mână și căzu în genunchi, lovind aerul cu brațele, apoi se prăbuși cu fața în jos.

Lui Attilius nu-i mai rămase decât să-l privească cum se îneacă în căldura aceea uscată. Corax mai făcu câteva tentative anemice de a se mișca, părând de fiecare dată că se întinde să prindă ceva la care nu ajunge, cum probabil făcuse și Exomnius. Apoi renunță și rămase întins pe o parte. Respirația îi deveni tot mai pierdută și la un moment dat se opri cu totul, dar Attilius îl părăsise demult, înaintând acum împiedicat peste culmea muntelui care i se mișca sub picioare, printre fuioarele tot mai groase de sulf, culcate la pământ de briza care începea să sufle și îndreptate acum înspre Pompei.

În oraș, vântul ușor care începea să bată în cea mai fierbinte perioadă a zilei fu resimțit ca o ușurare. Caurus ridica mici vârtejuri de praf de-a lungul străzilor care se goleau pentru siesta de după-amiază, făcând să fluture prelatele colorate ale cârciumilor și răscolind frunzișul marilor platani din apropierea amfiteatrului. În Casa Popidius încreți suprafața bazinului de înot. Măștile de bacante și fauni dănțuitori atârnate între coloane se scuturau și zornăiau. Unul din papirusurile aruncate pe covor fu luat de o pală de vânt și rostogolit către masă. Holconius îl opri cu piciorul.

— Ce se întâmplă? întrebă el.

Ampliatus era tentat să o lovească pe Corelia chiar acolo, dar se abținu, dându-și seama că într-un fel ar fi o victorie pentru ea să fie văzut bătând-o în public. Mintea i se mișca cu repeziciune. Știa tot ce era de știut despre putere. Știa că sunt momente când e înțelept să-ți păzești secretele: să te bucuri doar tu de ele, ca de o amantă preferată, pe care nu o împărți cu nimeni. Știa însă că sunt și momente când secretele, dezvăluite cu grijă, puteau să-i lege pe ceilalți de tine ca niște chingi de oțel. Într-o străfulgerare de inspirație își dădu seama că acum era unul din acele momente.

— Citiți-le! spuse. N-am nimic de ascuns față de prietenii mei.

Se aplecă, adună papirusurile și le așeză grămadă pe masă.

— Ar trebui să mergem, spuse Brittius.

Își goli paharul de vin și dădu să se ridice în picioare.

— Citiți-le! le ordonă Ampliatus.

Magistratul se așeză la loc intimidat.

— Iertați-mă! Vă rog, insist să le citiți!

Zâmbi.

— Provin din camera lui Exomnius. E momentul să știți și voi. Mai turnați-vă niște vin! Lipsesc doar o clipă.

— Corelia, tu vii cu mine.

O apucă de braț și o trase către trepte. Fata încercă să opună rezistență dar Ampliatus era prea puternic pentru ea. Își dădea seama că soția și fiul veneau după ei. Când dădură colțul înspre grădina cu portic a casei celei vechi, iar ceilalți nu-i mai puteau vedea, îi răsuci brațul.

— Chiar ai crezut, îi șuieră la ureche, că o să poți să-mi faci rău? O fată neputincioasă ca tine?

— Nu, spuse fata, schimonosindu-se de durere și zbătându-se să scape. Dar am vrut măcar să încerc.

Stăpânirea de sine a Coreliei îl descumpăni.

— A, da? O trase aproape de el. Și cum vroiai să faci asta?

— Arătându-i documentele inginerului. Arătându-le tuturor. Să te vadă cu toții așa cum ești.

— Și cum sunt?

Fața lui aproape o atingea pe a fetei.

— Un hoț! Un asasin! Mai jos ca ultimul sclav!

Ultimul cuvânt aproape i-l scuipă în față. Își trase mâna înapoi și de data asta ar fi lovit-o cu siguranță, dar Celsinus îi prinse brațul din spate.

— Nu, tată! spuse el. E timpul ca lucrurile astea să înceteze.

Vreme de câteva clipe Ampliatus fu prea uluit ca să poată spune ceva.

— Acum tu? Ai început și tu?

Își smulse mâna din strânsoarea lui și îl țintui cu privirea.

— N-ai uitat cumva de vreun ritual religios care nu suferă amânare? Și tu?

Se răsuci către soție:

— N-ar trebui să te rogi către venerabila ta matroană, Livia, ca să-ți ofere îndrumare?

Scuipă pe jos.

— Dați-vă din calea mea!

O trase pe Corelia către scară. Cei doi nu se mișcau din loc. Se întoarse și o împinse în sus pe trepte, de-a lungul culoarului și apoi în camera ei. Fata căzu pe pat cu fața în sus.

— Copil trădător și nerecunoscător!

Se uită în jur după ceva cu care s-o pedepsească, dar nu vedea decât obiecte femeiești delicate, aranjate cu grijă – un pieptene de fildeș, un șal de mătase, o umbrelă, un șirag de mărgele – și câteva jucării vechi, care fuseseră puse deoparte pentru a fi oferite zeiței Venus înainte de căsătorie. Într-un colț era proptită o păpușă de lemn cu membre articulate, pe care i-o cumpărase cu ani în urmă de ziua ei, și când o văzu îl cuprinse tulburarea. Ce se întâmplase cu Corelia? O iubise atât de mult –

fetița lui dragă! — cum se ajunsese la ură? Era bulversat. Nu făcuse el totul, nu construise toate lucrurile din jur, nu se ridicase din noroi pentru ea și pentru fratele ei? Stătea în picioare trăgându-și respirația, înfrânt sub ochii fetei care îl țintuia cu privirea din pat. Nu știa ce să mai spună.

— Rămâi aici până mă hotărăsc ce-i de făcut cu tine! fu singurul lucru pe care reuși să-l mai spună. După care ieși din cameră, încuind ușa în urma sa.

Soția și fiul nu mai erau în grădină. Comportament tipic de rebeli timorați, se gândi, cum mi-am întors spatele au dispărut. Corelia avusese întotdeauna mai mult curaj decât ei doi la un loc. Fetița lui dragă! În camera de zi, magistrații stăteau aplecați deasupra mesei, șușotind. Când îl văzură că se apropie tăcură cu toții și se întoarseră înspre el, urmărindu-l cu privirea în timp ce se îndrepta către bufetul de lângă masă ca să-și toarne vin. Buza carafei zăngăni în contact cu paharul. Îi tremura mâna? Ar fi fost ceva ieșit din comun pentru el. Și-o privi cu atenție din toate părțile, dar părea fermă și nemișcată. După ce goli paharul, se simți mai bine. Își turnă încă unul, își așternu pe față un zâmbet și se întoarse către magistrați.

— Deci?

Holconius vorbi primul.

— De unde ai astea?

— Mi le-a adus Corax, supraveghetorul Augustei, ieri după-amiază. Le-a găsit în camera lui Exomnius.

— Le-a furat, vrei să spui.

— Găsit, furat – Ampliatus dădu din mână indiferent.

— Ar fi trebuit să fie aduse la cunoștința noastră imediat.

— Și cam din ce motiv ar fi trebuit să se întâmple așa, excelență?

— Nu e evident? interveni agitat Popidius. Exomnius credea că în curând va fi un cutremur

foarte mare!

— Calmează-te, Popidius! De șaptesprezece ani te vaiți într-una că vine cutremurul. Eu n-aș pune preț pe toate prostiile de-acolo.

— Exomnius punea preț pe ele.

— Exomnius!

Ampliatus îi aruncă o privire plină de dispreț.

— Exomnius era tot timpul un pachet de nervi.

— Poate că era. Dar de ce s-a deranjat să copieze documente? Mai ales acesta. Ce crezi că urmărea cu acesta? Îi flutură prin față un papirus.

Ampliatus aruncă o privire înspre document și mai luă o gură de vin.

— E în grecește. Nu știu grecește. Uiți mereu, Popidius, că n-am avut noroc de o educație ca a ta.

— În fine, eu știu grecește și mi se pare că recunosc pasajul. Cred că e din Strabo, geograful, care a călătorit pe la noi în vremea Divinului Augustus. Scrie aici despre o culme plată și lipsită de vegetație, care a ars în trecut. Nu poate fi decât Vezuviul. Spune că solul fertil din jurul orașului Pompei îi aduce aminte de Caetana, unde pământul e acoperit de cenușa aruncată de flăcările Etnei.

— Și?

— Exomnius nu venea din Sicilia? întrebă Holconius. Din ce oraș era?

Ampliatus făcu un gest de desconsiderare cu mâna în care ținea paharul.

— Cred că din Caetana. Și ce-i cu asta? Trebuie să învăț un pic de greacă, se gândi. Dacă un prostănac ca Popidius a reușit, înseamnă că poate oricine.

— Cât despre documentul în latină – pe-acesta sunt sigur că îl recunosc, continuă Popidius. Face parte dintr-o carte, și știu cine a scris-o și cui îi este adresat pasajul. Este de Annaeus Seneca – mentorul lui Nero. Cu siguranță ai auzit până și tu de el, nu?

Ampliatus roși.

— Treaba mea sunt construcțiile, nu cărțile. De ce insistau cu toate prostiile astea?

— Lucilius la care face referire este Lucilius Junior, originar chiar din orașul nostru. Avea casa lângă teatru. A fost procurator într-una din insule – Sicilia, dacă țin bine minte. Seneca descrie marele cutremur din Campania. E din cartea *Naturales Questiones.* Cred că există o copie și în biblioteca noastră din forum. Prezintă bazele filosofiei stoice.

— Filosofia stoică, repetă batjocoritor Ampliatus. Și cam la ce îi folosea amicului Exomnius această „filosofie stoică”?

— Iarăși, repetă Popidius, din ce în ce mai exasperat, nu e evident?

Puse cele două documente unul lângă altul:

— Exomnius credea că există o legătură, înțelegi?

Făcu un gest cu degetul de la unul la altul:

— Etna și Vezuviul! Fertilitatea terenului din jurul Caetanei și a terenului din jurul Pompei. Semnele teribile de acum șaptesprezece ani – otrăvirea oilor – și semnele pe care le-am tot avut în vara asta. Era din Sicilia. A văzut semne ale pericolului. *Și acum a dispărut.*

O vreme nu mai spuse nimeni nimic. Efigiile din jurul bazinului răsunau, legănate de briză.

Brittius vorbi primul:

— Cred că documentele ar trebui analizate de o întrunire în plen a Ordo. Cât mai curând posibil.

— Nu! spuse Ampliatus.

— Dar Ordo este consiliul care guvernează orașul! Au dreptul să fie informați…

— Nu!

Ampliatus era categoric:

— Câți cetățeni fac parte din Ordo?

— Optzeci și cinci, răspunse Holconius.

— Păi vezi? Într-o oră vestea o să se împrăștie în tot orașul. Vrei să creezi un nou val de panică, chiar când începeam să ne punem pe picioare? Când avem profeția sibilei, care să-i facă să viseze

frumos? Nu uitați cine a votat pentru voi, onorabililor – negustorii. N-o să vă fie deloc recunoscători dacă le îndepărtați clienții. Ați văzut ce s-a întâmplat azi-dimineață, doar pentru că s-au oprit fântânile câteva ore. În plus, pe ce ne bazăm de fapt? Va să zică Exomnius era îngrijorat din cauză că se scutură pământul. Și ce-i cu asta? Fumarolele sunt un lucru obișnuit în zona golfului de pe vremea lui Romulus.

Simțea că începe să-i convingă:

— În plus, nu e asta adevărata problemă.

— Dar care e adevărata problemă? întrebă Holconius.

— Celelalte documente, cele care arată cât i s-a dat lui Exomnius pentru ca orașul să primească apă ieftină.

Holconius sări imediat:

— Ai grijă ce spui, Ampliatus! Micile tale aranjamente nu ne privesc pe noi.

— Micile *mele* aranjamente!

Ampliatus izbucni în râs:

— Hai că-i bună!

Își puse paharul pe masă și luă carafa ca să-l umple. Cristalele zornăiră din nou. Începea să se amețească dar nu-i păsa:

— Haideți, stimabililor, nu pretindeți că n-ați știut! Cum credeți că și-a revenit orașul atât de repede după cutremur? „Micile mele aranjamente” v-au scutit de plata unei averi. Sigur, m-am ales și eu cu ceva de-aici, nu neg asta. Dar fără mine n-ați fi unde sunteți! Neprețuitele tale băi, Popidius – unde amicul Brittius vine cu atâta plăcere ca să i-o ia la mână tinereii de-acolo – cât plătești pentru ele? Nimic! Și tu, Cuspius, cu fântânile tale! Și tu, Holconius, cu bazinul tău! Și toate băile particulare și grădinile irigate și marele bazin public din palestra, și conductele din noile apartamente! Mai bine de un deceniu, orașul ăsta a fost ținut pe linia de plutire de „micile mele aranjamente” cu Exomnius. Iar acum un nemernic

de inginer de la Roma, care-și bagă nasul unde nu-i fierbe oala, a aflat cum stă treaba. *Asta* e adevărata problemă.

— E scandalos, spuse Brittius cu vocea tremurându-i de indignare. Scandalos să fim tratați astfel de acest sclav parvenit.

— Parvenit zici? Când am plătit pentru jocurile care ți-au asigurat alegerea parcă nu eram așa parvenit, Brittius.

„Fără milă, abatorul chiar în mijloc, ca să vadă toată lumea”. Asta ai cerut și asta ți-am dat.

Holconius ridică mâinile:

— Gata, domnilor, să nu ne pierdem cu firea!

Cuspius interveni:

— Dar n-am putea să ne înțelegem cu noul inginer, cum te-ai înțeles și cu celălalt?

— Se pare că nu. I-am făcut o aluzie ieri, dar s-a uitat la mine de parcă i-aș fi băgat mâna între picioare. M-a insultat, deși nu făceam decât să fiu generos. Nu… mă tem că recunosc genul de om. O să ducă toată povestea până la Roma, cei de acolo or să verifice conturile și până la sfârșitul anului o să ne trezim cu o comisie imperială pe cap.

— Și ce e de făcut atunci? întrebă Popidius. Dacă se află, o să picăm cu toții prost.

Ampliatus îi zâmbi pe deasupra paharului.

— Stai liniștit. M-am ocupat.

— Cum anume?

— Popidius! îl avertiză imediat Holconius. Ai grijă!

Ampliatus făcu o pauză. Nu vroiau să știe. La urma urmei, erau magistrații orașului. Să nu știe nimic și astfel să fie nevinovați, asta își doreau. Dar de ce să doarmă ei liniștiți? Sângele o să fie și pe mâinile lor, nu doar pe ale lui.

— O să facă o vizită strămoșilor.

Se uită în jur.

— Înainte să se întoarcă la Misenum. Un nefericit accident pe munte. E cineva de altă

părere? Spuneți dacă nu sunteți de acord! Popidius? Holconius? Brittius? Cuspius?

Așteptă. De fapt totul era o mascaradă. Indiferent ce-ar fi spus, inginerul era deja mort. Pe Corax îl mâncau palmele să-i taie gâtlejul.

— Bine! Înțeleg că suntem de acord. Bem un pahar pentru asta?

Întinse mâna după carafă dar rămase cu ea în aer. Paharul greu din cristal nu mai tremura, ci se pornise să alunece de-a lungul suprafeței de lemn lustruit. Se încruntă înspre el, cu o expresie idioată pe față. Nu era bine. Paharul ajunse la marginea bufetului și căzu pe pardoseală, unde se făcu țăndări. Ampliatus privi dalele. Simțea sub picioare o vibrație care devenea tot mai puternică, și deodată o rafală de aer fierbinte traversă casa, trântind obloanele în calea sa. După numai o clipă, din depărtare se auziră – foarte distinct, nu semănă cu niciunul din zgomotele ajunse vreodată la urechile lui Ampliatus, sau ale oricui altcuiva – două bubuituri.

Hora sexta

[12:57]

Suprafața vulcanului s-a rupt la puțină vreme după prânz, permițând decompresia explozivă a pungii principale de magmă… Viteza de ieșire a magmei a fost de circa 1.440 km pe oră (Mach 1). Convecția a ridicat gazul incandescent și pulberea de piatră ponce până la o înălțime de 28 km. Energia termică eliberată în cursul întregii erupții poate fi calculată cu următoarea formulă: Et = V x d x T x K, unde Et este exprimată în fouli, V este volumul în km3, d este gravitația specifică (1,0), T este temperatura materiei proiectate de vulcan (500 de grade Celsius), iar K este o constantă care include căldura specifică a magmei și echivalentul mecanic al căldurii (8,37 x 1014). Astfel, energia termică eliberată în timpul erupției din anul 79 d. Chr. a fost de aproximativ 2 x 1018 Jouli, adică de aproximativ 100.000 de ori mai mare ca cea a bombei atomice de la Hiroshima.

Dinamica Vulcanismului

Ulterior, când au început să-și compare relatările, supraviețuitorii erau mereu uimiți de cât de diferit percepuse fiecare acel moment. La Roma, aflată la două sute de kilometri depărtare, s-a auzit ca o bufnitură, ca și cum s-ar fi răsturnat o statuie grea sau un copac. Supraviețuitorii din Pompei, aflați la opt kilometri în direcția vântului, jurau că au auzit două pocnituri puternice, în vreme ce la Capua, aflată cam la treizeci de kilometri, zgomotul a fost de la bun început o pârâială continuă, ca de trăsnete. Dar la Misenum, situat mai aproape decât Capua, nu s-a auzit niciun sunet, s-a văzut doar o coloană subțire și maronie ridicându-se în tăcere către cerul fără niciun nor.

Pentru Attilius fusese ca un mare val uscat, care îl pocnise în cap. Ajunsese cam la trei kilometri de culme, urmând o veche cărare a vânătorilor prin mijlocul pădurii și coborând cu repeziciune, călare, pe coasta vestică a muntelui. Efectele otrăvii se concentraseră într-un bulgăre dureros care zvâcnea în spatele ochilor, iar locul toropelii fusese luat de o ciudată acutizare a tuturor senzațiilor. Nu mai avea nicio îndoială privitor la ce urma să se întâmple. Planul său era să intre pe drumul de coastă la Herculaneum și să călărească drept către Misenum, pentru a-l preveni pe amiral. Se gândea că va ajunge acolo pe la jumătatea după-amiezii. Golful scânteia printre copaci, îndeajuns de apropiat încât inginerul să poată distinge dârele de spumă ale valurilor. Tocmai remarca strălucirea pânzelor de păianjen atârnate printre frunze și un nor de musculițe rotindu-se sub o creangă din fața lui, când deodată îi dispărură din fața ochilor.

Șocul exploziei îl izbise din spate și îl azvârlise câțiva pași înainte. Aer fierbinte, ieșit parcă din gura unui furnal. Apoi i se păru că îl pocnește ceva în cap și totul deveni o scenă mută, cu copaci care se îndoaie și frunze răsucindu-se în vârtejuri. Calul se împiedică și aproape căzu, iar el se apucă de gâtul animalului în timp ce își continuau goana în jos pe cărare, pe creasta valului de căldură, care dispăru la fel de brusc cum apăruse. Copacii reveniră la verticală, praful și frunzele se așezară, aerul deveni respirabil din nou. Încercă să-i vorbească animalului, dar nu mai avea glas, și când se uită înapoi către vârful muntelui văzu că dispăruse, iar în locul său se ridică înspre cer o tijă clocotind de stâncă și pământ.

Din Pompei arăta ca și cum un braț vânjos și maroniu ar fi ieșit din vârful muntelui și acum încerca să facă o gaură în bolta cerească – bum, bum: acel pocnet repetat - iar apoi un bubuit apăsat, diferit de orice alt sunet din Natură, care se

rostogolise înspre ei de-a lungul câmpiei. Ampliatus ieși în fugă afară, împreună cu magistrații. Din brutăria de alături și de pe toată lungimea străzii lumea ieșea afară și rămânea cu ochii ațintiți la Vezuviu, cu mâna streașină la ochi și cu fețele îndreptate către soarele întunecat care se înălța la nord, pe soclul bubuitor de stâncă. Se auziră câteva țipete, dar nu se stârni o panică generală. Era încă prea devreme, faptul era prea uluitor – prea straniu și prea îndepărtat – ca să fie perceput ca o amenințare imediată.

O să se oprească dintr-un moment în altul, se gândi Ampliatus. Aproape îi ordona să se oprească. *Să înceteze acum, și situația încă mai putea fi controlată.* Avea curajul și forța de caracter necesare; era în fond o chestiune de cum prezinți lucrurile. Ar fi făcut față până și la așa ceva: „Cetățeni, zeii ne-au dat un semn! Să plecăm urechea la dorințele lor! Să construim o coloană înaltă aidoma acestei epifanii cerești! Trăim într-un loc binecuvântat!” Dar lucrul acela nu se oprea. Urca, urca într-una. O mie de capete se dădură pe spate ca la comandă pentru a-i urmări traiectoria, și treptat țipetele răzlețe de la început începură să se răspândească. Coloana era îngustă la bază și se lățea pe măsură ce urca, întinzându-se la vârf ca o ciupercă.

Cineva strigă că vântul o purta înspre ei.

În acel moment își dădu seama că n-o să-i mai poată controla. Gloata avea câteva instincte simple – lăcomie, poftă, cruzime – iar Ampliatus știa să se joace cu ele ca și cum ar fi fost corzile unei harpe, pentru că era el însuși din gloată și gloata era el însuși. Dar frica irațională acoperea toate celelalte note. Cu toate astea, el încercă. Păși în mijlocul străzii și își îndepărtă brațele:

— Așteptați! strigă. Cuspius, Brittius, prindeți-vă cu toții de mâini! Să le dăm un exemplu!

În lașitatea lor, nici măcar nu se uitară la el. Holconius fu primul care rupse rândurile,

împingând cu coatele lui osoase prin masa de oameni, ca să-și facă loc la vale. Brittius îl urmă, iar după el porni și Cuspius. Popidius făcu stânga-mprejur și țâșni înapoi în casă. În față, mulțimea devenise o masă compactă, tot mai mulți oameni revărsându-se din străzile lăturalnice. Erau întorși cu toții cu spatele la munte, cu fața către mare și erau stăpâniți de un singur gând: să fugă. Ampliatus mai zări o dată fața palidă a soției sale în cadrul ușii, după care fu înghițit de cavalcada mulțimii, învârtit pe loc ca unul din modelele de lemn folosite pentru exerciții în școlile de gladiatori. Fu aruncat în stânga și-n dreapta, răsucit, și ar fi dispărut cu siguranță sub picioarele lor dacă Massavo nu-l vedea căzând și nu-l culegea de acolo, aducându-l pe trepte, în siguranță. Văzu cum o mamă își scapă copilul din brațe și o auzi cum urlă când acesta e călcat în picioare, văzu cum o matroană în vârstă e izbită cu capul de zidul de cealaltă parte a străzii și apoi alunecă pe jos fără cunoștință, în timp ce gloata continua să se scurgă spre mare. Unii țipau. Alții boceau. Cei mai mulți nu scoteau niciun sunet, cruțându-și forțele pentru încăierarea de la poalele dealului, unde aveau să se lupte ca să-și facă loc prin Poarta Stabiană.

Rezemat de stâlpul ușii, Ampliatus simțea ceva umed pe față și când își trecu dosul palmei pe la nas văzu că e mânjită de sânge. Se uită pe deasupra capetelor mulțimii către munte, dar deja dispăruse. Un nor imens și negru, ca un zid, se apropia de oraș, întunecat ca o furtună. Dar își dădu seama că nu era o furtună, și niciun nor; era o cascadă bubuitoare de stâncă. Se uită rapid în cealaltă direcție. Vasul său de croazieră auriu-purpuriu era în continuare ancorat în port. Ar putea să iasă în larg, să încerce să se îndrepte către vila din Misenum și să-și găsească adăpost acolo. Dar masa de oameni din stradă, coborând înspre port, începea să se reverse înapoi în susul dealului. I-ar

fi imposibil să ajungă în port. Și chiar dac-ar fi ajuns, oamenii din echipaj vor vrea să-și salveze propria piele.

Hotărârea fu luată aproape de la sine. Fie ce-o fi! se gândi. Era exact ca în urmă cu șaptesprezece ani. Cei lași fugiseră. El rămăsese, iar apoi ceilalți se târâseră cu toții înapoi. Simți că e cuprins iarăși de energia și încrederea de pe vremuri. Fostul sclav o să le dea încă o dată stăpânilor săi o lecție de curaj roman. Sibila nu se înșela niciodată. Aruncă o ultimă privire plină de dispreț înspre râul de panică care se revărsa pe lângă el, apoi se dădu înapoi și îi porunci lui Massavo să închidă ușa. Să o închidă și să o baricadeze. Vor rămâne pe loc și vor rezista.

Din Misenum, arăta ca fumul. Sora lui Pliniu, Julia, ieșită la plimbare pe terasă cu umbrela ei de soare, ca să culeagă ultimii trandafiri ai verii pentru masa de seară, se gândi că nu poate fi decât un foc de coastă, din cele care bântuiseră zona golfului în tot timpul verii. Dar înălțimea norului, masivitatea și viteza cu care se ridica nu semănau cu nimic din ce văzuse până atunci. Se hotărî că ar trebui să-și trezească fratele, care ațipise printre cărți, în grădina de dedesubt.

Chiar și sub umbra copacului, fața lui Pliniu era la fel de roșie ca florile din coșul ei. Ezită dacă să-l deranjeze, știind că va deveni pe loc foarte agitat. Îi amintea de cum arăta tatăl lor chiar înainte să moară – aceeași corpolență, aceeași respirație sacadată, aceeași iritabilitate nefirească. Dar dacă l-ar fi lăsat să doarmă, avea să fie cu siguranță și mai furios că a pierdut fumul acela ieșit din comun, așa că îl mângâie pe păr și îi șopti:

— Frățioare, trezește-te! E ceva ce ai vrea să vezi.

Își deschise imediat ochii.

— Apa – a-început să curgă?

— Nu, nu e apa. Arată ca un foc imens în golf, venind dinspre Vezuviu.

— Vezuviu?

Clipi des înspre ea apoi strigă la un sclav din apropiere.

— Repede, încălțările!

— Frățioare, nu te agita prea tare…

Nu mai așteptă să-i fie aduse încălțările. Pentru a doua oară în acea zi, porni desculț, pășind cu mersul lui legănat peste iarba uscată, înspre terasă. Când ajunse acolo, cei mai mulți dintre sclavii din casă erau înșirați de-a lungul balustradei, privind înspre răsărit, de cealaltă parte a golfului, către ceva ce arăta ca un uriaș pin umbrelă, format din fumul care se aduna deasupra coastei. Un trunchi gros și maroniu, cu pete negre și albe, se rostogolea în aer la kilometri înălțime, lățindu-se la capăt într-un mănunchi de ramuri stufoase. Aceste frunze late păreau la rândul lor să se dizolve de-a lungul marginilor inferioare, făcând să cadă înapoi pe pământ o ceață fină, de culoarea nisipului.

Era o axiomă a amiralului, pe care-i făcea plăcere s-o repete des, că pe măsură ce observa mai mult Natura devenea tot mai puțin dispus să considere vreo afirmație privitoare la Ea ca fiind imposibilă. Dar așa ceva era cu siguranță imposibil. Nimic din ce citise – și citise totul – nu se apropia măcar de acest spectacol grandios. Poate că Natura îi acorda privilegiul de a fi martor la ceva nemaivăzut în istorie? Toți anii aceștia lungi de acumulare a faptelor, rugăciunea cu care-și încheiase Istoria Naturală – „Slavă Ție Natură, mama întregii creații. Ține cont că, dintre toți bărbații Romei, doar eu te-am slăvit în toate manifestările tale, fii așadar generoasă cu mine!” – își primea oare acum răsplata pentru toate acestea? Dacă n-ar fi fost atât de gras ar fi căzut în genunchi.

— Îți mulțumesc! șopti ușor. Îți mulțumesc!

Trebuie să înceapă imediat lucrul. *Pin umbrelă…*

Trunchi înalt… crengi stufoase… Trebuia să consemneze toate lucrurile acestea pentru posteritate, cât avea încă imaginile proaspete în minte. Strigă la Alexion să aducă ceva de scris și la Julia să-l cheme pe Gaius.

— E înăuntru, lucrează la traducerea pe care i-ai dat-o.

— Zi-i să iasă imediat afară! Nu trebuie să piardă așa ceva.

Nu poate fi fum, se gândi. Era prea gros. În plus, nu era nicio urmă de foc la bază. Dar dacă nu era fum, atunci ce era?

— Tăceți odată, lua-v-ar naiba! Le făcu semn sclavilor să nu mai trăncănească. Dacă asculta cu atenție, reușea să distingă un huruit continuu traversând golful. Dacă așa se auzea la douăzeci și ceva de kilometri, oare cum era să fii aproape?

Îi făcu un semn lui Aleman.

— Trimite un mesager la școala navală după căpitanul navei. Spune-i că vreau să se pregătească o corabie libumiană și să mă aștepte.

— Frățioare, nu face asta!

— Julia!

Își ridică mâna.

— Știu că-mi vrei binele, dar nu-ți mai răci gura degeaba! Fenomenul acesta, orice ar fi el, e un semn pe care mi-l dă Natura. E al meu!

Corelia deschisese larg obloanele și ieșise pe balcon. La dreapta ei, pe deasupra acoperișului plat al atriumului, un nor imens înainta, negru ca cerneala, asemeni unei cortine grele trase peste cer. Aerul duduia amenințător. Din stradă auzea strigăte. În grădina din curte sclavii alergau în toate părțile, fără ca ea să-și poată da seama de ce. Îi aduceau aminte de cum fac hârciogii ținuți într-un borcan chiar înainte să fie scoși afară pentru a fi gătiți. Se simțea cumva detașată de toată această

scenă – ca un spectator stând într-o lojă din spate și urmărind o reprezentație sofisticată. Se aștepta ca în orice moment să coboare un zeu, care să o ia într-un loc sigur. Strigă în jos – „Ce se întâmplă?” – dar nu-i acorda nimeni nicio atenție. Încercă din nou să se facă auzită, și își dădu în cele din urmă seama că uitaseră de ea.

Duduitul norului devenea tot mai tare. Alergă la ușă și încercă să o deschidă, dar încuietoarea era prea rezistentă ca s-o poată sparge. Alergă înapoi pe balcon, dar era prea sus ca să poată sări. Dedesubt, undeva în stânga, îl văzu pe Popidius urcând scările dinspre partea lui de casă, împingând-o în fața lui pe bătrâna sa mamă, Taedia Secunda. Câțiva sclavi încărcați cu saci veneau în urma lor. Corelia țipă către el – Popidius! — și, auzindu-și numele, acesta se opri și privi în jur. Fata își flutură mâinile.

— Ajutor! M-a încuiat aici!

Bărbatul dădu disperat din cap.

— Vrea să ne încuie pe toți aici! A-nnebunit de tot!

— Te rog, urcă sus și deschide-mi ușa!

Popidius ezita. Ar fi vrut s-o ajute. Și ar fi ajutat-o. Dar chiar când făcu un pas înspre ea, ceva lovi acoperișul din țiglă din spatele lui și ricoșă în grădină. O piatră ușoară, mare cât un pumn de copil. O văzu cum cade. O alta lovi bolta pentru plante. Și deodată se întunecă, iar aerul se umplu de proiectile. Fu lovit de mai multe ori în cap și în spate. Niște pietre poroase, așa arătau: niște bureți albicioși, pietrificați. Nu erau grele, dar loviturile dureau. Era ca și cum ar fi fost prins de o grindină – o grindină caldă, întunecată și uscată, dacă se poate imagina așa ceva. Alergă în atrium să se adăpostească, lăsând în urmă strigătele Coreliei, împingându-și mama înainte. Ușa din față – vechea intrare a lui Ampliatus – era larg deschisă și ieși în stradă împleticindu-se.

Corelia nu-l văzu că pleacă. Se trăsese înapoi în cameră ca să se adăpostească de ploaia de pietre. Mai apucă să vadă o dată lumea de afară, aruncată în umbră de praful care era peste tot, apoi orice lumină dispăru și în întunericul ca smoala nu se mai auzi nimic, nici măcar țipete, în afară de avalanșa asurzitoare de pietre.

***

În Herculaneum era o zi cât se poate de obișnuită. Soarele strălucea, cerul și marea erau de un albastru aprins. Când Attilius ajunse la drumul de coastă văzu chiar pescari ieșiți cu barca în larg, ca să-și arunce năvodul. Era ca și cum o scamatorie a vremii de vară făcea ca jumătate din golf să nu mai poată fi nici măcar văzută din cauza unei furtuni violente, în timp ce cealaltă jumătate mulțumea cerului pentru cât de bine-i merge, și se bucura de ziua frumoasă de care avea parte. Până și duduitul venit dinspre munte părea inofensiv, un zgomot de fundal dus de vânt împreună cu perdeaua de particule înspre peninsula Surrentum.

În afara porților orașului se adunase o mică mulțime pentru a urmări evenimentul, și câțiva negustori întreprinzători își instalau tarabele ca să vândă plăcinte și vin. Un șir de călători prăfuiți o porniseră deja încet la drum cu căruțe în care-și încărcaseră lucrurile. Copiii alergau în jurul lor, încântați de aventură, dar fețele părinților erau paralizate de teamă. Attilius simți că visează. Un grăsan cu gura plină de prăjituri, așezat pe o piatră de hotar, strigă voios înspre călători ca să-i întrebe cum e acolo de unde vin.

— Negru ca miezul nopții în Oplontis, îi răspunse cineva, și cred că la Pompei e și mai rău.

— Pompei, tresări Attilius.

Cuvântul îl făcu să se trezească de-a binelea.

— Ce e la Pompei?

Călătorul dădu din cap și își trecu un deget peste beregată, iar Attilius făcu un pas înapoi, amintindu-și de Corelia. Când o forțase să

părăsească apeductul, își imaginase că o trimite la adăpost. Iar acum, urmărind cu privirea drumul către Pompei până unde dispărea în negură, își dădu seama că fusese tocmai pe dos. Revărsarea Vezuviului era purtată de vânt drept peste oraș.

— Cetățene, n-o lua pe acolo! N-ai cum să treci.

Dar Attilius își întorsese deja calul spre locul de unde venea șuvoiul de refugiați.

Pe măsură ce înainta, drumul devenea tot mai plin de lume, iar starea celor care se îndepărtau de munte tot mai jalnică. Cei mai mulți erau acoperiți de un strat gros de praf cenușiu, aveau părul nins, iar fețele semănau cu niște măști mortuare împroșcate cu sânge. Unii aveau în mâini torțe care încă ardeau: o armată înfrântă de bătrâni albiți, de fantome, târându-se după un eșec dezastruos, incapabili să mai scoată vreun cuvânt. Animalele lor – boi, măgari, cai, câini și pisici – erau ca niște figurine de alabastru care prinseseră viață. În spate, pe șosea, se vedeau urmele cenușii ale roților și ale pașilor.

Dintr-o parte a drumului pe care mergea Attilus se auzeau pocnete izolate, venite din crângurile de măslini. Din cealaltă, marea părea să dea în fiert, transformată în miriade de mici fântâni. Calul se opri, își coborî capul și refuză să mai înainteze. Deodată, marginea norului, care păruse să fie la aproape un kilometru depărtare, se năpusti acum către ei. Cerul era întunecat și vâjâia de mici proiectile, și într-o clipă ziua trecu de la soarele după-amiezii la amurg, iar Attilius fu supus unui adevărat bombardament. Nu erau pietre tari, ci un fel de cărbuni albicioși, mici bucăți de cenușă solidificată căzând de la o înălțime formidabilă. Ricoșau din capul și din umerii săi. Oamenii și căruțele se pierdeau în penumbră. Femeile țipau. Torțele se vedeau tot mai slab. Calul se dădu înapoi și se întoarse. Attilius abandonă gândul de a mai salva pe cineva și se contopi cu șuvoiul isteric de refugiați, încercând cu disperare să alerge mai

repede decât furtuna de pietre. Calul alunecă în șanț și porni aproape la galop pe lângă drum. Apoi aerul se lumină, deveni maroniu și deodată ieșiră iar sub strălucirea soarelui.

De-acum toată lumea se năpustea înainte, mânată de la spate de amenințarea care le sufla în ceafă. Attilius își dădu seama că, pe lângă că drumul spre Pompei era impracticabil, o ușoară modificare a direcției vântului făcea ca pericolul să se deplaseze înspre vest, de-a lungul golfului. Un cuplu în vârstă stătea pe marginea drumului și plângea, prea epuizați ca să mai poată fugi. O căruță se răsturnase și un om se chinuia disperat să o readucă cu roțile-n jos, în timp ce soția lui încerca să potolească un bebeluș și un fetiță agățată de fustele ei. Coloana se scurgea pe lângă ei, iar Attilius era purtat și el de curgerea mulțimii înapoi spre Herculaneum.

Modificarea poziției zidului de pietre care cădeau din cer fusese remarcată și la porțile orașului, și când ajunse la ele negustorii își strângeau grăbiți tarabele. Mulțimea se împrăștia, unii pornind spre oraș ca să caute adăpost, alții revărsându-se pe drum, pentru a se alătura exodului celor care fugeau din oraș. Și, în toată această agitație, Attilius continua să zărească printre acoperișurile cu țiglă roșie normalitatea pescarilor din golf și, ceva mai departe, corăbiile cele mari din Egipt, cârmind către docurile de la Puteoli. *Marea,* se gândi: dacă ar reuși cumva să ajungă pe o corabie, ar reuși poate să ocolească potopul de pietre și să se apropie de Pompei pe la sud – *pe mare.* Își dădu seama că ar fi încercat în zadar să-și croiască drum până la țărm în Herculaneum, dar vila cea mare din afara orașului – locuința senatorului Pedius Cascus, cu ceata lui de filosofi – ar putea avea un vas pe care să-l ia.

Continuă să înainteze pe drumul plin de oameni până când ajunse la doi stâlpi masivi de poartă, care bănuia că aparțin Vilei Calpurnia. Își legă

calul de o balustradă din curte și se uită în jur după vreun semn de viață, dar enormul palat părea pustiu. Intră prin ușa deschisă în atriumul mare, apoi pe lângă o grădină împrejmuită. Auzea strigăte și zgomote de pași alergând pe coridoarele de marmură, apoi un sclav apăru de după colț, împingând o roabă plină cu suluri de papirus. Nu reacționă la strigătul lui Attilius și ieși prin ușa larg deschisă în lumina strălucitoare a după-amiezii, în timp ce un alt sclav, care împingea la rândul lui o roabă – de data asta goală – intra grăbit în casă prin același loc. Inginerul îi tăie calea.

— Unde e senatorul?

— La Roma.

Sclavul era tânăr, transpirat și înspăimântat.

— Și stăpâna ta?

— Lângă bazin. Lasă-mă să trec, te implor!

Attilius se dădu la o parte și ieși în fugă afară. Sub terasă se găsea un bazin imens, pe care-l văzuse din corabie în drum spre Pompei. De jur împrejur erau strânși oameni – zeci de sclavi și învățați în robe albe agitându-se în toate părțile, cu brațele pline de papirusuri, pe care le așezau în cutii la marginea apei, în timp ce un grup de femei stăteau deoparte privind de-a lungul coastei înspre furtuna îndepărtată, care de aici arăta ca o uriașă ceață marină, de culoare maronie. Vasele din apropierea coastei păreau niște simple surcele. Nu se mai pescuia. Valurile începeau să se înalțe. Attilius le auzea cum se loveau unul după altul de mal la intervale foarte scurte: abia se spărgea unul că următorul venea peste el. Câteva femei se tânguiau, dar matroana în vârstă din mijlocul grupului, îmbrăcată într-o rochie albastru închis, părea calmă în timp ce inginerul se apropia de ea. Își aduse aminte de ea – femeia cu colierul de perle uriașe.

— Ești soția lui Pedius Cascus?

Încuviință din cap.

— Marcus Attilius, inginer imperial. L-am cunoscut pe soțul tău acum două nopți, la vila amiralului.

Femeia deveni brusc atentă.

— Te-a trimis Pliniu?

— Nu. Am venit să vă cer o favoare: să-mi dați o corabie.

Pe fața matroanei se citi dezamăgirea.

— Crezi că dacă aș avea o corabie aș mai sta aici? Soțul meu a plecat ieri la Roma cu ea.

Attilius se uită în jur la palatul grandios, la statuile și grădinile sale, la operele de artă și cărțile îngrămădite pe peluze. Se întoarse să plece.

— Stai! Trebuie să ne ajuți!

— Nu pot face nimic. O să trebuiască să vă încercați norocul pe drum, ca toți ceilalți.

— Nu mă tem pentru mine. Dar biblioteca – trebuie să salvăm biblioteca! Sunt prea multe cărți ca să le putem deplasa pe uscat.

— Eu îmi fac griji pentru oameni, nu pentru cărți.

— Oamenii dispar. Cărțile sunt nemuritoare.

— Dacă simt nemuritoare, înseamnă că vor supraviețui și fără ajutorul meu.

Începu să urce pe cărare înapoi spre casă.

— Așteaptă! Își adună poalele rochiei și fugi după el. Unde te duci?

— Să găsesc o corabie.

— Pliniu are corăbii. Pliniu are la ordinele lui cea mai mare flotă din lume.

— Pliniu e în partea cealaltă a golfului.

— Privește! Un munte întreg stă să cadă peste noi! Crezi că un om cu o singură corabie poate să facă ceva? Ne trebuie o flotă. Vino cu mine!

Attilius trebuia să recunoască: avea o voință de bărbat. O urmă pe cărarea străjuită de stâlpi din jurul bazinului, urcară un rând de trepte și ajunseră în bibliotecă. Majoritatea rafturilor fuseseră golite. Câțiva sclavi încărcau ce rămăsese într-o roabă.

Capetele din marmură ale câtorva filosofi priveau în jos, uluiți de ce se întâmpla.

— Aici ținem volumele aduse de strămoșii mei din Grecia. Numai piesele lui Sofocle ajung la o sută douăzeci. Toate lucrările lui Aristotel, unele scrise de mâna lui. Sunt lucruri neprețuite. Nu am dat voie să fie copiate niciodată.

Îl apucă strâns de mână:

— Oamenii se nasc și mor cu miile în fiecare clipă. Ce importanță au oamenii? Dar aceste opere sunt tot ce va rămâne din noi. Pliniu o să înțeleagă.

Se așeză la o măsuță, luă tocul și îl înmuie într-o călimară de bronz, frumos decorată. O lumânare roșie pâlpâia lângă ea.

— Du-i scrisoarea asta! Știe biblioteca. Spune-i că Rectina îl imploră să ne vină în ajutor.

În spatele ei, dincolo de terasă, Attilius vedea cum valul amenințător de întuneric avansa treptat de-a lungul golfului, ca umbra unui cadran solar. Sperase că în timp se va mai potoli, dar părea, dimpotrivă, să fie tot mai puternic. Rectina avea dreptate. Era nevoie de corăbiile cele mari, de luptă, ca să ai vreo șansă în fața unui inamic de asemenea anvergură. Femeia înfășură scrisoarea și o sigilă cu lumânarea care picura, apăsându-și inelul în ceara moale.

— Ai venit călare?

— Da, dar mi-ar prinde bine un cal odihnit.

— O să-ți dăm!

Strigă la unul din sclavi:

— Du-l pe Marcus Attilius la staul și pune șaua pe cel mai iute cal al nostru!

Îi dădu scrisoarea și când Attilius o luă, îl prinse strâns de încheietură cu degetele ei uscate și osoase. Contez pe tine, aquarius!

Inginerul își trase mâna și alergă după sclav.

Hora nona

[15:32]

Efectele eliberării bruște a unor volume uriașe de magmă pot să modifice geometria sistemului de canale, să destabilizeze rezervorul superficial și să provoace prăbușirea întregii structuri. O astfel de situație duce frecvent la intensificarea erupției, producând contactul între fluidele freatice și magmă, ca și decompresia explozivă a sistemului hidrotermal asociat rezervorului superficial.

Enciclopedia Vulcanilor

Puțin sub două ore de călărit întins, atât îi luă lui Attilius drumul până la Misenum. Drumul șerpuia de-a lungul coastei, uneori chiar pe lângă apă, alteori urcând mai mult pe uscat, pe lângă vilele imense ale elitei romane. Peste tot văzu grupuri adunate să privească fenomenul din depărtare. În cea mai mare parte a timpului călări cu spatele la munte, dar după ce ocoli marginea nordică a golfului și începu să coboare spre Neapolis îi apăru iarăși sub ochi, departe, în partea stângă, ca un lucru nespus de frumos de data aceasta. Un văl delicat de ceață albă se înfășurase în jurul coloanei centrale, înălțându-se kilometri întregi ca un perfect cilindru transparent, atingând marginea de jos a norului în formă de ciupercă ce domina golful.

În Neapolis nu se simțea niciun pic de panică. Orașul era adormit și fericit. Attilius lăsase mult în urmă șirul de refugiați osteniți și împovărați, care ieșeau de sub grindina de pietre, și la Neapolis nu ajunsese încă nicio veste despre catastrofa care lovise Pompei. Templele și teatrele în stil grecesc, îndreptate către mare, erau de un alb strălucitor sub soarele după-amiezii. Turiștii se plimbau prin grădini. Pe dealurile din spatele orașului se vedeau

arcadele de cărămidă roșie ale Augustei, în locurile unde trecea pe la suprafață. Se întrebă dacă apa începuse deja să curgă, dar nu îndrăzni să se oprească pentru a afla. De fapt nici nu-i mai păsa. Lucrul care mai devreme părea vital își pierduse orice importanță. Exomnius și Corax erau praf și pulbere. Nici măcar pulbere, de-abia dacă-și mai amintea de ei. Se întrebă ce se întâmplase cu ceilalți. Dar imaginea care nu-i ieșea din minte era cea a Coreliei – cum își dăduse părul pe spate când a urcat pe cal și cum dispăruse în depărtare, urmând calea pe care el însuși – nu impersonala Soartă – i-o hotărâse.

Traversă Neapolis și ajunse iarăși în câmp deschis, în imensul tunel săpat de Agrippa în promontoriul Pausilypon - în care, după cum observase Seneca, torțele sclavilor care se ocupau de drum nu împrăștiau întunericul, ci mai degrabă îl scoteau la iveală – trecu de uriașele docuri pentru grâne, construite din beton, ale portului Puteoli – alt proiect al lui Agrippa – apoi de suburbiile orașului Cumae – unde se spunea că Sibila stă în borcanul ei și își dorește moartea - apoi de marile culturi de stridii din Lacul Avernus, de băile terasate de la Baiae, de bețivii întinși pe plaje și de prăvăliile de suveniruri, cu vasele lor viu colorate, copiii care înălțau zmee, pescarii cârpindu-și plasele îngălbenite pe cheiuri, bărbații jucând arșice la umbra oleandrilor, trecu și de centuriile de soldați marini în echipament complet, care alergau spre baza navală – trecu de tot furnicarul civilizației romane, în vreme ce de cealaltă parte a golfului Vezuviul scoase un al doilea tunet răsunător, făcând ca fântâna de pietre să devină din cenușie, neagră și să se înalțe încă și mai sus.

Teama cea mai mare a lui Pliniu era că totul s-ar putea termina înainte ca el să ajungă acolo. Ieșea tot timpul din bibliotecă cu mersul lui clătinat ca

să verifice evoluția coloanei. De fiecare dată era mulțumit de ce vedea. Părea să crească mereu, nici vorbă să dea înapoi. O estimare exactă a înălțimii era imposibil de făcut. Posidonius susținea că ceața, vânturile și norii nu se ridicau mai mult de opt kilo- metri deasupra pământului, dar cei mai mulți experți – iar Pliniu tindea să țină cont de părerea majoritară – dădeau cifra de o sută șaptezeci și șapte de kilometri. Oricare ar fi fost adevărul, lucrul acela, coloana – „manifestarea", cum hotărâse s-o numească – era enormă.

Ca să poată face observații cât mai exacte, dăduse ordin să-i fie adusă clepsidra în port și să fie așezată la pupa corabiei liburniene. În timp ce ordinul era dus la îndeplinire și vasul se pregătea de plecare, începu să caute prin bibliotecă referiri la Vezuviu. Până acum nu acordase prea multă atenție muntelui. Era atât de enorm, de evident, atât de flagrant, încât preferase să se concentreze pe aspectele mai ezoterice ale Naturii. Dar prima lucrare pe care o consultă, *Geografia* lui Strabo, îl făcu să sară în picioare. „*Zona pare să fi ars în trecut și să fi avut cratere cu flăcări…*". Cum de nu remarcase niciodată asta? îl chemă pe Gaius să arunce și el o privire.

— Vezi aici? Compară muntele cu Etna. Cum e posibil așa ceva? Etna are un crater larg de trei kilometri. L-am văzut cu ochii mei, reflectându-și strălucirea în apa mării pe timpul nopții. Și toate insulele acelea care scuipă flăcări – Strongyle, unde domnește Aeolus, zeul vântului, Lipari și Insula Sfântă unde se spune că locuiește Vulcan – toate au fost văzute arzând. Nimeni n-a spus vreodată că ar fi văzut urme de foc pe Vezuviu.

— Spune că aceste cratere „*s-au stins la un moment dat din lipsă de combustibil*", remarcă nepotul. Poate că acum muntele a dat de o nouă sursă de combustibil și focul a revenit la viață.

Gaius își ridică emoționat privirea:

— Poate că asta explică apariția sulfului în apa apeductului.

Pliniu îl privea tot mai admirativ. Da, băiatul avea dreptate. Asta era. Sulful era combustibilul universal al tuturor fenomenelor de genul ăsta – spirala de flăcări de la Comphantium, în Bactria, bazinul de pești aprins din Câmpia Babiloniană, câmpul de stele de lângă Muntele Hesperius, din Etiopia. Dar dacă era așa, implicațiile erau îngrozitoare: Lipari și Insula Sfântă au ars la un moment dat în mijlocul mării timp de zile întregi, până când Senatul a trimis o delegație care să oficieze un ritual de îmbunare a zeilor. Un asemenea incendiu exploziv pe continent, într-o zonă cu populație atât de densă, ar putea fi un dezastru.

Se ridică în picioare.

— Trebuie să merg la corabie. Alexion!

Strigă după sclav.

— Gaius, ce-ar fi să vii și tu? Lasă traducerea!

Îi întinse mâna tânărului și zâmbi:

— Îți dau liber de la lecții.

— Vorbești serios, unchiule?

Gaius privea fix de cealaltă parte a golfului și își mușca buzele. Era evident că își dăduse și el seama de urmările pe care le-ar putea avea un fenomen ca Etna în golf.

— Ești foarte amabil, dar ca să fiu sincer, tocmai ajunsesem la un pasaj dificil. Dar sigur, dacă insiști…

Pliniu își dădea seama că băiatului îi e frică, și era de înțeles. Simțea el însuși un gol în stomac, și doar era soldat trecut prin atâtea. Se gândi să-i ordone nepotului să vină cu el – un roman nu trebuie să cedeze niciodată în fața fricii: ce se întâmplase cu valorile austere din tinerețea lui? — dar apoi îi veni în minte Julia. Era drept să-l expună pe singurul ei fiu la un pericol inutil?

— Nu, nu, răspunse, încercând să pară cât mai amabil. Nu insist. Marea pare agitată, o să ți se

facă rău. Stai aici și. Ai grijă de mama ta!

II ciupi pe băiat de obrajii pistruiați și îi ciufuli părul uleios.

— O să fii un bun avocat, Gaius Plinius. Poate chiar un mare avocat. Te văd ajungând în Senat într-o bună zi. O să fii moștenitorul meu. Cărțile mele o să-ți rămână ție. Numele de Pliniu o să fie dus mai departe de tine…

Se opri. Începea să sune prea tare a discurs de despărțire. Continuă cu o voce aspră:

— Înapoi la studii! Spune-i mamei tale că mă întorc până diseară!

Sprijinindu-se de brațul secretarului și fără să mai privească în urmă, amiralul părăsi biblioteca cu mersul lui târșâit.

Attilius trecuse călare de Piscina Mirabilis, peste podul de lemn care ducea către port, și tocmai se pregătea să înceapă urcușul abrupt către vila amiralului când ochii îi căzură pe un detașament de soldați marini, care făceau loc pentru trăsura lui Pliniu. Abia reuși să descalece și să iasă în stradă înainte ca procesiunea să ajungă în dreptul lui.

— Amirale!

Pliniu, care privea fix înainte, se întoarse fără convingere înspre el. Văzu o siluetă pe care nu o putea recunoaște, acoperită de praf din cap până-n picioare, cu tunica ruptă și cu dâre de sânge uscat pe față, pe brațe și pe picioare. Arătarea vorbi din nou:

— Amirale! Sunt Marcus Attilius!

— Aquarius, tu ești?

Pliniu făcu semn trăsurii să se oprească.

— Ce-ai pățit?

— E catastrofal, amirale. Muntele explodează. Plouă cu pietre – Attilius își trecu limba peste buzele crăpate. Sute de oameni fug înspre est pe drumul de coastă. Oplontis și Pompei vor fi îngropate. Am venit călare din Herculaneum. Am

un mesaj pentru tine – căută în buzunar – de la soția lui Pedius Cascus.

— Rectina?

Pliniu luă scrisoarea din mâinile inginerului și rupse sigiliul. O citi de două ori, întunecându-se la față, apoi deodată arătă bolnav – bolnav și copleșit. Se aplecă peste marginea trăsurii și îi arătă lui Attilius cuvintele așternute în grabă: „Dragul meu Pliniu, biblioteca e în pericol. Sunt singură. Te implor să vii aici pe mare – imediat – dacă mai ții vreun pic la aceste cărți vechi și la vechea ta prietenă Rectina."

— E adevărat? întrebă amiralul. Vila Calpurnia e în pericol?

— Tot golful e în pericol, amirale.

Ce se întâmpla cu bătrânul? Anii și băutura îl prostiseră de tot? Sau își imagina că totul e doar un spectacol – o reprezentație în amfiteatru, organizată pentru a-i satisface curiozitatea?

— Pericolul se deplasează o dată cu vântul. Se rotește ca o giruetă. S-ar putea ca nici Misenum să nu fie în siguranță.

— Nici Misenum să nu fie în siguranță, repetă Pliniu. Și Rectina e singură.

Ochii i se umeziseră. Înfășură la loc scrisoarea și îi făcu semn secretarului, care alergase împreună cu soldații pe lângă trăsură:

— Unde e Antius?

— Pe chei, amirale.

— Trebuie să ne mișcăm repede. Urcă lângă mine, Attilius!

Pocni din deget:

— Înainte!

Attilius se strecură lângă el chiar când trăsura pornea să coboare dealul.

— Acum spune-mi tot ce ai văzut!

Inginerul încercă să-și facă ordine în gânduri, dar îi era greu să vorbească cu cap și coadă. Încercă totuși să exprime forța evenimentului la care fusese martor când acoperișul muntelui

zburase în aer. Și explozia vârfului, spuse el, nu a fost decât punctul culminant al unei întregi serii de fenomene – sulful din sol, pungile de gaz otrăvitor, cutremurele de pământ, umflarea terenului, care retezase matricea apeductului, dispariția izvoarelor din partea locului. Toate lucrurile astea erau legate.

— Și nimeni nu și-a dat seama, spuse Pliniu, clătinând trist din cap. Am fost cu toții la fel de orbi ca amicul Pomponianus, care credea că totul e lucrarea lui Jupiter.

— Nu e chiar așa, amirale. Cineva și-a dat seama – cineva originar din ținutul de lângă Etna: predecesorul meu, Exomnius.

— Exomnius? spuse Pliniu tăios. Care a ascuns un sfert de milion de sesterți pe fundul rezervorului?

Remarcă uimirea de pe fața inginerului.

— Au fost descoperiți în dimineața asta, după ce s-a scurs toată apa. De ce? Știi cum i-a obținut?

Ajunseseră la docuri. Attilius avea în față o priveliște familiară – *Minerva* așteptându-i pe chei, cu catargul ridicat și gata de plecare – și se gândi cât de ciudat era lanțul de evenimente și circumstanțe care îl aduseseră în acest loc, la acest moment. Dacă Exomnius nu s-ar fi născut în Sicilia, nu s-ar fi aventurat pe Vezuviu și nu ar fi dispărut. Attilius nu ar fi fost trimis de la Roma, nu ar fi pus niciodată piciorul în Pompei, nu ar fi auzit niciodată de Corelia și de Ampliatus și de Corax. Într-o clipă avu în fața ochilor înlănțuirea extraordinară, perfect logică, de la peștii otrăviți la argintul ascuns, și încerca să se gândească cum ar putea să-i descrie cel mai bine senzația amiralului. Dar abia începuse povestea, că Pliniu îl opri cu un gest.

— Meschinăria și lăcomia oamenilor! spuse el pierzându-și răbdarea. S-ar putea scrie o carte numai despre asta. Dar ce mai contează acum? Pune totul într-un raport și dă-mi-l când mă întorc. Și apeductul?

— A fost reparat, amirale. Sau cel puțin fusese reparat când am plecat de-acolo azi-dimineață.

— Înseamnă că ai făcut treabă bună, inginere. Și îți promit că o să se afle la Roma de asta! Acum mergi în camera ta și odihnește-te!

Vântul lovea frânghiile de catargul *Mineroei.* Torquatus stătea în picioare lângă pasarela din spate, vorbind cu Antius, comandantul navei amiral, și cu un grup de șapte ofițeri. Deveniră cu toții atenți când trăsura lui Pliniu se apropie de vas.

— Amirale, cu permisiunea ta aș prefera să vin și eu pe corabie.

Pliniu îl privi surprins, apoi zâmbi și îl bătu pe Attilius cu palma lui bondoacă pe genunchi.

— Un învățat! La fel ca mine! Am știut de când te-am văzut. Ne așteaptă fapte mari astăzi, Marcus Attilius!

Începu să dea ordine, cu răsuflarea tăiată, chiar în timp ce cobora din trăsură ajutat de secretarul său.

— Torquatus – plecăm imediat! Inginerul vine cu noi. Antius – dă alarma! Trimite un mesaj la Roma în numele meu: „Vezuviul a explodat cu puțin înainte de ora a șaptea. Populația din golf e amenințată. Scot întreaga flotă pe mare pentru a evacua supraviețuitorii."

Antius făcu ochii mari.

— *Întreaga* flotă, amirale?

— Tot ce plutește pe apă. Ia să vedem, ce avem aici?

Pliniu aruncă o privire miopă către portul exterior, unde navele de luptă erau ancorate și se legănau pe marea care începea să se agite:

— *Concordia,* dacă văd bine. *Libertas, Justiția.* Și aia de-acolo ce e – *Pietas*? *Europa.*

Dădu din mână:

— În fine, toate. Și cele din portul interior care nu sunt trase pe uscat. Haide, Antius! Zilele trecute te plângeai că avem cea mai puternică flotă din

lume, dar nu își măsoară niciodată forțele cu nimeni. Uite, ai ocazia să ți le măsori.

— Dar ca să-ți măsori forțele e nevoie de un inamic, amirale.

— Uite-acolo inamic!

Arătă înspre negura întunecată care se întindea în depărtare.

— Un inamic mai grozav decât orice putere cu care s-a bătut vreodată Caesar.

O clipă, Antius rămase nemișcat și Attilius se întrebă dacă își pune problema să refuze ordinul, dar apoi ochii îi străluciră și se întoarse către ofițeri.

— Ați auzit ordinele. Anunțați-l pe împărat și sunați adunarea! Și să se afle că dacă vreun căpitan nu a ieșit în larg în jumătate de oră, îi tai ouăle cu mâna mea.

După clepsidra amiralului era jumătatea orei a noua când *Minerva* se desprinse de chei și începu o voltă lentă, pentru a ajunge cu prora spre mare. Attilius se așeză iarăși sprijinit de balustradă și îi făcu un semn cu capul lui Torquatus. Căpitanul dădu la rândul lui din cap, ca și cum ar fi vrut să spună că era o nebunie ce făceau.

— Consemnează ora! ordonă Pliniu, iar Alexion, ghemuit lângă el, își înmuie tocul în cerneală și scrijeli un număr pe papirus.

Pentru amiral se amenajase pe puntea mică un scaun confortabil, cu brațe și spătar înalt, și, din poziția aceasta înaltă, Pliniu supraveghea priveliștea care i se derula prin față. Fusese visul său în ultimii doi ani să comande flota în luptă – să scoată acest uriașă sabie din teaca sa – deși știa că Vespasian îl numise administrator pe timp de pace, să aibă grijă ca lama să nu ruginească. Dar destul cu exercițiile și manevrele. Acum putea în fine să vadă cum arăta o bătălie adevărată: notele pătrunzătoare ale trompetelor scoțând oamenii din toate ungherele din Misenum, bărcile cu vâsle

transportând primii marinari către uriașele quadrireme, avangarda urcând deja la bordul navelor de luptă și mișunând pe punte, ridicarea catargelor celor mari, pregătirea vâslelor. Antius îi promisese că douăzeci de vase vor fi gata imediat. Asta însemna patru mii de oameni – o întreagă legiune!

Când *Minerva* fu îndreptată cu prora drept spre răsărit, cele două șiruri de vâsle coborâră, tobele începură să bată sub punte și corabia se puse în mișcare, purtată înainte de vâsle. Auzea cum stindardul lui personal, împodobit cu acvila imperială, flutura în vânt de pe stâlpul de la provă, din spatele său. Briza îi sufla în față. Simți că stomacul i se contractă de nerăbdare. Tot orașul ieșise ca să privească, îi venea înșirați pe străzi, aplecați peste pervazul ferestrelor, stând în picioare pe acoperișuri. Dinspre port se auziră urale stridente. Căută cu privirea vila sa pe coasta dealului, îi văzu pe Gaius și pe Julia în fața bibliotecii și ridică o mână. Gestul fu întâmpinat cu un nou rând de urale.

— Vezi cât de schimbătoare e mulțimea? îi spuse bine-dispus lui Attilius. Noaptea trecută am fost scuipat pe stradă. Acum simt un erou. Nu vor decât să aibă spectacol.

Făcu iarăși cu mâna.

— Mda, și să vezi ce-o să facă mâine, mormăi Torquatus, dacă jumătate din marinari vor dispărea.

Pe Attilius îl puse pe gânduri îngrijorarea căpitanului. Întrebă încet:

— Crezi că pericolul e chiar așa mare?

— Vasele astea par puternice, inginere, dar sunt făcute din scânduri legate cu frânghii. Nu m-aș da înapoi de la o înfruntare cu niciun muritor. Dar ca să pleci la luptă împotriva Naturii trebuie să fii nebun.

Marinarul de la provă strigă ceva în semn de avertizare și, în spatele amiralului, cârmaciul se

lăsă cu toată puterea pe mânerul cârmei. *Minerva* se strecură printre navele de luptă ancorate, atât de aproape de ele încât Attilius reuși să distingă figurile marinarilor de la bord, apoi făcu încă o voltă trecând pe lângă zidul de stâncă al portului, care părea să se deschidă lent, ca ușa cu roți a unui templu mare. De-abia acum le apăru în fața ochilor scena care se desfășura de cealaltă parte a golfului.

Pliniu strânse cu putere brațele scaunului, prea copleșit ca să mai poată spune ceva. Dar apoi își aminti de datoria sa față de știință.

— Dincolo de promontoriul Pausilyon, dictă el ezitant, Vezuviul și zona de coastă din jurul său sunt în întregime ascunse în spatele unui nor plutitor, de culoare alb-cenușie cu dâre negre.

Dar se gândi că era prea sec, trebuia să exprime cumva sentimentul de uimire și teamă:

— Deasupra acestuia se umflă și se desfășoară coloana centrală a manifestării, ca și cum măruntaiele fierbinți ale pământului ar fi trase în afară și aspirate spre ceruri.

Era mai bine.

— Crește, continuă amiralul, ca și cum ar fi alimentată de o explozie continuă. Dar când ajunge sus de tot, greutatea materialului aruncat în aer devine prea mare și acesta tinde să se lase în jos, împrăștiindu-se în lateral. Ce zici, inginere? Greutatea o face să se lățească așa, nu?

— Greutatea, amirale, răspunse Attilius. Sau poate vântul.

— Da, bună observație. Consemnează și asta, Alexion! Vântul pare să fie mai puternic la altitudine ridicată și ca atare răstoarnă manifestarea înspre sud-est.

Făcu un semn către Torquatus:

— Ar trebui să profităm de vântul ăsta, căpitane. Ridică toate pânzele!

— E o nebunie, îi spuse Torquatus lui Attilius, printre dinți. Ce comandant e acela care se îndreaptă drept către furtună?

Totuși strigă către ofițeri:
— Ridicați vela mare!
Verga de care era agățată pânza fu ridicată din mijlocul carenei, iar Attilius trebui să se repeadă la pupă, în timp ce marinarii de pe ambele părți ale corabiei apucară cablurile și începură să ridice catargul. Pânza era încă înfășurată, și când ajunse sub carchesium – „pocalul”, cum era numită platforma de observație – un puști de până-n zece ani se cățără pe catarg ca să-i dea drumul. Parcurse rapid verga, dezlegând nodurile, și după ce ajunse la ultimul pânza grea de în căzu și se umflă imediat de la vântul care sufla cu putere. *Minerva* scârțâi din toate încheieturile și își mări viteza, brăzdând valurile și ridicând jerbe de spumă albă de-o parte și de alta a provei ascuțite, ca o daltă pătrunzând printr-o scândură moale.
Pliniu simți că sufletul i se umflă odată cu pânza corabiei. Arătă înspre stânga.
— Căpitane, acolo vrem să ajungem. Herculaneum! Cârmește drept către țărm – la Vila Calpurnia!
— Da, amirale! Cârmaci – mergem către răsărit!
Pânzele pocniră și corabia se aplecă într-o parte. Un val pulverizat îl udă până la piele pe Attilius – senzația fu minunată. Își șterse praful de pe față și își trecu mâinile prin părul jegos. Sub punte, tobele băteau într-un ritm nebunesc, iar vâslele aproape nu se mai distingeau printre valurile și spuma care se loveau de vas. Secretarul lui Pliniu fu nevoit să acopere papirusurile cu mâna, ca să nu fie luate de vânt. Attilius privi către amiral. Pliniu era aplecat pe marginea scaunului, cu obrajii lui dolofani lucind de la apă, cu ochii plini de emoție, zâmbind cu gura până la urechi. Orice urmă de oboseală dispăruse. Era din nou un comandant de cavalerie călare pe calul său, luând cu asalt câmpia Germaniei cu sulița în mână, ca să facă prăpăd printre barbari.

— O să o salvăm pe Rectina și cărțile, o să le ducem într-un loc sigur și apoi mergem cu Antius și restul flotei ca să evacuăm oamenii de pe coastă – ce zici de planul ăsta, căpitane?

— Dorințele amiralului sunt ordine pentru mine, răspunse Torquatus bățos. Aș putea să știu cât arată ceasul?

— Începutul orei a zecea, răspunse Alexion.

Căpitanul ridică din sprâncene:

— Deci așa – mai avem doar trei ore de lumină.

Lăsă nerostit lucrul pe care-l avea de fapt în minte, dar amiralul făcu un gest de nepăsare cu mâna.

— Uită-te cu ce viteză mergem, căpitane! În curând o să atingem coasta.

— Da, însă vântul care acum ne duce înainte o să ne facă atunci foarte dificilă revenirea pe mare.

— Marinarii, spuse disprețuitor amiralul, ridicându-și vocea peste zgomotul valurilor. Ai ascultat ce spune, inginere? Sunt mai răi ca agricultorii când vine vorba de vreme, pe legea mea. Se plâng mereu că nu bate vântul, dar dacă bate se plâng și mai tare.

— Amirale!

Torquatus salută.

— Cer permisiunea să mă îndepărtez.

Se îndepărtă strângând din dinți și își croi drum către provă, clătinându-se.

— Observațiile orei a zecea, spuse Pliniu. Alexion, ești gata?

Își împreună degetele și se încruntă. Era o întreprindere extrem de dificilă să descrii un fenomen pentru care nu se inventase încă limbajul. După o vreme începu să aibă senzația că diversele metafore – coloană, trunchi de copac, fântână și celelalte – mai degrabă încurcau decât să ajute, nereușind să exprime forța sublimă a lucrului pe care-l avea sub ochi. Ar fi trebuit să ia cu el un poet – ar fi fost mai util decât acest căpitan plin de griji.

— Mergând mai aproape, începu el să dicteze, manifestarea seamănă cu un uriaș nor de ploaie, din ce în ce mai negru. Ca și în cazul unei furtuni observate de la o depărtare de câțiva kilometri, se pot distinge nori separați, alunecând ca fumul peste suprafața întunecată. Și totuși, potrivit inginerului Marcus Attilius, din cer nu cade ploaie, ci pietre.

Făcu un semn către puntea de la pupă unde își avea instalat scaunul:

— Vino încoace, inginere! Descrie-ne încă o dată ce ai văzut, ca să consemnăm!

Attilius se urcă pe scara scurtă care ducea către platforma înălțată. Era ceva cu totul absurd în felul cum se instalase amiralul – cu sclavul, biroul portabil, scaunul ca un tron și clepsidra – dacă priveai grozăvia către care se îndrepta corabia. Deși vântul bătea din spate, auzea deja vuietul venind dinspre munte, iar uriașa cascadă de pietre se vedea deodată mult mai aproape, corabia lor părând fragilă ca o frunză sub o cădere de apă. Începu să povestească încă o dată când un fulger scânteie prin masa de nori agitați – nu era alb, ci o dâră roșie, frântă și strălucitoare. Rămase agățată în aer ca o vână plină de sânge, iar Alexion începu să pocnească din limbă – felul de a venera fulgerele al celor superstițioși.

— Adaugă și asta la lista de fenomene! ordonă Pliniu. Fulger: un semn de rău augur.

Torquatus strigă:

— Ne apropiem prea mult!

Peste umerii amiralului, Attilius vedea quadriremele flotei din Misenum, aflate încă sub lumina soarelui, cum ieșeau din port în formație de V, ca un escadron de gâște în zbor. Dar apoi își dădu seama că cerul se întunecă. Un baraj de pietre căzând din cer bombarda suprafața apei la dreapta lor, apropiindu-se vertiginos. Provele și pânzele quadriremelor începură să se piardă ca în ceață,

transformate parcă în fantomele unor corăbii, iar aerul fu invadat de un vâjâit de pietre.

În acest adevărat pandemoniu, Torquatus era peste tot, strigându-și comenzile în stânga și-n dreapta. Oamenii alergau pe punte în semiîntunericul creat. Frânghiile care susțineau verga fură desprinse, iar pânza coborâtă. Cârmaciul ținea stânga cât putea de mult. O clipă mai târziu, o minge de foc coborî din cer, nimeri vârful catargului și coborî de-a lungul său, apoi de-a lungul vergii. La lumi- na acesteia, Attilius îl văzu pe amiral cu capul între umeri și cu mâinile pe urechi, în timp ce secretarul se apleca înainte ca să acopere documentele. Mingea de foc sări de pe marginea catargului și căzu în mare, lăsând în urmă dâre de sulf. Se stinse cu un șuierat agresiv. Inginerul închise ochii.

Dacă pânza n-ar fi fost coborâtă, ar fi luat foc cu siguranță. Simțea ploaia de pietre căzându-i pe umeri și le auzea duduind pe punte. Își dădu seama că *Minerva* merge pe sub marginea norului iar Torquatus încearcă să-i scoată de sub el – ceea ce brusc reuși. Mai primiră o ultimă rafală de proiectile și ieșiră iarăși sub lumina soarelui.

Îl auzi pe Pliniu tușind și când deschise ochii îl văzu pe amiral în picioare, scuturându-și faldurile togii de materia picată din cer. Apucase câteva pietre și, după ce se trânti la loc în scaun, începu să le examineze în palmă. Pe toată lungimea corabiei, oamenii își scuturau hainele și se pipăiau de răni. *Minerva* mergea în continuare drept către Herculaneum, aflat acum la un kilometru și ceva și vizibil clar în depărtare, dar vântul se întețea, iar marea devenea și ea tot mai agitată, cârmaciul făcând eforturi foarte mari ca să mențină cursul în ciuda valurilor care se izbeau de partea stângă ca vasului.

— Confruntare cu manifestarea, dictă calm Pliniu.

Se opri să se șteargă pe față cu mâneca și tuși din nou:

— Ai scris ce-am zis? Ce oră e?

Alexion dădu la o parte pietrele de pe documente și suflă praful. Se aplecă înspre ceas.

— Mecanismul e stricat, amirale.

Vocea îi tremura și aproape îi dăduseră lacrimile.

— Nu mai contează. Să zicem că e ora a unsprezecea! Pliniu apucă o piatră și o examină îndeaproape. Materialul este o piatră ponce poroasă. Gri-alburie. Ușoară ca cenușa și pică sub formă de fragmente nu mai mari decât degetul mare.

Se opri și adăugă cu blândețe:

— Alexion, ia tocul în mână! Dacă e ceva ce nu suport e lașitatea.

Secretarului îi tremura mâna. Îi era foarte greu să scrie ceva în timp ce corabia se mișca în toate direcțiile.

Tocul aluneca pe suprafața papirusului într-o mâzgăleală ilizibilă. Scaunul amiralului alunecă pe punte și fu prins de Attilius.

— Ar trebui să te retragi sub punte, îi spuse, în timp ce Torquatus venea înspre ei împleticindu-se și cu capul gol.

— Amirale, ia coiful meu!

— Îți mulțumesc, căpitane, dar bătrâna mea țeastă îmi oferă o protecție satisfăcătoare.

— Amirale, te implor, vântul o să ne ducă direct în mijlocul furtunii, trebuie să ne întoarcem!

Pliniu nu-l băgă în seamă.

— Piatra ponce nu seamănă atât cu stânca, cât cu niște fragmente poroase dintr-un nor înghețat.

Își înălță capul ca să privească peste marginea corabiei.

— Plutește pe apă, ca bucățile de gheață. Ați văzut asta? Extraordinar!

Attilius nu remarcase. Apa era acoperită de un covor de pietre. Vâslele le dădeau la o parte cu

fiecare mișcare, dar altele ocupau imediat locul rămas liber. Torquatus alergă la parapetul punții. Erau înconjurați.

Un val de piatră ponce se sparse de provă.

— Amirale…

— Fortuna îi ocrotește pe cei curajoși, Torquatus. Îndreaptă corabia către țărm!

O vreme reușiră să-și croiască drum, dar ritmul vâslelor încetinise, învinse nu de vânt sau de valuri, ci de greutatea pietrelor plutind pe apă. Stratul devenea tot mai gros pe măsură ce se apropiau de coastă, ajunsese de aproape un metru – o întindere largă de spumă uscată și foșnitoare. Vâslele fluturau neputincioase peste ea, nemaireușind să se sprijine de nimic, iar vasul începu să fie purtat de vânt înspre cascada de pietre. Vila Calpurnia era exasperant de aproape. Attilius recunoscu locul unde stătuse împreună cu Rectina. Distingea siluetele alergând de-a lungul țărmului, grămezile de cărți, tunicile albe fluturând în vânt ale filosofilor epicurieni.

Pliniu își întrerupsese dictarea și cu ajutorul lui Attilius se ridicase în picioare. De jur împrejur, lemnul pârâia de la presiunea pietrelor care apăsau din toate părțile carena. Pentru prima dată, inginerul simți că amiralul începe să se dezumfle puțin, dându-și în fine seama că erau înfrânți. Întinse mâinile spre țărm.

— Rectina, murmură pierdut.

Restul flotei începea să se împrăștie, formația de V spărgându-se când vasele încercară fiecare să se salveze. Apoi intrară iarăși în lumina de amurg, și răpăitul familiar al pietrelor acoperi toate celelalte sunete. Torquatus începu să strige:

— Am pierdut controlul corabiei! Toată lumea sub punte! Inginere, ajută-mă să-l ducem de aici!

— Însemnările mele! protestă Pliniu.

— Însemnările sunt la Alexion, amirale.

Attilius îl apucă de un braț și căpitanul de celălalt. Era îngrozitor de greu. Se împiedică de

ultima treaptă și aproape se întinse pe jos cât era de lung, dar reușiră să-l prindă și să-l târască pe punte până la trapa deschisă care ducea către posturile vâslașilor, în timp ce aerul se transforma în piatră.

— Faceți loc pentru amiral! strigă Torquatus cu respirația tăiată, după care aproape îl aruncară în jos pe scări.

Alexion îl urmă, ducând neprețuitele documente și aproape călcând peste amiral, apoi sări jos Attilius, cu un potop de pietre după el; ultimul fu Torquatus, care trânti trapa în urma lor.

Vespera

[20:02]

În [prima] fază, raza craterului a fost probabil în jur de 100 de metri. Pe măsură ce erupția a continuat, lărgirea inevitabilă a acestuia a permis creșterea masei erupției, în seara zilei de 24, coloana crescuse deja. Erupția s-a alimentat din niveluri tot mai adânci ale pungii de magmă, pentru ca după circa șapte ore să se ajungă la piatra ponce mai mafică, de culoare cenușie. Aceasta a fost evacuată cu aproximativ 1,5 milioane de tone pe secundă și înălțată prin convecție până la altitudini de circa 33 de kilometri.

Vulcanii: O perspectivă planetară

În căldura înăbușitoare și în întunericul aproape complet de sub puntea *Minervei* se ghemuiseră cu toții și ascultau răpăitul pietrelor deasupra lor. Aerul era rânced de la transpirația și răsuflarea a două sute de marinari. Când și când, o voce străină începea să strige ceva într-o limbă imposibil de recunoscut, dar un strigăt aspru al ofițerilor făcea imediat liniște. Lângă Attilius, cineva se tânguia în latinește că era sfârșitul lumii, iar inginerul avea și el aceeași impresie.

Natura se întorsese cu fundul în sus: erau înecați de pietre în mijlocul mării, plutind în întuneric deși erau orele după-amiezii. Vasul se clătina cu putere, dar nicio vâslă nu se mișca. Orice efort ar fi fost fără rost, pentru că n-aveau habar în ce direcție se îndreptau. Nu le rămânea decât să îndure, cuibărit fiecare în propriile gânduri.

Cât a durat totul Attilius nu putea să-și dea seama. Poate o oră, poate două. Nu mai era prea sigur nici măcar de locul de sub punte unde se afla. Știa doar că se prinsese de o bârnă îngustă de lemn

care părea să străbată toată corabia pe lungime, cu cele două rânduri de marinari înghesuiți pe bănci de o parte și de alta. Auzea șuieratul respirației lui Pliniu undeva în apropiere și scâncetul de copil al lui Alexion. Torquatus nu scotea niciun sunet. Duduitul neîncetat al căderii de pietre, mai ascuțit la început, când lovea direct scândura, se estompă treptat pe măsură ce pietrele începură să cadă peste alte pietre, izolându-i de lumea din afară. Și pentru inginer asta era cel mai rău, sentimentul că toată această revărsare îi apasă și-i îngroapă de vii. La un moment dat începu să se întrebe cât vor mai rezista bârnele care susțineau puntea și dacă greutatea masei de deasupra lor putea să-i scufunde sub valuri. Încercă să se consoleze cu gândul că piatra ponce e ușoară: inginerii de la Roma o amestecau uneori cu cimentul atunci când construiau un dom de mari dimensiuni, în loc de pietre și fragmente de cărămidă. Treptat, își dădu însă seama că vasul se apleca într-o parte, și curând după aceea unul din marinari scoase un strigăt de panică: printr-una din găurile pentru vâsle începuse să intre apa.

Torquatus le spuse cu asprime să tacă din gură, apoi îi spuse lui Pliniu, strigând de-a lungul bârnei, că trebuia să urce pe punte cu o echipă de oameni ca să mai dea jos din pietre.

— Căpitane, fă ce trebuie să faci! răspunse amiralul.

Vocea îi era calmă.

— Vă vorbește Pliniu, își înălță deodată vocea peste vuietul furtunii. Vreau ca toată lumea de aici să se poarte ca un adevărat soldat roman! Și după ce ne vom întoarce la Misenum, vă promit că veți fi cu toții recompensați.

Din întuneric se auziră râsete răutăcioase.

— Dacă ne vom întoarce, mai degrabă!

— Tu ne-ai băgat în rahatul ăsta!

— Liniște! strigă Torquatus. Inginere, vii să mă ajuți?

Urcase scara scurtă care ducea la trapă și încerca să o deschidă, dar era foarte greu de ridicat, din cauza pietrelor de deasupra. Attilius bâjbâi de-a lungul bârnei și se duse lângă el pe scară, ținându-se cu o mână și împingând cu cealaltă panoul de lemn de deasupra capului. Împreună reușiseră s-o ridice încet, făcând să cadă înăuntru o cascadă de pietre, care ricoșară din capetele lor și căzură cu ropot pe scândurile din cală.

— Îmi trebuie douăzeci de oameni! ordonă Torquatus. Cele cinci rânduri de vâslași de-aici – veniți cu mine!

Attilius se cățără afară după el, în vârtejul de pietre zburătoare. Lumina era stranie, aproape maronie, ca într-o furtună de nisip, și în timp ce se îndrepta, Torquatus îl apucă de braț și îi arătă ceva. Lui Attilius îi luă câteva clipe să înțeleagă la ce se referă, dar apoi le remarcă și el – un șir de lumini galbene pâlpâitoare, abia vizibile prin negură. Pompei, se gândi. Corelia!

— Am plutit pe sub ce era mai rău și ne-am apropiat de coastă! O să încercăm să acostăm. Ajută-mă la cârmă!

Se întoarse și îl împinse pe vâslașul de lângă el către trapă.

— Coboară jos și spune-le celorlalți să vâslească – să tragă de vâsle ca și cum i-ar fugări moartea! Voi ceilalți, ridicați vela!

Porni în fugă către provă și Attilius îl urmă cu capul plecat și afundându-și picioarele în stratul gros de piatră ponce care acoperea puntea, de parcă ar fi fost zăpadă. Vasul se lăsase atât de mult în apă încât avea impresia că ar fi putut să pășească pe covorul de pietre până la țărm. Se cățără pe puntea de la pupă și împreună cu Torquatus apucă vâsla cea mare care servea drept cârmă corabiei. Dar deși erau doi, nu reușiră să o miște din loc în marea de pietre.

Vedea ca prin ceață pânza care începea să se ridice în fața lor. Auzi pocnitura caracteristică

atunci când vântul începu s-o umfle și, în același moment, rândurile de vâsle începură să se miște la unison. Cârma începu să vibreze sub mâinile lor. Torquatus împingea, iar el trăgea din toate puterile, căutând un punct de sprijin cu picioarele printre pietrele care se mișcau în toate părțile, și simți că mânerul de lemn începe încet să se miște. Timp de câteva clipe, corabia păru să se aplece într-o parte, rămânând pe loc, apoi o pală de vânt îi împinse înainte. Auzi tobele care se porniseră iar să bată dedesubt, vâslele începură să se miște și din negura din față începu să iasă la iveală conturul coastei – un dig, o plajă nisipoasă, un șir de vile cu torțe aprinse pe terase, oameni care se mișcau la marginea mării acolo unde valurile se spărgeau de țărm, trăgând bărcile din apă și aruncându-le pe mal. Văzu mulțimea de oameni de pe plajă care încercau cu toții să-și încarce lucrurile în bărci și se întoarseră spre ei uluiți, îi văzu cum se împrăștie când corabia se îndreptă drept către ei. Torquatus strigă „Țineți-vă bine!” și în momentul următor carena se înțepeni în stâncile de pe fundul apei și Attilius fu proiectat înainte pe puntea principală, căderea fiindu-i amortizată de salteaua de pietre, groasă de aproape jumătate de metru.

Rămase întins pe jos câteva momente, respirând cu greu, cu fața lipită de piatra caldă și uscată, în timp ce vasul se mișca sub el. Auzi strigătele marinarilor care ieșeau din cală și zgomotele pe care le făceau sărind în valuri. Se ridică și văzu că pânza era coborâtă și ancora era aruncată peste bord. Câțiva marinari ducând cu ei frânghii alergau pe plajă, căutând un loc de care să lege corabia. Se înserase – nu era vorba de înserarea provocată de erupție, pe care păreau s-o fi străbătut de la un capăt la altul, ci de începutul nopții. Ploaia de pietre era ușoară și intermitentă, iar zgomotul pe care-l făceau răspândindu-se pe punte și căzând în apă se pierdea sub vuietul valurilor și vâjâitul vântului. Pliniu ieșise și el prin trapă și acum pășea

cu grijă printre pietre, sprijinit de Alexion – o figură masivă și demnă în mijlocul panicii care îi cuprinsese pe toți. Dacă îi era vreun pic frică, nu lăsa să se vadă acest lucru, iar când Attilius se apropie de el își ridică mâna aproape cu voioșie.

— Nu se poate spune că n-avem noroc, inginere. Vezi unde-am ajuns? Știu locul foarte bine. Suntem la Stabiae, un oraș în care poți petrece o seară foarte plăcută. Torquatus! îi făcu semn căpitanului. Propun să rămânem aici peste noapte.

Torquatus îl privi neîncrezător.

— Nici n-am avea de ales, amirale. Nicio corabie n-ar putea pleca pe un asemenea vânt. Întrebarea e în cât timp o să ajungă zidul de pietre deasupra noastră din nou.

— Poate că n-o să ajungă, spuse Pliniu.

Privi pe deasupra crestelor valurilor la luminile micului oraș care se ridica la poalele dealului. Drumul de coastă care înconjura golful îl separa de plajă. Șoseaua era plină cu aceeași mulțime de refugiați epuizați pe care Attilius o văzuse mai devreme la Herculaneum. Chiar pe țărm se strânseseră cam o sută de oameni cu lucrurile lor adunate lângă ei în speranța că vor putea scăpa pe mare, dar erau reduși la a privi neputincioși valurile spărgându-se de mal. Un bărbat gras și mai în vârstă stătea deoparte, înconjurat de familie, aruncându-și din când în când mâinile în sus a disperare, iar Attilius simți că îl știe de undeva. Pliniu îl remarcase și el.

— E prietenul meu Pomponianus. Bietul de el, spuse amiralul plin de tristețe. Nu stătea prea bine cu nervii nici când toate mergeau bine. Are nevoie de sprijinul nostru, să încercăm să părem plini de curaj! Ajută-mă să ajung la mal!

Attilius sări în apă, urmat de Torquatus. Valurile le veneau acum până la brâu, iar în clipa următoare se învolburară în jurul gâturilor. Nu era lucru ușor să dai jos un om cu greutatea amiralului, mai ales în starea în care ajunsese. Ajutat de Alexion, Pliniu

reuși în cele din urmă să se pună în mișcare, târându-și picioarele înainte, iar când îl prinseră de brațe alunecă în apă. Reușiră să-i țină capul la suprafață dar apoi, într-o impresionantă demonstrație de stăpânire de sine, îi dădu la o parte și porni singur până la mal.

— Un bătrân nesăbuit și căpos, spuse Torquatus în timp ce îl priveau mergând pe plajă și îmbrățișându-l pe Pomponianus. Un bătrân nesăbuit și căpos, plin de măreție și curaj. Aproape ne-a dus la moarte de două ori, și pun prinsoare că dacă-l mai țin puterile o să mai încerce o dată.

Attilius privi de-a lungul coastei către Vezuviu, dar nu reușea să vadă mai nimic în întunericul care începuse să se lase, în afară de dungile albe și luminoase ale valurilor năpustindu-se spre coastă și, dincolo de ele, cascada neagră de pietre. Un fulger roșu brăzdă din nou cerul. Îl întrebă pe căpitan:

— Cât de departe suntem de Pompei?

— Cinci kilometri, răspunse Torquatus. Poate chiar mai puțin. Se pare că au parte de ce-i mai rău, amărâții. Vântul ăsta… lumea ar trebui să se adăpostească undeva.

Porni spre țărm prin apă, lăsându-l pe Attilius singur.

Dacă Stabiae era la cinci kilometri de Pompei în direcția vântului, iar Vezuviul se găsea la opt kilometri de cealaltă parte, atunci însemna că acest nor monstruos era lung de treisprezece kilometri și lat de – cât să fi fost? — cel puțin opt, la cât avansa deasupra mării. Dacă nu a fugit chiar la început, Corelia n-a avut nicio șansă să scape.

Rămase pe loc o vreme, bătut de valuri, până când în cele din urmă auzi vocea amiralului strigându-l. Se întoarse neputincios și își croi drum prin apa mică dar învolburată până pe plajă, unde li se alătură celorlalți.

Vila cu ieșire spre mare a lui Pomponianus era la câți- va pași, iar Pliniu propuse să se întoarcă acolo cu toții. Attilius îi auzea tot mai tare certându-se, pe măsură ce se apropia. Pomponianus, cuprins de spaimă, obiecta cu vocea lui pițigăiată că dacă părăseau plaja riscau să nu mai prindă locuri în bărci. Dar Pliniu dădu din mâini în semn că asta n-avea nicio importanță.

— N-are niciun rost să așteptați aici, spuse el.

Avea un ton imperativ.

— În plus, puteți la o adică să veniți pe corabia noastră, când vântul și marea vor fi mai binevoitoare. Hai, Livia, ia-mă de braț!

Cu soția lui Pomponianus într-o parte și cu Alexion în cealaltă, cu sclavii casei înșirați în urma lor, cărând busturi de marmură, covoare, lăzi și candelabre, porni în fruntea lor pe șosea.

Se grăbea cât putea de tare, cu obrajii umflați de la efort și Attilius se gândi că amiralul știe, știe sigur din observațiile lui ce urmează să se întâmple. Și într-adevăr, de-abia ajunseseră la porțile vilei când se abătu din nou asupra lor ca o furtună de vară – mai întâi câteva picături grele, ca un avertisment, după care aerul explodă peste tufișurile de mirt și peste curtea acoperită cu pietriș. Attilius simți un corp împingându-l din spate, îl îmbrânci și el pe cel dinaintea sa și se rostogoliră împreună pe ușă în vila întunecată și pustie. Oamenii se tânguiau, lovindu-se de mobile în întuneric. Auzi un țipăt de femeie și o bufnitură. Apăru fața plutind parcă în aer a unui sclav, luminat de dedesubt de o lampă cu ulei, apoi capul dispăru și auzi zgomotul familiar al aprinderii unei torțe. Se strânseră cu toții unii în alții la lumină, stăpâni și sclavi deopotrivă, în timp ce piatra ponce răpăia pe acoperișul de teracotă al vilei și bombarda grădinile ornamentale de afară. Cineva ieși cu o lampă de ulei ca să aducă mai multe torțe și lumânări, iar sclavii le tot aprindeau, deși se făcuse lumină destulă, ca și cum lumina cât mai

multă le-ar fi adus siguranță. Salonul ticsit de lume căpătă în curând un aer aproape festiv, și acesta fu momentul în care Pliniu, ținându-l strâns pe după umeri pe Pomponianus, care tremura din toate încheieturile, anunță că ar dori să mănânce ceva.

Amiralul nu credea niciun pic în viața de apoi: „Nici corpul, nici mintea nu au senzații după moarte, cum nu au avut nici înainte de naștere.” Cu toate acestea, în acea seară a dat dovadă de atâta curaj încât niciunul din cei care au supraviețuit acelei aventuri nu l-au uitat vreodată. Se hotărâse de multă vreme că atunci când i se va apropia moartea, o să se străduiască să o întâmpine în spiritul lui Marcus Sergius, pe care l-a încoronat în *Istoria Naturală* drept cel mai curajos om care trăise vreodată – rănit de douăzeci și trei de ori în campanii, schilodit, capturat de două ori de Hannibal și ținut în lanțuri zi de zi timp de douăzeci de luni; în ultima sa bătălie, Sergius a încălecat pe cal cu o mână de fier în locul celei pe care o pierduse. Nu fusese la fel de victorios ca Scipio sau Caesar, dar ce mai conta asta? „Toți învingătorii din lume au triumfat asupra oamenilor,” scrisese Pliniu, „dar Sergius a învins pe deasupra și soarta.”

„Să-ți învingi soarta” – asta trebuia să încerce un om. Ca atare, în timp ce sclavii îi pregăteau cina îi spuse lui Pomponianus, care nu-și credea urechilor, că ar vrea mai întâi să facă o baie și plecă cu mersul lui legănat, însoțit de Alexion, să se spele într-o cadă cu apă rece. Își scoase hainele împuțite și se cățără în vasul cu apă limpede, scufundându-și complet capul în lumea tăcerii. Când ieși la suprafață anunță că vrea să mai dicteze câteva observații – la fel ca inginerul, considera că dimensiunile manifestării sunt aproximativ treisprezece pe opt kilometri – apoi se lăsă pe mâinile unuia din sclavii de baie ai lui

Pomponianus, care îl uscă, îl unse cu ulei de șofran și îl îmbrăcă cu o togă curată a prietenului său.

La masă se așezară cinci persoane – Pliniu, Pomponianus, Li via, Torquatus și Attilius – ceea ce nu era un număr ideal din punctul de vedere al etichetei, și în plus vacarmul pietrelor căzând pe acoperiș făcea dificilă conversația. Dar cel puțin asta însemna că avea o canapea întreagă pentru el și se putea întinde în voie. Masa și canapelele fuseseră aduse din sala de mese și așezate în salonul strălucitor. Și dacă mâncarea nu era cine știe ce – focurile fuseseră stinse și cei de la bucătărie nu putuseră decât să încropească niște gustări reci cu pasăre și pește – Pomponianus, la sugestia discretă a lui Pliniu, compensase cu vinul. Aduse un falernian vechi de două sute de ani, un vin de soi din timpul consulatului lui Lucius Opimius. Era ultimul borcan („Nu prea mai are rost să-l țin pentru zile mai bune”, remarcase el pe un ton destul de sumbru).

La lumina lumânării, lichidul avea culoarea mierii întărite și, după ce a fost decantat, însă înainte să fie amestecat cu un vin mai tânăr – pentru că era prea amar ca să poată fi băut nediluat – Pliniu îl luă de la sclav și îl adulmecă, simțind în aroma sa mucegăită o adiere a vechii Republici: cea a bărbaților de felul lui Cato și Sergius; a unui oraș luptându-se să devină un imperiu; a prafului de pe Campus Martius; a judecăților prin foc.

Amiralul vorbi aproape numai el și încercă să abordeze subiecte ușoare, evitând spre exemplu să aducă vorba de Rectina și de neprețuita bibliotecă a Vilei Calpurnia sau de soarta flotei, care își imagina că a fost dezmembrată și împrăștiată de-a lungul coastei. (Numai atât și ar fi fost de-ajuns ca să i se ordone sinuciderea, reflecta amiralul: ieșise în larg fără să mai aștepte încuviințarea împăratului; Titus ar putea fi necruțător.) Dar în loc de asta se hotărî să vorbească despre vin. Știa foarte multe despre vin. Julia spunea despre el că

era în stare să plictisească pe oricine tot vorbind despre vin. Dar ce-i păsa lui de asta? Era privilegiul vârstei și al rangului să poată plictisi. Dacă nu ar fi existat vinul, inima i-ar fi cedat de ani buni.

— Cronicile ne spun că vara din vremea consulatului lui Opimius a fost foarte asemănătoare cu cea de acum. Zile lungi și fierbinți, cu soare fără sfârșit – „coapte”, cum le spun negustorii de vinuri.

Legănă vinul în pahar și îl adulmecă.

— Cine știe? Poate că peste două secole oamenii vor bea din recolta acestui an și se vor întreba cum eram noi. Cât de pricepuți. Cât de curajoși.

Vuietul cascadei de afară părea să se întețească. Undeva se auzi cum crapă lemnul. Țiglele se prăbușiră cu zgomot. Pliniu se uită în jur la comesenii săi – Pomponianus, care își băgase capul între umeri și privea spre acoperiș, ținând-o strâns de mână pe soția sa; Livia, care reuși să schițeze un zâmbet crispat; Torquatus, care se încrunta la pardoseală; în fine inginerul, care nu spusese o vorbă tot timpul mesei. Simțea că-i e drag acest aquarius – un învățat pe gustul lui, care pornise pe mare ca să găsească cunoașterea.

— Să toastăm, propuse amiralul, pentru geniul ingineriei romane – pentru Aqua Augusta, care ne-a avertizat de ce avea să se întâmple, doar că noi n-am fost îndeajuns de înțelepți ca să luăm aminte!

Își ridică paharul către Attilius.

— Pentru Aqua Augusta! repetă Plira.

Băură cu toții, unii mai cu entuziasm, alții mai puțin. Era un vin bun, se gândi amiralul, plescăind din limbă. Un amestec perfect de vechi și nou. Cum erau el însuși și inginerul. Și dacă se dovedea că va fi ultimul său vin? Cu atât mai bine: licoarea se ridica la înălțimea ocaziei.

Când anunță că se duce să se culce își dădu seama că ceilalți cred că glumește. Dar îi asigură

că vorbea serios. Se antrenase să poată adormi oricând dorea – chiar și în șa, în pădurea înghețată a Germaniei. Ce li se întâmpla acum? Nimica toată!

— Inginere, dă-mi te rog brațul, dacă ești amabil!

Le ură tuturor noapte bună.

Attilius ținea într-o mână o torță, iar cu cealaltă îl sprijinea pe amiral. Ieșiră împreună în curtea centrală. Pliniu stătuse aici adesea în decursul anilor. Era unul din locurile sale preferate: lumina aruncând umbre colorate pe piatra roz, mireasma florilor, uguitul venind dinspre porumbarul construit în zidul de deasupra verandei. Dar acum grădina era neagră ca smoala și tremura de la vuietul pietrelor căzând din cer. Aleea acoperită era presărată cu piatră ponce, iar norii de praf de la roca uscată și friabilă îi declanșară șuieratul familiar. Se opri în fața ușii camerei unde stătea de obicei și așteptă ca Attilius să curețe locul, ca s-o poată deschide. Se întrebă ce se întâmplase cu păsările. Zburaseră oare înainte de începerea manifestării, oferind astfel un semn pe care un augur l-ar fi putut descifra?

Sau erau aici, ascunse pe undeva în noaptea neagră, lovite și strânse una-n alta?

— Ți-e frică, Marcus Attilus?

— Da.

— Foarte bine! Ca să devii curajos trebuie prin definiție să-ți fie mai întâi teamă.

Își sprijini mâna de umărul inginerului când își dădu jos încălțările.

— Natura e o zeitate îndurătoare, continuă el. Mânia ei nu ține niciodată la nesfârșit. Focul se stinge. Furtuna încetează să sufle. Apele dau înapoi. O să aibă un sfârșit și ce se-ntâmplă acum, o să vezi. Du-te și odihnește-te!

Intră târșâindu-și picioarele în încăperea fără ferestre, lăsându-l pe Attilius să închidă ușa în urma lui.

Inginerul rămase unde era, sprijinit de zid, privind ploaia de pietre. După o vreme, din dormitor începură să se audă sforăituri sonore. Extraordinar, se gândi. Fie amiralul se făcea că doarme – lucru improbabil – fie bătrânul chiar ațipise. Își ridică privirea către cer. Pliniu avea probabil dreptate și „manifestarea", cum insista el să-i spună în continuare, va începe să dea înapoi. Dar încă nu se întâmpla așa ceva. Dimpotrivă, furtuna devenea tot mai puternică. Sesiză că avalanșa de pietre produce un sunet diferit, mai sec, iar pământul i se cutremura sub picioare, la fel cum se întâmplase în Pompei. Ieși de sub adăpost pășind cu mare grijă, ținând torța îndreptată spre pământ, și fu imediat lovit în mână de ceva tare. Aproape scăpă torța din mână. Luă de pe jos o piatră din cele care începuseră să cadă. Lipindu-se de perete, o cercetă la lumina flăcării.

Era mai cenușie decât cele dinainte – mai densă și mai mare, ca și cum ar fi fost câteva lipite laolaltă – și lovea pământul cu forță mai mare. Ploaia de pietre albe și poroase fusese neplăcută și înfricoșătoare, dar acelea nu erau dureroase din cale-afară. Dar dacă te lovea una din acestea puteai să-ți pierzi cunoștința. Se întrebă de când dura asta?

O luă în salon și i-o dădu lui Torquatus.

— E mai rău, îi spuse. Cât timp am mâncat, pietrele au devenit mai grele.

Apoi, întorcându-se spre Pomponianus:

— Ce acoperișuri aveți aici? Orizontale sau înclinate?

— Orizontale, spuse Pomponianus. În formă de terasă… pentru vederea spre golf, știi și tu foarte bine.

Mda, se gândi Attilius, faimoasa vedere spre golf. Poate că dacă și-ar fi petrecut ceva mai puțin timp zgâindu-se la mare și mai mult privind peste

umăr la muntele din spate, ar fi fost mai bine pregătiți pentru asta.

— Și cât de veche e casa?

— E casa familiei de generații întregi, spuse mândru Pomponianus. De ce?

— Nu e sigură. Cu toată greutatea căzând pe ea – fiind și lemnul îmbătrânit în plus – mai devreme sau mai târziu bârnele vor ceda. Trebuie să ieșim afară.

Torquatus cântări piatra în palmă.

— Afară? Unde cad astea?

O clipă se lăsă tăcerea. Apoi Pomponianus începu să se vaite că ar fi trebuit să-i facă sacrificii lui Jupiter cum spusese el chiar de la început, dar pe el nu-l ascultă nimeni…

— Taci din gură! spuse soția lui. Avem perne, nu-i așa? Și plăpumi și cearșafuri. Ne putem proteja de pietre.

Torquatus întrebă:

— Unde e amiralul?

— Doarme.

— S-a resemnat să moară, s-ar zice. Toată vorbăria aia despre vin! Dar eu nu sunt încă pregătit să dau colțul… nu și tu.

— Nici eu.

Attilius fu surprins de cât de categoric răspunsese. După moartea Sabinei continuase să trăiască somnambulic, iar dacă i s-ar fi spus că moartea e aproape, nu i-ar fi păsat prea mult. Dar sentimentele i se schimbaseră.

— Atunci să ne întoarcem pe plajă.

Livia începu să strige la sclavi să aducă perne și așternuturi, și în timpul ăsta Attilius alergă în curte. Sforăiturile lui Pliniu se auzeau în continuare. Dădu cu pumnul în ușă și încercă s-o deschidă, dar în scurtul interval cât lipsise, locul se umpluse iarăși de pietre. Fu nevoit să se lase în genunchi ca să le dea la o parte, apoi trase ușa și intră în cameră cu torța în mână. Scutură umărul

cărnos al amiralului, iar bătrânul începu să mormăie și să clipească des la vederea luminii:

— Dă-mi pace!

Încercă să se întoarcă la loc pe o parte. Attilius renunță să-l convingă. Îl apucă pur și simplu de subsuori și-l ridică în picioare. Clătinându-se sub greutatea amiralului care începuse să protesteze, îl împinse către ușă, și abia trecuseră pragul când auzi cum plesnește o bârnă din tavan și o bucată din acoperiș se prăbușește.

Își puseră pernele în cap de-a curmezișul, ca să-și poată acoperi urechile cu colțurile, și le legară cu fâșii rupte din cearșafuri, înnodate strâns sub bărbie. Capetele albe și umflate îi făceau să semene cu niște insecte oarbe, trăind sub pământ. Apoi, fiecare luă o torță sau o lampă și, ținând o mână pe umărul celui din față – cu excepția lui Torquatus, care mergea în frunte și avea pe cap coiful de soldat în loc de pernă – porniră spre plajă pe sub ploaia de pietre.

În jurul lor era o hărmălaie de nedescris – marea agitată, furtuna de pietre, bubuitul acoperișurilor care cedau. Din când în când, Attilius simțea câte un ghiont în cap de la proiectilele ce loveau perna, iar urechile îi țiuiau cum nu i se mai întâmplase din copilărie, când lua bătaie de la vreun profesor. Era ca și cum ar fi fost lapidați de mulțime – ca și cum zeii ar fi votat să-i dea satisfacție lui Vulcan, iar această procesiune, golită de orice demnitate, era felul lui de a-și umili prizonierii. Înaintau încet, intrând până la genunchi în pietrele care se dădeau la o parte sub pașii lor, neputând să se miște mai repede decât amiralul, care părea să tușească și să șuiere tot mai tare de fiecare dată când se împiedica și cădea. Se ținea de Alexion și în spatele lui era Attilius; în spatele inginerului venea Livia, și în spatele său Pomponianus, sclavii formând un șir de torțe la urmă.

Intensitatea bombardamentului alungase refugiații de pe șosea, dar pe plajă se vedea o lumină și Torquatus îi conducea într-acolo. Câțiva cetățeni din Stabiae, împreună cu un grup de marinari de pe *Minerva,* dezmembraseră unul din vasele inutile și îi dăduseră foc. Folosind frânghii, pânza grea a corabiei și vreo zece vâsle, își construiseră un adăpost mare lângă foc. Oamenii care fugeau de-a lungul coastei veniseră la ei, implorând să fie lăsați în adăpost, și o mulțime de câteva sute se îmbulzea să intre dedesubt. Nu prea le venea să-i primească pe nou-veniții cu aspect respingător în cortul lor improvizat, și în jurul intrării se produse o dispută aprinsă, până când Torquatus strigă că îl avea cu el pe amiralul Pliniu și orice marinar care nesocotește ordinele va fi răstignit.

Cei dinăuntru făcură loc, protestând printre dinți, iar Alexion și Attilius îl coborâră pe Pliniu pe nisipul de la intrare. Ceru cu voce pierdută niște apă și Alexion luă o tigvă de la un sclav și i-o duse la buze. Bău puțin, tuși și se întinse pe o parte. Alexion îi dezlegă ușor perna și i-o puse sub cap. Privi către Attilius. Inginerul ridică din umeri. Nu mai știa ce să zică. I se părea că bătrânul are puține șanse să mai supraviețuiască prea mult în asemenea condiții.

Se întoarse și cercetă cu privirea interiorul adăpostului. Oamenii erau înghesuiți unii în alții, de-abia se mai puteau mișca. Greutatea pietrelor de deasupra lăsa în jos acoperișul, și din când în când câțiva marinari le dădeau la o parte ridicând pânza cu vâslele. Copiii plângeau. Un băiețel scâncea după mama lui. În rest toți erau tăcuți. Attilius încercă să-și dea seama ce oră era – presupuse că miezul nopții, dar i-ar fi fost imposibil să-și dea seama chiar dacă ar fi fost zorile – și se întrebă cât vor putea rezista așa. Mai devreme sau mai târziu, foamea sau setea, sau presiunea pietrelor pe una din părțile cortului, o să-i forțeze să părăsească

plaja. Și ce-i aștepta atunci? Să fie sufocați încet-încet de pietre? O moarte mai lentă și mai ingenioasă decât orice născocise omul în arena de luptă? Se alegea praful de credința lui Pliniu că Natura este un zeu milostiv!

Își trase perna de pe capul asudat și când își descoperi fața auzi că cineva îi strigă răgușit numele. În penumbra plină de oameni nu reuși la început să-și dea seama cine era, și chiar când omul își croi drum spre el nu-l putu recunoaște, căci părea făcut din piatră – cu fața acoperită de praf alb ca creta și cu părul ridicat ca niște țepi, aidoma Meduzei. Abia când își spuse numele – „Sunt eu, Lucius Popidius” – își dădu seama că era unul din edilii din Pompei.

Attilius îl apucă de braț.

— Corelia? E cu tine?

— Mama mea – s-a prăbușit pe drum.

Popidius plângea.

— N-am mai putut s-o duc, a trebuit s-o las acolo.

Attilius îl scutură cu putere.

— Unde-i Corelia?

Ochii lui Popidius era niște găuri inexpresive în masca ce-i acoperea fața. Arăta ca una din efigiile străvechi de pe pereții casei sale. Înghiți în sec.

— Lașule, îi aruncă Attilius.

— Am încercat s-o iau, se smiorcăi Popidius. Dar nebunul ăla o încuiase în camera ei.

— Așa că ai lăsat-o acolo.

— Ce puteam să fac? Ampliatus vroia să ne închidă pe toți acolo.

Se prinse de tunica lui Attilius.

— Ia-mă cu tine! Acolo jos e Pliniu, nu? Sunteți cu o corabie? Fie-ți milă de mine, n-am unde să merg singur…

Attilius îl împinse la o parte și porni împleticindu-se către intrarea cortului. Focul fusese stins de ploaia de pietre, și acum întunericul de pe plajă nu mai era cel de la miezul nopții, ci

bezna dintr-o cameră fără ferestre. Cine putea ști dacă întreaga lume nu e nimicită? Sau dacă însăși forța care ținea universul laolaltă – *logos-ul,* cum îi spuneau filosofii – nu se dezintegra? Se lăsă în genunchi și își afundă mâinile în nisip, și în acea clipă își dădu seama că totul va fi nimicit – el însuși, Pliniu, Corelia, biblioteca de la Herculaneum, flota, orașele din jurul golfului, apeductul, Roma, Caesar, tot ce trăise sau se construise vreodată: în cele din urmă va mai fi doar o întindere de stâncă și o mare fără sfârșit. Din ei nu va rămâne nici măcar urma pașilor; nu va rămâne nicio amintire. O să moară aici pe plajă, cu toți ceilalți, iar oasele lor se vor face țărână.

Dar muntele nu-și terminase încă numărul. Auzi țipătul unei femei și își ridică privirea. Abia zărită dar parcă miraculoasă, pierdută în depărtare însă devenind tot mai aprinsă, o coroană de foc se aprinsese pe cer.

VENUS

25 August

Ziua finală a erupției

Inclinatio

[ora 00:12]

Se ajunge Ia un moment în care se evacuează atât de multă magmă, atât de rapid, încât densitatea coloanei de erupție devine prea mare pentru ca o convecție stabilă să poată continua. Când această situație devine predominantă, are loc prăbușirea coloanei, generând fluxuri și izbucniri piroclastice, mult mai letale decât căderile de tefra.

Vulcanii: O Perspectivă Planetară

Lumina se deplasa încet de la dreapta la stânga. Un nor luminos în formă de seceră – așa l-a descris Pliniu – *un nor luminos în formă de seceră* care a măturat versantul dinspre apus al Vezuviului, lăsând în urmă un mozaic de flăcări. Unele erau mici puncte pâlpâind izolat – fermele și vilele care luaseră foc. Dar în alte părți, întregi porțiuni de pădure erau în flăcări. Pete aprinse și dănțuitoare de flăcări roșii și portocalii deșirau întunericul. Secera înaintă implacabil, cel puțin cât ai fi numărat până la o sută, apoi se aprinse mai tare o clipă și se stinse.

— Manifestarea, dictă Pliniu, a intrat într-o nouă fază.

Pentru Attilius, acea creastă mișcându-se în tăcere avea ceva sinistru – apariția sa misterioasă, stingerea enigmatică. Născută pe culmea sfârtecată a muntelui, se rostogolise în jos și se înecase în mare. Inginerul își aduse aminte de podgoriile roditoare, de ciorchinii grei de struguri, de sclavii legați cu lanțuri. Anul acesta n-o să fie mai fie recoltă, nici coaptă, nici altminteri.

— E greu de spus de aici, spuse Torquatus, dar judecând după poziția sa, aș zice că e posibil ca norul de flăcări să fi trecut peste Herculaneum.

— Și totuși nu pare să ardă, îi răspunse Attilius. Porțiunea aceea de coastă pare complet întunecată. Ca și cum orașul ar fi dispărut cu totul…

Priviră spre poalele muntelui în flăcări, căutând vreo urmă de lumină, dar nu văzură nimic.

Pe plaja de la Stabiae, valul de foc făcu să se încline balanța spaimei, mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă, în curând le ajunse la nas mirosul focului, purtat de vânt, un gust iute și pronunțat de sulf și cenușă. Cineva strigă că or să fie arși de vii cu toții. Lumea se văita și plângea, Popidius mai tare decât toți ceilalți, strigând după mama sa, apoi cineva – unul din marinarii care împungeau din când în când acoperișul cu o vâslă – anunță că pânza groasă nu se mai lăsase în jos. Panica se mai domoli.

Attilius își întinse prudent mâna în afara cortului, cu palma îndreptată în sus, ca atunci când vrei să vezi dacă mai plouă. Marinarul avea dreptate. Aerul era în continuare plin de mici proiectile, dar furtuna își pierduse violența dinainte. Era ca și cum muntele și-ar fi canalizat energia malefică în altă direcție – avalanșa de foc luând locul bombardamentului de pietre. În momentul acela se hotărî. Mai bine să moară făcând ceva – mai bine să cadă lângă drumul de coastă și să zacă într-un mormânt necunoscut – decât să aștepte cuprins de frică în acest adăpost firav, cu mintea plină de închipuiri grozave, așteptându-și sfârșitul ca un spectator. Întinse mâna după perna aruncată pe jos, și-o îndesă pe cap și începu să pipăie nisipul din jur, căutând bucata de pânză cu care fusese legată. Cu voce pierdută, Torquatus îl întrebă ce are de gând.

— Să plec!

— Să pleci? sări Pliniu.

Întins pe nisip, cu papirusurile întinse în jurul său, acoperite cu grămezi de piatră ponce ca să nu le ia vântul, amiralul își ridică imediat privirea:

— Nu se poate! Îți interzic categoric să pleci!

— Cu tot respectul, amirale, primesc ordine numai de la Roma.

Attilius era surprins că nu fugise încă niciun sclav. Oare de ce? Obișnuința, pesemne. Obișnuința, și faptul că n-aveau unde să fugă.

— Dar am nevoie de tine aici!

În vocea aspră a lui Pliniu se simțea un ton rugător:

— Dacă mi se întâmplă ceva? Cineva trebuie să aibă grijă ca observațiile mele să ajungă la posteritate.

— Se pot ocupa alții de asta, amirale. Eu prefer să-mi încerc norocul plecând.

— Dar ești un învățat, inginere. Mi-am dat seama de asta. De asta ai venit cu mine. Îmi ești mult mai folositor aici. Torquatus – oprește-l!

Căpitanul ezită, apoi își desfăcu curelușa de sub bărbie și își scoase coiful.

— Ia-l! îi spuse. Fierul e un scut mai bun decât penele.

Attilius începu să protesteze, dar Torquatus i-l puse în brațe:

— Ia-l, și Fortuna fie cu tine!

— Mulțumesc.

Attilius îi strânse mâna:

— Fortuna să aibă grijă și de voi!

Mărimea era destul de bună. Nu mai purtase niciodată coif. Se ridică în picioare și apucă o torță. Se simțea ca un gladiator pe punctul de a intra în arenă.

— Și unde ai de gând să te duci? bombăni Pliniu.

Attilius ieși afară, în furtună. Pietrele ușoare ricoșau din coif. În afară de câteva torțe înfipte în nisip în jurul adăpostului și de rugul îndepărtat al Vezuviului, totul era cufundat în întuneric.

— Pompei! răspunse inginerul.

Torquatus estimase că distanța dintre Stabiae și Pompei era de cinci kilometri – o oră de mers într-o zi frumoasă, pe un drum bun. Dar muntele

modificase legile timpului și ale spațiului, și multă vreme Attilius avu impresia că bate pasul pe loc.

Reuși să iasă de pe plajă și să ajungă la drum fără prea mari dificultăți, și avea noroc că putea vedea tot timpul Vezuviul: focurile de acolo îi dădeau un punct de reper. Știa că dacă merge drept către ele va ajunge mai devreme sau mai târziu la Pompei. Dar avea vântul din față, așa că deși își ținea capul aplecat înainte, nemaivăzând în fața ochilor decât propriile picioare albite de praf și porțiunea de pietre printre care își croia drum, ploaia de proiectile îl lovea în plin și îi umplea gura și nările de praf. La fiecare pas se scufunda până la genunchi în piatra ponce, și era ca și cum ar fi încercat să se urce pe un deal de pietriș, sau într-un siloz plin de grăunțe – o pantă nesfârșită și informă, care îi irita pielea și făcea să-i pleznească de tensiune mușchii coapselor. După câteva sute de pași trebuia să se oprească și, ținând torța într-o mână, să își extragă mai întâi un picior, apoi pe celălalt din marea de rocă, și apoi să-și scoată pietrele din încălțări.

Ispita de a se întinde pe jos ca să se odihnească era aproape irezistibilă, și totuși știa că trebuie să i se împotrivească. În calea sa dădea uneori peste corpurile celor care deja abandonaseră. Torța scotea la lumină siluete vagi, simple urme de umanitate, ici și colo câte un picior ieșind în afară sau o mână încercând parcă să apuce ceva. Și nu muriseră doar oameni pe drum. Nimeri peste un grup de boi înțepeniți în grămezile de pietre și peste un cal care se prăbușise între hulubele unei căruțe abandonate, povara fiind prea grea ca s-o mai poată trage: un cal de piatră trăgând o căruță de piatră. Toate acestea le vedea ca pe niște apariții fulgurante, luminate de cercul pâlpâitor de lumină pe care-l ducea cu el. Cu siguranță erau mult mai multe victime, dar din fericire pentru el nu ajungea să le vadă. Uneori, din întuneric apăreau și cei vii, nu doar morții – un bărbat ducând o pisică; o

tânără goală și cu mințile rătăcite; un alt cuplu, cărând pe umeri un candelabru lung de bronz, bărbatul în față și femeia în spate. Mergeau în direcția opusă față de el. Din ambele părți se auzeau strigăte și gemete izolate, în care cu greu mai recunoșteai glasurile unor oameni, cam cum își închipuia că trebuie să se audă pe un câmp de luptă, după încheierea ostilităților. Nu se opri decât o dată, când auzi un copil strigându-și părinții. Rămase pe loc și ascultă, învârtindu-se o vreme prin preajmă încercând să găsească de unde venea vocea, strigând la rândul lui. Dar copilul tăcuse, probabil de frică la auzul unei voci de străin, și în cele din urmă Attilius abandonă căutarea.

Continuă așa timp de câteva ore.

La un moment dat, semiluna luminoasă apăru iarăși pe culmea Vezuviului, rostogolindu-se în jos, urmând cam același traseu ca și mai devreme. Strălucea mai puternic de data asta, și când ajunse la mal, sau la ceea ce își imagina el că trebuie să fie malul, nu se stinse imediat, ci se rostogoli în mare, pierzându-se în întuneric. După aceea, ploaia de pietre se mai potoli, cum se întâmplase și mai înainte. Dar de data asta valul de căldură părea să stingă focurile de pe versanții muntelui, mai degrabă decât să le ințețească. Curând după aceea, torța lui începu să pâlpâie. Cea mai mare parte a catranului se consumase. Se avântă înainte cu forțe proaspete, născute din teamă, pentru că știa că odată torța stinsă, va rămâne neputincios în întuneric. Și când chiar se stinse, senzația fu cu adevărat îngrozitoare, mai cumplit decât își putuse închipui. Picioarele îi dispăruseră și nu mai vedea nimic, nici măcar când își ridica mâna în dreptul ochilor.

Focurile de pe versantul Vezuviului se micșoraseră și ele, reduse la mici izbucniri de scântei portocalii. Fulgerele roșii dădeau o strălucire rozalie părții de jos a norului negru. Nu mai știa bine încotro se îndreaptă. Rămăsese parcă

fără corp, complet singur, îngropat până aproape de coapse între pietre, cu pământul vâjâind și duduind în jurul său. Aruncă torța stinsă și se prăbuși înainte. Își întinse brațele și rămase cu fața în jos, simțind cum cuvertura de pietre i se depune pe umeri, și avea o senzație de bine, ca în copilărie când stătea în pat, înfășurat în pături. Își așeză obrazul pe piatra caldă și simți că se relaxează. Un profund sentiment de liniște punea stăpânire pe el. Dacă asta era moartea, nu era deloc rău: nu-i era greu s-o accepte, chiar s-o primească cu bucurie, ca pe odihna binemeritată la sfârșitul unei zile de trudă în tunelul apeductului.

Visa că pământul se topește iar el cădea, se rostogolea sub o cascadă de pietre, înspre adâncuri.

Îl trezi căldura și mirosul de ars. Nu știa cât dormise.

Destul încât să fie îngropat aproape de tot. Era deja în mormânt. Panicat, începu să dea din brațe și încet-încet simți că greutatea de pe umeri se dă la o parte și auzi zornăitul pietrelor căzând de pe el. Se ridică și își scutură capul, scuipând praful din gură, clipind din ochi, rămas în continuare îngropat până la brâu.

Ploaia de pietre aproape se oprise – semnul de-acum familiar – și în depărtare, chiar în fața lui văzu pe cer secera strălucitoare, devenită și ea familiară. Atât că de data asta în loc să se miște ca o cometă de la stânga la dreapta, cobora rapid și se întindea într-o parte, venind înspre el. Imediat în urma sa rămânea o porțiune de întuneric, care peste câteva clipe izbucnea în flăcări, căldura găsind combustibil proaspăt pe versantul sudic al muntelui; înaintea sa, purtat de curentul de aer fierbinte, venea un duduit zgomotos, pe care Pliniu l-ar fi descris schimbând metafora – nu un nor, ci un val – un val clocotind de vapori roșii și fierbinți

care îi scoroji obrajii și îi umezii ochii. Simțea miros de păr ars.

Se zvârcoli ca să se elibereze din strânsoarea pietrelor, în timp ce acel răsărit sulfuros gonea de-a latul cerului către el. În centrul său creștea un lucru întunecat, ieșind parcă din pământ, și curând își dădu seama că lumina aceea purpurie descoperea silueta unui oraș aflat la mai puțin de un kilometru de el. Vederea se lumină. Reuși să distingă zidurile și turnurile de observație ale orașului, ferestrele închise – și *oameni,* umbrele unor *oameni,* alergând înspăimântați de-a lungul întăriturilor. Spectacolul îi apăru clar în fața ochilor doar câteva clipe, destul însă cât să recunoască orașul Pompei, după care strălucirea din urma norului se stinse treptat, îngropând orașul la loc în întuneric.

Diluculum

Este imprudent să presupui că răul cel mai mare a trecut după faza explozivă inițială. Să anticipezi sfârșitul unei erupții este chiar mai greu decât să-i anticipezi începutul.

Enciclopedia Vulcanilor

Își dădu jos coiful și îl folosi drept găleată, înfigându-l în grămada de pietre și golindu-l peste umăr. În timp ce se străduia să-și facă loc își dădu treptat seama că își poate vedea conturul alb al brațelor. Se opri și își ridică uimit mâinile. Un lucru atât de neînsemnat, să-ți poți vedea mâinile, dar aproape îi venea să plângă de ușurare. Venea dimineața. O nouă zi se zbătea să se nască. Era încă viu!

Termină de săpat, își eliberă cu greu picioarele și se ridică în picioare. Mulțimea de focuri de pe Vezuviu, aprinse din nou, îl făcuseră să-și recapete simțul orientării. Poate că imaginația îi juca feste, dar avu chiar senzația că vede umbra orașului. Abia vizibil în întuneric, covorul de piatră ponce se întindea de jur împrejur, formând un peisaj fantomatic, ușor vălurit. Porni către Pompei, scufundându-se iarăși până la genunchi, transpirat, însetat, murdar, cu mirosul iute de ars în gâtlej și în nas. Judecând după cât de aproape erau zidurile orașului trase concluzia că ajunsese aproape în port, caz în care pe undeva prin preajmă ar fi trebuit să se găsească un râu. Dar revărsarea de piatră scufundase Sarnusul sub un deșert de rocă. Prin praful din jur avu impresia vagă că de-o parte și de alta se găseau ziduri joase, dar în timp ce înainta împleticit își dădu seama că nu erau garduri, ci clădiri, clădiri îngropate, și că înainta pe o stradă la nivelul acoperișurilor. Stratul de piatră era probabil înalt de cel puțin doi metri.

Greu de crezut că supraviețuise cineva la un asemenea bombardament. Și totuși așa era. Nu doar că mai devreme văzuse oameni mișcându-se pe întăriturile din jurul orașului, dar îi vedea și acum, ieșind din găuri săpate în pământ, de sub casele lor transformate în morminte – oameni izolați sau în perechi, sprijinindu-se unul de altul, familii întregi, până și o mamă ținând în brațe un bebeluș. Ieșeau afară și rămâneau în lumina maronie, scuturându-și praful de pe haine și privind înspre cer. În afară de câteva proiectile răzlețe, avalanșa de piatră încetase. Dar avea să revină, Attilius n-avea nicio îndoială. Înțelesese cum se întâmplau lucrurile. Cu cât mai mare era izbucnirea de aer fierbinte coborând pe versanți, cu atât mai multă energie părea să extragă din furtună și cu atât mai lungă era perioada de acalmie înainte să reînceapă. Pe de altă parte, nu avea nicio îndoială că izbucnirile deveneau tot mai puternice. Prima părea să fi lovit Herculaneum; a doua trecuse de oraș și ajunsese la mare; a treia părea să fi ajuns aproape până la Pompei. Următoarea ar putea foarte bine să măture întregul oraș. Continuă să înainteze, croindu-și cu greu drum.

Portul dispăruse cu totul. Câteva catarge ieșind din marea de piatră ponce, un etambou rupt și profilul învăluit în praf al unei carene erau singurele semne că existase vreodată un port. Auzea marea, dar părea foarte îndepărtată. Însăși forma coastei se modificase. Din când în când, pământul se scutura și din depărtare se auzea zgomot de ziduri năruindu-se, scânduri pleznind și acoperișuri prăbușindu-se. O minge de foc vâjâi pe deasupra lor și lovi în depărtare coloanele templului lui Venus. Izbucni un incendiu. Devenea tot mai greu să înainteze. Simți că este pe o pantă care urcă și încercă să-și reprezinte cum arăta portul, cu drumurile în rampă ducând de la docuri și cheiuri către porțile orașului. În jurul lui, torțe apăreau din aerul fumuriu și treceau pe lângă el. Se

așteptase să dea peste mulțimi de supraviețuitori care să profite de ocazie pentru a fugi din oraș, dar lumea se deplasa în direcția opusă. Toți se întorceau în Pompei. De ce? Ca să-i caute pe cei de care se rătăciseră, presupuse. Sau ca să vadă ce pot recupera din case. Ca să jefuiască, poate. Vroia să le spună să fugă cât mai puteau, dar nu mai avea puterea să scoată niciun sunet. Cineva îl îmbrânci la o parte și trecu pe lângă el, bâțâindu-se în toate părțile ca o marionetă în timp ce își croia drum printre nămeții de piatră.

Attilius reuși până la urmă să ajungă la capătul de sus al rampei. Bâjbâi în jur prin penumbra prăfoasă, până când găsi un colț de zidărie și se strecură pe lângă el în tunelul jos – tot ce mai rămăsese din măreața intrare în oraș. Dacă ridica mâinile, ar fi putut atinge tavanul boltit. Cineva îl ajunse din urmă, împleticindu-se, și îl apucă de mână:

— Ai văzut-o pe soția mea?

Bărbatul ducea o lampă mică, cu ulei, ținând o mână căuș în jurul flăcării. Era tânăr, chipeș și nefiresc de îngrijit, ca și cum tocmai ieșise să facă o plimbare înainte de micul dejun. Attilius observă că degetele care țineau lampa aveau manichiura făcută.

— Îmi pare rău..

— Julia Felix? Sigur o știi. Toată lumea o știe.

Vocea îi tremura. Strigă în jur:

— A văzut-o cineva pe Julia Felix?

Se produse un val de rumoare și Attilius își dădu seama că sub poartă erau adăpostiți vreo zece oameni.

— N-a trecut pe aici, mormăi cineva.

Tânărul scoase un geamăt și porni clătinându-se către oraș:

— Julia! Julia!

Vocea i se auzea tot mai slab pe măsură ce lampa cu lumină tremurată dispărea în întuneric.

— Julia!

Attilius întrebă cu voce tare:

— Ce poartă e aici?

Îi răspunse același bărbat de mai devreme:

— Stabiană.

— Deci ăsta e drumul spre Poarta Vezuviului?

— Nu-i spune! șuieră o voce din apropiere. E un străin, venit să ne jefuiască!

Alți oameni, purtând torțe, încercau să-și facă loc pe rampă.

— Hoții! se auzi țipătul ascuțit al unei femei. Casele noastre nu sunt păzite de nimeni! Hoții!

Căzu primul pumn, cineva înjură și brusc intrarea îngustă deveni o învălmășeală de umbre și torțe fluturate prin aer. Inginerul urmărea zidul cu mâinile și continua să înainteze, călcând peste corpurile celorlalți. Se auzi o înjurătură și o mână îl prinse strâns de gleznă. Își smuci piciorul din strânsoare. Ajunse la celălalt capăt al porții și privi în urmă, chiar în momentul când o femeie era lovită în față cu o torță. Părul îi luă foc. Urletele ei îl urmăriră pe inginer după ce se întoarse și încercă să fugă, străduindu-se cu disperare să scape din încăierarea care acum părea să atragă oameni de pe aleile laterale, umbre ieșite din umbră, alunecând în jos pe rampă ca să participe la încăierare.

Nebunie: un oraș întreg își pierduse mințile.

Continuă să urce cu greu, încercând să-și dea seama unde era. Era sigur că drumul ducea către Poarta Vezuviului – vedea chiar în față dantelele de foc răspândindu-se pe munte, ceea ce însemna că nu putea fi prea departe de casa Popidius, ar fi trebuit să fie chiar pe strada pe care se găsea. La stânga, ceva mai în spate, se găsea o clădire mare căreia îi dispăruse acoperișul, unde înăuntru ardea un foc, luminând în spatele ferestrelor figura uriașă și bărboasă a zeului Bacchus – era probabil vorba de un teatru. La dreapta vedea contururile butucănoase ale caselor, ca un șir de dinți tociți, cu numai un metru de zid rămas la vedere. Se îndreptă spre ele clătinându-se. Vedea torțe agitate

în aer. Se aprinseseră câteva focuri. Oamenii săpau cu disperare, unii folosind scânduri de lemn, câțiva cu mâna goală. Alții strigau nume, trăgeau de cutii, covoare, bucăți de mobilă ruptă. O bătrână urla isteric. Doi bărbați se luptau pe ceva – nu reușea să vadă ce – un altul încerca să fugă cu un bust de marmură în brațe.

Văzu un grup de cai înțepeniți în mijlocul galopului, ieșind din negură deasupra capului său, și se uită la ei ca prostit câteva clipe, până să-și dea seama că era monumentul ecvestru din intersecția cea mare. Coborî iarăși dealul, trecu de o brutărie – asta era, din câte își amintea – și într-un târziu, marcată cu litere șterse pe un zid în dreptul genunchilor săi, văzu o inscripție: „VECINII SUSȚIN ALEGEREA LUI LUCIUS POPIDIUS CA EDIL. SE VA DOVEDI DEMN DE ÎNCREDERE”

Reuși să se strecoare printr-o fereastră laterală și își croi drum printre moloz, strigând-o pe nume. În jur nu era niciun semn de viață.

Putea să-și dea seama de cum sunt împărțite cele două case după pereții etajelor de sus. Acoperișul atriumului se prăbușise, dar porțiunea plată de lângă el trebuie să fi fost locul bazinului de înot, iar dincolo trebuie să fi fost a doua curte. Băgă capul în câteva din camerele de la ceea ce fusese până nu demult etajul de sus. Distingea cu greu bucăți de mobilă ruptă, veselă spartă, fâșii de perdele atârnând. Chiar în zonele unde acoperișul era înclinat, acesta cedase sub avalanșa de pietre. Grămezi de piatră ponce erau amestecate cu țiglele de teracotă, cărămizi și grinzi pleznite. Găsi o cușcă de păsări goală pe ceea ce părea să fi fost un balcon și păși într-un dormitor abandonat, deschis către cer. Era evident că fusese camera unei femei: bijuterii abandonate, un pieptene, o oglindă spartă. În penumbra cenușie, o păpușă, îngropată sub rămășițele acoperișului, aducea în chip grotesc cu un copil mort. Ridică de pe pat ceva ce i se păruse

inițial a fi o cuvertură, dar își dădu apoi seama că era o pelerină. Încercă ușa – încuiată – apoi se așeză pe pat și privi mai atent la pelerină.

Nu fusese niciodată prea atent la hainele femeilor. Sabina îi spunea că n-ar fi remarcat nici dacă ar fi văzut-o îmbrăcată în zdrențe. Dar pelerina de aici, nu avea nicio îndoială, era a Coreliei. Popidius spusese că a fost închisă în cameră, iar aici era dormitorul unei femei. Nu era nici urmă de cadavru, nici aici, nici afară. Pentru prima dată îndrăzni să spere că fata scăpase. Dar când? Și unde era?

Întoarse pelerina pe dos și încercă să se gândească ce făcuse Ampliatus. *„Vroia să ne închidă pe toți acolo”* – astea fuseseră vorbele lui Popidius. Probabil blocase toate ieșirile și le impusese tuturor să stea înăuntru până trece totul. Dar trebuie să fi venit un moment, către seară, când acoperișurile au început să se prăbușească și până și Ampliatus a fost nevoit să admită că vechea casă era o capcană a morții. Nu era genul care să-și aștepte moartea fără luptă. Dar chiar și în acest caz nu ar fi fugit din oraș: nu-i stătea în caracter, și în plus în momentul acela devenise deja imposibil să ajungi prea departe. Nu. Ar fi încercat să-și ducă familia într-un loc sigur.

Attilius ridică pelerina Coreliei și îi adulmecă parfumul. Poate că fata încercase să fugă de tatăl ei. Doar îl ura atât. Dar el nu i-ar fi dat drumul. Își imagină că probabil organizaseră o procesiune, foarte asemănătoare cu cea de la vila lui Pomponianus din Stabiae. Perne sau pături legate în jurul capetelor. Torțe care să facă un pic de lumină. Afară din casă, sub grindina de pietre. Și apoi – încotro? Unde ar fi fost în siguranță? încercă să-și folosească mintea de inginer. Ce fel de acoperiș era destul de puternic încât să reziste la presiunea exercitată de doi metri și jumătate de piatră ponce? Nu unul plat, asta era sigur. Ceva construit cu metode moderne. Un dom ar fi fost

ideal. Dar unde se găsea un dom modern în Pompei?

Lăsă pelerina să-i cadă din mâini și porni poticnindu-se înapoi spre balcon.

Între timp, pe străzi ieșiseră sute de oameni, mișunând în toate părțile la nivelul acoperișurilor, în semi-întuneric, ca niște furnici cărora le fusese dărâmat cuibul. Unii se învârteau de colo-colo pierduți, năuciți, înnebuniți de durere. Văzu un bărbat cum își scoate calm hainele și le împăturește, ca și cum s-ar fi pregătit să înoate. Alții păreau să știe clar ce vor, urmărindu-și planurile personale de căutare sau de evadare. Hoții – sau poate proprietarii de drept:
cine mai putea ști? — se năpusteau pe alei cu orice puteau duce în mână. Cele mai dezolante erau numele strigate cu glas plângător în întuneric. Îi văzuse cineva pe Felicio, sau pe Pherusa, sau pe Verus, sau pe Appuleia, soția lui Narcissus? Sau pe Specula, sau pe avocatul Terentius Neo?
Părinții fuseseră despărțiți de copii. Copiii stăteau în afara minelor și plângeau. De fața lui Attilius erau apropia- te tot timpul torțe, cu speranța că va fi altcineva – tatăl, soțul, fratele. Îi dădea la o parte, ridicând din umeri la toate întrebările lor, hotărât să numere insulele pe măsură ce le depășea, urcând dealul spre nord, către Poarta Vezuviului - una, două, trei: la fiecare i se părea că-i ia o veșnicie să ajungă la capăt, și nu putea spera decât că memoria nu-i juca vreo festă.

Pe versantul sudic al muntelui ardeau cel puțin o sută de focuri, împrăștiate într-o constelație complicată, atârnate parcă pe cer la mică înălțime. Attilius învățase deja să facă diferența între diversele flăcări ale Vezuviului. Cele de acum nu erau periculoase – doar urmările unei calamități care trecuse. Dar gândul că un nou nor incandescent va apărea deasupra lor pe creasta

muntelui îl umplea de spaimă și îl făcea să-și miște picioarele epuizate prin orașul în ruine.

La colțul celei de-a patra *insula* găsi șirul de magazine, îngropate pe trei sferturi, și se cățără pe versantul de piatră ponce până pe acoperiș. Se ghemui chiar în spatele marginii de sus. Conturul era ascuțit. Probabil dincolo ardeau focuri, își ridică încet capul. De cealaltă parte a curții constructorilor, acum îngropată, se vedeau cele nouă ferestre înalte ale băilor lui Ampliatus, fiecare din ele luminată aprins – sfidător, parcă – de torțe și zeci de lămpi cu ulei. Distingea unele din figurile zeilor pictați pe ziduri și siluetele oamenilor care se mișcau în fața lor. Nu lipsea decât muzica, și totul ar fi arătat ca o petrecere în plină desfășurare.

Attilius se lăsă să alunece în spațiul închis și porni să-l traverseze. Lumina era atât de puternică încât își văzu umbra pe pământ. Când se apropie, văzu că siluetele erau sclavi care curățau piatra ponce purtată de curenți în cele trei încăperi mari – vestiarul, tepidariumul și caldariumul – luând-o cu niște lopeți de lemn, ca pe zăpadă, acolo unde stratul era mai gros sau măturând-o pur și simplu în restul locurilor. În spatele lor, Ampliatus se mișca încoace și-ncolo, strigând la ei să muncească mai cu sârg, din când în când apucând o lopată sau o mătură ca să le arate cum se face, după care își relua mersul agitat, de sălbăticiune închisă în cușcă. Attilius rămase câteva clipe în picioare, urmărindu-i din întunericul care îl ascundea, apoi începu să urce cu grijă înspre încăperea din mijloc – tepidariumul - în spatele căreia se vedea ușa către caldariumul acoperit cu un dom.

N-avea cum să intre fără să fie văzut, așa că nu făcu niciun efort să se ascundă, traversă întinderea de piatră ponce și intră prin fereastra deschisă. Pietrele pe care călca făceau zgomot, iar sclavii îl priveau uluiți. Parcursese jumătate din caldarium când fu zărit de Ampliatus – „Aquarius!”

— Care se grăbi să-i iasă în întâmpinare. Avea zâmbetul pe față și brațele larg deschise.

— Aquarius! Te așteptam!

Avea o tăietură la tâmplă iar părul de pe partea stângă a capului era năclăit în sânge uscat. Obrajii îi erau zgâriați și prin stratul de praf se infiltrase sângele, săpând dâre roșii în masca albă. Colțurile gurii erau îndreptate în sus - o mască a comediei. Lumina strălucitoare i se reflecta în ochii larg deschiși. Până să apuce Attilius să spună ceva, începu să vorbească din nou:

— Trebuie să punem apeductul în funcțiune imediat! Totul e gata. Nimic n-a fost afectat. Am putea deschide chiar mâine, doar să ne putem conecta la apă.

Vorbea foarte repede, vorbele i se rostogoleau din gură, nici nu termina bine o propoziție și trecea la următoarea. Avea atâtea de spus! Vedea totul clar în fața ochilor!

— Oamenii o să aibă nevoie de un loc funcțional în orașul ăsta. O să aibă nevoie să se spele – s-a făcut multă mizerie peste tot. Dar nu e doar asta. O să fie și un simbol în jurul căruia să se adune. Dacă văd că băile funcționează, o să prindă curaj și încredere. Încrederea e cheia oricărei reușite. Cheia încrederii e apa. Apa e totul, înțelegi? Am nevoie de tine, aquarius. Jumăte-jumăte! Ce zici?

— Unde-i Corelia?

— Corelia?

I se citea în priviri aștepta în continuare o înțelegere de vreun fel:

— O vrei pe Corelia? În schimbul apei?

— Poate că da.

— O căsătorie? Sunt dispus să iau în calcul varianta.

Făcu un semn cu degetul:

— E aici. Dar trebuie să vorbesc cu avocații, să redactăm contractul.

Attilius îi întoarse spatele și porni cu pași mari prin intrarea îngustă către laconium. Așezați pe băncile de piatră din micul caldarium în formă de dom și luminate de torțele prinse în suporturi pe pereți, erau Corelia, mama și fratele ei. De cealaltă parte erau intendentul, Scutarius și portarul uriaș, Massavo. O altă ușă făcea legătura cu caldariumul. Corelia își ridică privirea când intră inginerul.

— Trebuie să plecăm! spuse el. Repede, toată lumea!

În spatele lui, Ampliatus se așezase în ușă:

— Nu-nu-nu, spuse el, nu pleacă nimeni. Am rezistat la ce era mai rău, n-o să fugim tocmai acum. Aduceți-vă aminte de profeția sibilei!

Attilius nu-l băgă în seamă și i se adresă Coreliei. Fata părea paralizată de șoc.

— Ascultă-mă! Căderea de pietre nu e pericolul principal. Când pietrele se opresc, curenți de foc încep să coboare muntele. I-am văzut. Distrug totul în calea lor.

— Nu, nu! Aici suntem cel mai la adăpost, insistă Ampliatus. Crede-mă! Pereții sunt groși de un metru.

— La adăpost de căldură într-un caldarium?

Attilius vorbi către ceilalți:

— Nu-l ascultați. Când o să vină norul fierbinte o să vă coaceți aici ca într-un cuptor. Corelia!

Îi întinse mâna fetei, care aruncă o privire rapidă către Massavo. Erau prizonieri, își dădu seama Attilius. Laconiumul era o închisoare.

— Nu pleacă nimeni, repetă Ampliatus. Massavo!

Attilius o apucă de mână pe Corelia și încercă s-o tragă spre caldarium înainte ca Massavo să poată face ceva, dar uriașul era prea iute pentru el. Sări în dreptul ușii, iar când Attilius încercă să-l dea la o parte, Massavo îl apucă de gât cu o mână și îl târî înapoi în cameră. Attilius îi dădu drumul Coreliei și se chinui să dea la o parte mâna care îl sugruma. În mod normal se descurca bine într-o

luptă, dar nu cu un adversar de asemenea dimensiuni, și nu când era atât de epuizat ca acum. Îl auzi pe Ampliatus spunându-i lui Massavo să-i rupă gâtul – „Rupe-i gâtul șoricelului” – după care o flacără îi șuieră pe lângă urechi și Massavo scoase un urlet de durere. Strânsoarea din jurul gâtului cedă. O văzu pe Corelia strângând o torță în mâini și pe Massavo căzut în genunchi. Ampliatus o strigă pe nume cu brațele întinse spre ea, și în vocea lui era ceva aproape rugător. Fata se răsuci rapid, lăsând o dâră de foc în urmă, aruncă torța spre tatăl ei și apoi ieși pe ușă înspre caldarium, strigând la Attilius s-o urmeze.

Inginerul se năpusti clătinându-se prin tunel, după ea, ajunse în strălucirea albă a încăperii celei fierbinți, traversă pardoseala impecabil de curată, trecu de sclavi și ieși pe fereastră în întuneric, scufundându-se printre pietre. Pe la jumătatea curții se uită înapoi, gândindu-se că poate Ampliatus renunțase – la început nu văzuse niciun semn că i-ar urmări cineva – dar bineînțeles că în nebunia lui acesta nu renunțase; nu renunța niciodată. Silueta masivă, de neconfundat, a lui Massavo apăru în fereastră, alături de stăpân. Lumina ferestrei se sparse în fragmente de la torțele care erau împărțite sclavilor. Vreo zece inși înarmați cu mături și lopeți săriră afară din caldarium și se împrăștiară în curte.

Cățăratul înapoi pe acoperiș păru să dureze o veșnicie, în care picioarele le alunecau și le fugeau în toate părțile. Ajunseră în fine sus și săriră în stradă. Timp de o clipă apărură pe acoperiș, suficient ca unul din sclavi să-i vadă și să-i avertizeze pe ceilalți cu un strigăt. Când ateriză pe stradă, Attilius simți o durere ascuțită la gleznă. O prinse de mână pe Corelia și mai urcă puțin pe deal, șchiopătând, după care se retraseră amândoi în umbra zidului, chiar când torțele oamenilor lui Ampliatus apăreau pe stradă în spatele lor. Drumul

pe care ar fi putut fugi către Poarta Stabiană le fusese blocat.

Attilius se gândi că nu mai aveau nicio șansă. Erau prinși în capcană între două focuri – flăcările torțelor și cele ale Vezuviului – și chiar când se uita înnebunit de la unele la altele văzu că în vârful muntelui începe să apară o dâră de lumină, chiar în locul unde apăruseră izbucnirile dinainte. În mijlocul disperării îi veni un gând – un gând absurd, îl alungă imediat – dar gândul persista, și deodată se întrebă dacă de fapt nu urmărise asta tot timpul. Nu asta făcuse, la urma urmei: se îndreptase spre Vezuviu în timp ce restul lumii fie rămânea pe loc, fie fugea cât mai departe? Mai întâi pe drumul de coastă de la Stabiae la Pompei, apoi urcând dealul dinspre sudul orașului către nord. Poate că asta îi era lui dat, asta îi fusese sortit de la bun început.

Privi către munte. Nu era nicio îndoială, viermele de lumină creștea. O întrebă cu voce pierdută pe Corelia:

— Poți să fugi?

— Da.

— Atunci fugi cum n-ai mai fugit în viața ta.

Ieșiră din ascunziș. Oamenii lui Ampliatus erau cu spatele la ei, privind prin negură către Poarta Stabiană. Îl auzi pe Ampliatus cum dă ordine – „Voi doi mergeți pe strada lăturalnică, voi trei la poalele dealului” – și nu le mai rămânea decât să înceapă din nou înaintarea anevoioasă printre pietre. Durerea de la gleznă îl făcea să strângă din dinți, iar fata se mișca mai repede ca el, cum se întâmplase și la Misenum, când țâșnise în sus pe deal, strângându-și rochia cu o mână și săgetând întunericul cu picioarele ei lungi și albe. Mergea în urma ei, împiedicându-se și auzindu-l pe Ampliatus cum strigă din nou – „Uite-i! După mine!” – dar când ajunseră la capătul unei *insula* și se încumetă să privească în urmă nu mai văzu în spate decât o singură torță.

— Lașilor! urla Ampliatus. Vă e frică de nimic!

Dar era evident ce-i făcuse să nu mai răspundă la comenzi. Nu mai era nicio îndoială pentru nimeni că valul de foc se revărsa în jos pe munte, crescând văzând cu ochii, devenind tot mai lat – învolburat, fluid, mai fierbinte ca flacăra. Fierbinte ca fierul încins, trebuia să fii nebun ca să fugi înspre el. Până și Massavo își părăsi stăpânul. Oamenii renunțau la strădaniile devenite ridicole de a-și scoate lucrurile de sub dărâmături și se precipitau în jos pe deal. Attilius simțea căldura arzându-i fața. Vântul dogoritor ridica vârtejuri de cenușă și resturi de tot felul. Corelia își întoarse privirea spre el, dar inginerul îi făcu semn să meargă înainte – să urce către munte împotriva oricărui instinct, împotriva oricărei rațiuni. Trecuseră de încă o *insula.* Mai rămânea una singură. În fața lor, Poarta Vezuviului se contura pe cerul aprins.

— Stai! strigă Ampliatus. Corelia!

Dar vocea i se auzea tot mai slab, rămăsese în urmă.

Attilius ajunse la colțul castellum aquae, cu capul aplecat sub vântul arzător, aproape orbit de praf, și o trase pe Corelia după el pe aleea îngustă. Ușa era aproape în întregime acoperită de pietre. Se mai vedea doar un triunghi îngust de lemn. O lovi cu putere, și la a treia încercare încuietoarea cedă, iar pietrele se rostogoliră înăuntru prin deschizătură. O împinse pe fată înăuntru și se strecură după ea în întunericul ca smoala. Auzea apa curgând, înaintă pe pipăite, găsi marginea rezervorului și se cățără înăuntru, intrând în apă până la brâu. O trase pe fată după el și orbecăi după șuruburile de prindere. Reuși să le găsească și dădu grilajul la o parte. O împinse pe Corelia în gura tunelului și se strecură după ea.

— Mergi înainte! Cât poți de mult!

Răsună un vuiet cumplit, ca o avalanșă. Corelia n-avea cum să-l mai audă. Nu mai auzea nici el ce

spunea. Dar fata se împletici înainte din instinct. O urmă, punându-i mâinile pe mijloc și apăsând-o cu putere, încercând să o coboare în apă cât mai mult posibil. O acoperi cu trupul său. Rămaseră așa înlănțuiți, în apă. Apoi nu mai simțiră decât căldura dogoritoare și miasma de sulf în întunericul apeductului, aflat chiar sub zidurile orașului.

Hora altera

Corpul omenesc nu poate supraviețui la temperaturi care depășesc 200 de grade Celsius mai mult de câteva clipe, mai ales în curentul rapid al unei erupții. Încercarea de a respira în norul dens de cenușă fierbinte, în absența oxigenului, ar duce la pierderea cunoștinței după câteva inhalări și ar produce arsuri severe ale tractului respirator. Pe de altă parte, supraviețuirea este posibilă în zonele mai marginale ale erupției dacă există un adăpost adecvat, care să protejeze de fluxul de aer fierbinte și de temperaturile ridicate ale acestuia, ca și de proiectilele (pietre, materiale de construcție) antrenate de norul în mișcare.

Enciclopedia Vulcanilor

O furtună de nisip incandescent cobora în viteză dealul către Ampliatus. Zidurile exterioare erau smulse, acoperișurile explodau, țiglele și cărămizile, bârnele, pietrele și corpurile zburau către el, dar în lungul moment dinaintea morții sale îi păru totul foarte lent, încât le vedea pe toate cum se mișcau, purtate de explozie. Și apoi valul îl izbi, făcu să-i explodeze timpanele, îi aprinse părul, îi smulse hainele și pantofii și îl ridică în aer cu picioarele în sus, izbindu-l de zidul unei clădiri.

Muri în clipa cât îi luă erupției să ajungă la băi și să se năpustească prin ferestrele deschise, sufocând-o pe soția lui, rămasă pe loc în caldarium, ascultătoare până la capăt.

Îl prinse din urmă pe fiul său, care evadase și încerca să ajungă la Templul lui Isis. Valul îl ridică în aer, după care îi cuprinse pe intendent și pe portar – pe Massavo – care coborau în fugă strada către Poarta Stabiană. Trecu peste bordel, unde Africanus se întorsese ca să-și recupereze lucrurile și unde Zmyrina stătea ascunsă sub patul lui

Exomnius. Îl omorî pe Brebix, care de la începutul erupției se dusese la școala de gladiatori, la foștii săi camarazi, și pe Musa și Corvinus, care se hotărâseră să rămână cu el, sperând că vor fi protejați de experiența lui. Îl omorî și pe credinciosul Polites, care se adăpostise în port, dar revenise în oraș ca să vadă dacă n-o poate ajuta pe Corelia.

A omorât peste două mii de oameni în mai puțin de jumătate de minut și le-a lăsat cadavrele într-o serie de tablouri grotești, la care posteritatea avea să privească cu gura căscată.

Căci deși părul și hainele începuseră să ardă, focurile au fost repede înăbușite de lipsa oxigenului și apoi o maree de cenușă fină, groasă de doi metri, venind în urma valului de aer, s-a revărsat peste oraș, învelind totul și luând în cele mai mici detalii forma victimelor doborâte de suflu. Această cenușă s-a întărit apoi. Piatra ponce a continuat să cadă. În giulgiurile lor de piatră, corpurile au putrezit, și odată cu ele, cu trecerea secolelor, amintirea că fusese vreodată un oraș în acest loc. Pompei a devenit un oraș ai cărui cetățeni erau niște goluri perfect conturate, rămași strânși unul în altul sau singuri, cu hainele smulse sau ridicate deasupra capului, încercând cu disperare să se țină de obiectele personale sau strângând în brațe aerul – forme goale suspendate în aer la nivelul acoperișurilor.

La Stabiae, curentul erupției a intrat sub adăpostul improvizat din vela *Minervei* pe plajă și l-a ridicat în aer. Rămași descoperiți, oamenii au putut vedea norul luminos rostogolindu-se peste Pompei și îndreptându-se drept către ei.

Toți au luat-o la goană, cu Pomponianus și Popidius în frunte.

Au încercat să-l ia pe Pliniu cu ei. Torquatus și Alexion l-au prins de mâini și l-au ridicat în picioare. Dar amiralul nu mai avea de gând să se

miște, și când le-a spus pe un ton abrupt să-l lase acolo și să-și caute salvarea, și-au dat seama că vorbea serios. Alexion și-a adunat notițele și a repetat promisiunea de a i le duce nepotului amiralului. Torquatus a ridicat mâna în semn de salut. Iar apoi Pliniu a rămas singur.

Făcuse tot ce-i stătuse în putere. Măsurase toate stadiile manifestării. Îi descrisese fazele – coloană, nor, furtună, foc – aproape epuizându-și vocabularul. Avusese o viață lungă, văzuse multe, iar acum Natura îi aducea înaintea ochilor ilustrarea supremă a puterii Sale. În aceste ultime momente ale vieții continua să facă observații la fel de atent ca în tinerețe – ce fericire mai mare putea să-și dorească un om?

Dunga de lumină era foarte strălucitoare și totuși presărată cu umbre intermitente. Ce reprezentau oare? Era, chiar și acum, curios să afle.

Oamenii confundă a măsura cu a înțelege. Și se așază tot timpul în centrul lucrurilor. E cea mai mare infatuare a lor. Pământul se încălzește – sigur e din cauza noastră! Muntele ne distruge – nu i-am îmbunat pe zei! Plouă prea mult, plouă prea puțin – e liniștitor să te gândești că lucrurile astea sunt cumva legate de comportamentul nostru, că dacă ne-am fi purtat ceva mai frumos, dacă am fi fost mai chibzuiți, meritul nostru ar fi fost răsplătit. Dar iată că Natura se năpustea spre el – imposibil de cunoscut, atotcuceritoare, indiferentă – și în flăcările Ei, Pliniu citea deșertăciunea tuturor ambițiilor omenești.

Era dificil să respiri, era dificil chiar să rămâi în picioare. Aerul era plin de cenușă și nisip, și cumplit de strălucitor. Se sufoca, durerea din piept era ca o chingă de oțel. Se clătină.

Rămâi în picioare, nu ceda!

Rămâi în picioare, ca un adevărat roman!

Mareea de foc îl înghiți.

Erupția continuă în tot restul zilei, cu alte și alte izbucniri și cu explozii zgomotoase care făceau să se scuture pământul. Înspre seară își mai pierdu din putere și începu ploaia. Apa stinse focurile și udă întinderea cenușie de movile și depresiuni care acoperise câmpia rodnică din jurul Pompei și coasta atât de frumoasă dintre Herculaneum și Stabiae. Apa umplu fântânile și alimentă izvoarele, creând noi albii care șerpuiau în jos înspre mare. Râul Sarnus își schimbă cu totul cursul.

Pe măsură ce aerul se limpezea, Vezuviul redevenea vizibil, dar forma i se modificase complet. Nu mai avea culme, ci se termina cu o depresiune, ca și cum un uriaș ar fi mușcat din vârf. O lună imensă, roșie de la praful din aer, se ridica peste o lume transformată.

Corpul lui Pliniu a fost găsit pe plajă – potrivit nepotului său „părea mai degrabă adormit decât mort” – și dus înapoi la Misenum, împreună cu observațiile sale. Acestea s-au dovedit ulterior atât de exacte, încât limbajul științific s-a îmbogățit cu un nou cuvânt: „erupție pliniană”, desemnând „o erupție vulcanică care este expulzată cu putere printr-un crater central până la o înălțime de câțiva kilometri, după care se întinde în lateral”.

Aqua Augusta a continuat să curgă, la fel cum avea să o facă timp de secole.

Cei care-și părăsiseră casele de pe versantul estic al muntelui au început să vină înapoi înainte de căderea nopții, și în zilele care au urmat s-au auzit multe zvonuri și povești. Se spunea că o femeie a născut un copil în întregime din piatră și că s-au văzut pietre care prindeau viață și se transformau în oameni. O livadă care se găsea de o parte a drumului către Nola trecuse pe cealaltă parte, iar pomii au rodit niște enigmatice fructe verzi, care se spunea că vindecă orice boală, de la viermi intestinali la chelie.

La fel de miraculoase erau poveștile despre supraviețuitori. Se povestea că un băiat orb reușise

să iasă din Pompei și se îngropase în burta unui cal mort, pe drumul către Stabiae, adăpostindu-se în felul acesta de căldură și de pietre. Doi copii blonzi – gemeni – au fost găsiți rătăcind, neatinși, în haine de aur, fără o zgârietură, dar fără să poată rosti un cuvânt. Au fost trimiși la Roma și luați în palatul împăratului.

Dar cea mai răspândită dintre toate era legenda unui bărbat și a unei femei care ieșiseră din pământ în amurg, în ultima zi a erupției. Se spunea că merseseră pe dedesubt precum cârtițele kilometri întregi, venind de la Pompei, și ieșiseră la suprafață într-un loc unde terenul era liber, udat de apa dătătoare de viață a unui râu subteran, care îi protejase cu apa lui sacră. Se povestește că au fost văzuți mergând împreună înspre coastă, chiar atunci când soarele cădea peste profilul mutilat al Vezuviului, iar obișnuita briză de seară dinspre Capri răscolea dunele de cenușă.

Dar cei mai mulți găseau că povestea e trasă de păr, și toți oamenii cu scaun la cap spuneau că e o simplă superstiție.

Mulțumiri

Am prefațat aceste volume cu numele celor pe care mi-am bazat scrierile. Am făcut acest lucru pentru că după părerea mea este un lucru plăcut și dovedește o modestie care face cinste să-ți recunoști îndatorarea față de cei care au ajutat la propriile realizări…

Pliniu, Istoria Naturală, Prefață

Mă tem că nu mă pot lăuda, ca Pliniu, că am consultat 2.000 de volume în cursul cercetărilor mele. Cu toate acestea, acest roman n-ar fi putut scris fără știința multor altora și, la fel ca Pliniu, cred că ar fi un „lucru plăcut” – cel puțin pentru mine, dacă nu și pentru ei – să enumăr câteva din sursele mele.

Pe lângă lucrările de vulcanologie deja citate în text, mă simt îndatorat față de Jean-Pierre Adam (*Construcțiile romanilor),* Carlin A. Barton (*Onoarea la romani),* Mary Beagon (*Natura la romani),* Marcel Brion (*Pompei și Herculaneum),* Lionel Casson (*Marinarii din vechime),* John D’Arms (*Romanii din Golful Na- poli),* Joseph Jay Deiss (*Herculaneum),* Goerge Hauck *(Apeductul de la Nemausus),* John. F. Healy (*Pliniu cel Bătrân despre Știință și Tehnologie),* James Higgimbotham (*Piscinae),* A. Trevor Hodge *(Apeducte și surse de apă romane),* Wilhelmina Jongman *(Economia și societatea din Pompei),* Ray Laurence *(Orașul roman Pompei),* Amedeo Maiuri *(Pompei: ghid pentru orașul pierdut),* L. Richardson, Jr *(Pompei: O istorie a arhitecturii),* Chester G. Starr *(Marina imperială romană),* Antonio Varone *(Pompei, misterele unui oraș îngropat),* Andrew Wallace-Hadrill *(Casele și*

societatea din Pompei și Herculaneum) și Paul Zanker *(Pompei: Viață publică și viață privată)*.

Atlasul Barrington al lumii elene și romane, editat de Richard J. A. Talbert, a contribuit la crearea unei imagini vii a Campaniei. Analiza vulcanologică a erupției, realizată de către Haraldur Sigurdsson, Standford Cashdollar și Stephen R.J. Sparks în *Revista americană de arheologie* (nr. 86, pag. 39-51), mi-a fost de mare ajutor.

Am avut plăcerea să discut despre romanii din Golful Napoli cu John D'Arms, în cadrul unei cine cu familia sa, într-o tipică grădină englezească, chiar înainte de dispariția sa; n-am să-i uit niciodată amabilitatea și încurajările. Profesorul A. Trevor Hodge, a cărui lucrare deschizătoare de drumuri asupra apeductelor romane mi-a fost de cel mai mare folos în încercarea de a-mi reprezenta Aqua Augusta, a avut amabilitatea să răspundă întrebărilor mele. Sprijinul acordat de Profesorul Jasper Griffin mi-a dat posibilitatea să folosesc biblioteca Muzeului Ashmolean din Oxford. Dr. Mary Beard de la Newnham College, Cambridge, a citit manuscrisul înainte de publicare și a făcut multe sugestii valoroase.

Tuturor acestor învățați le aduc mulțumirile mele, și protecția oferită de pasajul binecunoscut: erorile, interpretările greșite sau îndepărtarea de la adevărul istoric sunt în întregime responsabilitatea autorului.

Robert Harris,
Kintbury, iunie 2003

{1} Inginer hidraulic, responsabil cu funcţionarea și îngrijirea apeductelor.

{2} Subdiviziune urbană la romani. O insula era grupul compact de clădiri delimitat pe toate laturile de străzi principale.

Table of Contents

Table of Contents